

รายงานการวิจัย

นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้อง
ไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น
COMMUNICATION INNOVATION FOR IMMUNIZING
VULNERABLE YOUTH AGAINST PROBLEMS WITH DRUGS
AND UNPLANNED PREGNANCY IN KHON KAEN PROVINCE

พระครูปลัดสุวรรณ์ จันทมโม
พระครูสังฆรักษ์ทวี อภโย
พระปลัดวสันต์ อีรวโร
อัครเดช นิลโยธิน
แสงอาทิตย์ ไทยมิตร
สุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้อง
ไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น
COMMUNICATION INNOVATION FOR IMMUNIZING
VULNERABLE YOUTH AGAINST PROBLEMS WITH DRUGS
AND UNPLANNED PREGNANCY IN KHON KAEN PROVINCE

พระครูปลัดสุวรรณ์ จันทมโม
พระครูสังฆรักษ์ทวี อภโย
พระปลัดวสันต์ อีรวโร
อัครเดช นิลโยธิน
แสงอาทิตย์ ไทยมิตร
สุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น 2. เพื่อวิเคราะห์ พฤติกรรมการสื่อสาร 3. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการสื่อสาร และ 4. เพื่อจัดทำคู่มือ นวัตกรรมการสื่อสาร เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Methods Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้จากการ คำนวณตามสมการการสุ่มตัวอย่างกรณีไม่ทราบจำนวนประชากร ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน และได้ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม, การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test การวิเคราะห์ข้อมูลเชิง คุณภาพ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1. นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นซึ่งมี 4 ประการ คือ 1. ด้านผู้ส่งสาร (Sender) 2. ด้านสาร (Message) 3. ด้านผู้รับสาร (Receiver) 4. ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media)

2. นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของ เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น 1. การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย เพชบุ๊ก ไลน์ แอปพลิเคชัน ต่างๆ การเข้าถึงแหล่งข้อมูลให้ความรู้ 2. ศูนย์ฝึกอาชีพและจัดกิจกรรมในชุมชน 3. มี ข้อมูลข่าวสารให้มากกว่าเดิม มีการจัดอบรมกับเยาวชนให้มากขึ้น 4. ฝึกอบรมสติ สมาธิ 5. มีตุ๋ยาม ประจำหมู่บ้าน

3. รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน กลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมของรูปแบบก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. คู่มือการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันกับปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน กลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

คำสำคัญ : 1. นวัตกรรมการสื่อสาร 2. สร้างภูมิคุ้มกัน 3. เยาวชนกลุ่มเปราะบาง

ABSTRACT

The purposes of this research were 1. to study communication innovation to build immunity problems with drugs and the unavailability of vulnerable youth in Khon Kaen province, 2. to analyze communication innovation, 3. to develop communication innovation and 4. to publish the handbook of communication innovation. This research was mixed methods research integrating quantitative and qualitative research. For quantitative research, the sample group of this research defining the sample size by calculating random sampling formula for unknown population was 100 teenagers with systematic random sampling from 13-18-year-old teenagers with drugs and unavailability living in Khon Kaen province. The quantitative research tool was the questionnaire. The group sampling method was purposive sampling. The statistics used to analyze the data were percentage, mean, standard deviation and one sample T-test.

The research result was found that: 1. there were 4 elements of communication innovation to build immunity problems with drugs and unavailability of vulnerable youth. There are sender, message, receiver, and channel or media.

2. Communication innovation to build immunity problems with drugs and unavailability of vulnerable youth in Khon Kaen province was 1. modern technology use such as Facebook, Line, and applications with knowledge resource access, 2. career training center and community activities, 3. much more technology information and youth training projects, 4. mindfulness practicing, 5. the sentry box in front of the village.

3. Forms of communication to build immunity problems with drugs and unavailability of vulnerable youth in Khon Kaen province was overall statistically significant at the .05 level in pre-test and post-test.

4. The handbook of communication to build immunity problems with drugs and unavailability of vulnerable youth in Khon Kaen was published.

Keywords: 1. Communication innovation 2. Immunity 3. Unavailability

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณาและช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากคณะผู้บริหาร และคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่ง

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนพลย์ ชามะรัต ดร.แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช และ ดร.รัตน์ะ วรบัณฑิต ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะที่ถูกต้อง อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหามหวินทร์ ปรีสุตตโม,ผศ.ดร. และศาสตราจารย์ ดร.สิริชัย อดิศักดิ์วัฒนา ที่เมตตาเป็นผู้ทรงวุฒิตรวจสอบความเนื้อหางานวิจัย และให้ข้อเสนอแนะที่ถูกต้อง อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย

ขอขอบคุณชุมชนอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น และผู้เกี่ยวข้องที่ให้ความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถาม

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ได้สนับสนุนอุดหนุนทุนวิจัยในครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณบิดามารดา ผู้มีพระคุณ ตลอดจนบูรพาจารย์ และผู้มีอุปการคุณทุกท่าน

พระครูปลัดสุรวุฒิ จันทธมโม,ดร.

หัวหน้าโครงการวิจัยและคณะ

9 มกราคม 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.4 สมมุติฐานการวิจัย	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.6 ขอบเขตโครงการวิจัย	4
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
2 แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสาร	6
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม	16
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด	21
2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการทอ้งไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ	27
2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง	42
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับพุทธธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง	54
2.7 พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา	97
2.8 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	101
2.9 สรุปกรอบแนวความคิด	104
3 วิธีดำเนินการวิจัย	106
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	106
3.2 เทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่าง	107

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	108
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	108
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	110
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	115
4.1 ผลการวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง	115
4.2 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เยาวชนในชุมชน	124
4.3 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพสนทนากลุ่ม	126
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	135
5.1 สรุปผลการวิจัย	135
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	138
5.3 ข้อเสนอแนะ	142
บรรณานุกรม	144
ภาคผนวก	149
ภาคผนวก ก การตรวจสอบเครื่องมือ	150
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	168
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น	181
ภาคผนวก ง เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน	184
ภาคผนวก จ คู่มือนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติด และการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัด ขอนแก่น	186
ประวัตินักวิจัย	209

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2560	98
2.2	ข้อมูลจำนวนนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 11 แห่ง และสังกัดเทศบาล จำนวน 1 แห่ง	99
3.1	การคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละชุมชน	107
4.1	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพทางครอบครัว	116
4.2	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับพฤติกรรมการใช้ นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่ พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น	117
4.3	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็น เกี่ยวกับสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน	119
4.4	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจัดทำคู่มือนวัตกรรมการ สื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน กลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น	121
4.5	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาพรวมของรูปแบบการใช้ นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่ พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการ ทดลองทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test	122
4.6	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านผู้ส่งสาร (Sender) ด้านสาร (Message) ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test	122
4.7	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านสาร (Message) ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test	123
4.8	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านผู้รับสาร (Receiver) ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test	123
4.9	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านช่องทางการสื่อสาร หรือสื่อ (Channel or Media) ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t- test	123

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.10	สรุปการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการใช้ นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่ พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการ ทดลองทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test	124
4.11	ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ในจังหวัดขอนแก่น	124

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

2.1 สรุปกรอบแนวความคิด

104

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก (อังกฤษ: United Nations Convention on the Rights of the Child: CRC, UNCRC) เป็นสนธิสัญญาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนซึ่งกำหนดสิทธิในทางพลเมือง ของเด็ก โดยนิยามว่า เด็ก เยาวชน คือ มนุษย์คนใด ๆ ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้กำหนดปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก และเยาวชนว่า เด็กทุกคนมีสิทธิเรียนรู้ และได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ ได้รับสิทธิเท่าเทียมกันไม่แบ่งแยกกีดกันเรื่อง เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือสังคมทรัพย์สินกำเนิด หรือสถานะอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นของเด็กหรือของครอบครัว เพื่อให้อยู่ร่วมสังคมได้อย่างปกติชน (อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก, 2563) ทั้งนี้ เด็กและเยาวชนที่พิการทั้งทางร่างกาย สมอง และจิตใจ ก็มีสิทธิที่จะได้รับการรักษาพิเศษ อันหมายถึงการดูแลรักษาและการศึกษาที่เหมาะสมกับสถานะของเด็ก และในกรณี เด็กไม่มีครอบครัวหรือมาจากครอบครัวที่ยากจนก็จะได้รับความช่วยเหลือ เป็นพิเศษจากรัฐหรือองค์กรต่างๆ มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาที่จัดให้เปล่านั้นน้อย ในระดับประถมศึกษา โดยมีโอกาสได้รับความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินจากการเล่น และรื่นเริงพร้อมกันไปด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมและเติบโตเป็นสมาชิก ผู้ยังประโยชน์ต่อสังคม ตลอดจนการแนะแนวทางชีวิตซึ่งมีบิดามารดาเป็นผู้รับผิดชอบ ก่อนบุคคลอื่นแต่ในปัจจุบัน ประชาชนต้องเผชิญกับภัยทางสังคมนานาชนิด เช่น ภัยธรรมชาติ ภัยจากมนุษย์ด้วยกัน ภัยจากการโกง ภัยจากการเอารัดเอาเปรียบ ความเห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้ประโยชน์พวกพ้อง โรคภัยไข้เจ็บ ยาบ้า เอดส์ ความยากจน ความอ่อนแอทางด้านภูมิปัญญา และภัยจากความรุนแรงต่าง ๆ โดยเฉพาะภัยที่เกิดแก่เด็กและเยาวชน ตามสถิติของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับความห่วงใยของชาวไทยว่ามีกลุ่มเปราะบาง 1.3 ล้านคน หลุดจากระบบการศึกษา-ไร้งานทำ เสี่ยงซึมเศร้าสูง 44% หรือมีประมาณ 3 ล้านกว่าคนจากเยาวชนทั้งหมดประมาณ 8 ล้านคน และมีอัตราป่วยเป็นโรคร้ายยะ 18 นอกจากนี้ประเด็นการติดเชื้อเอชไอวี (HIV) / เอดส์ (AIDS) การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน และการติดสารเสพติด ท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพยังเป็นปัจจัยเสี่ยงลำดับต้นๆ ของเยาวชนไทยด้วย (สสส.ห่วงเยาวชนกลุ่มเปราะบาง 1.3 ล้าน หลุดจากระบบการศึกษา-ไร้งานทำ, 2563)

เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นมีหลากหลายกลุ่มที่เผชิญความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาเมืองอย่างรวดเร็วและทุกด้าน โดยเฉพาะกลุ่มติดยาเสพติด และท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ เป็นกลุ่มเปราะบางที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาสังคมเมืองและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลกระทบต่องานวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผันผวน ซับซ้อน หลากหลายทิศทางของเมืองและเทคโนโลยีไม่ทันทั่วถึง ทำให้เกิดเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความเปราะบางทางสังคม และจำเป็นต้องได้รับการป้องกัน แก้ไขอย่างเร่งด่วนเพื่อให้ทันทั่วถึงที่ต่อความเติบโตของสังคมเมืองกำลังรุกเข้ามามีวิถีชีวิตของคนชนบทเดิมกลายเป็นวิถีคนเมืองในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจของจังหวัดด้าน 1. เสริมสร้างชุมชน

ให้เข้มแข็ง คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ด้วยความผาสุก 2. พัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของครม. คือเป้าประสงค์รวมข้อ 2. ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และสร้างความมั่นคงทางสังคมและดำเนินตามประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญของจังหวัดในข้อ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิต

จากการทบทวนงานวิจัยข้อมูลจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ในปี 2017 พบว่า ประเทศไทยมีประชากรอายุ 15-24 ปี ที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา ไม่ได้อยู่ในระบบแรงงานราว ๆ 1 ล้าน 3 แสนคน ในจำนวนนี้เกือบ 8 แสนคนเป็นผู้หญิง ขณะที่องค์การ ยูนิเซฟระบุว่า กลุ่มเยาวชนอายุระหว่าง 15-17 ปี เป็นกลุ่มที่ประสบกับความยากจนหลายมิติในระดับที่รุนแรงที่สุด กว่า 51.06% เป็นวัยที่หลุดจากระบบการศึกษา และเมื่อจัดระดับความรุนแรงของค่าความยากจนหลายมิติของกลุ่มเด็กเยาวชนกลุ่มเปราะบาง เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพซ่อนอยู่ในตัว มีความเข้มแข็งอยู่ภายในและมีเสียงสะท้อนของกลุ่มเยาวชนผู้เปราะบางเมื่อร่วมกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพและให้โอกาสจากการสังเกตพฤติกรรมได้แสดงทัศนคติอันเป็นเสียงสะท้อนให้เห็นมิติที่จะเร่งแก้ไขและพัฒนาได้ว่า “การร่วมกิจกรรมจะเป็นเวทีที่ช่วยเปิดพื้นที่ให้เยาวชนกลุ่มเปราะบางได้แสดงออกถึงสิ่งที่อยากพูดอยากได้ที่ยืนในสังคม ไม่เหินขาดหยาบ ยอมรับและให้โอกาสที่แท้จริง ทั้งการได้กลับเข้าไปในระบบการศึกษา หรือการทำงาน เพื่อให้สามารถที่จะพึ่งพิงดูแลตัวเองและช่วยเหลือเพื่อนๆ ที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกันได้” และจากผลการศึกษาของศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ศึกษาเกี่ยวกับ “การศึกษาของกลุ่มเปราะบางในชุมชน” ในโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าการตั้งครม.ในวัยรุ่น เพื่อนำข้อมูลและความรู้ที่ได้ มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และออกแบบการทำงานเพื่อเจาะกลุ่มวัยรุ่นที่มีความเสี่ยง แล้วหาทางแก้ปัญหาและบรรเทาความรุนแรงของปัญหาในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นมาเป็นแนวคิดพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้และแก้ปัญหาท้องถิ่นพร้อมและไม่มีคุณภาพที่จะแก้ไขปัญหาลักษณะเดียวกัน ทั้งนี้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมกับ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNFPA) และศูนย์วิจัยและพัฒนาเด็กและเยาวชน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นในประเด็น “เสียงเล็ก ๆ จากเด็กถูกเท” เพื่อหาแนวทางพาเด็กและเยาวชนให้หลุดพ้นภาวะเปราะบาง ซึ่งมีเครือข่ายเด็ก เยาวชนที่เผชิญภาวะเปราะบาง เข้าร่วมรับฟังและแสดงทิศทางในคำตอบที่จะเป็นทางออกที่เป็นกระบวนการ เป็นการตอบรับเชิงพฤติกรรมที่จะก่อและริเริ่มแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางได้และจะขยายผลในแนวทางนี้ในอนาคตทุกภาคส่วน

แผนงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยมีการบูรณาการระหว่างศาสตร์ คือ สถิติประชากรศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เป็นองค์ความรู้เบื้องต้นทางสังคม ชุมชน จิตวิทยาเยาวชนกลุ่มเปราะบาง โดยบูรณาการหลักคำสอนพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน และใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน เป็นต้น มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน มหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงการณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) เป็นต้น คณะผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการทำงานในพื้นที่จากการทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 สำหรับกลุ่มเด็กเร่ร่อนใน

จังหวัดขอนแก่น” ของปีงบประมาณ 2562 โดยการสนับสนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ดังนั้น แผนบูรณาการการวิจัยนวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการ คือ สร้างองค์ความรู้ที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมไทยและสังคมโลกประโยชน์เชิง ชุมชนและสังคมมีการเสริมพลังทางสังคม ที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและประโยชน์เชิงนโยบาย เพื่อสร้างสังคมคุณภาพและความมั่นคงที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติให้หลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำด้าน รายได้ของประชาชนในประเทศไทยต่อไป

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเยาวชนกลุ่มเปราะบางในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากร และมีความเสี่ยงในการที่จะนำไปสู่ปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเด็กและเยาวชน

1.2 ปัญหาวิจัย

1.2.1 นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของ เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น เป็นอย่างไร

1.2.2 เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นได้รับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม เป็นอย่างไรบ้าง

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษานวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่ พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

1.3.2 เพื่อวิเคราะห์นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้อง ไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

1.3.3 เพื่อพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่ พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

1.3.4 เพื่อจัดทำคู่มือนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้อง ไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

1.4 สมมุติฐานการวิจัย

1.4.1 เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นได้รับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ได้ในระดับปานกลาง

1.4.2 เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นมีการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมอย่างมีโครงสร้างที่ชัดเจนและแน่นอน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 นวัตกรรม หมายถึง สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรู้ ทักษะประสบการณ์และความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาขึ้นซึ่งอาจจะมี ลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่หรือกระบวนการใหม่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ และสังคม

1.5.2 นวัตกรรมสื่อสาร หมายถึง กระบวนการสื่อสารนั้นจะต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๆ 4 ส่วนเป็นอย่างน้อย คือ ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) ช่องสาร (Channel) และผู้รับสาร (Receiver)

1.5.3 การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม หมายถึง 1. ด้านบุคคล 2. ด้านครอบครัว 3. ด้านชุมชน 4. ด้านกฎหมาย และ 5. ด้านอื่นๆ เช่น การรู้เท่าทันสื่อ การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวพุทธ และผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น

1.5.4 เยาวชนกลุ่มเปราะบาง หมายถึง เด็กที่เผชิญภาวะเปราะบางในช่วงขณะหนึ่งที่เข้าไม่ถึงสิทธิ โดยนโยบายภาครัฐหรือมาตรการในทางปฏิบัติเอื้อไม่ถึง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สิทธิพลเมือง การศึกษา สุขภาพ และการมีส่วนร่วม โดยมีอายุอยู่ระหว่าง 15 – 18 ปี

1.5.5 ปัญหาเสพติด หมายถึง ปัญหาที่ทำให้เกิดผลต่อการดำเนินชีวิต ได้แก่ 1. ทำลายประสาทสมอง จิตใจเสื่อม ซึมเศร้า วิตกกังวล เลื่อนลอย และเกิดภาวะผิดปกติทางจิตจากสารเสพติดนั้นๆพิษจากสารเสพติดทำลายอวัยวะต่างๆให้เสื่อมลง มีโรคแทรกซ้อนได้ง่าย ร่างกายซูบซีด อ่อนเพลีย 2. เสียบุคลิกภาพ ขาดความสนใจตนเอง ขาดสติสัมปชัญญะการควบคุมกล้ามเนื้อและระบบประสาทบกพร่อง ทำให้ประสบอุบัติเหตุได้ง่าย

1.5.6 การท้องไม่พร้อม หมายถึง การตั้งครรภ์แบบไม่พึงประสงค์ โดยที่คนท้องยังไม่มีแผนมาก่อน ซึ่งสาเหตุหลักของการเกิดการตั้งครรภ์ไม่พร้อม คือการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกัน เนื่องจากการคุมกำเนิดด้วยการใช้ถุงยาง ห่วงคุมกำเนิด หรือวิธีอื่นๆ

1.5.7 พุทธธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง หมายถึง หลักธรรมที่นำมาใช้ในการพัฒนาจิตใจของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ได้แก่ 1. อบายมุข 6 และ 2. ศีล 5

1.6 ขอบเขตโครงการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย (scope of research) ไว้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.6.1 ด้านเนื้อหา/ตัวแปรที่วิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหาศึกษา ได้แก่ 1. แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม 2. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร 3. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกัน 4. แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน 5. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มเปราะบาง 6. แนวคิดเกี่ยวกับพุทธธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง นอกเหนือไม่อยู่ในขอบเขตการวิจัย

1.6.2 ด้านประชากรที่วิจัย

เป็นการวิจัยเฉพาะเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่นโดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1.6.2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้สุ่มมาวิจัย จำนวน 200 คน

1.6.2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้เลือกมาวิจัยโดยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน

1.6.2.3 การทดลอง ได้เลือกประชาชนมาเป็นตัวอย่าง จำนวน 20 คน

1.6.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

เป็นการวิจัยเฉพาะจังหวัดขอนแก่นโดยการเก็บข้อมูลกับเยาวชนกลุ่มเปราะบางในอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น แล้วนำผลการวิจัยมาประมวลผลและเขียนรายงานการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.6.3.1 พื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เยาวชนกลุ่มเปราะบางในอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

1.6.3.2 นำข้อมูลจากเก็บข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์และเขียนรายงานที่วิทยาเขตอีสาน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

1.6.3.3 นำผลการวิจัยไปแก้ปัญหาให้กับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

1.6.4 ด้านเวลาที่ทำวิจัย

เป็นการทำโครงการวิจัยตั้งแต่เริ่มโครงการ โดยใช้เวลา 1 ปี ระหว่าง ตั้งแต่ 1 มกราคม 2564 ถึง 1 มกราคม 2565

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ประโยชน์ทางด้านวิชาการ ได้แก่ องค์ความรู้ที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือในด้านการวัดกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

1.7.2 ประโยชน์เชิงนโยบาย ได้ข้อมูลในการกำหนดนโยบาย เพื่อนำข้อมูลประกอบ การวางแผน เพื่อสร้างวัดกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

1.7.3 ได้คู่มือวัดกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ผ่านการทดลองและพัฒนามาแล้ว

1.7.4 จะนำผลการวิจัยไปสนับสนุนชุดโครงการวิจัย เรื่องวัดกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐานจังหวัดขอนแก่น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น อาศัยแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสาร
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ
- 2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับพุทธธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง
- 2.7 พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.9 สรุปกรอบแนวความคิด

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสาร

2.1.1 ความหมายของนวัตกรรมการสื่อสาร

วรวิทย์ รักดีบุรุษ (2560) ได้ให้ความหมายไว้ว่า นวัตกรรม หมายถึง ความคิด วิธีการ การปฏิบัติ ตลอดจนสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน หรือ เป็นการพัฒนาดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัย และได้ผลดียิ่งขึ้น และนวัตกรรมจะช่วยให้การทำงานได้ผลมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงกว่าเดิม ในการแข่งขันทางธุรกิจในปัจจุบัน องค์กรธุรกิจหลายแห่งมีการพัฒนานวัตกรรมขึ้น เป็นปัจจัยขับเคลื่อน (Innovation - Driven) ธุรกิจให้เติบโต และสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน นวัตกรรมทางการสื่อสารเป็นนวัตกรรมรูปแบบหนึ่ง โดยมีความจำเป็นต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะกระบวนการสื่อสารมีความจำเป็นในฐานะเป็น “เครื่องมือ” หนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และองค์กร นับตั้งแต่การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่ม การสื่อสารสาธารณะ การสื่อสารในองค์กร การสื่อสารทางสื่อมวลชนหรือการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า นวัตกรรมทางการสื่อสารมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ ทั้งนี้ นวัตกรรมทางการสื่อสารดังกล่าวอาจเป็นทั้งความคิดใหม่ วิธีการ การกระทำ การปฏิบัติ หรือสิ่งใหม่ ๆ อาทิ สื่อเทคโนโลยี อุปกรณ์ หรือเครื่องมือทางการสื่อสารที่มนุษย์นำมาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาวิธีการดำรงชีวิตหรือการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต (2528) ระบุว่า “นวัตกรรม” หรือ “นวกรรม” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Innovation” โดยคำว่า “นวัตกรรม” มาจากภาษาบาลีคือ นว + อตต + กรรม กล่าวคือ นว แปลว่า ใหม่ อตต แปลว่า ตัวเอง และกรรม แปลว่า การกระทำ เมื่อรวมคำ นว มาสนธิกับ อตต จึงเป็น นวัตกรรม และเมื่อรวมคำ นวัตกรรม มาสมาสกับ กรรม จึงเป็นคำว่า นวัตกรรม แปลว่าการ

กระทำที่ใหม่ของตนเองหรือการกระทำของตนเองที่ใหม่ ส่วนคำว่า “นวัตกรรม” ที่มีใช้กันมา แต่เดิมมีรากศัพท์มาจากคำว่า นว แปลว่า ใหม่กรรม แปลว่า การกระทำ จึงแปลว่า การปฏิบัติหรือการกระทำใหม่ ๆ ในความหมายโดยทั่วไปแล้ว สิ่งใหม่ อาจหมายถึง ความคิด วิธีปฏิบัติ วัตถุหรือสิ่งของที่ใหม่ ซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักมาก่อน คำว่า “นวัตกรรม” หรือ “นวัตกรรม” ความจริงแล้วก็เป็นคำ ๆ เดียวกันนั่นเอง ซึ่งจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติต่าง ๆ อีก ดังคำจำกัดความ

ฮิวจ์ (2535; อ้างถึงใน สุภิญญา บุรณเดชาชัย และคณะ, 2557) ให้ความหมายว่า “นวัตกรรม” เป็นการนำวิธีการใหม่ ๆ มาปฏิบัติหลังจากได้ผ่านการทดลองหรือได้รับการพัฒนามาแล้ว โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1. ขั้นการคิดค้น (Invention) 2. ขั้นการพัฒนา (Development) 3. ขั้นนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างจากการปฏิบัติเดิม ๆ ที่เคยปฏิบัติ

โรเจอร์ (2526; อ้างถึงใน สุภิญญา บุรณเดชาชัย และคณะ, 2557) ให้ความหมายของคำว่า “นวัตกรรม” (Innovation) ไว้ว่า เป็นความคิด การกระทำหรือวัตถุใหม่ ๆ ซึ่งถูกรับรู้ ว่าเป็นสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตัวบุคคลแต่ละคนหรือหน่วยอื่น ๆ ของการยอมรับในสังคม ดังข้อความ “Innovation is a new idea, practice or object, that is perceived as new by the individual or other unit of adoption” การพิจารณาว่าสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นนวัตกรรมนั้น Everett M. Rogers ได้ชี้ให้เห็นว่า ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับเขา ดังนั้น นวัตกรรมของสังคมใดสังคมหนึ่งอาจไม่ใช่ นวัตกรรมของสังคมอื่น ๆ ก็ได้ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของกลุ่มบุคคลนั้นว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับเขาหรือไม่ อีกประการหนึ่งความใหม่ (new ness) อาจขึ้นอยู่กัระยะเวลาด้วยสิ่งใหม่ ๆ ตามความหมายของนวัตกรรมไม่จำเป็นจะต้องใหม่จริง ๆ แต่อาจจะหมายถึง สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นความคิดหรือการปฏิบัติที่เคยทำกันมาแล้วแต่ได้หยุดกันไประยะเวลาหนึ่ง ต่อมาได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาทำใหม่ เนื่องจากเห็นว่าสามารถช่วยแก้ปัญหาในสภาพการณ์ใหม่นั้นได้ก็นับว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งใหม่ได้ ดังนั้น ความใหม่ของนวัตกรรมอาจ หมายถึง สิ่งใหม่ ๆ ใน 3 ลักษณะดังต่อไปนี้ 1. สิ่งใหม่ที่ยังไม่มีใครเคยมีผู้ใดเคยทำมาก่อนเลย 2. สิ่งใหม่ที่ในอดีตเคยทำมาแล้วลืมนึกไปแต่ได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่เพราะเหมาะสม 3. สิ่งใหม่ที่มีการพัฒนามาจากของเก่าที่มีอยู่เดิม อีกความหมายหนึ่งของนวัตกรรม (Innovation) หมายถึง ความคิดใหม่เทคนิควิธีการใหม่ หรือสิ่งใหม่ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้นวัตกรรมนั้นเป็นสิ่งที่สร้างความรู้เป็นของใหม่ สำหรับกลุ่มผู้มีความรู้ในการยอมรับนวัตกรรม

กฤษมันต์ (2536; อ้างถึงใน สุภิญญา บุรณเดชาชัย และคณะ, 2557) ได้เสนอแนวทางการกำหนดว่าอะไรเป็นนวัตกรรม ดังนี้ 1. เป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน 2. เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วแต่ไม่ได้ นำมาใช้ประโยชน์ ต่อมาได้มีการนำมาใช้ประโยชน์ 3. เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วแต่ไม่นำมาใช้ในช่วงเวลา หนึ่งแต่ไม่ได้รับความนิยมนำมาใช้ใหม่ภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไขใหม่ที่เปลี่ยนไป 4. เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วใช้ได้ดีในสังคมอื่นหรือประเทศอื่นแล้วนำมาใช้ในอีกสังคมหนึ่งหรืออีกประเทศหนึ่ง 5. เป็นการพัฒนาปรับปรุงจากของเดิมที่มีอยู่ให้มีลักษณะต่างจากต้นแบบเพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เมื่อนวัตกรรมได้รับการยอมรับนำไปใช้จนเป็นปกติวิสัยแล้วไม่มีความรู้สึกว่าเป็นของใหม่อีกต่อไป นวัตกรรมนั้นจะกลายเป็นเทคโนโลยีซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของอุปกรณ์วัสดุ (Hardware) วัสดุ (Software) และเทคนิควิธี (Techniques) ผลจากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นเกี่ยวกับการให้คำนิยามของคำว่า “นวัตกรรม” พบว่า มีการให้คำนิยามในหลายลักษณะ และหลายแง่มุมที่แตกต่างกันออกไปตามพื้นฐานความรู้ และวิชาชีพของนักวิชาการที่ให้คำนิยาม อย่างไรก็ตาม

หากได้พิจารณาในประเด็นที่เป็นแก่นหลักสำคัญของคำนิยามต่าง ๆ แล้ว ผู้เขียนพบว่ามียุ 3 ประเด็นที่เป็นมิติสำคัญของนวัตกรรม ก็คือ 1. ความใหม่ (Newness) สิ่งที่จะได้รับการยอมรับว่ามีคุณลักษณะเป็นนวัตกรรมได้นั้น มิติแรกที่จะต้องมียุคือความใหม่ หมายถึง เป็นสิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นตัว ผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการโดยจะเป็นการปรับปรุงจากของเดิม หรือพัฒนาขึ้นใหม่เลยก็ได้ 2. ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) ในมิติประการที่สองที่ถูกกล่าวถึงเสมอ ในลักษณะของการเป็นนวัตกรรมก็คือการให้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ หรือการสร้าง ความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ กล่าวคือนวัตกรรมจะต้องสามารถทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้จากการพัฒนาสิ่งใหม่นั้น ๆ ซึ่งผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอาจจะสามารถวัดได้เป็นตัวเงินโดยตรง หรือไม่เป็นตัวเงินโดยตรงก็ได้ 3. การใช้ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) ในมิติที่สำคัญ ประการสุดท้ายของการเป็นนวัตกรรมที่สามารถสรุปได้จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องก็คือ การใช้ ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ หมายความว่า สิ่งที่จะถือเป็นนวัตกรรมได้นั้นจะต้องเกิดจากการใช้ ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานของการพัฒนาให้ เกิดขึ้นใหม่ ไม่ใช่เกิดจากการลอกเลียนแบบ การทำซ้ำ เป็นต้น

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า นวัตกรรม หมายถึง สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรู้ ทักษะ ประสพการณ์และความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาขึ้นซึ่งอาจจะมี ลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่หรือกระบวนการใหม่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ และสังคม

2.1.2 ความสำคัญของนวัตกรรมการสื่อสาร

วิทยาลัยนวัตกรรมสื่อสารสังคม (2564) ได้สรุปไว้ว่า การสื่อสารที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ที่ใช้ติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสาร และความคิดเห็นซึ่งกันและกันมาเป็นเวลาช้านาน ในปัจจุบันการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในทุกสาขาวิชาชีพ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจต่าง ๆ สมบูรณ์ผล โดยใช้การสื่อสารหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่มใหญ่ การสื่อสารภายในองค์กรหรือการสื่อสารมวลชน ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของ “ศาสตร์แห่งการสื่อสาร” ซึ่งหมายถึง การสื่อสารทุกรูปแบบของมนุษย์ จึงเป็นศาสตร์ที่สำคัญอย่างยิ่งที่ต้องเรียนรู้ เพื่อที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี นอกจากนี้การสื่อสารในยุคข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน ที่ให้ความสำคัญกับข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีที่ทันสมัยต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาแนวทางให้กับผู้ประกอบการวิชาชีพด้านการสื่อสารมวลชน ให้เกิดความรู้เท่าทันด้านข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสมัยใหม่ ๆ รวมถึงการบูรณาการด้านการสื่อสารกับศาสตร์ในสาขาอื่น เพื่อให้สามารถมีกระบวนการคิด ผลิตงาน ตลอดจนดำเนินการด้านการสื่อสารที่เหมาะสมกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน และเป็นการขยายวงของศาสตร์ทางด้านการสื่อสารออกสู่พื้นที่ทางการศึกษาอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการนวัตกรรมด้านการท่องเที่ยว ด้านการส่งเสริมสุขภาพ และด้านเศรษฐศาสตร์ในอันที่จะส่งเสริมศักยภาพทางการสื่อสารได้อย่างเต็มประสิทธิภาพต่อไป

สุรินทร์ บุญสนอง (2554) ได้สรุปไว้ว่า นวัตกรรมมีความสำคัญต่อการศึกษาหลายประการ ทั้งนี้เนื่องจากในโลกยุคโลกาภิวัตน์ โลกมีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความก้าวหน้าทั้งด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ การศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงจากระบบการศึกษาที่มีอยู่เดิม เพื่อให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งเพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านศึกษาบางอย่างที่เกิดขึ้นอย่างมี

ประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาก็จำเป็นต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการศึกษาที่จะนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาทางการศึกษาในบางเรื่อง เช่น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกันจำนวนผู้เรียนที่มากขึ้น การพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยการผลิตและพัฒนาสื่อใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อตอบสนองการเรียนรู้ของมนุษย์ให้เพิ่มมากขึ้นด้วยระยะเวลาที่สั้นลงการใช้นวัตกรรมมาประยุกต์ในระบบการบริหารจัดการด้านการศึกษาก็มีส่วนช่วยให้การใช้ทรัพยากรการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองกล่าวโดยสรุปนวัตกรรมการศึกษาเกิดขึ้นตามสาเหตุใหม่ ๆ ดังต่อไปนี้ 1. การเพิ่มปริมาณของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้นักเทคโนโลยีการศึกษาต้องหานวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้เพื่อให้สามารถสอนนักเรียนได้มากขึ้น 2. การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว การเรียนการสอนจึงต้องตอบสนองการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เร็วและเรียนรู้ได้มากในเวลาจำกัดนักเทคโนโลยีการศึกษาจึงต้องค้นหานวัตกรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อวัตถุประสงค์นี้ 3. การเรียนรู้ของผู้เรียนมีแนวโน้มในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ตามแนวปรัชญาสมัยใหม่ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนวัตกรรมการศึกษาสามารถช่วยตอบสนองการเรียนรู้ตามอัตราตามความสามารถของแต่ละคน เช่น การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนการเรียนแบบศูนย์การเรียน 4. ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีโทรคมนาคม ที่ส่วนผลักดันให้มีการใช้นวัตกรรม

วูทิสักดิ์ โกชนกุล (2555) กล่าวว่า นวัตกรรมมีความสำคัญต่อการศึกษาลาหลายประการ ได้แก่ 1. เพื่อให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป 2. เพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านการศึกษาบางอย่างที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ 3. เพื่อแก้ไขปัญหาทางการศึกษาในบางเรื่อง เช่น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับจำนวนผู้เรียนที่มากขึ้น การพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย การผลิตและพัฒนาสื่อใหม่ ๆ ขึ้นมา 4. เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ของมนุษย์ให้เพิ่มมากขึ้นด้วยระยะเวลาที่สั้นลง 5. การใช้นวัตกรรมมาประยุกต์ในระบบการบริหารจัดการด้านการศึกษาก็มีส่วนช่วยให้การใช้ทรัพยากรการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ (2553) จากการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องเกี่ยวกับความหมาย ประเภท และความสำคัญของนวัตกรรมที่มีต่อผู้ประกอบการ ทำให้สามารถสรุปได้ว่าการให้ความหมายของนวัตกรรมมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ตามพื้นฐานความรู้ ของผู้ให้คำนิยามแต่อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่เป็นแก่นหลักของการให้คำนิยามของนวัตกรรม ก็จะต้องประกอบด้วยมิติทางด้าน 1. ความใหม่ (Newness) 2. ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) และ 3. การใช้ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) ส่วนการจำแนกประเภทของนวัตกรรมอาจมีความแตกต่างกันออกไปตามบริบท และเป้าประสงค์ของการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมจากการทบทวนวรรณกรรมผู้เขียนพบว่า การจำแนก นวัตกรรมมีมุมมองได้ 3 มิติ คือ 1. มิติด้านเป้าหมายของนวัตกรรม สามารถจำแนกได้ 2 ประเภท คือ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) และนวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) 2. มิติด้านการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรม พบว่ามีการ แบ่งประเภทของนวัตกรรมตามระดับหรือลักษณะของการเปลี่ยนแปลงได้ 2 ประเภท คือ นวัตกรรมที่มีลักษณะเฉียบพลัน (Radical Innovation) และนวัตกรรมที่มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป (Incremental Innovation) และ 3. มิติด้านการส่งผลกระทบต่อ ขอบเขตของการดำเนินงาน พบว่ามีการแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี (Technological

Innovation) และนวัตกรรมด้านการบริหาร (Administrative Innovation) นอกจากนี้ยังพบว่า นวัตกรรม ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้าง ความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ ใน ขณะเดียวกันผู้ประกอบการก็เป็นกลไกสำคัญในการสร้างนวัตกรรม

กริพัฒน์ แก้วตาธนวัดนา (2561) นวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัลเกี่ยวกับกฎหมาย สื่อสารมวลชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสังคมไทยเป็นกลไกประการสำคัญที่ทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการภารกิจของรัฐผ่านการนำเสนอข้อเท็จจริงและการแสดงความคิดเห็น ของ สื่อสารมวลชนทั้งนี้การจำกัดเสรีของสื่อสารมวลชนมิได้เท่าที่รัฐธรรมนูญกำหนดกรอบอำนาจแห่ง องค์กรของรัฐไว้ สิ่งสำคัญคือการหาความสมดุลของการจำกัดเสรีภาพของสื่อสารมวลชน เพราะสิ่ง สำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือเสรีภาพของ สื่อสารมวลชนยังคงเป็นหลักสำคัญเพื่อบริหารจัดการสังคมให้ เป็นไปโดยผาสุก ดังนั้นสื่อสารมวลชนต้องพัฒนาตนเอง ในด้านศักยภาพ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ รวมถึงความเข้มแข็งรวมถึงเจตนาธรรมที่จะดีแผ่ข้อเท็จจริงที่แสดงความคิดเห็นของประชาชน ตลอดจนจิตสำนึกในการหวงแหน ปกป้องเสรีภาพของประชาชนเอง เพื่อให้รัฐและประชาชนสามารถ มีปฏิสัมพันธ์ในการติดต่อร่วมมือบริหารจัดการสังคมไทย ให้ได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนตลอดไป

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า นวัตกรรมมีความสำคัญต่อการศึกษามากประการ ได้แก่ 1. เพื่อให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป 2. เพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านการศึกษาบางอย่างที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ 3. เพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านการ ศึกษา 4. เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ของมนุษย์ให้เพิ่มมากขึ้นด้วยระยะเวลาที่สั้นลง 5. การใช้ นวัตกรรมมาประยุกต์ในระบบการบริหารจัดการด้านการศึกษา

2.1.3 ประเภทของนวัตกรรมการสื่อสาร

วชิร อ้ายไชย (2555) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีบทบัญญัติที่ เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษาไว้หลายมาตรา มาตราที่สำคัญ คือ มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้ง การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและ เหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทยและในมาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียน ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการ จัดการศึกษาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จได้ ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังกล่าว จำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัย และพัฒนานวัตกรรมการศึกษาใหม่ ๆ ที่จะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาทางการศึกษาทั้งในรูปแบบของการ ศึกษาวิจัย การทดลองและการประเมินผลนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ว่ามีความเหมาะสมมาก น้อยเพียงใด นวัตกรรมที่นำมาใช้ทั้งที่ผ่านมาแล้วและที่จะมีในอนาคตมีหลายประเภทขึ้นอยู่กับ การ ประยุกต์ใช้นวัตกรรมในด้านต่างๆ ในที่นี้จะขอกกล่าวคือ นวัตกรรม 5 ประเภท คือ 1. นวัตกรรม ทางด้านหลักสูตร 2. นวัตกรรมการเรียนการสอน 3. นวัตกรรมสื่อการสอน 4. นวัตกรรม การ ประเมินผล 5. นวัตกรรมการบริหารจัดการ

ศรีสุตา วรกา (2555) นวัตกรรมมีกี่ประเภท และมีอะไรบ้าง การจำแนกนวัตกรรม อาจ จำแนกได้ดังนี้ 1. จำแนกตามผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย ๆ คือ สื่อ

สำหรับครู ได้แก่ แผนการสอน คู่มือครู เอกสารประกอบการสอน ชุดการสอน (สื่อประสม) หนังสืออ้างอิง เครื่องมือวัดผล อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ และสื่อสำหรับนักเรียน ได้แก่ บทเรียนสำเร็จรูป เอกสารประกอบการเรียนการสอน ชุดฝึกปฏิบัติ ใบงาน แบบฝึก หนังสือเสริมประสบการณ์ ชุดเพลง ชุดเกม การ์ตูนเรื่อง 2. จำแนกตามลักษณะของนวัตกรรม แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทเทคนิควิธีการหรือกิจกรรม เช่น บทบาทสมมติ การสอนเป็นคณะ การสอนแบบศูนย์การเรียน การเรียนเพื่อการรอบรู้ การสอนโดยใช้พี่เลี้ยง การเรียนตามความสามารถ การศึกษาเป็นรายบุคคล รูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม การสอนความคิดรวบยอดด้วยวิธีสอนอุปนัยและนิรนัย เป็นต้น และประเภทสื่อการเรียนการสอน เช่น บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน ชุดสื่อประสม บทเรียนโมดูล วัสดุทัศน สไลด์ ประกอบเสียง แผ่นโปร่งใส เกม เพลง ใบงาน บทเรียนที่ใช้ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น หลักในการเลือกนวัตกรรมในการพิจารณาว่านวัตกรรมใดสามารถนำมาแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ครูผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ในเรื่องต่อไปนี้หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้สามารถเลือกนวัตกรรมมาใช้ได้สอดคล้องกับความสนใจ และธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละวัย ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีและหลักการสอน เพื่อนำมาเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับเทคนิควิธี กิจกรรม หรือสื่อการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชา 3. ศึกษาชนิดและประเภทของนวัตกรรม เพื่อให้สามารถเลือกใช้ได้อย่างสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่ต้องการแก้ไข

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) กล่าวถึงการจำแนกประเภทของนวัตกรรม การศึกษาว่า นวัตกรรมทางการศึกษาได้มีผู้คิดพัฒนาขึ้นมาเป็นจำนวนมาก สามารถจำแนกได้ดังนี้ 1. จำแนกตามผู้ใช้ประโยชน์โดยตรง แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1.1 ประเภทสื่อสำหรับครู ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครู เอกสารประกอบการสอน เครื่องมือวัดผล อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ 1.2 ประเภทสื่อสำหรับนักเรียน ได้แก่ บทเรียนสำเร็จรูป เอกสารประกอบการเรียน ชุดฝึก ปฏิบัติ ใบงาน ชุดเพลง ชุดเกม การ์ตูน 2. จำแนกตามลักษณะของนวัตกรรม แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 2.1 ประเภทเทคนิควิธีการหรือกิจกรรม เช่น บทบาทสมมติ การสอนแบบศูนย์การเรียน การสอนความคิดรวบยอดด้วยวิธีสอนอุปนัยและนิรนัย ฯลฯ 2.2 ประเภทสื่อการเรียนการสอน เช่น บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน ชุดสื่อประสม บทเรียน โมดูล วัสดุทัศน เกม เพลง ใบงาน

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2526) จำแนกนวัตกรรมทางการศึกษาไว้ดังนี้ 1. นวัตกรรมทางด้านหลักสูตร 2. นวัตกรรมการเรียนการสอน 3. นวัตกรรมสื่อการสอน 4. นวัตกรรมทางด้านการประเมินผล 5. นวัตกรรมการบริหารจัดการ จากนั้นนวัตกรรมทางการศึกษาประเด็นนี้การเรียนรู้ต้องอาศัยองค์ประกอบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกันจากแนวคิดดังกล่าวต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนต่อไป

เกริก ท่วมกลาง และคณะ (2555) กล่าวถึงการจำแนกประเภทของนวัตกรรมการศึกษาว่า นวัตกรรมทางการศึกษาได้มีผู้คิดพัฒนาขึ้นมาเป็นจำนวนมาก สามารถจำแนกได้ดังนี้ 1. จำแนกตามผู้ใช้ประโยชน์โดยตรง แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1.1 ประเภทสื่อสำหรับครู ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครู เอกสารประกอบการสอน เครื่องมือวัดผล อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ 1.2 ประเภทสื่อสำหรับนักเรียน ได้แก่ บทเรียนสำเร็จรูป เอกสารประกอบการเรียน ชุดฝึกปฏิบัติ ใบงาน ชุดเพลง ชุดเกม การ์ตูน 2. จำแนกตามลักษณะของนวัตกรรม แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 2.1 ประเภทเทคนิควิธีการหรือกิจกรรม เช่น บทบาทสมมติ การสอนแบบศูนย์การเรียน การสอนความคิดรวบยอดด้วยวิธีสอน

อุปนิสัยและนิรภัย ฯลฯ 2.2 ประเภทสื่อการเรียนการสอน เช่น บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน ชุดสื่อประสม บทเรียนโมดูล วีดิทัศน์ เกม เพลง ใบงาน

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า นวัตกรรมแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. จำแนกตามผู้ใช้ประโยชน์โดยตรงซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย คือ สื่อสำหรับครู และสื่อสำหรับนักเรียน 2. จำแนกตามลักษณะของนวัตกรรมแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทเทคนิควิธีการหรือกิจกรรม และประเภทสื่อการเรียนการสอน

2.1.4 องค์ประกอบของนวัตกรรมการสื่อสาร

กิตติมา สุรสนธิ (2541) ได้ถึงองค์ประกอบของการสื่อสาร มีดังนี้ กระบวนการสื่อสารนั้นจะต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๆ 4 ส่วนเป็นอย่างน้อย คือ ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) ช่องสาร (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผู้ส่งสาร (Sender) ผู้ส่งสารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการสื่อสาร มีนักวิชาการได้ให้คำนิยามของผู้ส่งสารไว้ว่าผู้ส่งสาร หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความคิดมีความต้องการมีความตั้งใจที่จะส่งข้อมูลข่าวสารอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น ทศน คติความเชื่อ และอื่น ๆ ไปยังผู้รับสารเพื่อก่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อผู้รับสาร

2. สาร (Message) สารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในกระบวนการสื่อสาร สาร หมายถึง เรื่องราวอันมีความหมายและถูกแสดงออกมาโดยอาศัยภาษาหรือสัญลักษณ์ใด ๆ ก็ตามที่สามารถทำให้เกิดการรับรู้ต่อความหมายและมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อความหมายที่ได้รับ

3. ผู้รับสาร (Receiver) มีคำใช้เรียกผู้รับสารหลายคำเช่น ผู้รับ (Receiver) ผู้ถอดรหัส (Decoder) ผู้ฟัง (Listener) ผู้ฟังผู้ชม (Audience) การสื่อสารจะมีความหมายอย่างไรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้รับสารว่าจะเลือกรับสาร หรือเลือกที่จะตีความ และเข้าใจต่อข่าวสารที่ตนเองได้รับนั้นอย่างไร ดังนั้นแม้การสื่อสารจะเริ่มต้นจากผู้ส่งสารแต่บุคคลที่จะแสดงว่าการสื่อสารประสบความสำเร็จหรือไม่ นั่นก็คือผู้รับสาร เช่น ถ้าผู้รับสารต้องการรับสารตามที่ผู้ส่งสารส่งในขณะนั้นหรือผู้รับสารมีความรู้ในการที่จะทำความเข้าใจต่อสารก็จะทำให้การสื่อสารสำเร็จโดยง่าย ในทางตรงกันข้ามหากผู้รับสารขาดความสนใจ ปิดกั้นการรับข่าวสาร หรือผู้รับไม่สามารถทำความเข้าใจ ในสารที่ผู้ส่งส่งให้ได้ก็จะทำให้การสื่อสารนั้นล้มเหลว ดังนั้น ในการสื่อสารทุกครั้งสิ่งที่ผู้ส่งจะต้องพิจารณาและคำนึงถึงอย่างมากคือผู้รับสาร

4. ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media) หมายถึง พาหนะที่นำหรือพาข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารดังนั้นช่องทางการสื่อสารจึงอาจ หมายถึง ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์ที่รับรู้ความหมายจากสิ่งต่าง ๆ ได้แก่การมองเห็น การได้ยินการดมกลิ่น การสัมผัสและการลิ้มรส เป็นต้นหรือนอกจากนี้ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อยังอาจหมายถึงคลื่นแสงคลื่นเสียงและอากาศที่อยู่รอบ ๆ ตัวคนเราด้วย

Adair (2539 ; อ้างถึงใน สมบัติ นามบุร, 2562) ได้กล่าวถึง นวัตกรรมและการบริหารจัดการภายใต้องค์ประกอบขององค์การที่มีการสร้างสรรค์ และพัฒนานวัตกรรม ไว้ดังนี้ 1. ผู้บริหารจะต้องมีความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรม เนื่องจากผู้บริหารมีส่วน สำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้เกิดการสร้างสรรค่นวัตกรรม และการสนับสนุนการปฏิบัติงานของ บุคลากรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

2. มีบรรยากาศในการทำงานที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมสร้างบรรยากาศในองค์กรที่เอื้อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 3. การยอมรับความผิดพลาดหรือความล้มเหลวอันเป็นผลจากความกล้าเสี่ยงองค์กรต้องทำให้พนักงานรับรู้ถึงความผิดพลาดหรือล้มเหลวเป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้เสมอในการสร้างนวัตกรรมและไม่ใช้สิ่งที่น่ากลัว 4. การสื่อสารในระดับเดียวกัน ความเป็นอิสระของการไหลเวียนข้อมูลทำให้ผู้จัดการค้นพบความคิดใหม่ การรวบรวมข้อมูลและสนับสนุนให้เป็นนวัตกรรม ซึ่งเกิดจากการติดต่อสื่อสารที่ใกล้ชิดและความถี่ระหว่างหน่วยงาน ควรเน้นที่การสื่อสารใน แนวขวางเช่นเดียวกับการสื่อสารแนวดิ่งที่เป็นการจัดเตรียมทรัพยากรและข้อมูล 5. โครงสร้างองค์กรที่มีความยืดหยุ่น โครงสร้างองค์กรแบบสิ่งมีชีวิต (Organism) จะมีความยืดหยุ่นและจะส่งผลต่อบรรยากาศที่ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมมากกว่าโครงสร้างองค์กรแบบเครื่องจักร (Mechanism) ที่มีการควบคุมเข้มงวด 6. การมีมุมมองในระยะยาว การสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาสินค้าหรือบริการ ใหม่เป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นได้ อย่างทันทีทันใด เพราะจะต้องมีการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ก่อนที่จะเกิดเป็นนวัตกรรมขึ้นมา

อภิจ จุกสวดี และคณะ (2563) ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายนับตั้งแต่ปี 1962 เมื่อ Everett M. Rogers เขียนหนังสือเรื่อง Diffusion of Innovations กล่าวคือ Innovations (นวัตกรรม) หมายถึง วัตถุ แนวคิด หรือ พฤติกรรมที่มีความ “ใหม่” ในสายตาของบุคคล หรือ สังคม ที่ยอมรับนวัตกรรม Diffusion (การแพร่กระจาย) หมายถึง กระบวนการเผยแพร่การนวัตกรรมผ่านช่องทางการสื่อสารไปยัง ผู้รับสารในสังคม ในช่วงเวลาหนึ่ง องค์ประกอบหลักในการแพร่กระจายนวัตกรรม ประกอบด้วย 1. นวัตกรรม หรือ แนวคิดใหม่ในสายตาของ ผู้รับสาร 2. การสื่อสาร ผ่านช่องทางการสื่อสาร (สื่อกระแสหลัก หรือ สื่อสังคมออนไลน์) 3. สมาชิกในสังคม คนที่ อาศัยอยู่ในสังคม 4. ระยะเวลา ช่วงเวลาซึ่งนวัตกรรมยังคงความใหม่

นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์ (2552) องค์ประกอบของนวัตกรรมประกอบด้วย 1. ความใหม่ใหม่ในที่นี้คือ สิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีผู้ใดทำมาก่อน เคยทำมาแล้วในอดีตแต่นำมาปรับปรุงใหม่ หรือเป็นสิ่งที่ใหม่ที่มีการพัฒนามาจากของเก่าที่มีอยู่เดิม 2. ใช้ความรู้หรือความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนานวัตกรรมต้องเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างและพัฒนา ไม่ใช่เกิดจากการลอกเลียนแบบ หรือการทำซ้ำ 3. มีประโยชน์ สามารถนำไปพัฒนาหรือแก้ปัญหาในการดำเนินงานได้ ถ้าในทางธุรกิจต้องมีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ สร้างมูลค่าเพิ่ม 4. นวัตกรรมมีโอกาสในการพัฒนาต่อได้

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการสื่อสารเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน หากบุคคล สามารถทำความเข้าใจกับกระบวนการนี้ได้จะช่วยให้สามารถสื่อสารได้ดีขึ้น ชัดเจนขึ้น และมีประสิทธิผลมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แต่ในลักษณะกลับกันถ้าผู้รับและส่งข่าวสารมีวัตถุประสงค์ไม่สอดคล้องกัน การรับรู้ในข่าวสารไม่ตรงกันการบรรลุเป้าหมายของการสื่อสารจะไม่เกิดขึ้น

2.1.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมสื่อสาร

เดวิด เบร์โล (2503 ; อ้างถึงใน จิราวรรณ ยัมปลัม, 2561) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อขีดความสามารถของผู้ส่งและผู้รับที่จะทำให้การสื่อสารประสบผลสำเร็จได้แก่ 1. ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) หมายถึง ทักษะซึ่งทั้งผู้ส่งสาร และผู้รับสารควรจะมี ความชำนาญในการส่งและการรับสาร เพื่อให้การสื่อสารประสบความสำเร็จ เช่น ผู้ส่งต้องมี

ความสามารถในการเข้ารหัส มีการพูดโดยใช้ภาษาพูดที่ถูกต้อง ใช้คำพูดที่ชัดเจนฟังง่ายมีการแสดงสีหน้าหรือท่าทางที่เข้ากับการพูด ทำนองลีลาในการพูด เป็นจังหวะน่าฟัง หรือการ เขียนด้วยถ้อยคำสำนวนที่ถูกต้องสละสลวยน่าอ่าน ส่วนผู้รับต้องมีความสามารถในการถอดรหัส และมีทักษะที่เหมือนกันกับผู้ส่งสาร โดยมีทักษะการฟังที่ดีฟังภาษาที่ผู้ส่งพูดมารู้เรื่อง หรือ สามารถอ่านข้อความที่ส่งมานั้นได้เป็นต้น 2. ทศนคติ (Attitudes) เป็นทัศนคติของผู้ส่งและผู้รับซึ่งมีผลต่อการสื่อสารถ้าผู้ส่งและผู้รับมีทัศนคติที่ดีต่อกันก็จะทำให้การสื่อสารได้ผลดี ทั้งนี้เพราะเจตคติย่อมเกี่ยวข้องไปถึงการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้ส่งและผู้รับด้วย เช่น ถ้าผู้ฟังมีความนิยมชมชอบในตัวผู้พูดก็มักจะมีความเห็นที่สอดคล้องตามไปได้ง่ายกับผู้พูดแต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้ฟังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้พูดก็จะฟังแล้วไม่เห็นชอบด้วย และมีความเห็นขัดแย้งในสิ่งที่พูดมานั้น หรือถ้าทั้งสองฝ่ายมีเจตคติที่ไม่ดีต่อกันท่วงทำนอง หรือน้ำเสียงในการพูดก็อาจจะห้วนห้าวแต่ถ้ามีเจตคติที่ดีต่อกันก็มักจะพูดกันด้วยความไพเราะน่าฟัง 3. ระดับความรู้ (Knowledge Levels) ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีระดับความรู้ที่เท่าเทียมกันก็จะทำให้การสื่อสารนั้นลุล่วงไปด้วยดี แต่ถ้าหากความรู้ของผู้ส่งและผู้รับมีระดับที่แตกต่างกันย่อมจะต้องมีการปรับความยากง่ายของข้อมูลที่จะส่งในด้านความยากง่ายของภาษาและถ้อยคำสำนวนที่ใช้ เช่น การไม่ใช้คำศัพท์ทางวิชาการภาษาต่างประเทศ หรือถ้อยคำยาว ๆ สำนวนที่สลับซับซ้อน ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกและง่ายต่อความเข้าใจตัวอย่าง เช่น การที่หมอรักษาคนไข้แล้วพูดแต่คำศัพท์ทางการแพทย์เกี่ยวกับโรคต่าง ๆ ย่อมจะทำให้คนไข้ไม่เข้าใจว่าตนเป็นโรคอะไรแน่ หรือการที่พัฒนากรจากส่วนกลางออกไปพัฒนาหมู่บ้านต่าง ๆ ในชนบทเพื่อให้คำแนะนำทางด้านวิชาการเกษตร และเลี้ยงสัตว์แก่ชาวบ้าน ถ้าพูดแต่ศัพท์ทางวิชาการโดยไม่อธิบายด้วยถ้อยคำหรือภาษาที่ง่าย ๆ ก็จะทำให้ชาวบ้านไม่สามารถเข้าใจหรืออาจเข้าใจผิดไปได้ 4. ระดับสังคมและวัฒนธรรม (Socio - Culture System) ระดับสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติเป็นสิ่งที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมของประชาชนในชาตินั้น ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติ สังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติย่อมมีความแตกต่างกันไป เช่น การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส หรือวัฒนธรรมการกินอยู่ต่าง ๆ ดังนั้นในการติดต่อสื่อสารของบุคคลต่างชาติ ต่างภาษากันจึงจะต้องมีการศึกษาระบบสังคมและวัฒนธรรมของบุคคลในแต่ละชาติเพื่อการปฏิบัติ ที่ถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้ย่อมรวมไปถึงกฎข้อบังคับทางศาสนาของแต่ละศาสนาด้วย

อามาโบล์ (2540; อ้างถึงใน ตรทิพ บุญแย้ม และคณะ, 2554) ได้เสนอแนะไว้ว่ากลุ่มงานด้านนวัตกรรมจะสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่ได้ก็ต่อเมื่อกลุ่มงานนั้นรับรู้ถึงบรรยากาศการทำงานที่สร้างสรรค์เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนนวัตกรรมของจากหัวหน้างานมีการสนับสนุนด้านทรัพยากรที่เพียงพอต่อความต้องการในการพัฒนาสินค้าใหม่ ๆ และการรับรู้ถึงกลุ่มงานของตนเป็นที่ยอมรับได้รับการยกย่องหากมีผลงานโดดเด่นในการทำงานจะต้องมีบรรยากาศในกลุ่มงานที่ก่อให้เกิดการสร้างผลงานนวัตกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม

แคนเตอร์ (2531 ; อ้างถึงใน วสันต์ สุทธาวาสม และประสพชัย พสุนนท์, 2558) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมระดับบุคคล โดยดูจากกระบวนการเกิดนวัตกรรมของที่มุ่งเน้นไปยังปัจจัยที่สามารถสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมจากพฤติกรรมระดับบุคคล รวมถึงสามารถพัฒนาให้เพิ่มหรือเกิดขึ้นได้จึงจะเป็นประโยชน์องค์การรวมถึงพิจารณาจากปัจจัยระดับบุคคล

ตรีทิพ บุญเยี่ยม (2554) ทีออธิบายว่า สมาชิกของกลุ่มจะต้องสามารถยอมรับในความแตกต่างทั้งด้านความรู้ และทักษะของสมาชิกในกลุ่มงานนั้น ด้วยซึ่งความหลากหลายและความแตกต่างดังกล่าวนี้จำเป็นต้องอาศัยสมาชิกในกลุ่มงานที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เปิดกว้างต่อความคิดที่แตกต่าง เพื่อให้การทำงานร่วมกันได้จนสามารถสร้างชิ้นงานสร้างสรรค์โดยอาศัยบุคคลที่มีลักษณะการคิดริเริ่ม ร่วมระดมความคิดที่หลากหลายเพียงพอที่จะใช้เป็นทางเลือกในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ทั้งนี้บุคคลที่มีเครือข่ายทางสังคมมากน่าจะเป็นผู้ที่มีมุมมองที่หลากหลายเพราะได้รู้จักพูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ จำนวนมากการพบปะกับบุคคลจำนวนมากย่อมจุดประกายความคิดและขยายความรู้ให้กับบุคคลได้เป็นอย่างดี

เดอเฟลอร์ (1966 ; อ้างถึงใน สุรวดี สุระประเสริฐ, 2552) ได้กล่าวถึงตัวแปรแทรกที่มีอิทธิพลในกระบวนการสื่อสารมวลชนระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร โดยเน้นให้เห็นว่าข่าวสารไม่ได้ไหลผ่านจากสื่อสารมวลชนถึงผู้รับสารเกิดผลโดยตรงทันที แต่มีปัจจัยบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้รับสารแต่ละคน เช่น ปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมที่มีอิทธิพลต่อการรับข่าวสารนั้น ทำให้เกิดผลไม่เหมือนกัน หรือไม่เป็นไปตามเจตคติของผู้ส่งสาร ทฤษฎีสำคัญของเดอเฟลอร์ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้มีอยู่ 3 ทฤษฎี ดังนี้ 1. ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual difference theory) เป็นทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นว่าผู้รับสารแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันในทางจิตวิทยา เช่น ทศนคติค่านิยมและความเชื่อ ทำให้ความสนใจการเปิดรับข่าวสาร หรือตีความหมายข่าวสารจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีความแตกต่างระหว่างปัจเจกบุคคลมีดังนี้ 1.1 มนุษย์เรามีความแตกต่างกันมากในองค์ประกอบทางจิตวิทยาส่วนบุคคล 1.2 ความแตกต่างนี้มีบางส่วนมาจากลักษณะแตกต่างทางชีวภาค หรือทางร่างกายของแต่ละบุคคล แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมาจากความแตกต่างที่เกิดจากการเรียนรู้ 1.3 มนุษย์ซึ่งถูกขบเลี้ยงภายใต้สภาพการณ์ต่าง จะเปิดรับความคิดเห็นแตกต่างกันไป 4) การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อที่รวมเป็นลักษณะทางจิตวิทยาส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไป 2. ทฤษฎีกลุ่มสังคม (Social categories theory) ทฤษฎีนี้กล่าวว่า บุคคลที่ลักษณะทางสังคมคล้ายกันจะแสดงพฤติกรรมการสื่อสารคล้ายคลึงกันพฤติกรรมการสื่อสารนี้ ได้แก่ การเปิดรับสื่อความพอใจในสื่อ และอุปนิสัยการใช้สื่อร่วมกัน เป็นต้น สำหรับลักษณะทางสังคมที่สำคัญนั้นได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ เชื้อชาติศาสนา อายุ เพศ ภูมิฐานะ เป็นต้น 3. ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relation, Theory) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้รับสารกับบุคคลอื่นในสังคมลักษณะของกลุ่มปฐมภูมิ และกลุ่มทุติยภูมิ โดยกลุ่มปฐมภูมิ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ใกล้ชิดในหมู่เพื่อนสนิท เพื่อร่วมงาน หรือสมาชิกในครอบครัว และวงศาตคณาญาตินี้จะมีอิทธิพลต่อผู้รับสารมากกว่ากลุ่มทุติยภูมิ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดน้อยกว่าข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับจากสื่อมวลชน มักถูกรับรู้ หรือตีความโดยมีอิทธิพลของกลุ่มหรือบุคคลในกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ เช่น การมีปัจเจกบุคคลจะเชื่อข่าวสารจากโฆษณาใดหรือไม่ นั้น มักจะได้รับอิทธิพลจากการปรึกษาหารือไต่ถามเพื่อนฝูง หรือผู้ใกล้ชิดอิทธิพลที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารในลักษณะนี้เราเรียกว่า “อิทธิพลของบุคคล”

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการสื่อสารเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน หากบุคคลสามารถทำความเข้าใจกับกระบวนการนี้ได้จะช่วยให้อาจสื่อสารได้ดีขึ้น ชัดเจนขึ้น และมีประสิทธิผลมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้ง

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม

2.2.1 ความหมายของภูมิคุ้มกันทางสังคม

อนุภูมิ คำยัง และ วินัส ภักดีนรา (2562) ได้นำเสนอว่าภูมิคุ้มกันทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลอันประกอบไปด้วย การสร้างความเข้มแข็งให้กับตนเอง ทั้งการเรียนรู้ การปรับตัว มีทักษะการใช้ชีวิตทั้งกับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เข้าใจและรู้เท่าทันผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม อีกทั้งรู้จักเตรียมความพร้อมในการป้องกันและจัดการกับตัวเอง จากสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาเพื่อปรับตัวให้สามารถเรียนรู้ เลือกรสร ประเมิน แยกแยะ คุณค่าและใช้ เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน และอนาคตได้อย่างมีคุณภาพ รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมหลักร่วมกับการประยุกต์ ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative) แนวคิดจิตวิทยากลุ่ม มนุษย์นิยมของ Carl Rogers แนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองตาม ทฤษฎีปัญญาสังคมของ Albert Bandura ทฤษฎีต้นไม้วีริยธรรม ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg และการให้บริการปรึกษาตามทฤษฎีแบบเน้นทางออกระยะสั้นของ De Shaze เพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่เด็กและเด็กและเยาวชนตามปัจจัยเสี่ยงทางสังคมที่พบในชุมชน ซึ่งประกอบ ไปด้วยการพัฒนา ใน 4 ด้าน ได้แก่ ภูมิรู้ หมายถึง ภูมิความรู้ความเข้าใจของเด็กและเยาวชน เรื่อง การสร้างภูมิคุ้มกันทาง สังคมตามรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้น ซึ่งวัดได้จากการวัดความรู้ความเข้าใจภูมิคุ้มกันทางสังคม ภูมิจิต หมายถึง ภูมิคุ้มกันทางจิตใจของเด็กและเยาวชนที่ประกอบด้วย การรับรู้ ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี ความสุข ความเชื่ออำนาจในตนเอง เจตคติและค่านิยม ความหย่นตัว (ความสามารถในการฟื้นฟูตนเองให้กลับมาเหมือนเดิม/รักษาสมดุล/การจัดการ/การปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความหวัง ลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตน ภูมิธรรม หมายถึง ภูมิคุ้มกันทางคุณธรรมจริยธรรม (เหตุผลเชิงจริยธรรม) ซึ่งวัดได้จากการ สัมภาษณ์ถึงเหตุผลที่มีต่อสถานการณ์ปัจจัยเสี่ยงทางสังคม ภูมิทำ หมายถึง ภูมิคุ้มกันทางด้านการปฏิบัติ (เหตุผลเชิงจริยธรรม) ซึ่งวัดได้จากการสังเกตพฤติกรรม เด็กและเยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์

วชิราภรณ์ สังข์ทอง (2554) ได้แสดงทัศนะว่า “ภูมิคุ้มกันทางสังคม” หมายถึง ความสามารถของบุคคลอันประกอบด้วย การสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ การมีทักษะชีวิตในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม และวัฒนธรรม การเข้าใจผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม การเตรียมความพร้อมเพื่อการปรับตัวให้สามารถเรียนรู้ เลือกรสร กลั่นกรอง ประเมิน แยกแยะ คุณค่า และใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อชีวิต ครอบครัว ชุมชน และสังคม อีกทั้งสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน และในอนาคตได้อย่างมีคุณภาพ

เสาวภา ไพทยวัฒน์ (2554) ได้กล่าวว่า จิตสำนึกที่เกิดขึ้นในจิตใจ ซึ่งทำให้บุคคลนำมาใช้ในการควบคุมตนเองให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้โดยไม่เป็นภาระของสังคม ซึ่งพลั้งดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากการอบรมขัดเลาทางสังคม (Socialization) ทั้งนี้ได้มีการนำคำว่าทักษะชีวิตมาใช้ร่วมกับคำว่าภูมิคุ้มกันด้วย

วัฒนา พงษ์โนนสูง²⁵⁵⁹ อ้างถึงใน ประเวศ วะสี (2542) ได้กล่าวว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคม หมายถึง การที่วัยรุ่นมีศักยภาพการเผชิญปัญหาและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ดีขึ้นเนื่องจากวัยรุ่นมีความรู้ความเข้าใจตนเองเข้าใจผู้อื่น และเข้าใจสังคม ได้รับความรักความอบอุ่นจากครอบครัว มีชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้และมีการสร้างการเรียนรู้โดยชุมชน หน่วยงานรัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนอย่างต่อเนื่อง

ธนัชชา รอดกันภัย และเสนห์ บุญกำเนิด (2561) อ้างถึงใน วิจารณ์ พานิช (2554) ได้กล่าวว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคมที่สำคัญที่สุดคือการเรียนรู้ที่เป็นการเรียนรู้ของคนทุกคน “ตั้งแต่เกิดถึงเชิงตะกอน” หากกระบวนการเรียนรู้อ่อนแอ สังคมจะอ่อนแอ ต่อสู้ปัญหาและความเปลี่ยนแปลงผันผวนได้ไม่ดี สาเหตุของ “ภูมิคุ้มกันบกพร่องทางสังคม” ระบบการศึกษาที่อ่อนแออย่างยิ่งในปัจจุบัน คือ ต้นเหตุสำคัญของสภาพ “ภูมิคุ้มกันทางสังคมบกพร่อง” ที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่ เพราะทำให้ได้พลเมืองที่ความคิดตัน มองเรื่องที่ซับซ้อนและเลื่อนไหลไม่ออกไม่มีทักษะของการเรียนรู้ไม่มีอิทธิบาทของการเรียนรู้ และประเด็นด้านสัมพันธ์สภาพวิธีการเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ในปัจจุบัน ประกอบด้วย โครงการ โครงการอบรมพัฒนาทักษะชีวิต สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวของพ่อแม่กับลูกวัยรุ่น เพราะรากฐานของสังคมคือ สถาบันครอบครัว ถ้าครอบครัวอ่อนแอส่งผลให้สถาบันหลักอื่น ๆ อ่อนแอด้วย สอดคล้องกับแนวคิด ภูมิคุ้มกันทางสังคม วัคซีนทางสังคม

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ ความสามารถของบุคคลที่มีความสามารถสร้างความเข้มแข็งและการเรียนรู้ ทักษะการใช้ชีวิต และมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม และวัฒนธรรม การเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางสังคม และยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นได้เพราะมีภูมิคุ้มกันทางสังคม มีการเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น

2.2.2 การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม

ปรีชา กันธิยะ และคณะ (2557) ได้อธิบายไว้ว่า การสร้างภูมิคุ้มกันของสังคมในมิติวัฒนธรรมถือว่ามีความจำเป็นต่อสังคมไทยในปัจจุบัน เนื่องจากกระแสวัฒนธรรมข้ามชาติที่ไหลบ่ามากับสื่อเทคโนโลยีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติค่านิยมและพฤติกรรมของคนไทย โดยการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติมาอย่างขาดการคัดกรองให้มีความเหมาะสมตามบริบทของสังคมไทย อาจเป็นการคลั่งไคล้ทำให้หลงลืมและดูถูกวัฒนธรรมอันดีงามของชาติส่งผลให้วัฒนธรรมไทยดั้งเดิมขาดการดูแล สนใจจากกลุ่มคนรุ่นใหม่ จนทำให้ประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิมบางอย่างกำลังจะสูญหายไปจากสังคมไทย ซึ่งบางครั้งกระแสนิยมบางอย่างที่รับเอามาจากต่างชาติกลายเป็นภัยต่อ ผู้ที่เลียนแบบ อาทิ การแต่งกายที่ล่อแหลมนำไปสู่การถูกล่วงละเมิดทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรนำไปสู่การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

จิราภรณ์ เรืองดิษฐ์ และคณะ (2560) ได้กล่าวว่า ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน ระดับประถมศึกษา ที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ จึงประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1. การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน 2. การพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชน 3. การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชน และ 4. การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบและกลไกคุ้มครองเด็กและเยาวชน

อภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์ (2553) ได้กล่าวว่า โลกาภิวัตน์ ได้ทำให้ขอบเขตพื้นที่ทางสังคมสามารถเชื่อมเข้าหากันได้ทั้งหมดในระดับชุมชนและระหว่างชุมชนและระดับโลก ในขณะเดียวกันสถาบันทางสังคมในวัฒนธรรม อีสานยังคงทำหน้าที่ในการบูรณาการ ให้เกิดการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนและเครือข่ายทางสังคม ในท้องถิ่นทั้งนี้ได้ผนึกกำลังร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกที่สำคัญ ในการพัฒนาในท้องถิ่นภายใต้ยุคโลกาภิวัตน์ ในการศึกษานี้มีข้อเสนอแนะ คือ การกำหนดยุทธศาสตร์และแผน และแผนงานในการพัฒนาเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม จะต้องให้ความสำคัญกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชนในขณะเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาท้องถิ่น ควรสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน หาแนวทางบูรณาการองค์ความรู้ใหม่กับ ชุดความรู้ในวัฒนธรรมความเชื่อในท้องถิ่นนั้น ซึ่งเป็นประโยชน์ สำหรับท้องถิ่นในการปรับตัวให้อยู่ได้อย่างมีภูมิคุ้มกันในยุคโลกาภิวัตน์

ชมพูช ผลิตมงคล และอุบลวรรณ หงส์วิทยากร (2557) ได้กล่าวว่า การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมให้กับเยาวชน ควรเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ประกอบด้วยการอนุรักษ์ เลือกรับ และปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม สำหรับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงการสงวนและรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชาติ ควรเสริมสร้างความรู้และความสามารถด้านวัฒนธรรมเพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ หากคนในสังคมมีความรู้และความเข้าใจในพื้นฐานวัฒนธรรมของสังคม ก็จะสามารถบำรุงรักษาวัฒนธรรมให้เจริญงอกงามต่อไป นอกจากการอนุรักษ์แล้ว เยาวชนยังต้องมีความสามารถในการเลือกรับวัฒนธรรมภายนอกที่มีความเหมาะสมกับตนเองและสังคม เนื่องจากวัฒนธรรมที่หลั่งไหลและเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีทั้งวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนไทย และที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นความสามารถในการคัดกรอง จึงเป็นเรื่องสำคัญที่เยาวชนต้องได้รับการให้ความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้อง เพื่อเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบด้านลบหรือเกิดน้อยที่สุด แต่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ในบางวัฒนธรรมที่ล้าหลัง ก็อาจไม่เหมาะสมในบางสถานการณ์ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับและเปลี่ยนวัฒนธรรมนั้นให้มีความสอดคล้องกับบริบท สภาพแวดล้อม และปัจจัยต่างๆ เพื่อให้วัฒนธรรมนั้นยังสามารถดำรงต่อไปได้ ดังนั้น การที่เยาวชนมีความรู้และความสามารถที่จะปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้มีความเหมาะสมกับตนเอง และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม จะช่วยให้เยาวชนสามารถมีภูมิคุ้มกันมากพอจะสามารถในการรับมือกับกระแสวัฒนธรรมที่ยังคงเคลื่อนไหว และยังธำรงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยไว้ได้ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

อภิรักษ์ โพษยานนท์ และคณะ (2557) อ้างถึงใน แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555 – 2559) ได้กล่าวถึง การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ดังในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่ 1 การสร้างความเป็นธรรมในสังคม ดังนั้น การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมที่จำ เป็นคือทุกคนในสังคมไทยได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึง สามารถเข้าถึงบริการและทรัพยากรอย่างเป็นธรรม กลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้รับโอกาสและการพัฒนาศักยภาพอย่างทั่วไป

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ การใช้ความสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคม แล้วนำเอาความรู้ที่ได้ มาปรับใช้และสร้างเป็นภูมิคุ้มกันให้กับตัวเอง การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม เป็นสิ่งที่ดีสำหรับเราทุกคน ในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันภูมิคุ้มกันทางสังคมสำคัญมา เพราะว่าภูมิคุ้มกันจะช่วยให้เราแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

2.2.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อภูมิคุ้มกันทางสังคม

ธนัชชา รอดกันภัย และ เสน่ห์ บุญกำเนิด (2561) อ้างถึงใน ประเวศ วะสี (2542) กล่าวว่า ในทางสังคมทุกวันนี้ประชาชนต้องเผชิญกับโรคร้ายทางสังคมนานาชนิด สังคมต้องการภูมิคุ้มกัน ภูมิคุ้มกันทางสังคม คือครอบครัวอบอุ่นและชุมชนเข้มแข็ง ถ้าครอบครัว อบอุ่นและชุมชนเข้มแข็ง ก็จะทำให้โรคต่าง ๆ ทางสังคมทำอันตรายไม่ได้ เราพยายามแก้ปัญหาสังคมด้วยวิธีต่าง ๆ มากมายแต่ไม่สำเร็จควรหันมาใช้วัคซีนทางสังคมคือ ส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นปึกแผ่นและชุมชนเข้มแข็ง และประเด็นด้านสถานการณ์ความเสี่ยงทางสังคมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ประกอบด้วยโครงการค่ายพัฒนาทักษะชีวิต “ปลูกคุณธรรม จริยธรรม นำปัญญาเรียนรู้เพื่อศึกษาหาทางไกลยาเสพติดพัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืนโครงการส่งเสริมความเข้มแข็งการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนและโครงการฝึกทักษะอาชีพให้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจะต้องพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญาในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตส่งเสริมให้เยาวชนใช้ศักยภาพที่มีในตัวเองได้อย่างเต็มความสามารถ

จิราภรณ์ เรืองดิษฐ์ และคณะ (2560) ได้กล่าวว่า ปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชนภาพรวม คือ 1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2. ด้านสุขภาพ 3. ด้านสื่อ 4. ด้านอบายมุข และ 5. ด้านเพศ ส่วนภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนฯ จำแนกเป็น 2 มิติ คือ มิติที่ 1 ระบบการทำงานและกลไกภูมิคุ้มกันทางสังคมของของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. ระบบและกลไกด้านบุคคล 2. ระบบและกลไกด้านครอบครัว 3. ระบบและกลไกด้านชุมชน และ 4. ระบบและกลไกด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมิติที่ 2 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของของเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย 1. ด้านบุคคล 2. ด้านครอบครัว 3. ด้านชุมชน 4. ด้านกฎหมาย และ 5. ด้านอื่น ๆ เช่น การรู้เท่าทันสื่อ การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวพุทธ และผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น

วัฒนา พองโนนสูง (2559) ได้กล่าวว่า ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นพบว่า 1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่นของชุมชน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ผลักดันให้เกิดสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ มาจากปัจจัยหลายด้าน คือ ด้านสังคม สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในสังคมไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น และกำลังเป็นประเด็นใหญ่ระดับโลก ถึงแม้จะมีความพยายามแก้ปัญหา แต่ยังขาดความชัดเจนเกี่ยวกับนโยบายอนามัยเจริญพันธุ์และระบบบริการที่เป็นมิตรสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดการให้ความช่วยเหลือรายกรณีที่ไม่ทั่วถึงของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องคุ้มครองเด็ก ด้านชุมชนสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนกำลังทวีความรุนแรงขึ้นคนในชุมชนมีทัศนคติเชิงลบต่อพ่อแม่วัยรุ่นคิดว่าพ่อแม่วัยรุ่นเป็นเด็กใจแตกขาดความรับผิดชอบสร้างปัญหาโดยไม่สืบค้นหาสาเหตุ และขาดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับคนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพ่อแม่วัยรุ่น ด้านครอบครัว ความรักความเข้าใจในครอบครัวเป็นภูมิคุ้มกันสำหรับเด็กและวัยรุ่นให้หลุดพ้นจากวิกฤตในชีวิต แต่ครอบครัวขาดทักษะการสื่อสารเชิงบวก ขาดความเข้าใจพัฒนาการตามวัยทำให้ครอบครัวไม่สามารถเป็นที่พึ่งให้เด็กและวัยรุ่นได้ เด็กบางรายที่เกิดจากพ่อแม่วัยรุ่นกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในวัยเดียวกันกับพ่อแม่ของตนจนเกิดเป็นวงจรพ่อแม่วัยรุ่นในครอบครัว ด้านพ่อแม่วัยรุ่นซึ่งรวมถึงเด็กและวัยรุ่นที่ยังไม่เข้าสู่การเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ขาดความเข้าใจพัฒนาการตามวัยของตนเองไม่

รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของตนเอง ขาดข้อมูล ความรู้เรื่อง อนามัยเจริญพันธุ์อย่างถูกต้อง ขาดทักษะการเลี้ยงลูก และการตัดสินใจมีลูกคนต่อไปยังขาดการคิดไตร่ตรองให้รอบด้านถึงการดำเนินชีวิตในอนาคต และด้านโรงเรียนและเพื่อน หลักสูตรวิชาเพศศึกษาในโรงเรียนยังมีข้อจำกัดในบุคลากรผู้ให้ความรู้ ถึงแม้นโยบายโรงเรียนจะเปิดโอกาสให้โรงเรียนรับวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมเรียนต่อได้ แต่ทัศนคติของผู้บริหารและสังคมรอบข้างก็ยังเป็นอุปสรรค ส่วนเพื่อนเป็นกลุ่มที่ให้คำปรึกษาและมีอิทธิพลต่อการคิดการตัดสินใจของวัยรุ่น 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น เริ่มจากผู้นำรับรู้ข่าวสารสถานการณ์ปัญหาที่มีความเข้าใจในปัญหา ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการสร้างการเรียนรู้ชุมชนจากการสร้างความเข้าใจ ตระหนักถึงปัญหา สาเหตุ วางแผน ลงมือปฏิบัติ สรุปบทเรียน และพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน 3. เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของชุมชน เกิดขึ้นจากชุมชนกำลังให้ความสนใจสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และผู้นำชุมชนตระหนักถึงประสบการณ์ ความรู้ที่มีอยู่ไม่เพียงพอในการแก้ปัญหา จึงปรับทัศนคติ แนวคิด วิธีการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ที่แตกต่างจากเดิม สร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และมีความต่อเนื่อง ทำให้ประสบการณ์การสร้างการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องไปด้วย

ออร์พินทร์ ชูชม และคณะ (2555) อ้างถึงใน (Bandura, 1986) กล่าวว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ 3 ปัจจัยที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันได้แก่ 1. ปัจจัยส่วนบุคคลหรือภูมิหลัง เช่น เพศ อายุ 2. ปัจจัยทางจิตลักษณะและ 3. ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมทางสังคมเช่นเดียวกับแนวคิดสิ่งแวดล้อมทางสังคมและรูปแบบบูรณาการที่เสนอว่าพฤติกรรมทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก บุคคลร่วมกันส่งผลต่อการมีสุขภาวะและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

วรรณลดา กันต์โณม (2553) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยด้านจิตลักษณะเดิม สถิติปัญญาลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองสูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สุขภาพจิต และจากทฤษฎีของ Erikson คือ เอกลักษณ์แห่งอีโก้ ว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับการมีภูมิคุ้มกัน ปัจจัยทางด้านสถานการณ์เป็นปัจจัยอีกประการที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีภูมิคุ้มกันซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาปัจจัยจากครอบครัว คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล การอบรมสั่งสอน และการเป็นแบบอย่างที่ดีรวมทั้งยังศึกษาปัจจัยด้านสื่อ คือ การเห็นแบบอย่างที่ดีจากสื่อ

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ สาเหตุที่เกิดขึ้นหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วส่งผลไปยังสังคม จนกลายเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสังคม ปัจจัยเหล่านี้จะมีทั้งด้านดีและไม่ดีจะเป็นตัวสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมหรือเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมมีภูมิคุ้มกันเกิดขึ้น ไม่ว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสังคมจนเป็นปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นต่อสังคมถ้าสังคมมีภูมิคุ้มกันที่ดีก็จะดำรงชีวิตอยู่รอดได้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อภูมิคุ้มกันทางสังคม เป็นสิ่งที่สำคัญทำให้คนสังคมมีความเข้มแข็งในการดำรงอยู่ในสังคม

เนื่องจากประเทศจีนเป็นฝ่ายแพ้สงครามการค้าฝิ่นจึงขยายขอบเขตมากขึ้นในปี พ.ศ.2447 อังกฤษสามารถขายฝิ่นได้ถึง 49 ล้านปอนด์ ในประเทศจีนจนกระทั่งปีพ.ศ.2449ประเทศจีนเริ่มมีการต่อต้านการใช้ฝิ่นแต่ไม่เป็นผลเพราะมีการส่งฝิ่นผ่านประเทศอินเดียได้ และในปี พ.ศ.2460 คาดคะเนกันว่ามีคนจีนติดฝิ่นกว่า 8 ล้านคน (ธวัชชัย มัทธอง 2550)

ตะวัน ตระการฤกษ์ (2559) ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดนับเป็นปัญหาสังคมที่มีความซับซ้อนทั้งในด้านสาเหตุการเกิดปัญหาและแนวทางแก้ไขดังเห็นได้จากการที่ภาครัฐได้ทุ่มเทความพยายาม และทรัพยากรในการแก้ไขปัญหาในทุกระดับมาเป็นระยะเวลายาวนาน แต่จากสถานการณ์ที่ผ่านมายังคงพบว่า ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดยังคงทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชนแออัดและพื้นที่ตะเข็บชายแดน ปัญหาโทษภัยจากยาเสพติดจึงถือเป็นภัยคุกคามที่ก่อกวนและบ่อนทำลายประเทศชาติรวมถึงส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศ ซึ่งทำให้ทุกรัฐบาลต้องสูญเสียทรัพยากรในการป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นยาเสพติดถือเป็นปัญหาที่ “เป็นภัยคุกคาม ก่อกวน บ่อนทำลาย” ประเทศไทยและส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งต่อปัจเจกบุคคลและสังคมส่วนรวมในมิติต่าง ๆ

พิรพงศ์ รำพึงจิตต์ (2558) กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นกฎหมายที่กำหนดว่าการกระทำที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดใดเป็นความผิดและต้องโทษ ดังนั้นกฎหมายยาเสพติดจึงถือเป็นกฎหมายอาญาคือกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ว่าการกระทำใดเป็นการกระทำที่ต้องรับโทษหรือต้องใช้วิธีเพื่อความปลอดภัยหรือวิธีต้องบังคับทางอาญาอื่นกฎหมายอาญามีภารกิจในการคุ้มครองสังคม ภารกิจในการปราบปรามและในการป้องกันการกระทำความผิดแต่การที่จะทำให้กฎหมายอาญามีผลบังคับและทำให้ภารกิจของกฎหมายอาญาเกิดผลในทางปฏิบัตินั้นจำเป็นต้องอาศัยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นสำคัญกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงมีภารกิจในการที่จะทำให้กฎหมายอาญาเกิดผลอย่างจริงจังในการกระทำความผิดอาญาบางประการที่มีลักษณะแตกต่างจากการกระทำความผิดอาญาโดยทั่วไป เช่นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งมีลักษณะพิเศษคือยาเสพติดเป็นภัยร้ายแรงต่อการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศประกอบกับยาเสพติดเป็นพยานหลักฐานในการกระทำความผิดอันอาจถูกเคลื่อนย้ายหรือทำลายได้โดยง่ายการใช้อำนาจในการป้องกันและปราบปรามการค้าและการผลิตยาเสพติดให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายพิเศษเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดบรรลุผล

ธราเทพ โอชารส และคณะ (2554) ยาเสพติดเปรียบเสมือนมหันตภัยร้ายที่คอยกัดกร่อนและบั่นทอนสังคมทำให้มนุษย์ชาติเสื่อมถอยลงหรือด้อยคุณค่าลงหากสังคมใดมียาเสพติดเข้ามาแพร่ระบาดมากสังคมนั้นก็จะต้องเต็มไปด้วยประชาชนที่ด้อยคุณภาพมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม การเมือง การปกครอง และวัฒนธรรม เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศสำหรับประเทศไทยก็ประสบปัญหายาเสพติดมาโดยตลอดในปี 2552 ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น วิกฤติเศรษฐกิจของโลกวิกฤติทางการเมืองและความสมานฉันท์ของคนในชาติวิกฤติทางสังคมอาชญากรรมที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ปัญหาการว่างงานความยากจน ฯลฯ วิกฤติปัญหาเหล่านี้ทำให้ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลการเพิ่มขึ้นของยาเสพติดจะมีมากขึ้น คาดหมายได้ว่าจำนวนและปัญหาอันเกิดจากยาเสพติดก็จะมีแนวโน้มในเกณฑ์สูงหากไม่มีทิศทางและยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพเพียงพอปัญหายาเสพติดก็จะเป็นส่วนสำคัญหนึ่งในการฉุดรั้งประเทศไทยทั้งประเทศ

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ยาเสพติดหรือสารเคมีที่เสพเข้าสู่ร่างกายแล้วทำให้เกิดพิษเรื้อรัง แก่ผู้เสพทำให้ร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม หรือมีอาการผิดปกติและทรมาณเมื่อขาดยา สารบางอย่างที่เป็นสารเสพติดไม่อาจทำให้เกิดอาการขาดยาทางร่างกาย แต่เป็นการเสพติดทางจิตใจได้

ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดนั้นเป็นปัญหาที่ซับซ้อน และส่งผลกระทบมากมาย ต่อผู้เสพและผู้อื่นตามมา ยาเสพติดเปรียบเสมือนมหันตภัยร้ายที่คอยกัดกร่อนและบั่นทอนสังคมทำให้มนุษยชาติเสื่อมถอยลงหรือด้อยคุณค่าลงหากสังคมใดมียาเสพติดเข้ามาแพร่ระบาดมากสังคมนั้นก็จะต้องไปด้วยประชาชนที่ด้อยคุณภาพ และมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และวัฒนธรรม เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ

2.3.3 ความสำคัญของการป้องกันยาเสพติด

หัตยาพร สุภาสุรย์ (2556) ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของประเทศ ซึ่งบ่อนทำลายทรัพยากรและความมั่นคงของประเทศชาติและสังคมเป็นอย่างมากได้มีการดำเนินงานในทุกวิถีทางที่จะป้องกันและปราบปรามมิให้มีการเสพ การซื้อขาย และการผลิตยาเสพติดแต่เนื่องจากปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาใหม่ที่มีความยุ่งยากและสลับซับซ้อนต่อการดำเนินการและไม่ได้มีแต่ประเทศไทยแห่งเดียวเท่านั้นประเทศอื่นๆก็มีการเสพยาเสพติด การซื้อขาย และการผลิตยาเสพติดอยู่ตลอดเวลา

ปัจจุบันนี้ยาเสพติดได้เข้ามาแพร่หลายในสังคมเราเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเฮโรอีน มอร์ฟิน และอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งนอกจากผู้ใหญ่จะติดยาเสพติดแล้ว ก็ยังมีเยาวชนไทยอายุน้อยๆ ลงไปติดยาเสพติดเหล่านี้อีกด้วย ซึ่งนับว่าเป็นการสูญเสียทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง เพราะนอกจากผู้เสพยาเสพติดทั้งหลายนี้ จะได้สามารถประกอบอาชีพทำการงานต่าง ๆ ไม่ได้แล้ว ยังก่ออาชญากรรม ทำให้เกิดปัญหาต่อสังคม กระทบกระเทือนต่อประชาชนผู้ไม่ได้เสพยาเสพติดอีกด้วย

เจริญ แฉกพิมายและคณะ (2555) ยาเสพติดได้สร้างปัญหาใหญ่และเป็นภัยคุกคามกับประชากรโดยเฉพาะประชากรที่เป็นเยาวชนและทำให้เกิดผลเสียหายนต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของทุกประเทศในโลก ประเทศไทยเราเองก็เช่นกัน ยาเสพติดได้แพร่ระบาดและเป็นปัญหาต่อสังคมโดยเฉพาะเยาวชนของไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลทุกรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศมีนโยบายปราบปรามและป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังมีบทลงโทษรุนแรงต่อผู้ค้าหรือผู้จำหน่ายแต่ปัญหายาเสพติดก็มิได้หมดไปจากสังคมยังคงสร้างปัญหาให้กับเยาวชนไทยตลอดเวลาจะเห็นได้จากคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 154/2554 เรื่อง ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ที่สั่ง ณ วันที่ 9 กันยายน 2554 กล่าวไว้ในส่วนทั่วไปว่า “ปัจจุบันการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้กลับมาสู่ภาวะที่มีความรุนแรงส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตความปลอดภัยในทรัพย์สินความสงบสุขของประชาชนและสังคมรวมทั้งเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ” จากคำสั่งดังกล่าวประมวลได้ว่า การแพร่ระบาดของยาเสพติดจะทวีความรุนแรงต่อไป เพราะประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่มีการผลิตการค้าการจำหน่าย การลักลอบ และการลักลอบขนย้ายยาเสพติดตามแนวชายแดนเมื่อยาเสพติดได้ระบาดเข้าสู่สังคม ชุมชน ปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นตามมา นอกจากนี้ยาเสพติดยังได้สร้างปัญหาความรุนแรงและความแตกแยกในระดับครอบครัว เยาวชนจำนวนมากซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติต้องตกเป็นทาสของยาเสพติดและนำไปสู่ปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนและก่อการ

กระทำความผิดต่อผู้อื่นส่งผลกระทบต่อตนเอง สังคมสุขภาพอนามัย และผลกระทบด้านความมั่นคงของประเทศในที่สุด

เอกภัระ เหล่ามีผล (2558) การแพร่ระบาดของยาเสพติดเกิดขึ้นทั่วทุกจังหวัดของประเทศไทยปัญหาเหล่านี้กำลังได้รับความสนใจเอาใจใส่จากผู้รับผิดชอบทั้งฝ่ายการเมืองข้าราชการประจำและองค์กรเอกชนหลายองค์กรด้วยกันอย่างไม่เคยมีมาก่อนเพราะปัญหาเหล่านี้ไม่ใช่ปัญหาเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะชุมชนเท่านั้นแต่เป็นปัญหาที่หากไม่ได้รับการแก้ไขจะทำให้สังคมโดยรวมพินาศไปด้วยเพราะสมาชิกในสังคมนั้นติดยาเสพติดเป็นส่วนใหญ่ท่านทั้งหลายคงจะปฏิเสธความรับผิดชอบร่วมกันไม่ได้ว่าในที่สุดคนรอบข้างของท่านส่วนใหญ่จะเป็นผู้ติดยาเสพติดและสักวันหนึ่งคนในครอบครัวของท่านหากไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดีพอจากครอบครัวที่อบอุ่น อาจตกเป็นทาสของยาเสพติด ไม่วันใดก็วันหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นทุก ๆ คนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวซึ่งครอบครัวก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนต้องถือเป็นหน้าที่โดยตรงที่จะร่วมมือกันศึกษาหาความรู้ถึงพิษภัยของยาเสพติดให้คำแนะนำบุตรหลานหรือวัยรุ่นซึ่งจัดว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงให้ทราบกลยุทธ์ต่าง ๆ ของผู้ขายยาเสพติด ตลอดจนการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับบุตรหลานทั้งหลายด้วยการทำให้ครอบครัวอบอุ่นด้วยวิธีการต่างๆ หากหน่วยเล็ก ๆ ของสังคมโดยเริ่มจากแต่ละครอบครัวของพวกเราก่อนย่อมจะมีพลังในการต่อต้านการแพร่ระบาดของยาเสพติดในปัจจุบันได้อย่างยอดเยี่ยม และจะเป็นชัยชนะอย่างถาวรตลอดไปด้วย สำหรับวิธีการลดการแพร่ระบาดของยาเสพติดอีกวิธีการหนึ่งคือ การแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งซื้อขายตลอดจนแหล่งเสพหรือมั่วสุมของผู้ติดยาเสพติดให้เจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทำหน้าที่ประสานงานด้านยาเสพติดทั่วประเทศ การแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างกว้างขวางและรุนแรงมากขึ้นก่อให้เกิดความสูญเสียกับประเทศชาติหลายด้านด้วยกันทั้งด้านกำลังคนด้านเศรษฐกิจด้านสังคมและด้านการเมือง การปกครอง รัฐบาลได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจึงได้มีการกำหนดนโยบายเร่งด่วนเพื่อจะลดการระบาดและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยใช้กลยุทธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกันแก้ไขปัญหากับการแพร่ระบาดยาเสพติดภายในประเทศ รวมทั้งใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเฉียบขาดกับผู้กระทำความผิดในการค้ายาเสพติด และผู้เสพยาเสพติด เป็นต้น

กฤษฎา นาคประสิทธิ์ (2557) ด้วยสถานการณ์ปัญหายาเสพติดของประเทศไทยในปัจจุบันจัดได้ว่าอยู่ในขั้นวิกฤตโดยสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดได้ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะมีการผลิตยาเสพติดทั้งภายในประเทศและมีการลักลอบนำเข้ามาจากต่างประเทศมากมายหลายชนิด เช่น เฮโรอีน ยาบ้า ยาไอ เป็นต้น ถึงแม้เจ้าหน้าที่จะได้ปราบปรามจับกุมการค้ายาเสพติดอย่างเข้มงวดและจริงจัง แต่ก็ไม่ทำให้การแพร่ระบาดของยาเสพติดลดลงเลยแต่กลับทำให้ผลผลิตได้พัฒนายาเสพติดให้ออกฤทธิ์ได้แรงขึ้นและการตรวจพบสารเสพติดในตัวผู้เสพได้ยากขึ้นทำให้เจ้าหน้าที่จับกุมได้ยากยิ่งขึ้น

อัมพร ภูแก้ว (2556) สถานการณ์ยาเสพติดในประเทศไทยนับแต่ปี 2547 มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นจากการผู้ติดยาเสพติดเมื่อปี 2546 ประมาณ 460,000 คน และเพิ่มเป็น 570,000 คนในปี 2550 และประมาณ 605,000 คนในปี 2551 โดยมีปัจจัยที่ส่งผลให้ปัญหายาเสพติดมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นซึ่งถือเป็นจุดอ่อนสำคัญที่ส่งผลต่อการขยายตัวของปัญหายาเสพติดมาจาก 5 ปัจจัยสำคัญซึ่งหากไม่สามารถแก้ไขจุดอ่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพปัญหายาเสพติดก็จะทวีความรุนแรงมากขึ้น

โดยมีปัจจัยมาจากจุดอ่อนทางด้านชายแดน ยาเสพติดส่วนใหญ่มาจากแหล่งผลิตจากประเทศเพื่อนบ้านและลักลอบเข้ามาแพร่ระบาดในประเทศไทย เช่น ยาบ้า กัญชา เฮโรอีน จุดอ่อนในด้านพื้นที่ปัญหาที่ยังดำรงอยู่บางพื้นที่ที่ยังมีสถานการณ์ด้านยาเสพติดมากกว่าพื้นที่อื่น จะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ทั้งหมด พื้นที่แพร่ระบาดหลัก ประมาณ 26 จังหวัด มีสัดส่วนของปัญหายาเสพติดเกือบร้อยละ 70.00 ของทั้งประเทศหากสามารถลดระดับปัญหาในพื้นที่เหล่านี้ได้จะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ทั้งหมด จุดอ่อนทางด้านปัจจัยเสี่ยงของสังคม เช่น ค่านิยมและพฤติกรรมทางลบของเยาวชน แหล่งมั่วสุม สถานบันเทิง สถานบริการต่าง ๆ ที่เป็นจุดอ่อนและเป็นปัจจัยยั่วยุให้เยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงและก้าวไปสู่ปัญหายาเสพติดจากการเฝ้าระวังปัจจัยเสี่ยงทางสังคมนี้ในช่วง 2-3 ปี ที่ผ่านมาพบว่า แนวโน้มของปัญหายังอยู่ในเกณฑ์สูงความอ่อนแอของครอบครัวและชุมชนที่ส่งผลให้ภูมิคุ้มกันทางสังคมไม่สามารถป้องกันปัญหายาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะครอบครัวและหมู่บ้านชุมชนที่มีปัญหายาเสพติด และครอบครัวกลุ่มเสี่ยงที่ยังคงมีจำนวนมาก และปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม สภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2552 ที่ประเทศไทยประสบปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น วิกฤติเศรษฐกิจโลกที่มีส่วนกระทบกับประเทศไทย วิกฤติทางการเมืองและความสมานฉันท์ของคนในชาติ วิกฤติทางด้านสังคม ซึ่งมีอาชญากรรมที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นปัญหาการว่างงาน ความยากจน ฯลฯ วิกฤติปัญหาเหล่านี้เป็นปัจจัยเสี่ยงให้มีการเพิ่มขึ้นของยาเสพติด คาดหมายได้ว่าปัญหายาเสพติดจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นหากไม่มีทิศทางและยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพเพียงพอปัญหายาเสพติดจะเป็นส่วนสำคัญหนึ่งในการจัดตั้งประเทศไทยทั้งประเทศ

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัจจุบันยาเสพติดนั้นเข้ามามีอิทธิพลต่อประชาชนและคนในสังคมเป็นอย่างมาก การแพร่ระบาดของยาเสพติดนับเป็นปัญหาสังคมที่มีความซับซ้อนทั้งในด้านสาเหตุการเกิดปัญหาและแนวทางแก้ไขและป้องกันดังเห็นได้จากการที่ภาครัฐได้ทุ่มเทความพยายามในการป้องกันและแก้ไขปัญหามาเป็นระยะเวลายาวนาน แต่จากสถานการณ์ที่ผ่านมา ยังคงพบว่า ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดยังคงทวีความรุนแรงมากขึ้นโดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชนแออัดและพื้นที่ชายแดน ปัญหาโทษภัยจากยาเสพติดจึงถือเป็นภัยคุกคามที่ก่อกวนและบ่อนทำลายประเทศชาติรวมถึงส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งในการป้องกันเป็นมาตรการที่ใช้สำหรับผู้ที่อาจจะเกิดเป็นปัญหาในอนาคตแต่ยังไม่ได้เป็นปัญหาในปัจจุบัน แตกต่างจากการรักษาซึ่งเป็นมาตรการสำหรับผู้ติดยาแล้วโดยที่การบำบัดรักษาทำได้ลำบากและได้ผลไม่ดั่งใจ การป้องกันจึงเป็นมาตรการ ที่สำคัญที่สุด การป้องกันที่เหมาะสมจึงย่อมต้องแตกต่างกันไปด้วย นอกจากนี้กลุ่มบุคคลเป้าหมายของมาตรการป้องกันย่อมมีสภาพด้านบุคลิกภาพและสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องเลือกมาตรการป้องกันที่เหมาะสม มาตรการบางอย่างที่เหมาะสมกับคนกลุ่มหนึ่ง อาจกลายเป็นโทษสำหรับคนกลุ่มอื่นได้

2.3.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันยาเสพติด

กานดา สุขมาก และคณะ (2018) ได้เสนอปัจจัยครอบครัว ประกอบด้วย 2 ด้านคือ สัมพันธภาพในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว โดยจากแนวคิดของ ทฤษฎีระบบอธิบายว่า ครอบครัวที่ดีจะต้องเต็มไปด้วยพลัง สัมพันธภาพในครอบครัวมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ

1. สมาชิกทั้งหมดมีปฏิสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอในบริบทที่ต่างกัน
2. คงไว้ด้วยการติดต่อกับระบบอื่น ๆ นอกจากครอบครัวได้

3. พยายามที่จะเผชิญปัญหาและเอาชนะปัญหาร่วมกันในครอบครัว เช่น ร่วมกันหาข้อมูล แนวทางตัดสินใจและแก้ปัญหาาร่วมกันในกลุ่ม เป็นต้น

4. มีความยืดหยุ่นและสนใจที่จะตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์มีการกระจายอำนาจและการตัดสินใจในเรื่องของครอบครัวร่วมกันระหว่างสมาชิกขณะเดียวกันต่างสนับสนุนสมาชิกแต่ละคนให้มีโอกาสเติบโตและเป็นตัวของตัวเอง

ส่วนการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวนั้น เฮอร์ล็อกได้แบ่งรูปแบบเป็น 3 แบบ ได้แก่

1. แบบประชาธิปไตย
2. แบบเข้มงวดกวดขันหรือแบบเผด็จการ
3. แบบปล่อยปละละเลย

บุรฉัตร จันทรแดง และคณะ (2560) ปัจจัยด้านการนำสารเสพติดเข้าสู่ร่างกายเนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง มีความเป็นตัวของตัวเองสูง เด็กรุ่นนี้จะเริ่มแยกตัวเองออกจากครอบครัว ออกนอกบ้านไปรวมกลุ่มกับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน บางครั้งจะติดกลุ่มเพื่อนมากไป เชื่อถือและรับฟังเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ วัยรุ่นส่วนใหญ่เชื่อว่าการดื่มสุราจะช่วยให้มีความสุขสนุกสนาน หรือเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน

อัจฉราพร สีหิรัญวงศ์ และคณะ (2556) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดในทางที่ผิดและติดสารเสพติด ได้แก่ ปัจจัยด้านตัวสาร ปัจจัยด้านบุคคล และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

1. ปัจจัยด้านตัวสาร เกิดจากกลไกทางเภสัชวิทยาสารที่ใช้เวลาสั้นกว่าในการออกฤทธิ์จะมีความเสี่ยงในการติดสูงกว่าและขึ้นอยู่กับช่องทางที่สารเข้าสู่ร่างกายสารที่เสพโดยวิธีสูดควันหรือฉีดมีความเสี่ยงในการติดมากกว่าสารที่เสพโดยการกลืนหรือพ่นทางจมูกโดยที่ฤทธิ์ของยาที่กระตุ้นประสาทเป็นเสมือนการได้รับรางวัลหรือการเสริมแรง เช่น ทำให้รู้สึกสุข สนุก เคลิบเคลิ้มหรือ สงบลดความรู้สึกเครียด จึงส่งผลให้เกิดพฤติกรรมซ้ำ ๆ และเกิดอาการอยากเสพที่ยากต่อการควบคุม

2. ปัจจัยด้านบุคคล ซึ่งได้แก่ ปัจจัยทางชีวภาพการรู้คิด จิตใจ และแบบแผนการดำเนินชีวิต ปัจจัยทางชีวภาพที่สำคัญ ได้แก่ พันธุกรรม จากการศึกษาในคู่แฝดพบว่าพันธุกรรมมีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติดมากกว่าการติดสาร สำหรับการรู้คิดและจิตใจของบุคคลพบว่าความอยากรู้อยากเห็นและทัศนคติทางบวกต่อการใช้สารเป็นแรงจูงใจสำคัญของการเริ่มทดลองใช้ แต่ปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลใช้ยาต่อเนื่องจนติด ได้แก่ การมองตนเองทางลบ ความสามารถในการควบคุมตนเองต่ำความสามารถในการรู้คิดตัดสินใจไม่เหมาะสมและขาดความสามารถในการจัดการอารมณ์และพฤติกรรม ปัจจัยด้านแบบแผนการดำเนินชีวิตพบว่าผู้ติดสารเสพติดมักมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ไม่สร้างสรรค์หรือเสี่ยงที่จะเกิดอันตราย เช่น การหนีเรียน รวมตัวเป็นกลุ่ม ขับริดขิง เที่ยวกลางคืน จนเกิดความเสียหายแก่หน้าที่การงาน การเรียนและครอบครัว

3. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม คนในชุมชนโรงเรียนและครอบครัวที่ยอมรับและมีการใช้สารเสพติดมีโอกาสติดสารมากกว่าคนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ปฏิเสธการใช้สาร การอยู่ในสิ่งแวดล้อม เช่น หอพัก หรือชุมชนที่หาสารเสพติดได้ง่าย จะทำให้บุคคลมีโอกาสติดสารมากเพื่อนที่เสพจะเอื้อต่อการเข้าถึงยาและสนับสนุนการเสพยา นอกจากนี้การเห็นแบบอย่างบุคคลที่มีชื่อเสียง เช่น นักกีฬา นักดนตรี ดารา เป็นคนเสพยา จะเป็นแบบอย่างในการทดลองใช้สาร การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพทำให้มีสารเสพติดอยู่ในชุมชน หาซื้อได้ง่าย ในครอบครัวที่สมาชิกใช้สารเสพติดจะเป็น

แบบอย่างและสื่อความหมายว่าการเสพสารเสพติดเป็นเรื่องปกติ ครอบครัวที่ปล่อยปละละเลย ไม่มีกฎระเบียบไม่อบรมบุตรหลานให้มีวินัย ในการควบคุมตนเองจะเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ใช้สารเสพติดต่อเนื่อง

ชาตรี ชีววัฒนานนท์ (2558) ตติยาเสพติดเพราะสิ่งแวดล้อมสภาพแวดล้อมภายนอกของบ้านที่อยู่อาศัยเต็มไปด้วยแหล่งค้ายาเสพติดเช่นใกล้บริเวณศูนย์การค้าหน้าโรงแรมซึ่งเป็นการซื้อขายยาเสพติดทุกรูปแบบสิ่งแวดล้อมภายในบ้านขาดความอบอุ่นรวมถึงปัญหาชีวิตคนในครอบครัวและฐานทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมจะทำให้เด็กหันไปพึ่งยาเสพติดการขาดความเอาใจใส่ดูแลจากพ่อแม่และขาดการยอมรับจากครอบครัวเด็กจะหันไปคบเพื่อนรุ่มกลุ่มเพื่อต้องการความอบอุ่นสภาพของกลุ่มเพื่อนสภาพของเพื่อนบ้านใกล้เคียง สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียนเด็กมีปัญหาทางการเรียนเนื่องจากเรียนไม่ทันเพื่อนเบื่อครูเบื่อโรงเรียนทำให้หนีโรงเรียนไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ตนพอใจเป็นเหตุให้ตกเป็นเหยื่อของการติดยาเสพติด เพราะความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจในสังคมที่วุ่นวายสับสนเปลี่ยนแปลงรวดเร็วดังเช่น ปัจจุบันทำให้จิตใจผิดปกติง่ายหากเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพอ่อนแอในทุกด้านทั้งอารมณ์และสติปัญญารวมทั้งร่างกายไม่สมบูรณ์แข็งแรงก็จะหาสิ่งยึดเหนี่ยวจะตกเป็นทาสยาเสพติดได้ง่าย ผู้ที่มีอารมณ์วู่วามไม่ค่อยยังคิดจะหันเข้าหายาเสพติดเพื่อระงับอารมณ์วู่วามของตนเนื่องจากยาเสพติดมีคุณสมบัติในการกดประสาทและกระตุ้นประสาทผู้มีจิตใจมั่นคงขาดความมั่นใจมีแนวโน้มในการใช้ยาเพื่อบรรเทาความวิตกกังวลของตนให้หมดไปและมีโอกาสติดยาได้ง่ายกว่าผู้อื่น

นุชสา อินทจักร และคณะ (2560) เหตุจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด และรู้จักยาเสพติดจากภาพในหนังสือเรียน พบว่ายาเสพติดหาได้ง่าย ใช้เวลาไม่นานก็ได้ยามาเสพ บางรายบอกว่ามีบริการส่งยาเสพติดถึงหน้าบ้านเพียงแค่ออกโทรศัพท์ และปัจจัยเสริมเป็นปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้ใช้ยาเสพติดส่วนใหญ่ที่ตัดสินใจใช้ยาเสพติด เกิดจากเพื่อนชวน พบว่าเพื่อนเป็นผู้ที่แนะนำวิธีการใช้ยาเสพติดเพื่อนจะเป็นผู้เล่าประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติดและเป็นคนชี้ช่องทางหาหาเสพติดยาเสพเมื่ออยู่กับกลุ่มเพื่อนที่เสพยาเสพติดต้องมีการเสพตามเพื่อนเพื่อให้ตนเองได้รับการยอมรับจากกลุ่ม

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันยาเสพติด คือ ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาการติดยาเสพติดของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชน คือ คนรอบข้าง คนในครอบครัว เพื่อนบ้าน ที่ติดสารเสพติดแล้วเกิดการชักชวนกันเกิดขึ้น หรือ ปัจจัยด้านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ที่เป็นเหตุให้เกิดการติดสารเสพติด เช่น การดูละครที่เกี่ยวกับยาเสพติด ถึงจะชี้แนะให้เห็นโทษแต่ประชาชนก็เกิดการอยากรู้อยากลอง เป็นต้น

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ

2.4.1 ความหมายของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ

นาถฤดี เด่นดวง (2551) ได้ให้ความหมายว่า การท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ วัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์อายุ 13 - 22 ปี ที่ตั้งครรภ์ ร้อยละ 84 ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม ขณะที่ผู้หญิงช่วงอายุ 19 - 22 ปี เคยตั้งครรภ์มากถึงร้อยละ 25 รองลงมาคือกลุ่มอายุระหว่าง 13 - 15 ปี ร้อยละ 23 ทางออกของวัยรุ่นบางคนใช้ยาคุมกำเนิดฉุกเฉินมากกว่า 30 ครั้ง เช่นเดียวกับวัยรุ่นหญิง ร้อยละ 53 ตัดสินใจทำแท้งเถื่อน

นรรักษ์ ฝันเชียร (2563) ได้ให้ความหมายว่า ท้องไม่พร้อม หรือการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ คือ ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ โดยผู้ตั้งครรภ์ไม่ได้วางแผน หรือ เตรียมตัวมีบุตรมาก่อน ส่งผลให้เกิดปัญหาในการดำเนินชีวิต และส่งผลกระทบต่ออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อด็กในครรภ์ เพราะเมื่อผู้ตั้งครรภ์ไม่ได้เตรียมตัวที่จะมีบุตร จึงไม่ได้มีการศึกษา และดูแลร่างกายให้เหมาะสมกับการมีบุตร ทำให้บุตรภายในครรภ์อาจมีสภาพร่างกายที่ไม่เหมาะสม หรือ ช้ำร้ายผู้ตั้งครรภ์อาจเลือกวิธีทำแท้งซึ่งปัจจุบันการทำแท้งที่นอกเหนือจากการกระทำตามความเห็นของแพทย์นั้นเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย เพื่อจบปัญหาต่าง ๆ

World Health Organization [WHO] (2017) ได้ให้ความหมายว่า การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นตามนิยามขององค์การอนามัยโลก หมายถึง การที่สตรีตั้งครรภ์มีอายุระหว่าง 10 – 19 ปี ซึ่งเป็นการตั้งครรภ์ก่อนวัยที่เหมาะสมในการเป็นมารดา

ปวิณภัทร นิธิตันตวิวัฒน์ และขวัญใจ เพทายประกายเพชร (2559) ได้ให้ความหมายว่า การท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ การตั้งครรภ์ที่ไม่ได้ตั้งใจหรือไม่ได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า เนื่องจากไม่มีความรู้เรื่องการคุมกำเนิดที่ถูกต้อง หรือ ไม่ได้ใช้วิธีการคุมกำเนิดเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ ซึ่งการตั้งครรภ์ที่ไม่ได้มีการเตรียมตัว อาจทำให้เด็กทารกที่คลอดออกมามีความผิดปกติ หรือ มีสุขภาพร่างกายไม่สมบูรณ์แข็งแรง

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย (2560) ได้ให้ความหมายว่า การตั้งครรภ์ไม่พร้อม คือ การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น หรือ การตั้งครรภ์ในสตรี อายุ 10 – 19 ปี โดยถืออายุ ณ เวลาที่คลอดบุตรการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายประเทศ ซึ่งมีระดับความรุนแรงแตกต่างกันไป ปัจจุบัน วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรมากขึ้น แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันที่ถูกต้อง จึงทำให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ โดยผู้ตั้งครรภ์ไม่ได้วางแผน หรือ เตรียมตัวมีบุตรมาก่อน ภาวะท้องไม่พร้อมถือเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่ช่วยให้เข้าใจประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ จำนวนประชากรเกิดใหม่ที่เพิ่มขึ้น การไม่คุมกำเนิดเมื่อมีเพศสัมพันธ์ และการวางแผนครอบครัว สาเหตุหลักที่ทำให้เกิดภาวะท้องไม่พร้อมคือการไม่คุมกำเนิดเมื่อมีเพศสัมพันธ์ โดยฝ่ายชายและฝ่ายหญิงไม่ได้วางแผนจะมีบุตร รวมทั้งไม่หาวิธีป้องกันการตั้งครรภ์ที่มีหลากหลายชนิด

2.4.2 ประเภทของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ

เครือข่ายสนับสนุนทางเลือกของผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อม (2564) ได้กล่าวไว้ว่า ประเภทของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ มี 3 ประเภท ดังนี้ 1. ด้านสุขภาพผู้หญิง คือ การตั้งครรภ์นั้นส่งผลต่อสุขภาพของผู้หญิง การตั้งครรภ์นั้น ส่งผลต่อสุขภาพของตัวอ่อนในท้อง พิกัด ทพพลภาพ มีโรค หรือระหว่างการตั้งครรภ์ ติดเชื้อเอชไอวี ตั้งครรภ์เมื่อมีอายุมากเกินไป ตั้งครรภ์เมื่อมีอายุน้อยเกินไป 2. สาเหตุทางครอบครัว คือ มีความรุนแรงเกิดขึ้นในครอบครัว สัมพันธภาพของคู่ไม่ดี มีโอกาสแยกทางกัน ตั้งครรภ์หลังจากผู้หญิงได้แยกทางกับสามีแล้ว การตั้งครรภ์นั้น ๆ เป็นการตั้งครรภ์นอกสมรส ครอบครัวมีปัญหาทางเศรษฐกิจ มีลูกจำนวนมาก 3. สาเหตุทางสังคม หรือเศรษฐกิจ คือ ตั้งครรภ์จากการถูกข่มขืน ล่อลวง บังคับ หรือข่มขู่ เพศสัมพันธ์โดยไม่พร้อมใจ (แต่ไม่ใช้การข่มขืน)

ฝ่ายชายไม่รับผิดชอบ ทอดทิ้งเมื่อฝ่ายหญิงตั้งครรภ์ ผู้หญิงต้องการศึกษาต่อ ไม่ต้องการถูกไล่ออกจากโรงเรียน ผู้หญิงต้องการทำงานต่อไม่ต้องการถูกให้ออกจากงาน ผู้หญิงเปิดเผยการท้องต่อสังคม หรือครอบครัวไม่ได้

มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว (2555) ได้กล่าวไว้ว่า ประเพณีของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ พบว่า มี 3 สาเหตุสำคัญ ดังนี้ 1. พฤติกรรมของเด็กเอง ได้แก่ การขาดความรู้เรื่องการคุมกำเนิด ความอยากรู้อยากลอง การขาดความรู้สึกลำบากถึงควมมีคุณค่าในตน 2. ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ สภาพครอบครัวแตกแยก ปัญหาด้านเศรษฐกิจในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม การถูกล่วงละเมิดจากบุคคลในครอบครัว 3. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ความเสื่อมของสภาพแวดล้อมในชุมชน อิทธิพลจากเพื่อนที่มีค่านิยมผิด ๆ อิทธิพลของสื่อที่ไม่เหมาะสม

Supannika Kongmoon (2017) ได้กล่าวไว้ว่าประเพณีที่ทำให้วัยรุ่นไทยท้องไม่พร้อมหรือตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร มีดังนี้

1. ปัจจัยด้านพันธุกรรม พัฒนาการทางด้านร่างกาย และจิตใจของวัยรุ่น การเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะฮอร์โมนในร่างกาย มีผลกระทบทำให้มีความสนใจกับเพศตรงข้าม รวมทั้งแรงขับตามธรรมชาติ ที่ทำให้ใคร่รู้ ใคร่ลอง ในเรื่องเพศ จนทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ตั้งใจขึ้น

2. เริ่มต้นตั้งแต่การแต่งตัวที่เปิดเผยมาก เสื้อที่เปิดให้เห็นเนินอกมากเกินไป เสื้อที่เปิดสะดือ กางเกงที่รัดมากเกินไป เน้นส่วนสัดส่วนเกินเกินไป

3. วัยรุ่นขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศ โดยเฉพาะในวัยรุ่นที่มีแฟน หรือ คนรักหากไม่รู้จักรักการปฏิเสธเมื่อถูกขอ มีค่านิยมสมัยใหม่ที่ผิด ๆ เกี่ยวกับเรื่องเพศ คือเรื่องเพศเป็นเรื่องธรรมชาติ และการมีเพศสัมพันธ์กันตามกระแสสำคัญ

4. การอยู่หอพัก อยู่ห่างจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง การเที่ยวในสถานเริงรมย์ การเที่ยวงานปาร์ตี้ การเที่ยวต่างจังหวัด มีการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และการใช้สารเสพติดจนทำให้ขาดสติ

5. การอยู่ด้วยกันสองต่อสองระหว่างชายหญิงในที่ลับตาคน และในบรรยากาศที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ได้

6. สถาบันครอบครัวและศาสนา ที่ปัจจุบันได้อ่อนแอลง เด็กได้รับความอบอุ่นจากครอบครัวน้อยจากที่พ่อแม่ต้องวุ่นกับการทำงานเพื่อหาเงินเลี้ยงลูก หรือ บางครอบครัวพ่อแม่มีปัญหาหย่าร้างต้องแยกทางกันทำให้เด็กต้องออกไปหาความอบอุ่นจากเพื่อนและแฟน ซึ่งถือเป็นเรื่องเสี่ยงที่ทำให้เด็กกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมได้ นอกจากนี้เด็กในยุคปัจจุบันยังห่างไกลวัดไม่เคยไปทำบุญไหว้พระ เด็กจึงไม่รู้จักรักสิ่งผิดชอบชั่วดี เพราะขาดสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

7. เรื่องเพศได้ถูกนำเสนอออกมาทางสื่อต่าง ๆ จำนวนมาก ซึ่งยังไม่เน้นบวกกับสื่อลามกที่มีอยู่เกลื่อนหาซื้อได้ง่าย ทำให้เด็กวัยรุ่นเข้าถึงเรื่องนี้ได้ง่ายขึ้น

8. สภาพสังคมที่ปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า ผู้ชายหมกมุ่นและมีความต้องการทางเพศเพิ่มขึ้นจากสิ่งยั่วยุต่าง ๆ ทำให้ต้องมาลงกับเพศหญิง จนเป็นเหตุให้เกิดการคุกคามทางเพศ รัมโหมม และการข่มขืน และจากประเด็นนี้ทำให้ผู้ชายเกิดการเรียกร้องจากฝ่ายหญิง ซึ่งจะเป็นเหตุที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ก่อนเวลาอันควร

9. ปัญหาการขาดการอบรมกล่อมเกลามาขาดความใกล้ชิดสนิทสนม ทั้งจากครอบครัวทั้งจากสังคมแวดล้อมจากสังคม เช่น สนามกีฬาที่ออกกำลังกายไม่มี ที่พักผ่อนหย่อนใจไม่มี ที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจไม่มีโดยเฉพาะเมืองใหญ่ ๆ ไม่มีสิ่งเหล่านี้ ด้านครอบครัวเช่น พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ลูก ไม่เคยใกล้ชิดลูก ไม่เคยแนะนำกล่อมเกลารือเป็นตัวอย่างที่ดี เหล่านี้ล้วนเป็นพื้นฐานของการขาดความสัมพันธ์สืบเนื่องกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นการสืบทอดความคิด ความเชื่อ ประเพณี แนวปฏิบัติต่อตนเองและสังคม

10. สภาพแวดล้อม เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี พบเห็นสิ่งที่ไม่ดี เช่น การเห็นคนรอบข้างหรือเห็นคนที่อยู่ในชุมชนเดียวกันมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัย ก็จะทำให้เขาเป็นเยี่ยงอย่าง และการเห็นบ่อย ๆ จนมองว่าเป็นเรื่องธรรมดา เด็กก็จะมีค่านิยมที่ผิดเกี่ยวกับเรื่องเพศ

11. สื่อต่าง ๆ การได้รับสื่อที่ยั่วยั่ว ส่งเสริมการมีพฤติกรรมทางเพศ เรื่องเพศได้ถูกนำเสนอออกมาทางสื่อต่าง ๆ จำนวนมาก ซึ่งยังไม่นับรวมกับสื่อลามกที่มีอยู่เกลื่อนหาซื้อได้ง่าย ทำให้เด็กวัยรุ่นเข้าถึงเรื่องนี้ได้ง่ายขึ้น

12. การเลียนแบบพฤติกรรมตามกระแสตะวันตก อาทิ การจับคู่อุยู่กิน การทำสถิตินอนกับผู้ชายการมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อน

13. วัยรุ่นมักหลงอยู่กับวัตถุนิยมมากเกินไป และชอบตามเพื่อน เมื่อตัวเองไม่ได้ก็ต้องไขว่คว้าหาวิธีการที่จะได้สิ่งของที่ตนเองต้องการวัยรุ่นก็ต้องหาวิธีการที่จะได้สิ่งของนั้นมาให้ได้เร็วที่สุด นั่นคือการมีเพศสัมพันธ์โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงที่ยอมเสียตัวเพื่อแลกกับการได้เงิน

เว็บไซต์แมร์กลูก (2553) ได้กล่าวไว้ว่า ประเภทของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นไทยท้องไม่พร้อม หรือตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร มีหลายสาเหตุดังนี้ 1. ไม่ได้รับการเลี้ยงดูที่ดีและขาดการเอาใจใส่จากพ่อและแม่ 2. ขาดการชี้แนะเรื่องเพศสัมพันธ์จากพ่อแม่หรือคนเลี้ยงดู ทำให้เรื่องเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องปิด 3. เด็กใช้เวลาส่วนมากหมกมุ่นอยู่กับตัวเองมากเกินไป เช่น การใช้งานอินเทอร์เน็ต การดูหนังสือที่ไม่เหมาะสม 4. การเปลี่ยนแปลงฮอร์โมนทางด้านอารมณ์ของวัยรุ่น 5. ไม่มีความรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้อง 6. สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ เช่น การอยู่หอพักคนเดียว หรือ การเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม 7. สื่อต่าง ๆ ที่ในปัจจุบันเข้าถึงวัยรุ่นได้ง่ายขึ้น เช่น สื่อลามก หนังสือ ซีดี 8. การอยู่กันสองต่อสองในที่ลับตาคน 9. การใช้สารเสพติด หรือ พวกเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ทำให้ขาดสติ 10. การเลียนแบบวัฒนธรรมที่ผิด ๆ จากต่างประเทศ เช่น การอยู่กันก่อน การมีเพศสัมพันธ์แบบเก็บแค้น หรือ การลองมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อน 11. คลั่งวัตถุนิยมจนต้องเอาตัวเข้าแลกเพื่อให้ได้สิ่งของตามที่ต้องการ เช่น ยอมนอนกับผู้ชายเพื่อจะได้เงิน

เว็บไซต์โมเมนต์เบบี (2562) ได้กล่าวไว้ว่า ประเภทของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นไทยท้องไม่พร้อม หรือตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร คือ 1. พฤติกรรมของเด็ก เช่น การขาดความรู้เรื่องการคุมกำเนิด 2. ความอยากรู้อยากลอง การขาดความรู้สึกลำบากถึงความมีคุณค่าในตน 3. สถานะภาพครอบครัว เช่น สภาพครอบครัวแตกแยก จากปัจจัยหลายๆ อย่างที่ทำให้เด็กเกิด 4. พฤติกรรมเลียนแบบ ประชดประชันครอบครัว หรือ ปัญหาทางการเงินในครอบครัว 5. การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม หรือ การถูกล่วงละเมิดจากบุคคลในครอบครัว 6. ไม่ได้รับการเลี้ยงดูที่ดี และขาดการเอาใจใส่จากพ่อแม่ ขาดการชี้แนะเรื่องเพศสัมพันธ์จากพ่อแม่ 7. สภาพแวดล้อม เช่น อยู่หอพักคนเดียว ที่อยู่อาศัยมีความเสื่อมของสภาพแวดล้อม 8. เพื่อนที่มีค่านิยมผิด ๆ และ

ชักชวนในทางที่ไม่ควร เลียนแบบผิดๆ จากต่างประเทศ เช่น การอยู่กินกัน 9. มีเพศสัมพันธ์แบบเก็บแถม หรือ ลองมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อน 10. เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไปมาก ทำให้การติดต่อสื่อสารกันระหว่างเพื่อนต่างเพศเป็นเรื่องที่ง่าย ซึ่งรวมไปถึงโซเชียลที่ไม่เหมาะสม 11. การอยู่กันสองต่อสองในที่ลับตาคน 12. คลั่งวัตถุนิยมจนเอาตัวเข้าแลก ยอมนอนกับผู้ชายเพื่อจะได้เงิน และได้สิ่งของตามที่ต้องการ 13. ไม่รู้จักการป้องกันที่ถูกต้อง เช่น การเลือกซื้อถุงยางอนามัย การซื้อยาคุมกำเนิด เพราะขาดความรู้ 14. ขาดการปรึกษาทั้งจากพ่อแม่ หรือผู้มีความรู้โดยตรง ที่เกิดจากความอาย ไม่กล้าให้ใครรู้

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ประเภทของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ มี 3 ประเภท คือ 1. ด้านสุขภาพผู้หญิง คือ การตั้งครรภ์นั้นส่งผลต่อสุขภาพของตัวอ่อนในท้อง พิกการ พุพพลภาพ มีโรคหรืออาการทางจิตก่อน ตั้งครรภ์เมื่อมีอายุมากเกินไป ตั้งครรภ์เมื่อมีอายุน้อยเกินไป 2. สาเหตุทางครอบครัว คือ มีความรุนแรงเกิดขึ้นในครอบครัว สัมพันธภาพของครอบครัวไม่ดี มีโอกาสแยกทางกัน ตั้งครรภ์หลังจากผู้หญิงได้แยกทางกับสามีแล้ว 3. สาเหตุทางสังคมหรือเศรษฐกิจ คือ ตั้งครรภ์จากการถูกข่มขืน ล่อลวง บังคับ หรือขมขู่ เพศสัมพันธ์โดยไม่พร้อมใจ

2.4.3 สาเหตุและปัญหาของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ

ศรีเพ็ญ ตันติเวสส และคณะ (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมจึงก่อให้เกิดปัญหา หลายด้านตามมา อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาทางด้านร่างกาย คือ ผู้ที่ตั้งครรภ์พบว่ามีอายุน้อย ซึ่งมีสภาพร่างกายที่เจริญเติบโตยังไม่เต็มที่ เกิดภาวะแทรกซ้อน และอัตราเสี่ยงต่อการตาย และการเจ็บป่วย เช่น การที่กระดูกเชิงกรานเล็กเกินไปไม่สามารถคลอดโดยวิธีธรรมชาติได้ การขาดความรู้ และความพร้อมต่อการเตรียมตัวเป็นมารดา เช่นเดียวกับ ทารกมีน้ำหนัก แรกเกิดน้อย เติบโตช้า พัฒนาการทางสมองหยุดชะงัก เป็นต้น ปัญหาทางด้านจิต คือ เกิดความวิตกกังวล ความเครียด ความอับอาย เสียใจ เศร้าใจ กลัวการถูกประณาม การไม่ยอมรับจากครอบครัว สังคม และฝ่ายชาย ซึ่งมีผลต่อสภาวะการตั้งครรภ์ในฝ่ายหญิง ส่วนวัยรุ่นชาย มักเกิดความเครียด ความวิตกกังวล ความกลัวว่าผู้อื่นจะทราบเรื่อง ต่อการทำความผิดของตนแล้วจะเอาผิดตามกฎหมาย กลัวภาระการผูกมัดระหว่างกันการเรียกร้องของฝ่ายหญิง โดยผลกระทบทางจิตใจนี้จะส่งผลต่อการเรียน เช่น หยุดเรียน เสียการเรียน การเรียนตกต่ำ เป็นต้น เป็นปัญหาทางด้านครอบครัวและสังคม คือ จากสภาพ ความไม่พร้อมของบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบทั้งสองฝ่าย หรือ การที่ฝ่ายหญิงต้องรับสภาพเพียงฝ่ายเดียว เป็นปัญหาการปรับตัว ความสัมพันธ์ที่ไม่ดี เช่น ฐานะการเงิน การอบรม เลี้ยงดูที่แตกต่างกัน วุฒิภาวะ ความรับผิดชอบ การถูกทอดทิ้ง การทะเลาะเบาะแว้ง ย่อมให้เกิดปัญหาภายในครอบครัวตลอดจนการหมดโอกาสในการเรียนต่อ เพราะต้องรับภาระหน้าที่ความเป็นพ่อหรือแม่ก่อนวัยอันควร ซึ่งมีผลต่อการสร้างรากฐานการดำเนินชีวิต ตามสังคมที่ยอมรับได้ผลกระทบที่เกิดขึ้น จึงเป็นภาพสะท้อนของปัญหาที่จะเกิดตามมาของสภาพปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม

นรรักษ์ ผืนเชียร (2563) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาท้องไม่พร้อม มักพบเจอมากที่สุดในช่วงวัยรุ่น เพราะเป็นวัยที่ฮอร์โมนกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางเพศ ทำให้เกิดความอยากรู้อยากลองในเรื่องทางเพศ ประจวบกับวุฒิภาวะและความยับยั้งชั่งใจ รวมถึงความเข้าใจในการคุมกำเนิดอย่างถูกวิธียังน้อย จึงมีความเสี่ยงที่เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ได้ง่ายดายกว่าช่วงวัยอื่น ๆ เมื่อวัยรุ่นประสบปัญหาการตั้งครรภ์สิ่งที่ตามมาอย่างเห็นได้ชัดคือปัญหาในด้านการเรียน เพราะแม้ว่าโรงเรียน

จะไม่ได้ปิดโอกาสการมาเรียนของนักเรียนหญิงที่มีภาวะตั้งครรภ์ แต่ส่วนใหญ่นักเรียนที่ประสบปัญหามักจะอาย และเลือกที่จะหยุดเรียนแทน ทำให้นักเรียนกลุ่มนี้ประสบปัญหาด้านการเรียน และถึงแม้ว่าเป็นช่วงเวลาหลังคลอดแล้ว นักเรียนในกลุ่มนี้ก็มีแนวโน้มที่จะลาออกและเรียนไม่จบหลักสูตร

กุลวดี เถรว่อง ราชภัฏ (2551) กล่าวถึงแนวคิดการเกิดพฤติกรรมทางเพศ พบว่าปัจจัยทางสังคมซึ่งเป็นเสมือนตัวกระตุ้นภายนอก คือ สภาพแวดล้อมที่เป็นรูป รส กลิ่น เสียงและสัมผัสได้แก่ รูปแบบการเลี้ยงดูในครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมสั่งสอนเรื่องเพศในครอบครัว ลักษณะเพื่อนสนิทที่คบ แหล่งข้อมูลข่าวสารเรื่องเพศที่ได้รับ องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ถ้าไม่มีความเหมาะสมจะเป็นตัวกระตุ้นหรือสิ่งเร้าให้วัยรุ่นเกิดพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมตามมาหนทางในการลดปัญหาเหล่านี้จึงต้องเริ่มจากการเลี้ยงดูในครอบครัว แบบอย่างพฤติกรรมของบิดามารดา ความรัก อบอุ่น ความเข้าใจ การให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนวทางที่เหมาะสม ทั้งจากบิดามารดา ครูอาจารย์ผู้ใกล้ชิด การเลือกคบเพื่อน รวมถึงสังคมที่ต้องคำนึงการจัดตั้งสถานบันทั้งต่าง ๆ ให้ห่างไกลจากสถานศึกษา และผู้ผลิตสื่อที่ต้องมีความระมัดระวังในการเสนอสื่อประเภทต่าง ๆ ออกสู่สังคมเพื่อมิให้เป็นการกระตุ้นให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หากทุกฝ่ายร่วมมือกัน เชื่อว่าปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในเด็กวัยรุ่นไทยจะไม่เพิ่มมากขึ้น ผลจากการวิจัย ครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่านักเรียนส่วนหนึ่งเริ่มมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุน้อย และไม่มีความรู้เรื่องการป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นและการดูแลตนเอง ให้ปลอดภัยก่อนและภายหลังการมีเพศสัมพันธ์ หรือความรู้ที่ได้รับแล้วนั้นยังไม่เพียงพอ

Edgardh (2000), Diclemente et al (2001) and WHO (1998) ได้กล่าวไว้ว่า การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นปัญหาสำคัญทางด้านสังคมและสาธารณสุขของหลายประเทศทั่วโลก จากรายงานขององค์การอนามัยโลกพบว่า มีมารดาวัยรุ่นอายุ 15 - 19 ปีคลอดประมาณ 14 ล้านคนต่อปี ซึ่งประมาณ 12.8 ล้านคน เป็นมารดาวัยรุ่นจากประเทศกำลังพัฒนา วัยรุ่นสมัยใหม่มีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น เมื่อเทียบกับวัยรุ่นสมัยก่อน โดยเริ่มมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษา การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นมักจะส่งผลกระทบในทางลบ ไม่ว่าจะเป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม และ/หรือการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์

Allen et al (2003), Avert (2011) and Warakamin et al (2004) ได้กล่าวไว้ว่า การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกันการตั้งครรภ์ และโรคติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นไทย ยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขที่ยังไม่ได้ถูกแก้ไขอย่างจริงจัง และการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัยจึงเป็นทางเลือกสำหรับวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย (2561) การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นการตั้งครรภ์ โดยไม่ได้ตั้งใจหรือไม่ได้มีการวางแผนมาก่อน ตัววัยรุ่นเองยังไม่มีความพร้อมในการเป็นมารดา ร่างกายยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ และไม่มีความเป็น ผู้ใหญ่ ก่อให้เกิดปัญหาการทำแท้ง หรือการยุติการตั้งครรภ์ด้วยวิธีที่ไม่ปลอดภัยที่อาจส่งผลต่อ สุขภาพทางกายหรือถึงขั้นเสียชีวิต ซึ่งการตั้งครรภ์ ไม่พร้อมของวัยรุ่นส่งผลกระทบทั้งด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคม

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย (2562) ได้กล่าวไว้ว่า การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเกิดจากปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งครรภ์หลายประการ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลง ด้านสังคม เศรษฐกิจ การ

ขาดโอกาสทางการศึกษา การมีเพศสัมพันธ์จากอิทธิพลการใช้แอลกอฮอล์ การไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ การขาดความรู้ความเข้าใจในการคุมกำเนิด การใช้วิธีการคุมกำเนิดที่ไม่ถูกต้อง มรกต สุวรรณวิช (2559) ได้กล่าวไว้ว่า จากการศึกษาปัจจัยที่มีผล ทำให้หญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี ตั้งครรภ์ พบว่า หญิง อายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 47.60 ไม่ได้คุมกำเนิด เนื่องจากขาดความรู้เรื่องเพศศึกษา การวางแผน ครอบครัว และวิธีการคุมกำเนิด รวมถึงมีการใช้ วิธีการคุมกำเนิดที่ไม่ถูกต้อง

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า สาเหตุและปัญหาของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ เป็นการตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจหรือไม่ได้มีการวางแผนมาก่อน ตัววัยรุ่นเองยังไม่มีความพร้อมในการเป็นมารดา ร่างกายยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ และไม่มีความเป็นผู้ใหญ่ ก่อให้เกิดปัญหาการทำแท้งหรือการยุติการตั้งครรภ์ด้วยวิธีที่ไม่ปลอดภัยที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางกายหรือถึงขั้นเสียชีวิต ซึ่งการตั้งครรภ์ไม่พร้อมของวัยรุ่นส่งผลกระทบต่อทั้งด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคม

2.4.4 ผลกระทบของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ

เบญจพร ปัญญา (2554) ได้กล่าวไว้ว่า ความรุนแรงต่อสถานการณ์ดังกล่าวเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงภาวะของการหาทางออกของกลุ่มวัยรุ่นหญิงที่ประสบปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมเพิ่มขึ้นอยู่ทุกขณะ เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวนมากถึง 3,000 คนต่อปี ต้องกลายเป็นแม่ทั้งที่ยังขาดความพร้อม ผลการศึกษาพบว่าผู้หญิงที่ต้องเผชิญกับ ปัญหาท้องไม่พร้อมร้อยละ 19 เคยคิดฆ่าตัวตาย โดยเฉพาะแม่วัยรุ่นที่มีความเครียด และความวิตกกังวลสูง ร้อยละ 28.80 กลัวถูกตำหนิจากสังคม เป็นที่อับอายของครอบครัว และญาติ

สายฝน เอกวรังกูร (2554) การเผชิญภาวะเครียดกดดัน ความกลัว ความรู้สึก สูญเสียคุณค่าในตนเอง เศร้าโศก รู้สึกผิดบาป โทษตนเอง เป็นปัจจัยหลักนำไปสู่การเกิด ภาวะซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายในที่สุด

ศรีเพ็ญ ดันติเวสส และคณะ (2556) ได้กล่าวไว้ว่า ผลกระทบของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ

1. ด้านร่างกาย คือ ผู้ที่ตั้งครรภ์พบว่ามีอายุน้อย ซึ่งมีสภาพร่างกายที่เจริญเติบโตยังไม่เต็มที่ เกิดภาวะแทรกซ้อน และอัตราเสี่ยงต่อการตาย และการเจ็บป่วย เช่น การที่กระดูกเชิงกรานเล็กเกินไปไม่สามารถคลอดโดยวิธีธรรมชาติได้ การขาดความรู้ และความพร้อมต่อการเตรียมตัวเป็นมารดา เช่นเดียวกับ ทารกมีน้ำหนักแรกเกิดน้อย เติบโตช้า พัฒนาการทางสมองหยุดชะงัก เป็นต้น

2. ด้านจิต คือ เกิดความวิตกกังวล ความเครียด ความอับอาย เสียใจ เศร้าใจ กลัวการถูกประณาม การไม่ยอมรับจากครอบครัว สังคม และฝ่ายชาย โดยผลกระทบทางจิตใจนี้จะส่งผลกระทบต่อ การเรียน เช่น หยุดเรียน เสียการเรียน การเรียนตกต่ำ เป็นต้น

3. ด้านครอบครัวและสังคม คือ ฐานะการเงิน การอบรม เลี้ยงดูที่แตกต่างกัน วุฒิภาวะ ความรับผิดชอบ การถูกทอดทิ้ง การทะเลาะเบาะแว้ง ย่อมให้เกิดปัญหาภายในครอบครัว ตลอดจนการหมดโอกาสในการเรียนต่อ เพราะต้องรับภาระหน้าที่ความเป็นพ่อหรือแม่ก่อนวัยอันควร ซึ่งมีผลต่อการสร้างรากฐานการดำเนินชีวิต ตามสังคมที่ยอมรับได้ผลกระทบที่เกิดขึ้น จึงเป็นภาพสะท้อนของปัญหาที่จะเกิดตามมา

สำนักนโยบาย และยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข (2554) ได้กล่าวไว้ว่า ของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในเด็กวัยเรียน ส่งผลกระทบในทางลบต่อชีวิตวัยรุ่น โดยเฉพาะในด้านการศึกษา เช่น ทำให้สอบตก เรียนไม่สำเร็จตั้งครุภในวัยเรียน การลักลอบ ทำแท้งและการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โดย เฉพาะโรคเอดส์

อรรถัย ปานเพชร และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์ (2563) ได้กล่าวไว้ว่า การตั้งครุภในวัยรุ่นเกิดจากหลายปัจจัย เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม การขาดโอกาสทางการศึกษา การมีเพศสัมพันธ์จากอิทธิพลการใช้ แอลกอฮอล์ การขาดความรู้ความเข้าใจในการคุมกำเนิด การใช้วิธีการคุมกำเนิดที่ไม่ถูกต้อง การตั้งครุภ ไม่พร้อมของวัยรุ่นมีผลต่อคุณภาพชีวิตของตัววัยรุ่นเอง เนื่องจากจะเสียโอกาสทางการศึกษาหรือการพัฒนา ตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินชีวิต ที่มีคุณภาพ และส่งผลต่อสุขภาพกายของวัยรุ่น และทารก จิตใจและอารมณ์ ครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคม

สำนักอนามัย การเจริญพันธุ์ กรมอนามัย (2560) ได้กล่าวไว้ว่า ของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ ผลกระทบด้านร่างกาย สำหรับผลกระทบ ต่อมารดาวัยรุ่น วัยรุ่นที่มีอายุน้อยอยู่ในช่วงวัย เจริญพันธุ์ที่ต้องมีการพัฒนาระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ให้พร้อมกับการตั้งครุภ หญิงตั้งครุภวัยรุ่นจึงมีปัญหสุขภาพมากกว่าหญิงตั้งครุภวัยอื่น ตั้งแต่ ระยะตั้งครุภ ระยะคลอด และระยะหลังคลอด เช่น ภาวะซีดหรือโลหิตจาง การติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ มดลูกอักเสบ ภาวะน้ำเดินก่อนกำหนด การคลอด ก่อนกำหนด การตกเลือดหลังคลอด กรณีทำแท้ง ผิดกฎหมาย อาจมีภาวะแทรกซ้อนจากการทำแท้งซึ่ง อาจเกิดจากเครื่องมือไม่สะอาดหรือการทำไม่ถูกวิธี ทางารแพทย์ซึ่งเสี่ยงต่อการเสียชีวิตได้

สุตาภรณ์ อรุณดี และคณะ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า ของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ 1. ผลกระทบด้านจิตใจและอารมณ์ ได้แก่ มารดาวัยรุ่นมีภาวะซึมเศร้า โดยพบว่า วัยรุ่นที่ ตั้งครุภมีภาวะซึมเศร้าร้อยละ 8.80 ซึ่งภาวะ ซึมเศร้ามีผลกระทบทั้งต่อมารดาและทารก นอกจากนี้ ยังเกิดความวิตกกังวลหรือความเครียดเกี่ยวกับ การแก้ไขปัญหา เพราะมีความไม่พร้อมในการตั้งครุภ หรือเกิดแรงกดดัน ถูกล้อเลียนจากเพื่อนรอบข้าง จนทำให้เกิดความอับอาย 2. ผลกระทบด้านสังคม พบปัญหาการแยก ทางกัน ทำให้ทารกที่เกิดมามีโอกาสเสี่ยงที่จะต้อง เผชิญกับปัญหาครอบครัวแตกแยก ขาดความรัก ความอบอุ่น มีความรู้สึกไม่มั่นคง เป็นเด็กกำพร้า หรือถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง หากไม่ได้รับ การใส่ใจดูแลหรือประคับประคองเป็นอย่างดีจาก ครอบครัว ชุมชน และสังคม อาจกลายเป็นเด็ก และเยาวชนที่ก่อปัญหาสังคม เช่น เด็กกระทำความผิด ประพฤติผิดทางเพศ ติดยาเสพติด เมื่อเด็กเติบโต เป็นผู้ใหญ่จะขาดทักษะในการดำรงชีวิตในสังคมได้ อย่างปกติสุข

ปวิณภัทร นิธิตันติวัฒน์ และขวัญใจ เพทายประกายเพชร (2559) ได้กล่าวไว้ว่า ของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ ผลกระทบด้านครอบครัว ทำให้ครอบครัว เกิดความอับอาย สร้างความทุกข์ใจแก่บิดามารดา หรือผู้ปกครอง และเสื่อมเสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ซึ่งบางครอบครัว อาจมีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ช่วยในการเลี้ยงดูบุตร แต่บางครอบครัว ฝ่ายชาย ไม่รับผิดชอบหรือไม่ยอมรับ มีการทอดทิ้งให้ฝ่าย หญิงเลี้ยงดูบุตรตามลำพัง ส่วนผลกระทบต่อทารก คือ ทารกมีน้ำหนัก แรกเกิดน้อยกว่า 2,500 กรัม

ศิริพร จิรวัฒน์กุล และคณะ (2558) ได้กล่าวไว้ว่า ของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ จากการรายงาน ของกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ระบุว่า มารดาวัยรุ่นอายุ 15 – 19 ปี ที่คลอดบุตรคนแรกจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 51 และมารดาวัยรุ่นร้อยละ 59 ไม่มีงานทำ และร้อยละ 45 มีรายได้เฉลี่ยอยู่ในกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดของประเทศ และมีภาระเรื่องค่ารักษาพยาบาลขณะตั้งครรภ์ การคลอดบุตร และการเลี้ยงดู บุตร เนื่องจากไม่มีงานทำ และมีการรายงานการเพิ่มขึ้น ของอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคันของนักเรียน ด้วยเหตุผล เมื่อการศึกษาไม่สูงทำให้โอกาสใน การทำงานที่ดีมีน้อย มีรายได้น้อยหรือไม่มีรายได้ ต้องพึ่งพิงครอบครัว และสังคมต้องอุ้มชู นำไปสู่ ผลกระทบด้านสังคมต่อไป

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผลกระทบของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ การเกิดความวิตกกังวล ความเครียด ความอับอาย เสียใจ เศร้าใจ กลัวการถูกประณาม การไม่ยอมรับจากครอบครัว สังคม และฝ่ายชาย โดยผลกระทบทางจิตใจนี้จะส่งผลต่อการเรียน เช่น หยุดเรียน เสียการเรียน การเรียนตกต่ำ การถูกทอดทิ้ง การทะเลาะเบาะแว้ง ย่อมให้เกิดปัญหภายในครอบครัว ตลอดจนการหมดโอกาสในการเรียนต่อ เพราะต้องรับภาระหน้าที่ความเป็นพ่อหรือแม่ก่อนวัยอันควร ซึ่งมีผลต่อการสร้างรากฐานการดำเนินชีวิต

2.4.5 การจัดการปัญหาของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ

กานเย่ (Gagne and Briggs. 1974 : 121 - 136 อ้างอิงใน ทิศนา ขัมมณี. 2553) ได้กล่าวไว้ว่า

1. การเรียนรู้การจัดการปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมที่ดีและมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้การจัดการปัญหา 3 ประการ ได้แก่

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

1.1.1 ผู้ที่มีความรู้และทัศนคติที่ดีในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ไม่ได้ทำให้เกิดการจัดการปัญหาที่ดีเสมอไป แต่ผู้ที่เรียนรู้แบบรอบด้าน จากข้อมูลที่ถูกต้อง และรับรู้แหล่งบริการ หรือ แนวทางความช่วยเหลือ สามารถมีแนวทางการจัดการปัญหาที่ดีกว่า

1.1.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง ก่อให้เกิดการจัดการปัญหาของผู้เรียนรู้ ความเข้มแข็งทางจิตใจ และมองเห็นคุณค่าในตนเองจนสามารถเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองในที่สุด แม้ว่าในกระบวนการก่อนการตัดสินใจจะมีบุคคล หรือ ปัจจัยอื่นเข้ามาช่วยในการเสนอทางเลือกวิธีการแก้ปัญหาก็ตาม

1.1.3 ความตระหนักในความเสี่ยงของผู้เรียนรู้ โดยการรับรู้และเผชิญกับปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม นำไปสู่การวางแผนการป้องกันปัญหาที่จะตามมาในอนาคต

1.2 ปัจจัยด้านครอบครัว

1.2.1 ความสัมพันธ์และความรับผิดชอบของคู่รัก มีความสำคัญและส่งผลให้เกิดการกระตุ้นการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาของวัยรุ่นหญิง

1.2.2 ความสัมพันธ์ของครอบครัว ที่มีรูปแบบของความรุนแรง กฎระเบียบที่เคร่งครัด เป็นช่องว่างให้เกิดการเรียนรู้การแก้ปัญหาที่ผิด

1.3 ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

1.3.1 อิทธิพลกลุ่มเพื่อน ด้วยความไวใจและเชื่อใจในตัวเพื่อนเป็นอย่างมาก เป็นช่องทาง และทางเลือกการแก้ปัญหาอย่างหนึ่ง แม้ว่าเพื่อนจะไม่มีความรู้ หรือ ประสบการณ์ก็ตาม

1.3.2 องค์กรพัฒนาเอกชนและภาครัฐที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือด้านการตั้งครรภ์ ไม่พร้อม มีส่วนช่วยให้เกิดแนวทางการเรียนรู้และช่องทางการช่วยเหลือในการจัดการปัญหาการตั้งครรภ์ ไม่พร้อม

2. การประสบปัญหาของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม แสดงให้เห็นถึงกระบวนการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนระหว่างและหลังการตั้งครรภ์ดังนี้

2.1 ผู้เรียนรู้ หรือวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมเกิดการเรียนรู้ และการรับรู้เบื้องต้นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากสัญญาณ ทางร่างกายและจิตใจ อันเป็นการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ได้รับรู้ข้อมูลที่แท้จริงว่าเป็นสัญญาณของตั้งครรภ์หรือไม่ ผู้เรียนรู้ได้เรียนรู้จากอินเทอร์เน็ตและสอบถามจากบุคคลที่เคยผ่านประสบการณ์ อันเป็นการเรียนรู้จากปัจจัย ทางสังคมซึ่งภายหลังจากรับรู้ข้อมูลที่ชัดเจนนำไปสู่การเรียนรู้ขั้นสูง คือ การจัดการปัญหาต่อไป

2.2 วัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมเกิดกระบวนการ การเรียนรู้ขั้นสูงในการจัดการแก้ปัญหาภายใต้การวางแผนการแก้ไขปัญหา นั้น ผู้เรียนรู้หรือวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม จะค้นหาทางเลือก หรือ วิธีการแก้ปัญหา จากปัจจัยการเรียนรู้ภายนอกและจากปัจจัย ส่วนบุคคลโดยการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น จะมีบุคคลและองค์กรที่เข้ามามีส่วนร่วมใน การแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคคลที่มีความสำคัญที่กรณีศึกษาจะขอความช่วยเหลือ มากที่สุด แม้ว่าบุคคลแรกที่จะขอความช่วยเหลือ คือ เพื่อนจากการศึกษาแสดงให้เห็นขั้นตอนการแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมขั้นตอน ดังนี้ 1. ผู้เรียนรู้ค้นพบปัญหา 2. เกิดการกำหนดปัญหารอง หรือ ประเด็นของปัญหา 3. การวางแผนการแก้ปัญหาวิธีการแก้ปัญหา 4. การเปรียบเทียบทางเลือกของวิธีการแก้ปัญหา และ 5. เลือกและทดลองวิธีการแก้ปัญหาในที่สุด

3. ภายใต้การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น จะมีบุคคลและองค์กรที่เข้ามามีส่วนร่วมใน การแก้ไขปัญหา แม้ว่าบุคคลแรกที่จะขอความช่วยเหลือ คือ เพื่อน แต่เมื่อเหตุการณ์ บานปลาย บุคคลที่จะเข้ามามีบทบาทในการสร้างทางเลือก และช่วยเหลือเพื่อประกอบ การตัดสินใจ อันเป็นองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือกลุ่มวัยรุ่นในประเด็นดังกล่าว

4. การแก้ปัญหาในบางครั้งผู้เรียนรู้หรือวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม ก็ไม่ได้เกิด การเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเอง แต่กลับให้ผู้อื่นแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแทน

5. วัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมมีกระบวนการคิด ความเข้าใจ การนึกคิด การรับรู้ การวิเคราะห์ และการปฏิบัติ โดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ จากปัญหา ที่เกิดขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

6. ผลกระทบที่เกิด ในช่วงระหว่างและหลังการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิง เช่น การถูกนิินทา ไม่ได้เรียนหนังสือ ไม่มีรายได้ รายได้ไม่เพียงพอ มีอิทธิพลให้เกิดการเรียนรู้ ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นมาก่อนและไม่ให้เกิดซ้ำซ้อน

ปรีชา วิหคโต (2548) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้การจัดการปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ที่มีความรู้ และทัศนคติที่ดีในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ไม่ได้ทำให้เกิด การจัดการปัญหาที่ดีเสมอไป แต่ผู้ที่เรียนรู้แบบรอบด้าน จากข้อมูลที่ถูกต้อง และรับรู้ แหล่งบริการหรือ แนวทางความช่วยเหลือ สามารถมีแนวทางการจัดการปัญหาที่ดีกว่า ดังเช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ของ กานเย่ ที่กล่าวไว้ว่า เงื่อนไขภายในตัวผู้เรียน (Condition) มีผลต่อการจัดการปัญหา โดยกานเย่มอง ว่าผู้ที่เรียนรู้หลักการได้มากจะเรียนรู้การแก้ปัญหา ได้ ดังเช่น กรณีศึกษาพบว่า 3 คน เคยผ่านหรือ คู่รักผ่านการอบรมที่สอนแบบรอบด้าน รวมทั้งช่องทางความช่วยเหลือของศูนย์เยาวชน แห่งหนึ่งใน ภาคเหนือ (บ้านสตูล) เมื่อประสบปัญหา ทั้ง 3 เลือกที่จะเข้ามาขอคำปรึกษาจากศูนย์เยาวชนแห่ง หนึ่งในภาคเหนือ (บ้านสตูล) และขอแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นที่ แต่ตรงกันข้ามกับอีก 2 คน ที่ไม่ เคยผ่านการอบรมของศูนย์เยาวชนแห่งหนึ่งในภาคเหนือ (บ้านสตูล) แต่ได้รับการอบรมความรู้เรื่อง การป้องกันและการคุมกำเนิดที่ถูกต้องจากองค์กร พัฒนาเอกชน และโรงเรียนเสมอ 2 คนหลัง แม้มี ความรู้เรื่องการป้องกันที่ดี แต่เมื่อประสบปัญหาพยายามที่จะแก้ปัญหาคำปรึกษาการตั้งครรภ์ของตน โดยการ นำความรู้ที่มีจากประสบการณ์ของคนรอบข้างมาใช้ในการตัดสินใจ เนื่องด้วยขาดแนวทางหรือ ช่องทางของความช่วยเหลือจึงใช้แนวทางจากคนรอบข้างแต่ไม่ได้ผล เช่น การทดลองทำแท้ง ด้วยยา สตรีเบนโล

การเห็นคุณค่าในตนเอง ก่อให้เกิดการจัดการปัญหาของผู้เรียนรู้พบว่า 5 กรณีศึกษา มี ความภาคภูมิใจในตนเอง และเรียนรู้ที่ชื่นชมในสิ่งที่ตนทำแม้ว่าจะเป็นเรื่องเล็ก ๆ แม้กระทั่งการ ตั้งครรภ์ไม่พร้อมทั้ง 5 ไม่ได้แสดงมุมมองความคิด หรือความรู้สึกของการท้อแท้ สิ้นหวังและคิดฆ่าตัว ตาย เห็นว่า กลุ่มเป้าหมายนี้มีความเข้มแข็งทางจิตใจ และมองเห็นคุณค่าในตนเองจนสามารถเผชิญ กับปัญหาที่เกิดขึ้น ภายใต้การตัดสินใจในปัญหาที่จะเลือก และตัดสินใจด้วยตนเองในที่สุด แม้ว่าใน กระบวนการก่อนการตัดสินใจจะมีบุคคล หรือ ปัจจัยอื่นเข้ามาช่วยในการเสนอทางเลือกวิธีการ แก้ปัญหาก็ตาม

2. ปัจจัยด้านครอบครัว

ความสัมพันธ์และความรับผิดชอบของคู่รัก มีความสำคัญและส่งผลให้เกิดการ กระตุ้น การเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาวัยรุ่นหญิงจากการวิจัยพบว่า 2 กรณีศึกษาที่ความสัมพันธ์ ของคู่รักเกิดความบาดหมาง หรือ ถูกปฏิเสธจากฝ่ายชาย วัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมจะเลือกวิธีการ ยุติการตั้งครรภ์หรือทำแท้งในช่วงแรก ซึ่งไม่ได้ผลภายหลังจึงเลือกวิธีการนิ่งเฉย และหยุดการเรียนรู้ การ แก้ปัญหาทันที แต่หน้าที่การแก้ปัญหาดังกล่าวจะเป็นหน้าที่ของ แม่ฝ่ายหญิงในการรับช่วงการ ดูแลเด็ก และจัดการปัญหาภายหลังจากการคลอดทันทีความสัมพันธ์ของครอบครัว ที่มีรูปแบบ 1 ของความรุนแรง กฎระเบียบที่เคร่งครัดเป็นช่องว่างให้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหานั้นที่ผิด จากวิจัย ครั้งนี้พบว่า ในจำนวน 5 กรณีศึกษา มีจำนวน 3 คนที่พ่อใช้ยาเสพติด ติดเหล้า และใช้ความรุนแรง กับแม่ และอีก 1 คน ที่บ้านมักมีกฎระเบียบที่เคร่งครัด และบังคับให้อยู่แต่ในกรอบตลอดเวลาทั้งหมด มี รูปแบบของการแก้ปัญหา ในช่วงแรกที่จะไม่บอกที่บ้าน เพราะกลัวการถูกลงโทษแต่เลือกวิธีการ แก้ไขด้วยตัวเองก่อนเสมอซึ่งเมื่อถึงที่สุดแล้วกลุ่มวัยรุ่นจะเลือกที่จะปรึกษาบุคคลที่ตนไว้วางใจและ ปลอดภัยที่สุดในบ้าน หรือ ครอบครัว ซึ่งก็คือ แม่ นั่นเอง

3. ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

อิทธิพลกลุ่มเพื่อน งานวิจัยชิ้นนี้พบว่า การเรียนโดยส่วนใหญ่วัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม ทั้ง 5 มีความสำคัญกับเพื่อนเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีความไว้วางใจและเชื่อใจตัวของเพื่อนเป็นอย่างมาก จะขอคำปรึกษาและแนะนำจากเพื่อน แม้ว่าเพื่อนจะไม่มีความรู้ หรือ ประสบการณ์ก็ตาม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2531) ได้กล่าวไว้ว่า องค์การพัฒนาเอกชนและภาครัฐที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือด้านการตั้งครรภ์ไม่พร้อม มีส่วนช่วยให้เกิดแนวทางการเรียนรู้และช่องทางการช่วยเหลือในการจัดการปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในที่นี่ คือ ศูนย์เยาวชนแห่งหนึ่งในภาคเหนือ (บ้านสสุล) และศูนย์ OSCC เนื่องด้วยหลักการทำงานที่ไม่ใช่เพียงแค่บอกช่องทางการช่วยเหลือแต่เป็นการให้ ผู้ประสบปัญหาได้เรียนรู้หลักการแนวทางของการเลือกการแก้ไขปัญหายุ่งยากได้เหตุและผล และให้ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อให้ผู้ประสบปัญหาได้เลือกภายใต้เหตุผลของตนเอง และครอบครัว หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับเงื่อนไขของการเรียนรู้นอกตัวผู้เรียนรู้อย่างที่ว่าการกระตุ้นให้ระลึกถึงหลักการจำต้องระลึกถึงหลักการที่ได้เรียนรู้แล้วเพื่อนำหลักการเหล่านั้นมาสัมพันธ์กัน วิธีการที่ช่วยให้ระลึกถึงหลักการได้ คือ ต้องมีการกระตุ้นโดยการถาม และการแนะนำโดยมีผู้แนะนำในหลักการหรือวิธีการก่อให้เกิดผลที่คาดหวังไว้ได้ถูกทิศทาง

ชมพูช ดอกคำใต้ (2555) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้เรียนรู้ หรือวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมเกิดการเรียนรู้และการรับรู้เบื้องต้น สิ่งปัญหาที่เกิดขึ้นจากสัญญาณ ทางร่างกายและจิตใจ คือ ทัศนศึกษา ทั้ง 5 ราย เกิดความ ผิดปกติของร่างกาย เช่น ประจำเดือนขาดหาย อาเจียน เวียนศีรษะบ่อยครั้ง เป็นลมและ ปวดท้อง ท้องแข็งบ่อย ๆ และสัญญาณทางจิตใจ คือ อารมณ์แปรปรวน หงุดหงิดวิตกกังวล อันเป็นสัญญาณที่บ่งบอกของการตั้งครรภ์ เช่นเดียวกับ งานวิจัยเรื่องการศึกษาประสบการณ์ การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นเขตตำบลไผ่ยางอำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย พบว่า มารดา วัยรุ่นมีอายุระหว่าง 16 - 18 ปี ประสบการณ์ใน ระยะตั้งครรภ์ รับรู้อาการของการตั้งครรภ์ได้จาก อาการประจำเดือนขาด และเกิดความกลัว วิตกกังวลภายใต้การรับรู้ดังกล่าว เพื่อให้ได้รับรู้ข้อมูลที่แท้จริงว่าเป็นสัญญาณของตั้งครรภ์ หรือ ไม่ผู้เรียนรู้ได้เรียนรู้จากอินเทอร์เน็ตและสอบถามจากบุคคลที่เคยผ่านประสบการณ์ อันเป็นการเรียนรู้จากปัจจัยทางสังคมซึ่งภายหลังจากรับรู้ข้อมูลที่ชัดเจนนำไปสู่การเรียนรู้ขั้นสูง คือ การจัดการปัญหาต่อไป

นรรีชต์ ฝันเชียร (2563) ได้กล่าวไว้ว่า สำหรับการจัดการปัญหาท้องไม่พร้อมในโรงเรียนนั้น จะมีลักษณะที่เน้นด้านการป้องกันเป็นหลัก คือ สร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียน เพื่อไม่ให้ต้องตกไปสู่วังวนของปัญหาดังกล่าว ซึ่งศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดมาตรการและแนวทางในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน โดยให้หน่วยงานในสังกัดนำไปใช้เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการปัญหานี้ในทิศทางเดียวกัน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. การจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาและการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กนักเรียน
2. การเฝ้าระวัง การป้องกันและแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ในวัยเรียน
3. การดูแลให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียนที่ตั้งครรภ์ในวัยเรียน
4. การสร้างความตระหนักและการพัฒนาการมีส่วนร่วมของสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวไว้ว่า จากปัญหาของการท้องไม่พร้อม วิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหา คือ การจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษา โดยการปรับปรุงวิธีสอนให้เหมาะสม แต่เนื่องจากวิธีการสอนมีมากมายหลายวิธี แต่ละวิธีมีส่วนดีแตกต่างกันไม่มีวิธี สอนใดเหมาะสมกับเนื้อหาและความมุ่งหมาย ทุกชนิด ครูผู้สอนจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณของตนในการเลือกใช้ให้เหมาะสม

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดการปัญหาของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง ก่อให้เกิดการจัดการปัญหาของผู้เรียนรู้ ความเข้มแข็งทางจิตใจ ผู้ที่มีความรู้และทัศนคติที่ดีในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ไม่ได้ทำให้เกิดการจัดการปัญหาที่ดีเสมอไป ความสำเร็จในความเสี่ยงของผู้เรียนรู้ โดยการรับรู้และเผชิญกับปัญหา

2.4.6 แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ

มาลี เกื้อนพกุล (2556) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ ความรู้ในการคุมกำเนิดของวัยรุ่น ถือเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมของวัยรุ่นมากที่สุด จากการศึกษาของ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการคุมกำเนิดมีความสัมพันธ์กับการคุม กำเนิด วัยรุ่นที่ไม่คุมกำเนิดส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ หรือมีความรู้เกี่ยวกับการคุมกำเนิดไม่เพียงพอ โดยมีความเห็นว่า “อยู่กับแฟนมาเป็นปี ใช้ถุงยาง อนามัยร่วมกับหลังภายนอก ก็ไม่เคยท้อง ไม่คิดว่าจะท้อง” และ “ได้รับยาคุมกำเนิด ได้มาแต่ใช้ไม่เป็น เช่น กินไม่ตรงเวลาหรือลืมกินบ่อย ๆ เลยพลาด” นักศึกษาที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมมี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการคุมกำเนิดในระดับต่ำ ซึ่งความรู้ในการคุมกำเนิดยังมีความสัมพันธ์กับ ทัศนคติต่อการคุมกำเนิด กล่าวคือ วัยรุ่นที่มีความรู้ ในการคุมกำเนิดในระดับสูงจะมีโอกาสมีทัศนคติ เห็นด้วยกับการคุมกำเนิดในระดับสูงเช่นกัน

อภิเชษฐ์ จำเนียรสุข และคณะ (2560) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ ทัศนคติต่อการคุมกำเนิดของวัยรุ่น จากการศึกษาพบว่า ทัศนคติต่อการคุมกำเนิดของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ทางบวก และทำนายพฤติกรรมการคุมกำเนิดของวัยรุ่นได้ พบว่า ทัศนคติต่อการคุมกำเนิด การรับรู้ว่าตนเองควบคุม การคุมกำเนิดได้ และการรับรู้อุปสรรคต่อการคุม กำเนิดสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการคุมกำเนิดได้ร้อยละ 18.20 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับต่ำ

มนชนก พัฒน์คล้าย และคณะ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ การสนับสนุนจากครอบครัว หรือการมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี หากบิดามารดา หรือ คู่สมรสยินยอม หรือ เห็นด้วยในการคุมกำเนิด จะทำให้สตรีวัยรุ่นเห็นว่าการคุมกำเนิดเป็นเรื่องที่ดี สามารถป้องกันการตั้งครรภ์ได้ และเป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ไม่ใช่เรื่องยาก

สุดาภรณ์ อรุณดี และคณะ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ การรับบริการคุมกำเนิดที่มีประสิทธิภาพ พบว่า การรับบริการคุมกำเนิดที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ อาจเกิดจาก 2 ประเด็น คือ 1. การที่วัยรุ่นได้รับ ข้อมูลเกี่ยวกับการคุมกำเนิดไม่เพียงพอ และ 2. การมีทางเลือกของบริการคุมกำเนิดที่จำกัด ทั้ง สถานบริการที่สามารถเข้าถึงได้ และวิธีการคุม กำเนิดที่เลือกได้ รวมทั้งการที่ผู้ให้บริการมีการอธิบาย เพียงสั้น ๆ เกี่ยวกับวิธีการคุมกำเนิด โดยไม่ได้คำนึง ถึงข้อมูลเกี่ยวกับการคุมกำเนิดที่เหมาะสมกับ ความต้องการของวัยรุ่น ทำ

ให้วัยรุ่นเข้าไม่ถึงบริการ ที่มีประสิทธิภาพ ดังตัวอย่างคำกล่าวของมารดา วัยรุ่นที่ว่า “ตอนหลังคลอด ที่โรงพยาบาลเขาบอกที่ นี่มีแต่กินยา ฉีด ทำหมัน ห่วงอนามัย แล้วก็ไม่ได้ บอกอะไรอีก เราเลยเลือกกินยา” และ “ไม่กล้าเข้ารับยาคุมกำเนิดหรือฉีดยาคุมกำเนิดในสถานบริการในชุมชน แม้ว่าจะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายก็ตาม เพราะกลัว ว่าจะมีคนรู้จักแล้วเอาไปนินทา ทำให้เกิดความอับอาย หรือเอาไปบอกพ่อแม่ ทำให้โดนดุ”

WHO (2013) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ การตั้งครรภในวัยรุ่นเป็นปัญหาสำคัญระดับ โลก องค์การอนามัยโลกได้ทำการศึกษาและพัฒนาแนวทางการป้องกันการตั้งครรภในวัยรุ่นไว้ 6 ด้าน ได้แก่ 1. การป้องกันการแต่งงานก่อนวัยอันควร 2. การป้องกันการตั้งครรภก่อนวัยอันควร 3. การให้การศึกษาเรื่องเพศและการให้โอกาสทางการศึกษา 4. การเพิ่มการใช้ยาคุมกำเนิดให้มากขึ้น 5. การลดการถูบบังคับเรื่องเพศ และ 6. การป้องกันการแท้ง ที่ไม่ปลอดภัยและการดูแลก่อนตั้งครรภ ระหว่าง การตั้งครรภ การคลอดอย่างปลอดภัย และการดูแลหลังคลอด ซึ่งการกำหนดแนวทางดังกล่าวเพื่อให้ ประเทศที่กำลังพัฒนานำไปปรับใช้กับประเทศของตน ตามความเหมาะสมและตามบริบท เช่น การจัดโปรแกรมเพิ่มทักษะชีวิตการป้องกัน การตั้งครรภ ไม่พร้อม การลดการออกจากโรงเรียน หรือโปรแกรมการสอนเพศศึกษาที่สอดคล้องกับการบริการอนามัย การเจริญพันธุ์ โดยเฉพาะด้านการคุมกำเนิด

ศิริพร จิรวัดน์กุล และคณะ (2560) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ การแก้ไขปัญหาที่ได้จากการถอดบทเรียนของประเทศที่ประสบปัญหามาก่อน เช่น อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น เกาหลี ซึ่งประเทศ เหล่านี้มีการดำเนินการเชิงบูรณาการของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดหลัก โดยมีกิจกรรมหลัก ที่อยู่ภายใต้แนวคิดการดำเนินงานเชิงบูรณาการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภในวัยรุ่น ซึ่งมีความแตกต่างกันบ้างในแต่ละประเทศ แต่จะมีกิจกรรมหลักที่เหมือนกัน คือ การสอนเพศศึกษารอบด้าน การจัดบริการสุขภาพทางเพศที่เป็นมิตร กับวัยรุ่น และการมีส่วนร่วมของวัยรุ่น

ศิริพร จิรวัดน์กุล (2558) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ จากการดำเนินงานการป้องกันและเฝ้าระวัง การตั้งครรภไม่พร้อมในวัยรุ่นที่กล่าวมาหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถาบันการศึกษา สถานบริการ สุขภาพ ครอบครัว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน ควรมีการดำเนินงานเชิงรุกหรือ การรณรงค์การให้ข้อมูลที่ถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของวัยรุ่น มีการประสานงาน การขับเคลื่อนการดำเนินงานในทุกภาคส่วนอย่างจริงจังและต่อเนื่องในการป้องกันและแก้ไขปัญหา การตั้งครรภไม่พร้อมในวัยรุ่น มีการประสานให้ครอบครัว ตัววัยรุ่น และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีการถอดบทเรียน เพื่อนำไปพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน และเฝ้าระวังการตั้งครรภไม่พร้อมในวัยรุ่นควรมีการดำเนินการ ดังนี้

1. สถาบันการศึกษา ควรมีการจัดหลักสูตรการสอนเพศศึกษาให้มีคุณภาพ เนื้อหาประกอบด้วย เรื่องเพศและสัมพันธภาพทางเพศ การคุมกำเนิด การส่งเสริมทัศนคติในเรื่องการป้องกันการตั้งครรภ และการคุมกำเนิด การเพิ่มทักษะชีวิต และการป้องกัน ในกลุ่มเปาะบางหรือกลุ่มเสี่ยง จัดช่องทางทางเข้า ถึงการให้คำปรึกษาเรื่องสัมพันธภาพทางเพศ และการคุมกำเนิดในโรงเรียน

ครูหรืออาจารย์ผู้สอน ควรมีทัศนคติที่ดีต่อการสอนเพศศึกษา มีเทคนิคการสอนที่ดี ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เน้นการสอนเชิง ปฏิบัติการมากกว่าการบรรยาย เพื่อให้วัยรุ่นมีทักษะ ในการนำไปปฏิบัติ มีการจัดกิจกรรมเสริม นอก หลักสูตรด้านการป้องกันการตั้งครรภ์และการคุม กำเนิด เพื่อให้ นักเรียนมี ทัศนคติที่ดีในการป้องกัน การตั้งครรภ์และการคุมกำเนิด

2. สถานบริการสุขภาพ ควรมีการจัดบริการ ที่สอดคล้องกับความต้องการของวัยรุ่น และพ่อแม่/ผู้ปกครองในเรื่องการคุมกำเนิด จัดช่องทางการเข้าถึงบริการ และให้บริการที่เป็นมิตรกับ วัยรุ่น มีการสื่อสาร ให้ข้อมูล และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการคุมกำเนิดอย่างต่อเนื่อง มี การให้คำปรึกษา เรื่องการวางแผนครอบครัวในการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ในทุกกลุ่มอายุ

3. ครอบครัว พ่อแม่/ผู้ปกครองควรมีการค้นหา ความรู้เรื่องสัมพันธ์ภาพทางเพศ การ คุมกำเนิด เพื่อสามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรได้ และมีการสื่อสารที่ดี กับบุตรวัยรุ่น ให้ความรัก ความ ใส่ใจ และเข้าใจบุตร วัยรุ่น กล้าที่จะพูดคุยเรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ และการคุมกำเนิดกับบุตรได้ อย่างเปิดเผย

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน ควรมีการสนับสนุนพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับ วัยรุ่น จัดช่องทางการเข้าถึงบริการคุมกำเนิดในแหล่งชุมชน มีระบบการติดตามข้อมูลในระดับท้องถิ่น เพื่อเป็น ข้อมูลในการดำเนินงาน จัดกิจกรรมเพิ่มความรู้ให้แก่พ่อแม่/ผู้ปกครอง จัดแหล่งค้นคว้า ข้อมูลเกี่ยวกับ การป้องกันการตั้งครรภ์และการคุมกำเนิดสำหรับ วัยรุ่นและพ่อแม่/ผู้ปกครอง จัด พื้นที่ให้วัยรุ่นได้ แสดงความคิดสร้างสรรค์ตามความต้องการของตน มีการเฝ้าระวังวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง/ กลุ่มเปราะบาง และมีการตรวจตราพื้นที่เสี่ยงที่อาจเป็นแหล่งรวม ตัวของกลุ่มวัยรุ่น

Ingham (2014) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มี คุณภาพ คือ ในปี พ.ศ. 2557 ประเทศไทยจึง ได้นำองค์ความรู้การบูรณาการการป้องกันและแก้ไข ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของประเทศอังกฤษ มา เป็นต้นแบบหลักในการดำเนินการป้องกัน และแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดยมีการทำงานเชิง บูรณาการตามกรอบยุทธศาสตร์หลักที่เรียกว่า The Big P Requirements หรือ Big Policy ซึ่งการดำเนินงาน เกิดจากการประสานการทำงาน ร่วมกันโดยมีชุมชนและวัยรุ่นเข้ามามีส่วนร่วม และได้มีการวางแผนทาง ไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1. การ ป้องกันให้ดีที่สุด 2. การดูแลช่วยเหลือให้ดีที่สุด และ 3. มีการสื่อสารเพื่อให้เข้าใจตรงกัน อันเป็นการ ช่วยเหลือครอบครัวของ วัยรุ่นให้สามารถตั้งหลักได้ และเป็นการวางกรอบ เพื่อเป็นแนวทางในการ ทำงานแบบบูรณาการทั้ง ในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น จนทำให้อัตราการ ตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของประเทศ อังกฤษลดลงได้ร้อยละ 40 ภายในระยะเวลา 10 ปี

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ การสนับสนุนจากครอบครัว หรือการมี สัมพันธ์ภาพในครอบครัวที่ดี หากบิดามารดาหรือคู่ สมรส ยินยอมหรือเห็นด้วยในการคุมกำเนิด จะทำให้ สตรีวัยรุ่นเห็นว่าการคุมกำเนิดเป็นเรื่องที่ดี สามารถ ป้องกันการตั้งครรภ์ได้ และเป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ความรู้เรื่องสัมพันธ์ภาพทางเพศ การคุมกำเนิด เพื่อสามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรได้ และมีการสื่อสารที่ดี กับบุตรวัยรุ่น ให้ความรัก ความใส่ใจ และเข้าใจบุตร วัยรุ่น กล้าที่จะพูดคุยเรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ และการคุมกำเนิดกับ บุตรได้อย่างเปิดเผย จัดช่องทางการเข้าถึงบริการ และให้บริการที่เป็นมิตรกับวัยรุ่น มีการสื่อสาร ให้ ข้อมูล และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง

2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

2.5.1 ความหมายของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

Way Magazine (2560) ได้ให้ความหมายคำว่าเยาวชนภาวะเปราะบาง คือ เด็กที่เผชิญภาวะเปราะบางในช่วงขณะหนึ่งที่ไม่ถึงถึงสิทธิ โดยนโยบายภาครัฐหรือมาตรการในทางปฏิบัติเอื้อไม่ถึง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สิทธิพลเมือง การศึกษา สุขภาพ และการมีส่วนร่วม

จารุวรรณ ก้าวหน้าไกล (2562; อ้างถึงใน Leerapan et al, 2560) ได้ให้ความหมายของกลุ่มเปราะบาง (Vulnerable groups) ในประเทศไทยยังไม่มีคำนิยามชัดเจนการใช้คำนี้ในทางสุขภาพได้มาจากแนวคิด “กลุ่มผู้ป่วยเปราะบาง” ซึ่งใช้เกณฑ์ด้านสุขภาพเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาและทางด้านสังคมศาสตร์ใช้แนวคิด “ผู้ด้อยโอกาส” ซึ่งใช้เกณฑ์การเข้าถึงการบริการที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในการพิจารณา

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (2563) ได้ให้ความหมายว่า กลุ่มที่ไม่ได้ความเสมอภาค ความแตกต่างกัน แบ่งแยก มีช่องว่างระหว่างกลุ่มชนชั้นมักจะเป็นการกล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่าง “ผู้มีโอกาส” กับ “ผู้ขาดโอกาส” ซึ่งในที่นี้เรียกว่า “ประชากรกลุ่มเปราะบาง” อันหมายถึงประชากรที่มีความอ่อนแอ หรืออ่อนด้อยในการรับมือกับปัญหาที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำทางสังคม เปรียบเสมือนสิ่งของที่เปราะบางเสียหายง่าย ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะเปราะบางของประชากรประกอบด้วยลักษณะทางธรรมชาติและสุขภาพ การเป็นชนกลุ่มน้อย การถูกจองจำหรือจำกัดอิสรภาพ ความยากจน และความไม่เป็นธรรมเชิงโครงสร้าง ซึ่งประชากรเหล่านี้มักไม่ได้รับการปฏิบัติตามหลักการสิทธิมนุษยชน

Napakkawat Buathong (2564) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บุคคลที่ขาดความสามารถในการปกป้องสิทธิและประโยชน์ของตนเองเนื่องจากขาดอำนาจ การศึกษา ทรัพยากร ความเข้มแข็ง และอื่น ๆ บุคคลที่ถูกชักจูงโดยง่ายโดยหวังประโยชน์จากการเข้าร่วมวิจัย ไม่ว่าจะสมเหตุสมผลหรือไม่ก็ตาม หรือเป็นผู้ตกลงเข้าร่วมการวิจัยเพราะเกรงกลัวการถูกกลั่นแกล้งจากผู้มีอำนาจเหนือกว่าหากปฏิเสธ

Children in street Thailand (2561) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก เนื่องจากประสบปัญหาต่าง ๆ มีชีวิตความเป็นอยู่ด้อยกว่าเด็กปกติทั่วไป ขาดโอกาส หรือไม่มีโอกาสที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาหรือได้รับพัฒนาทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า กลุ่มที่ไม่ได้ความเสมอภาค ความแตกต่างกัน แบ่งแยก ผู้ด้อยโอกาส การเข้าถึงการบริการที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ทั้งด้านเศรษฐกิจ สิทธิพลเมือง การศึกษา สุขภาพ และการมีส่วนร่วม

2.5.2 ประเภทของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

Children in street Thailand (2561) ได้อธิบายแบ่งออกเป็น 10 ประเภท คือ

1. เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ) หมายถึง เด็กซึ่งเป็นบุตรหลานของคนยากจนที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ (ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี) ครอบครัวอยู่รวมกันหลายคน ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบากรวมถึงเด็กในแหล่งชุมชนแออัดหรือบุตร

ของกรรมกรก่อสร้างหรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลที่ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาและบริการอื่น ๆ

2. เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง เด็กที่ติดสารระเหยหรือยาเสพติดให้โทษ หรือเด็กกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกชักนำให้ประพฤติตนไม่เหมาะสมเกี่ยวข้องกับกลุ่มมิจฉาชีพผู้มีอิทธิพล หรือบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพผิดกฎหมายเป็นเด็กด้อยโอกาสที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม

3. เด็กที่ถูกทอดทิ้ง หมายถึง เด็กที่มารดาคลอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาล หรือตามสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงเด็กที่พ่อแม่ปล่อยทิ้งไว้ให้มีชีวิตอยู่ลำพัง หรือกับบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้าง หรือครอบครัวแตกแยก มีสภาพชีวิตอยู่ท่ามกลางความสับสนขาดความรักความอบอุ่น ตลอดถึงเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดูอันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น

4. เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ หมายถึง เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางร่างกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจ มีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข ระวัง หวาดกลัว เนื่องจากถูกทำร้ายทารุณ ถูกบีบคั้นกดดันจากพ่อแม่ หรือผู้ปกครองซึ่งมีสภาพจิตใจหรืออารมณ์ไม่เป็นปกติ หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศในลักษณะต่างจากบุคคลที่อยู่ใกล้เคียง

5. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ หมายถึง เด็กที่ติดเชื้อเอดส์ หรือมีพ่อแม่เจ็บป่วยด้วยโรคเอดส์ เป็นเด็กที่มักจะถูกมองอย่างรังเกียจจนไม่สามารถเข้ารับการศึกษาศึกษา หรือบริการอื่น ๆ ร่วมกับเด็กปกติทั่วไปได้

6. เด็กในชนกลุ่มน้อย หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ มีปัญหาเกี่ยวกับการถือสัญชาติไทย จนเป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาหรือบริการอื่น ๆ ส่วนใหญ่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ตามบริเวณแนวส่วนชายแดนของประเทศไทย

7. เด็กเร่ร่อน หมายถึง เด็กที่ไม่มีที่อยู่อาศัยพักพิงเป็นหลักแหล่งแน่นอน ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร้ทิศทางขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบอันตรายและปัญหาสังคม

8. เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน หรือแรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่ต้องทำงานหรือถูกบังคับให้ใช้แรงงานหรือหารายได้ด้วยการขายแรงงานก่อนถึงวัยอันสมควร ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างจนไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาให้เป็นไปตามหลักพัฒนาการอันเหมาะสมกับวัย

9. เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศหรือโสเภณีเด็ก หมายถึง เด็กที่มีความสมัครใจหรือถูกบังคับล่อลวงให้ขายบริการทางเพศ หรือถูกชักจูงให้ต้องตกอยู่ในสภาพเสี่ยงต่อการประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ

10. เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กที่กระทำความผิดและถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามกฎหมายตลอดถึงเด็กหญิงที่ตั้งครรภ์นอกสมรส ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย การทอดทิ้งทารก

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า เด็กซึ่งขาดโอกาสไม่ได้รับสิทธิเสรีภาพ ความคุ้มครองตามที่พึงจะได้รับถูกแบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม บางกลุ่มปัญหาเกิดจากความยากจน สภาพสังคม ความ

เป็นอยู่ของครอบครัว เด็กจำนวนไม่น้อยที่ถูกล่วงละเมิดสิทธิโดยคนในสังคมซึ่งเป็นผู้ใหญ่ หรือแม้กระทั่งคนในครอบครัวเอง

อีกกลุ่มที่เป็นประเด็นน่าสนใจต้องพิจารณาคือ เด็กในชนกลุ่มน้อย เด็กเหล่านี้เกิดจากพ่อแม่ซึ่งเป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติ หรือแรงงานต่างด้าวซึ่งอพยพเข้ามาในเมืองซึ่งอาจเป็นการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย เมื่อไม่มีสัญชาติไทย เด็กเหล่านี้ก็จะไม่ได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศไทย ไม่มีโอกาสเข้าถึงทั้งทางการศึกษา การแพทย์ การบริการของหน่วยงานรัฐ และความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานจากภาครัฐ ปัญหานี้จึงเป็นปัญหาที่รัฐบาลและหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศต้องเร่งแก้ไข

ฐิฎฎฎฎ สฎฎฎฎฎฎฎฎฎฎ และชฎฎฎฎ สฎฎฎฎฎฎฎ (2558) ได้อธิบายถึงประเภทของเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสไว้ดังนี้

1. กลุ่มเด็กที่อยู่ในสภาพ หรือภาวะที่ทำให้ด้อยโอกาส เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สภาพที่อยู่อาศัย พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ผู้ปกครองมีพฤติกรรมหรือประกอบอาชีพไม่เหมาะสม อันอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางร่างกายหรือจิตใจของเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล เป็นต้น

2. กลุ่มเด็กที่ถูกละเลยจากครอบครัว เช่น มีปัญหาทางครอบครัว พ่อแม่หรือผู้ปกครองไม่เอาใจใส่ เด็กกำพร้าไร้ที่พึ่งพา ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ เป็นต้น

3. กลุ่มเด็กที่บกพร่องทางร่างกาย จิตใจ หรือสมอง สมอง เช่น เด็กพิการ เด็กที่มีสภาพจิตใจไม่ปกติ เป็นต้น

4. กลุ่มเด็กที่ต้องเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมาย เช่น ใช้ความรุนแรง กระทำการผิดกฎหมาย ถูกกักขังในสถานพินิจ เป็นต้น

5. กลุ่มเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ ไม่ว่าจะเป็นการละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ โอกาสแรงงาน

6. กลุ่มเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคติดต่อร้ายแรง เช่น โรคเอดส์

7. กลุ่มเด็กชาติพันธุ์ หรือชนกลุ่มน้อย รวมถึงเด็กไร้สัญชาติ ไม่มีหลักฐานแสดงตน บุตรของแรงงานต่างด้าว ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดการพลัดถิ่น เป็นต้น

ไทยรัฐออนไลน์ (2556) ได้อธิบายถึงประเภทของเด็กด้อยโอกาส ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ มีอยู่ 10 ประเภทด้วยกัน คือเด็กยากจนมากเป็นพิเศษ เด็กเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กถูกทำร้ายอย่างทารุณ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคภัย เด็กในชนกลุ่มน้อย เด็กเร่ร่อน เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ และเด็กในสถานพินิจ

สมบัติ ฤทธิเดช (2557) ได้อธิบายไว้ว่า 1. เด็กถูกละเมิดสิทธิเป็นเด็กที่ถูกกระทำทารุณหรือถูกเอาเปรียบในลักษณะต่าง ๆ โดยบุคคลอื่นกระทำความมีลักษณะเป็นการประทุษร้ายต่อร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา ตลอดจนการกระทำทารุณทางเพศ 2. เด็กเร่ร่อนเป็นเด็กที่ไร้ที่พึ่งพาอาศัยอย่างเป็นทางการ อาศัยนอนตามใต้สะพาน สวนสาธารณะ ถนน 3. เด็กที่อยู่ในบริการทางเพศ เรียกว่า โสเภณีเด็กหมายถึงบุคคลทั้งเพศชายหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี สมครใจหรือถูกบังคับล่อลวงให้ฝึกอาชีพขายบริการทางเพศ ไม่มีโอกาสจะเข้ารับการศึกษา 4. เด็กถูกทอดทิ้ง 5. เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ 6. เด็กในสถานพินิจ 7. เด็กในชนกลุ่มน้อย 8. เด็กติดสารระเหยและสารเสพติด 9. เด็กที่ติด

เชื้อเอชไอวีหรือมีพ่อแม่เป็นเอดส์และ 10. เด็กที่ยากจนเป็นพิเศษ เป็นเด็กที่ครอบครัวยากจนมาก อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลความเจริญ ไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษามืออาชีพปกติทั่วไป

กฤตพร แซ่แง สายจันทร์ (2556; อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติและองค์การทุน เพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ, 2534) ได้จำแนกประเภทของเด็กด้วยโอกาสไว้ดังนี้

1. เด็กถูกละเมิดสิทธิเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสในการพัฒนาและดำรงชีวิตอยู่ในสังคม มีสภาพที่ด้อยกว่าเด็กโดยทั่วไป รวมทั้งถูกระทำการในลักษณะของการละเมิดสิทธิที่เด็กควรได้รับอีกด้วย โดยแบ่งเป็นเด็กถูกทารุณ แรงงานเด็กโสเภณีเด็กและเด็กถูกข่มขืน

2. เด็กถูกปล่อยปละละเลย เป็นกลุ่มเด็กที่เสียเปรียบและขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาตามวัย ตลอดจนเป็นกลุ่มที่สังคมมักไม่ค่อยให้ความสนใจหรือเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร โดยแบ่งเป็นเด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนมากเด็กถูกทอดทิ้งและเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กถูกรังแก ก่อสร้าง เด็กในสลัมและเด็กชนกลุ่มน้อย

3. เด็กประพฤติดนไม่สมควร ทั้งอาจเนื่องจากลักษณะของตัวเด็ก สภาพปัญหาทางครอบครัวหรือความประพฤติที่ไม่ถูกต้องหรือเบี่ยงเบนจากหลักเกณฑ์ของสังคม ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมได้ในที่สุด ประกอบด้วยเด็กติดสารเสพติดและสารระเหย เด็กมั่วสุมในสถานบันเทิงและสถานเริงรมย์และเด็กตั้งครุภัณฑ์นอกสมรส

4. เด็กพิการทางกายและสติปัญญา ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า เด็กด้อยโอกาส มีอยู่ 10 ประเภทด้วยกัน คือเด็กยากจนมากเป็นพิเศษ เด็กเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กถูกทำร้ายอย่างทารุณ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคร้าย เด็กในชนกลุ่มน้อย เด็กเร่ร่อน เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ และเด็กในสถานพินิจและเด็กที่ชนกลุ่มน้อยที่ขาดโอกาสจากหน่วยงานที่ให้บริการ เป็นต้น

2.5.3 ปัญหาเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2563) ได้กล่าวว่า จากการศึกษาพบประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเด็กที่มีจำนวนมากขึ้นและมีความหลากหลายมากขึ้น จากเดิมที่ปัญหามีเพียง 5 - 6 ประเด็น กระจุกวัดอยู่บนสาเหตุที่เชื่อมโยงกับความยากจน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้เด็กกลายเป็นเด็กเร่ร่อน เด็กยากจน เด็กนอกระบบโรงเรียน เด็กขาดสารอาหาร ต้องรับภาระในการหาเลี้ยงชีพครอบครัว เกิดปัญหาการใช้แรงงานเด็กและโสเภณีเด็ก แต่ภายหลังประเด็นปัญหามีความหลากหลายมากขึ้น ความยากจนยังคงเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกิดปัญหา ในขณะที่ปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ได้เข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น เช่น ความเจริญทางเทคโนโลยีและความเป็นเมือง ส่งผลให้พ่อแม่มีเวลาเอาใจใส่ลูกน้อยลง สร้างความซับซ้อนของปัญหาเพิ่มมากขึ้น เช่น การตั้งครุภัณฑ์ในวัยรุ่น เด็กติดยาเสพติด ติดเกมส์ ทารกถูกทอดทิ้ง ปัญหาความรุนแรง เป็นต้น ปัจจุบันเด็กเข้าสู่วงจรของปัญหามากกว่าทางออกจากวงจรปัญหาได้ยาก เกิดปัญหาเด็กกระทำผิดซ้ำ และเติบโตไปพร้อมกับการกระทำรุนแรง เด็กที่เข้าสู่วงจรปัญหาไม่ได้เป็นเพียงเหยื่อของการกระทำผิดเท่านั้น แต่ในหลายปัญหาพบว่าเด็กเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้น

ปัญหาด้านสวัสดิภาพและสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่เด็กไทยต้องเผชิญ เด็กไทยจำนวนไม่น้อยที่ขาดการคุ้มครองสิทธิ ยังมีเด็กด้อยโอกาสและเด็กในภาวะยากลำบากอีกจำนวนมาก เช่น เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน เด็กยากจน เด็กชนกลุ่มน้อย และเด็กที่ถูกนำไปขายบริการทางเพศ เป็นต้น สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวมีมากขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและความซับซ้อนของปัญหา ซึ่งในสังคมมักมองว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาส่วนตัว เป็นเรื่องภายในครอบครัว คนนอกไม่ควรเข้าไปยุ่ง ทำให้เด็กจำนวนมากถูกกระทำรุนแรงซ้ำซากและเป็นเวลายาวนาน

นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านบุคลิกภาพและจริยธรรม เช่น เด็กมีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่ไม่พึงประสงค์ บริโภควัตถุนิยม รักสนุก มีความหย่อนยานทางคุณธรรม จริยธรรม ปัญหาที่เด็กต้องเผชิญและเกี่ยวข้องมีความผันแปรไปตามช่วงวัย ในวัยทารกมักเกี่ยวกับการเลี้ยงดู ความเจ็บป่วย บาดเจ็บ และพัฒนาการ ส่วนปัญหาในวัยรุ่นมักเกี่ยวข้องกับความประพฤติ

สำนักข่าวสร้างสุข (2562) ได้กล่าวว่า สถานการณ์สุขภาพของเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นในปัจจุบันที่น่าเป็นห่วงคือกรณีปัญหาสุขภาพจิตของวัยรุ่น ข้อมูลจากกรมสุขภาพจิตพบว่า วัยรุ่นไทยอายุ 10 – 19 ปี มีความเสี่ยงเป็นโรคซึมเศร้าสูงร้อยละ 44 หรือมีประมาณ 3 ล้านกว่าคนจากวัยรุ่นทั้งหมดประมาณ 8 ล้านคน และมีอัตราป่วยเป็นโรคนี้ร้อยละ 18 นอกจากนี้ประเด็นการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน และการติดสารเสพติด ยังเป็นปัจจัยเสี่ยงลำดับต้น ๆ ของการสูญเสียสุขภาพของวัยรุ่นไทยอีกด้วย โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนชายขอบ มีภาวะเปราะบางทั้งทางสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ มีโอกาสที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพได้มากกว่าเด็กและเยาวชนในครอบครัวที่มีความพร้อม อยู่ในสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ

ชลิตา หนูหล้า (2562) ได้กล่าวว่า กลุ่มเปราะบางทางสังคม คือประชากรกลุ่มที่ไม่อาจเข้าถึงบริการสังคมด้วยเหตุผลหลากหลาย “กลุ่มเปราะบางทางการศึกษา” อาจเป็นคำบรรยายที่ครอบคลุมที่สุดของผู้เรียนกลุ่มที่ถูกกีดกันจากระบบการศึกษา หรือถูกละเลยโดยระบบการศึกษา และนำไปสู่การเป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้จะดูเหมือนง่าย แต่ปัญหาว่าด้วย “กลุ่มเปราะบางทางการศึกษา” กลับมีความสลับซับซ้อน เรื่องนี้จึงเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่การประชุมนานาชาติเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

Surasak Apasakul (2562) ได้สรุปไว้ว่า ดร.สุปรีดา อุดุลยานนท์ ผู้จัดการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กล่าวว่า กลุ่มเด็กและเยาวชนชายขอบ มีภาวะเปราะบาง ทั้งทางสถานะสังคม และเศรษฐกิจ มีโอกาสที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพได้มากกว่าเด็กที่มีความพร้อม สสส. เห็นว่า เยาวชนชายขอบของสังคมเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพซ่อนอยู่ในตัว มีความเข้มแข็งอยู่ภายใน เพียงแต่ต้องให้โอกาส และช่วยกันสนับสนุนเสริมสร้างพลังบวกให้พวกเขาได้ลงมือทำ และแสดงศักยภาพออกมาอย่างเต็มที่ ซึ่งเสี่ยงสะท้อนจากเด็กชายขอบเวทีนี้ มีเรื่องราวปัญหามากมายถูกซ่อนเร้น ที่พวกเขาต้องการสื่อให้สังคมรับรู้ เพื่อขอโอกาสและพลังบวก เติมเต็มความสุขที่ขาดหายของเด็กชายขอบ

มูลนิธิ ยูวพัฒน์ (2562) กล่าวว่า นอกเหนือจากปัญหายากจนแล้ว ก็มีปัญหาด้านอารมณ์หรือครอบครัว เช่น ผู้ปกครองไม่มีเวลาให้เพราะต้องทำงานหนัก หรือผู้ปกครองทะเลาะดบตีกันต่อหน้าเด็ก ทำให้เด็กในครอบครัวกลายเป็นเด็กที่ขาดความอบอุ่น หรือมีภาวะทางอารมณ์ที่ไม่เหมือนเด็กปกติ อีกทั้งผู้ปกครองบางคนไม่ได้เห็นความสำคัญของการศึกษา และทำให้เด็กไม่ได้รับการ

สนับสนุนจากครอบครัว แม้ว่าเด็กจะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่หากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีแน่นอนว่าคุณภาพทางอารมณ์ของเด็กก็จะมีแนวโน้มที่จะแย่ลง บางคนอาจเปลี่ยนตัวเองไปเป็นคนหัวรั้น ต่อต้าน ขี้โมโห และสุดท้ายอาจจะเลือกทางเดินที่ผิดได้ และด้วยเหตุผลที่ยกตัวอย่างมานี้ส่งผลให้เด็กที่มีคุณภาพหลายคนหลุดจากโอกาสที่ได้รับการพัฒนาตัวเองไป และปัญหาเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของสาเหตุที่ทำให้เกิดเด็กขาดโอกาสในประเทศไทยนั่นเอง

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า กลุ่มเปราะบางทางสังคม คือประชากรกลุ่มที่ไม่อาจเข้าถึงบริการสังคมด้วยเหตุผลหลากหลาย ปัญหาด้านสวัสดิภาพ และสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่เด็กไทยต้องเผชิญ เด็กไทยจำนวนไม่น้อยที่ขาดการคุ้มครองสิทธิ ยังมีเด็กด้อยโอกาสและเด็กในภาวะยากลำบากอีกจำนวนมาก เช่น เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน เด็กยากจน เด็กชนกลุ่มน้อย และเด็กที่ถูกนำไปขายบริการทางเพศ นอกเหนือจากปัญหายากจนแล้ว ก็มีปัญหาด้านอารมณ์หรือครอบครัว

2.5.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดปัญหาของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2563) ได้กล่าวว่า ครอบครัวและสภาวะแวดล้อมมีอิทธิพลต่อปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว การขาดการดูแลเอาใจใส่ เด็กปฐมวัยจำนวนมากประสบปัญหาอันเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของสถาบันครอบครัวในหลายด้าน ได้แก่ การขาดความรู้ในการดูแลเด็กของพ่อแม่ และผู้เลี้ยงดูเด็ก พบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ไม่ตอบสนองต่อความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก การห้ามหรือการขู่ให้เด็กกลัว การใช้อารมณ์กับเด็ก ความไม่คงเส้นคงวา รวมทั้งครอบครัวมีการหย่าร้างสูงขึ้น ทำให้เด็กขาดความอบอุ่นและเด็กถูกทอดทิ้ง ในขณะที่โรงเรียนก็ไม่สามารถรับเด็กเข้าในระบบได้ทั้งหมด เด็กที่อยู่นอกระบบโรงเรียนจะขาดเพื่อน ขาดผู้ชี้แนะที่ดี ดังนั้นการทำงานเกี่ยวกับเด็กจึงไม่สามารถจำกัดเป้าหมายการทำงานเพียงเฉพาะกลุ่มเพียงอย่างเดียว จำเป็นต้องขยายขอบเขตการทำงานไปยังต้นตอของปัญหา เช่น ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน เป็นต้น

Blaike (Piers Blaikie และคณะ, 2003) ให้นิยามความ เปราะบางที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเปราะบางผ่านแบบจำลอง Pressure and Release Model หรือ PAR Model (Piers Blaikie และคณะ, 2003; Juan Carlos Villagran De Leon, 2006) แบบจำลองนี้นิยามความเปราะบางในฐานะ ลักษณะของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการที่จะคาดเดา จัดการ แก้ไข และฟื้นตัวจากผลกระทบทางเหตุการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้น ซึ่งเขาเสนอว่ากระบวนการเกิดความ เปราะบางประกอบด้วย 3 กระบวนการหลัก คือ

1. สาเหตุ (root causes) อาจจะมาพร้อมกับกระบวนการทางเศรษฐกิจ ประชากรศาสตร์ กระบวนการทางด้าน การเมืองการปกครองที่เกิดขึ้นในสังคม โดย Blaikie กล่าวถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงอำนาจความเป็นพื้นฐาน และทรัพยากรที่เกิดจากกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น ตัวอย่างเช่น ครอบครัวหนึ่งเผชิญกับภาวะความเปราะบางทางเศรษฐกิจ เมื่อหัวหน้าครอบครัวหรือ สมาชิกในครอบครัวล้มป่วย แม้ว่าจะมีสวัสดิการภาครัฐที่ทำให้ทุกคนเข้าถึงการรักษาได้ในราคาถูก แต่อาจจะอยู่ห่างไกลจากโรงพยาบาล ทำให้ค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ต้นทุนทางการแพทย์สูงก็อาจจะตัดสินใจไม่เข้ารับการรักษาพยาบาล

2. แรงกดดัน (dynamic pressures) เป็นช่องทางที่ทำให้สาเหตุที่เกิดขึ้นจากกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวในข้อ 1 สร้างสถานะ ที่ไม่มั่นคงขึ้น เช่น การเติบโตของสังคมเมือง การทำลายป่า การไม่ได้รับการศึกษา หรือ นโยบายทางการเมือง หากเราใช้ตัวอย่างเดียวกันกับข้อ 1 ในโรงพยาบาลที่มีผู้ป่วยเข้ารับ การรักษาพยาบาลเป็นโรงพยาบาลทั่วไป หากแพทย์ส่งต่อผู้ป่วยแต่ครอบครัวผู้ป่วยไม่ สามารถรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเดินทาง จะทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ไม่เข้ารับการรักษาได้ นั่น คือแรงกดดันจากนโยบายการเมือง หรือนโยบายการปฏิบัติงานของระบบ ช่องว่างของการ ทำงานของระบบสุขภาพ

3. ภาวะที่ไม่มั่นคง (unsafe conditions) คือภาวะที่ความเปราะบางได้เกิดขึ้นแล้วจากการบรรจบกันของเวลาและสถานที่ของเหตุการณ์ เช่น ความเปราะบางของภาวะเศรษฐกิจ ภัยธรรมชาติ หรือภาวะการเจ็บป่วยทาง กาย ตัวอย่างของเหตุการณ์ในข้อ 1 และข้อ 2 นั้นจะยังไม่เกิดขึ้นจริง แต่ถ้าครอบครัวนั้นไม่ มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรับการรักษาและมีระบบการรักษาที่ไม่เอื้ออำนวยต่อคนจนแล้ว จะทำให้เกิดภาวะความเปราะบางขึ้นทันที

มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ (2560) สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานะความเปราะบางของบุคคลหรือกลุ่มคนนั้น ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อม และปัญหาภายในจาก บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเอง เมื่อมีภาวะเสี่ยงหรือปัจจัยที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติในด้านต่าง ๆ เช่น ในด้าน สุขภาพ การเจ็บป่วยเข้ามาแล้วทำให้คนนั้นไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้โดยไม่มีใครเข้ามาช่วยเหลือ ซึ่งในที่นี้รวมถึงตัวระบบเองที่ไม่สามารถเอื้อให้กลุ่มคนเปราะบางสามารถหลุดจากสภาวะความเปราะบาง นั้น ๆ ได้

กาญจน์ภา พงศ์พนรัตน์ (2562) กล่าวว่า ความเปราะบางมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคล โครงสร้างทางสังคมของครัวเรือน ชุมชน สังคมและระบบโลก โดยความเปราะบางของมนุษย์ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือกลุ่ม รวมทั้งสถานการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อขีดความสามารถในการรับมือและฟื้นฟูจากภัยพิบัตินั้น ความเปราะบางแบ่งออกเป็นหลายด้าน เช่น ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม แต่โดยทั่วไปความเปราะบาง มีสองลักษณะพื้นฐานคือ เป็นรูปธรรมสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนและมีลักษณะเป็นนามธรรมจับซึ่งมีความอ่อนไหวและมีพลวัตสูงเช่น ความเปราะบางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองสภาพจิตใจ สิ่งแวดล้อม ซึ่งลักษณะที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นแปรผันอยู่ตลอดเวลา ในการศึกษาครั้งนี้ มุ่งเน้นความเปราะบางในมิติที่เกี่ยวข้องกับวิธีการพนันในฐานะที่เป็นภัยทางสังคมที่อันตราย โดยอิงกับลักษณะของระบบสังคม ดังนั้นความเปราะบางในมิติที่น่ามาใช้คือ ความเปราะบางในฐานะปรากฏการณ์ทางสังคมที่เยาวชนถูกคุกคามจากระบบและโครงสร้างทางสังคมซึ่งเป็นสภาพของสถานการณ์และลักษณะเฉพาะของบุคคลที่มีลักษณะที่ซับซ้อนและมีหลายมิติ ทั้งทางกายภาพสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนกำหนดให้การดำเนินชีวิตประจำวันได้รับผลกระทบที่และก่อให้เกิดความเสียหาย โดยมีการประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องปัจจัยเสี่ยงและความเปราะบางเป็นแนวคิดพื้นฐานมาใช้ในการศึกษาเยาวชนกับการพนัน เพื่อประเมินความเปราะบางของเยาวชน และปัจจัยเสี่ยงในการเข้าถึงการพนันในมิติต่าง ๆ ทั้งมิติด้านปัจเจกบุคคล ครัวเรือน และชุมชน

โครงการสุขภาพคนไทย (2560) ได้สรุปไว้ว่า ความเปราะบาง มองในแง่คุณสมบัติภายในของแต่ละคน ความเปราะบาง เป็นสภาพที่คนเราไม่พร้อม ซึ่งอาจเนื่องจากสุขภาพร่างกาย ไม่

แข็งแรง ขาดความรู้และประสบการณ์ ขาดทรัพยากร ขาดทุนทางสังคม ด้อยในด้านสิทธิ โอกาส อำนาจ และ ศักดิ์ศรี เพราะเหตุที่ไม่พร้อมจึงไม่สามารถรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตัวเอง ไม่น่าจะเป็นปัญหาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ หรือจากสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตก็ตาม แต่ความเปราะบางนั้น เป็นเรื่องของปัจจัยภายนอกด้วย ดังนั้นการที่จะบอกว่าสภาพอย่างหนึ่ง อย่างเป็นของบุคคลเป็นความเปราะบางหรือไม่จำเป็นต้องพิจารณาด้วยว่าเรากำลังพูดถึงสภาพนั้น ๆ ภายในบริบทใด ลำพังสภาพที่อ่อนแอหรืออ่อนด้อยอาจจะไม่เพียงพอที่จะสรุปได้ว่าเป็นความเปราะบางหรือไม่ เช่น ความพิการทางร่างกายที่ทำให้เดินไม่ได้ ต้องนั่งรถเข็น สภาพเช่นนี้อาจเป็นอุปสรรคที่ทำให้บุคคลไปไหนมาไหนด้วยตัวเองลำบาก หรือไปไม่ได้เลย ในกรณีเช่นนี้ความพิการทางร่างกายดังกล่าวทำให้บุคคล เปราะบางแน่นอน แต่นี่ก็เฉพาะในบริบทที่ไม่มีบริการ สาธารณะ (เช่น ถนนหนทาง อาคารสาธารณะ และระบบ การขนส่ง) ที่เอื้อต่อการที่ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวจะไปไหนมาไหนได้ด้วยตัวเองเท่านั้น ในสังคมที่มีบริการสาธารณะที่ “เป็นมิตรกับคนพิการ” การเดินไม่ได้ อาจไม่ใช่ข้อจำกัด ถึงขนาดที่เป็นความเปราะบางก็ได้ เพราะบุคคลที่มีสภาพ ร่างกายเช่นนั้นยังสามารถไปไหนมาไหนได้เกือบจะไม่ต่างกับคนทั่วไปในทำนองเดียวกันในสังคมที่ค่าครองชีพสูง ไม่มีสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่ดีพอไม่มีทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง และโครงสร้างทางสังคมก็ไม่เอื้อต่อความเท่าเทียม การมีรายได้ต่ำอาจทำให้บุคคลอ่อนแอจนกลายเป็นผู้เปราะบาง ได้ เพราะในสภาพเช่นนั้นผู้มีรายได้ต่ำย่อมเสี่ยงต่อการที่จะได้รับแรงกระแทกจากปัญหาสลายอย่าง อีกทั้งเมื่อได้รับ แรงกระแทกแล้ว การที่จะฟื้นฟูสภาพเดิมก็เป็นไปได้ยาก แต่ในสังคมที่มีสวัสดิการขั้นพื้นฐานและมีทุนทางสังคมที่ดี มีโครงสร้างที่เอื้อต่อความเท่าเทียมของทุกคน การมีรายได้ ต่ำอาจไม่เป็นความเปราะบางก็ได้

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการเกิดความ เปราะบาง ประกอบด้วย 3 กระบวนการหลัก ได้แก่ 1. สาเหตุอาจจะมาพร้อมกับกระบวนการทางเศรษฐกิจ ประชากรศาสตร์ กระบวนการทางด้าน การเมืองการปกครองที่เกิดขึ้นในสังคม 2. แรงกดดัน เป็นช่องทางที่ทำให้สาเหตุที่เกิดขึ้นจากกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวในข้อ 1 สร้างสถานะที่ไม่มั่นคงขึ้น 3. ภาวะที่ไม่มั่นคง คือภาวะที่ความเปราะบางได้เกิดขึ้นแล้วจากการบรรจบกันของเวลาและสถานที่ของเหตุการณ์

2.5.5 เยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มที่องไม่พร้อม

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (2550) สรุปไว้ว่า ปัจจุบันปัญหาการตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมในกลุ่มเยาวชนหญิงเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรง ยิ่งขึ้นในสังคมไทย จากข้อมูลรายงานสถานการณ์เยาวชนไทยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พบว่า เยาวชนไทยอายุระหว่าง 15 - 19 ปี จำนวน 5 ล้านคน มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสัมพันธ์ถึง 1.25 ล้านคน มีอัตราการตั้งครรภ์ 2.5 แสนคนต่อปี และร้อยละ 50 ของเยาวชนที่ตั้งครรภ์เลือกที่จะทำแท้ง นอกจากนี้ ประมาณ 1 ใน 4 ของเยาวชน ที่ทำแท้ง เป็นการทำแท้งซ้ำ และมีเยาวชนเพียง 1 ใน 3 ที่มีการคุมกำเนิดทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ เพราะเยาวชนส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 65 ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ขณะเดียวกัน มีอัตราการคลอดบุตรเฉลี่ย 1.2 แสนรายต่อปี หรือเฉลี่ยวันละ 360 คน ซึ่งส่วนใหญ่ขาดการดูแลครรภ์ที่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เมื่อพิจารณาในมิติสิทธิมนุษยชน ปัญหาเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมได้รับผลกระทบ ในหลายประเด็นในมิติสิทธิมนุษยชน ซึ่งเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี พึงได้รับการคุ้มครองสิทธิ การป้องกัน และการดูแลแก้ไขปัญหาย่างเหมาะสม ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก

พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งประเทศไทยมีพันธกรณีในการประกันสิทธิของเด็ก ที่จะต้องได้รับการคุ้มครองและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ

โพสท์ทูเดย์ (2556) ได้สรุปว่า เด็กไทยของเราต้องไม่พร้อมเป็นอันดับ 1 ในเอเชีย (แข่งหน้าประเทศจีนที่มีประชากร 1,300 ล้านคน แข่งประเทศญี่ปุ่นที่มีอุตสาหกรรมหนักไปที่เป็นล่ำเป็นสันไปทั่วโลก แต่เด็กของเขาไม่มีปัญหานี้ อัตราการท้องไม่พร้อมต่ำมาก) และเป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากประเทศในกลุ่มแอฟริกา ที่สำคัญคุณแม่วัยสายยังคงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยอัตราการคลอดบุตรของหญิงไทยอายุต่ำกว่า 20 ปี เพิ่มขึ้นจาก 13.55% ในปี 2552 เป็น 13.76% ในปี 2553 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลกที่ไม่เกิน 10% โดยในปี 2552 ประเทศไทยมีผู้หญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี ตั้งครรภ์จำนวน 70 คน ต่อผู้หญิงวัย 15-19 ปี 1,000 คน และในปัจจุบันการตั้งครรภ์ของผู้หญิงไทยที่อายุต่ำกว่า 20 ปี เพิ่มขึ้นเป็น 90-100 คน ต่อผู้หญิงวัย 15-19 ปี 1,000 คน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทวีปเอเชียที่มีจำนวน 56 คน และค่าเฉลี่ยของโลกอยู่ที่ 65 คน เท่านั้นยังไม่พออัตราการติดเชื้อเอชไอวีในหมู่เด็กมัธยมก็ยิ่งเพิ่มสูงขึ้นอีกด้วย

ในปี 2554 มีเด็กวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี คลอดบุตรเฉลี่ยวันละ 370 คน (อายุต่ำกว่า 15 ปีวันละ 10 คน) เพิ่มจากปีก่อนถึงเท่าตัว ในปี 2555 มีอัตราการคลอดวันละ 400 คน (จะมีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี คลอดบุตรวันละ 13 คน) ดังนั้น กระทรวงสาธารณสุขจึงเร่งยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาให้ตัวเลขดังกล่าวลดลงในปี 2557 ตั้งเป้าให้คุณแม่วัยต่ำกว่า 20 ปี คลอดเหลือเพียง 50 คน ต่อ 1,000 คน ตามเกณฑ์ที่องค์การอนามัยโลกกำหนด

School of changemakers (2562) ได้สรุปไว้ว่า ในสังคมไทย คนส่วนมากยังคงมีความเชื่อว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องต้องห้าม สกปรก และน่าอาย โดยเฉพาะกับวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่พ่อแม่และสังคมคาดหวังให้ทำหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน พ่อแม่จึงไม่ค่อยกับลูกเรื่องเพศเพราะอาย และเชื่อว่าเป็นการชี้โพรงให้กระรอก อีกทั้งโรงเรียนส่วนใหญ่มุ่งเน้นความสำเร็จทางการศึกษามากกว่าทักษะในการใช้ชีวิตด้านต่าง ๆ ทำให้เมื่อมีปัญหา หรือข้อข้องใจเกี่ยวกับเพศ วัยรุ่นจึงไม่กล้าปรึกษา ไม่กล้าเล่า กลัวถูกตำหนิ หันไปพึ่งอินเทอร์เน็ตและแลกเปลี่ยนความเห็นกันเองกับเพื่อน มีนักเรียนไทยน้อยกว่า 1 ใน 5 เท่านั้นที่ปรึกษาครูและผู้ปกครอง เช่น การมีแฟนที่ผู้ใหญ่มักจะรู้เป็นคนสุดท้าย ถึงแม้จะมีการสอนเพศศึกษาในโรงเรียน พฤติกรรมด้านการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นไทยก็ถือว่ารุนแรงและน่าเป็นห่วง เนื่องจากเด็กบางส่วนไม่มีความรู้ และบางส่วนไม่เห็นความสำคัญ หรือไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ ไม่รู้วิธีการปฏิเสธเมื่อไม่ต้องมีเพศสัมพันธ์ ขาดความรู้ด้านสิทธิในร่างกายของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการมีเพศสัมพันธ์ปลอดภัย ด้วยเหตุนี้จึงเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเด็กมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ปัญหาแม่ท้องวัยรุ่น แม่เลี้ยงเดี่ยววัยรุ่น ปัญหาเด็กกำพร้า เป็นต้น

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) (2559) สรุปไว้ว่า ปัญหาการท้องไม่พร้อมมักนำไปสู่การทำแท้งเถื่อน ไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ประสบความสำเร็จในการวางแผนครอบครัว และอนามัยการเจริญพันธุ์ มีเทคโนโลยีเพื่อยุติการตั้งครรภ์พัฒนาก้าวหน้ามากขึ้น มีเครื่องมือ ตัวยาใหม่ ๆ ที่ใช้ง่าย ปลอดภัย ราคาถูก และมีประสิทธิภาพสูง แต่มีข้อมูลบอกเราว่า ผู้หญิงท้องไม่พร้อมยังได้รับอันตรายจากการทำแท้งเถื่อน มีผู้หญิงที่ป่วยด้วยภาวะแทรกซ้อนจากการทำแท้งเถื่อนปีละ

หลายหมื่นคนต่อปี อีกทั้งอัตราตายของผู้หญิงจากการคลอดลูกตามปกติมีเพียง 20 คนต่อแสนคน แต่ตายจากการทำแท้งเถื่อน 300 คนต่อแสนคน เนื่องจากการทำแท้งในประเทศไทยปัจจุบันถือเป็นเรื่องผิดกฎหมาย มีกรณียกเว้นให้ทำแท้งได้เฉพาะกรณีที่มีอันตรายต่อแม่หรือลูกข่มขืน แม้ว่าวิธีคิดเรื่องการทำแท้งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายจะเริ่มปรากฏในช่วง พ.ศ. 2500 ในกฎหมายตราสามดวงที่เป็นกฎหมายในยุคจารีต การทำแท้งไม่ได้ถือเป็นความผิดสำหรับแม่ผู้ตั้งครรภ์ แต่เป็นสิทธิของแม่โดยชอบธรรม

ประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือ กลุ่มที่ท้องไม่พร้อมมากที่สุดคือกลุ่มเด็กสาววัยรุ่นในช่วง 10 ปีให้หลัง (พ.ศ. 2550 - 2560) อัตราการคลอดลูกของเด็กสาวอายุ 10 - 17 ปี อยู่ประมาณ 40,000 ถึง 50,000 คนต่อปี เด็กวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์และมีลูกก่อนวัยอันควร ต้องพบกับปัญหาเล็กเรียนกลางคัน ถูกรังเกียจจากครู เพื่อน ครอบครัวเพื่อน เป็นการตีตราทำให้เข้าสังคมได้ลำบาก จนต้องเลือกหนทางในการทำแท้งเถื่อนเพื่อแก้ปัญหาซึ่งมีผลกระทบด้านลบต่อร่างกายจิตใจของเจ้าตัว รวมไปถึงความสัมพันธ์ทางสังคม และอีก ๆ ยังมีผลกระทบถึงสุขภาวะทางจิตวิญญาณด้วย

อัญชลีพร อมาตยกุล และสุภาพร วรรณสันหัต (2563) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นคืออายุเข้าสู่วัยรุ่น (Puberty) เร็วขึ้นพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์และการคุมกำเนิดที่ไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ในปัจจุบันการเข้าถึงสื่อต่าง ๆ เป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็วสื่อมีเผยแพร่อยู่ทั่วไป แสดงข้อมูลการยั่วยั่วอารมณ์ทางเพศและพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมการที่พ่อแม่ผู้ปกครองมีเวลาน้อยขาดการเอาใจใส่ดูแลขาดการให้ความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมในเรื่องเพศไม่มีการตอบข้อสงสัยหรือตอบปัญหาเรื่องเพศแก่บุตรทำให้วัยรุ่นศึกษาเรื่องเพศจากสื่อต่าง ๆ ด้วยตนเองเกิดความเข้าใจว่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นการแสดงความรักต่อกันไม่ใช่เรื่องเสียหายมีเพศสัมพันธ์แล้วไม่ป้องกันคำนิยมในกลุ่มเพื่อนที่ต่างก็คบหาคู่รักการอยู่ร่วมกันกับคู่รักเป็นเรื่องธรรมดาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรเป็นเรื่องปกติ สรุปปัจจัยเสี่ยงคือการขาดความตระหนักเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยและการขาดความรู้ที่ถูกต้องในเรื่องเพศศึกษาทำให้เกิดการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์การคลอดก่อนกำหนดทารกแรกเกิดมีน้ำหนักตัวน้อยนอกจากนี้การขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเพศศึกษาทำให้วัยรุ่นหญิงถูกล่วงละเมิดทางเพศนำไปสู่ปัญหาการตั้งครรภ์ต้องลาออกจากโรงเรียนทำให้เสียโอกาสทางการศึกษาไม่มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพการรับรู้ความสามารถของตนต่ำกว่ามารดาที่พร้อมตั้งครรภ์ชุมชนไม่สนับสนุน เกิดความเครียดความวิตกกังวลปัญหาสุขภาพจิตบางรายคิดสั้นฆ่าตัวตายบางรายเลือกที่จะทำแท้งผลกระทบที่ตามมาเหล่านี้นอกจากจะส่งผลโดยตรงต่อวัยรุ่นแล้วยังส่งผลต่อความเครียดในครอบครัวจากความผิดหวังและความอับอายแนวทางการป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นคือเน้นการให้ความรู้ในกลุ่มเด็กนักเรียนเรื่องการคุมกำเนิดการสร้างค่านิยมทางเพศที่เหมาะสมและให้ความรู้ในด้านเพศศึกษาโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างแกนนำนักเรียนเพื่อให้เกิดการดูแลกันเองในกลุ่มวัยรุ่น และบุคคลในครอบครัวต้องดูแลเอาใจใส่และให้คำแนะนำกับบุตรหลานที่อยู่ในวัยเสี่ยงให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาที่ถูกต้องแก่เขาเหล่านั้น โดยที่ผู้ปกครองควรได้รับการพัฒนาทักษะในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานวัยรุ่น

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัญหาการท้องไม่พร้อมเด็กไทยของเราท้องไม่พร้อมเป็นอันดับ 1 ในเอเชีย คนส่วนมากยังคงมีความเชื่อว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องต้องห้าม สกปรก และน่าอาย โดยเฉพาะกับวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่พ่อแม่และสังคมคาดหวังให้ทำหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน พ่อแม่จึงไม่คุยกับลูกเรื่อง

เพศเพราะอายุและเชื่อว่าอาจเป็นการชี้โพร่งให้กระรอก อีกทั้งโรงเรียนส่วนใหญ่มุ่งเน้นความสำเร็จทางการศึกษามากกว่าทักษะในการใช้ชีวิตด้านต่าง ๆ และเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่แย่มากสำหรับประเทศไทย อีกหนึ่งปัญหา

2.5.6 เยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มติดยาเสพติด

นเรนทร์ ตุนทกิจ (2558; อ้างถึงใน กิ่งกาญจน์ จงสุขไกล, 2555) กล่าวว่า ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเรื้อรังของประเทศไทยที่มีมานานลักษณะและความรุนแรงของปัญหาก็เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งต่างก็เอื้อให้ปัญหาเสพติดทวีความรุนแรง โดยเฉพาะปัญหาในกลุ่มผู้เสพและผู้ค้ายาเสพติดที่เป็นเด็กและเยาวชนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ส่งผลกระทบต่อสังคม ชุมชน และตนเอง เช่น การสูญเสียโอกาสในการศึกษา สุขภาพร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม การสูญเสียอิสรภาพเนื่องจากกระทำความผิด ความสัมพันธ์ในครอบครัวถูกทำลาย ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน หรือผลกระทบในระดับประเทศคือ การสูญเสียด้านงบประมาณในการปราบปรามจับกุมคุมขัง รวมทั้งการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งนำมาสู่การสูญเสียที่สำคัญคือ การสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีค่าอันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต

ปราณี สุทธิสุนทร และเกรียงศักดิ์ ชื้อเลื่อม (2551) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาที่นำเยาวชนเข้าสู่วงจรของยาเสพติดคือ การดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การเที่ยวสถานบันเทิง การเล่นการพนัน การใช้ยาเสพติดเพื่อผ่อนคลาย ปัญหาครอบครัว สิ่งแวดล้อม (มีแหล่งยาเสพติดกระจายอยู่ตามหมู่บ้าน) ภาวะเศรษฐกิจ และความอยากรู้อยากลอง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนากระบวนการไปสู่การเสพยาเสพติด

วรารณ มั่งคั่ง และคณะ (2560) ได้สรุปไว้ว่า ปัญหาการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ เนื่องจากวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่มี ความสำคัญและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ต่อไป จากสถานการณ์ปัญหาเสพติดและแนวโน้ม ช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 - 2553 พบว่าผู้ต้องหาติดค้ายาเสพติดที่จับกุมได้ ร้อยละ 80 เป็นเพศชาย โดยกลุ่มอายุ 15 - 19 ปี มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13.50 ในปี พ.ศ. 2551 เป็นร้อยละ 16.30 ในปี พ.ศ. 2551 อายุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด พบว่า ร้อยละ 82.18 อยู่ในช่วงอายุ 15 - 18 ปี เป็นเพศชาย ร้อยละ 93.24 เพศหญิง ร้อยละ 6.76 คดีที่เด็กและ เยาวชนกระทำความผิดมากที่สุด คือ คดีเกี่ยวกับยาเสพติด ให้โทษ คิดเป็นร้อยละ 43.10 จากรายงานการแพร่ ระบาดของยาเสพติด พบว่ายาบ้าเป็นยาเสพติดที่มี การใช้มากที่สุด (ร้อยละ 77 - 86) ยาเสพติดที่นิยม เพิ่มขึ้น คือ ยาไอซ์ กระเทียม และสีคูณร้อย จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีปัจจัย หลายอย่างเกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น เช่น ปัจจัยด้านตัววัยรุ่นเอง ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านสังคม/ สิ่งแวดล้อม ความเป็นหญิง/ ชาย เป็นคุณลักษณะที่พัฒนามาจากการกล่อมเกลாதาสังคม โดยผ่านกระบวนการอบรมสั่งสอนจากบ้าน โรงเรียน ผู้เลี้ยงดู การเห็นแบบอย่าง ประสบการณ์ ทำให้ มีพฤติกรรม บทบาท แตกต่างกัน ด้วยความแตกต่างของเพศนี้เองส่งผลต่อภาวะสุขภาพทางกายและใจของเพศหญิงและชายรวมถึงการใช้สารเสพติด จากการศึกษาพบว่า เพศและอายุเป็นปัจจัยที่มีความ สัมพันธ์กับการใช้ยาเสพติด

จิระเดช ประเสริฐศรี (2561) ได้สรุปไว้ว่า ปัญหาเสพติดในประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงและขยายตัวมากขึ้นจากผลของการเปลี่ยนแปลงทางทางเมืองเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลให้โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ขาดพลังและขาดความสมดุลในการพัฒนา สถาบันหลักทางสังคมหลาย

สถาบันเกิดความอ่อนแอ เป็นช่องว่างทำให้ปัญหายาเสพติดแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและกว้างขวางมากขึ้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดไม่ว่าจะเป็นนายทุนผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้นำเข้า และส่งออกยาเสพติด อาศัยผลพวงจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นำยาเสพติดทั้งที่มีอยู่เดิมและชนิดใหม่เข้ามาเผยแพร่ในหมู่ประชาชนในแต่ละกลุ่มซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ยาเสพติดเป็นปัญหาที่ “เป็นภัยคุกคาม กัดกร่อน บ่อนทำลาย” ประเทศไทยส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งต่อปัจเจกบุคคล และสังคมส่วนรวมในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น 1. ผลกระทบต่อตัวบุคคล ยาเสพติดทุกชนิด จะมีผลกระทบโดยตรงต่อร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะด้านบุคลิกภาพและสุขภาพอนามัย ความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน 2. ผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชนและสังคม ครอบครัวที่มีผู้ติดยา มักได้รับความเดือดร้อนจากผู้ติดยาในทุกด้าน นำไปสู่ความยุ่งยาก ขัดแย้ง แยกแยก และสิ้นเปลืองในการแก้ปัญหา 3. ผลกระทบต่อการบริหารจัดการภาครัฐ คดียาเสพติดที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นภาระต่องานด้านกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ 4. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ การผลิตและการค้ายาเสพติดจัดเป็นกลุ่มธุรกิจ และเศรษฐกิจนอกกฎหมายที่ไม่ก่อให้เกิดการผลิต 5. ผลกระทบต่อความมั่นคงและชื่อเสียงของประเทศ สาเหตุเนื่องจากปัญหายาเสพติดได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ (2559) ได้สรุปว่า ปัญหายาเสพติดในเด็กและเยาวชนไทยปัจจุบันว่า สถานการณ์น่าเป็นห่วง เนื่องจากเริ่มใช้ยาเสพติดอายุน้อยลง ตลอดจนมีแนวโน้มพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดมากกว่า 1 ชนิดร่วมกันมากขึ้น มีการนำสารต่าง ๆ ที่หาได้ง่ายมาผสมกันเพื่อให้ออกฤทธิ์เหมือนสารเสพติด โดยมองว่าไม่เป็นอันตราย ซึ่งในความเป็นจริงสารผสมดังกล่าวมีฤทธิ์เสพติดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ จากรายงานการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ที่มีอาการทางจิต กระทรวงสาธารณสุข ปี 2558 พบว่า ผู้ป่วยติดยามีอาการทางจิต เข้ารับการบำบัดรักษา ในโรงพยาบาลสังกัดกรมสุขภาพจิตทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 3,912 ราย ในจำนวนนี้ มากกว่า 1 ใน 3 หรือ ประมาณ 1,517 ราย เป็นเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 12 - 24 ปี ในขณะที่ประมาณการทั่วโลก มีการใช้สารเสพติดในอายุ 15 - 64 ปี อยู่ที่ 3.5 - 5.7% ของประชากร

การที่เด็กและเยาวชนไทย รู้ถึงโทษภัยของยาเสพติด แต่ไม่ทดลองเสพ ย่อมเป็นเกราะป้องกันตัวเองได้เป็นอย่างดี สำหรับแนวทางสังเกตลูกหลานว่าเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่นั้น สังเกตได้จากพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของพวกเขา เช่น ใช้เงินสิ้นเปลืองผิดปกติอย่างเห็นได้ชัด สุขภาพร่างกายซูบผอมหรือมีความผิดปกติ ฉุนเฉียวง่าย อารมณ์แปรปรวน เอาแต่ใจ เริ่มมีนิสัยโกหก ลักขโมย หรือชอบเก็บตัว ไม่สู้สิ่งกับใคร ขาดความรับผิดชอบ ไม่สนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว พบอุปสรรคการเสพ เช่น กระดาษฟรอยด์ ไฟแช็ค ติดต่อกับคนแปลกหน้า เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเพียงข้อสังเกตเท่านั้น สิ่งสำคัญที่สุด คือ ความรักความผูกพันในครอบครัว ถ้าเป็นไปด้วยดี ครอบครัวมีความใกล้ชิด เข้าอกเข้าใจกัน ย่อมเป็น “วัคซีนใจ” สำคัญสำหรับเด็ก ๆ

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเรื้อรังของประเทศไทย เป็นหายนะที่พบมากในกลุ่มเยาวชนที่เปราะบาง ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ส่งผลกระทบต่องานสังคม ชุมชน และตนเอง เช่น การสูญเสียโอกาสในการศึกษา สุขภาพร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม การสูญเสียอิสรภาพ

เนื่องจากกระทำความผิด ความสัมพันธ์ในครอบครัวถูกทำลาย ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับพุทธธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

อบายมุข คือ ทางแห่งความเสื่อม ในพระพุทธศาสนาเถรวาท กล่าวไว้หลายประการ มีประเด็น เนื้อหา สาระ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำมาศึกษา ดังนี้

2.6.1 ความหมายของอบายมุข

ความของอบายมุข ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ความหมายที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ความหมายตาม พจนานุกรม และความหมายของนักวิชาการ ดังนี้

1) ความหมายที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

อบายมุข หมายถึง ช่องทางแห่งความเสื่อม หรือเหตุแห่งความพินาศหรือเสียหายแห่งโลก ทรัพย์หรือเศรษฐกิจ ถ้าหมกมุ่นหลงกับสิ่งเหล่านี้แล้ว นอกจากจะหาความสุขไม่พบแล้วยังจะต้อง พบกับความเสื่อมเสีย เพราะอบายมุขนั้นเป็นสิ่งที่ถมไม่เคยเต็มสักครั้งสำหรับผู้เสพหรืออยากเล็กก็เล็กไม่ได้และยังเป็นช่องทางแห่งการเลี้ยงชีวิตในทางที่ผิด เช่น การเล่นการพนัน เป็นต้น พุทธ ปรัชญากล่าวถึงอบายมุขว่า มี 6 ประการ คือ 1. ตีมน้ำเมา 2. เทียวกลางคืน 3. เทียวดูการละเล่น 4. เล่นการพนัน 5. คบคนชั่วเป็นมิตร และ 6. เกียจคร้านการทำงาน

2) ความหมายตามพจนานุกรม

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 1329) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “อบาย” มีที่มาจากคำว่า (อะ บาย, อะบายยะ) แปลว่า สถานที่ที่ปราศจาก ความเจริญ ความฉิบหาย เช่น อบายภูมิ หมายถึง ที่เกิด อันปราศจากความเจริญ มี 4 อย่าง คือ นรก เปรต อสุรกายภูมิ และกำเนิดเดรัจฉาน ส่วนคำว่า “อบายมุข” (อะบายยะมุข) แปลว่า ทางแห่งความฉิบหาย เหตุแห่งความฉิบหาย อบายมุข 6 ได้แก่ 1. ตีมน้ำเมา 2. เทียวกลางคืน 3. เทียวดูการละเล่น 4. เล่นการพนัน 5. คบคนชั่วเป็นมิตร และ 6. เกียจคร้านการทำงาน

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2545, หน้า 309) ได้ให้ความหมายของอบายมุขไว้ว่า “อบายมุข” หมายถึง ช่องทางของความเสื่อม เหตุเครื่องฉิบหาย เหตุย่อยยับแห่งโลกทรัพย์ทางแห่งความพินาศ มี 6 อย่างคือ 1. ดิตสุราและของมีนเมา 2. ชอบเทียวกลางคืน 3. ชอบเทียวดูการละเล่น 4. เล่นการพนัน 5. คบคนชั่วเป็นมิตร และ 6. เกียจคร้านการทำงาน

สรุปได้ว่า ความหมายอบายมุขในพจนานุกรม หมายถึง ช่องทางของความเสื่อม เครื่องฉิบหาย คือ ตีมน้ำเมา เทียวกลางคืน เทียวดูการละเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านการทำงาน ท่านกล่าวว่าผู้หวังความเจริญด้วยโลกทรัพย์ควรเว้นเหตุเครื่องฉิบหาย

3) ความหมายของนักวิชาการ

พุทธศาสนิกฯ (2529, หน้า 341 – 342) กล่าวว่า คำว่า อบายมุข แปลว่า ปากทางแห่งอบายถ้าเป็นเรื่องวัตถุ เรื่อง โลกๆ อย่างที่ตรัสไว้ในคัมภีร์สำหรับชาวบ้าน ว่าการตีมน้ำเมา การเทียวกลางคืน การดูการละเล่น การเล่นการพนัน การคบคนชั่วเป็นมิตร การเกียจคร้านการทำงาน 6 ประการนั้น เป็นปากทางแห่ง อบาย อย่างนี้เป็นอบายอย่างโลกๆ อบายมุขแม้จะกล่าวไว้เป็นเรื่องราว

วัตถุธรรม มันก็เป็นอบายในทางนามธรรมด้วยเหมือนกัน เป็นการทำผิดในทางธรรม ทางศีลธรรม ประพฤติชั่ว ประพฤติ เลวร้ายได้เกิดความร้อนใจ ความโง่เขลา ความหิวกระหาย และความขี้ขลาด

สวัสดี พินิจจันทร์ (2538, หน้า 1) กล่าวว่า อบายมุข แปลว่า ทางแห่งความฉิบหาย เหตุเครื่องฉิบหายหรือ ทางที่หาความเจริญงอกงามมิได้หมายถึง ต้นเหตุที่จะนำไปสู่ความปั่นป่วนเสียหายพินาศล่มจม ผู้ที่เป็นคนโง่เขลา รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ประพฤติตนตามทางแห่งความฉิบหาย ย่อมจะมีแต่ความเสื่อม ความพินาศดำรงชีวิตอยู่อย่างยากแค้น ถ้าเป็นคนมีทรัพย์ทรัพย์ย่อมหมดสิ้น ถ้าเป็นคนมียศ ยศย่อมเสื่อม ถ้าเป็นคนมีหน้าที่การงานหน้าที่การงานย่อมพินาศ เขาจะได้รับแต่ความทุกข์ความเดือดร้อน ฉะนั้นท่านจึงเรียกทางแห่งความฉิบหายเหล่านี้ว่า อบายมุข

พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) (2549, หน้า 18) ให้ทรงทราบว่า “ความขี้เกียจเป็นทางเสื่อมที่ร้ายกาจ โบราณเขาถึงบอกว่า ยอมลำบากเมื่อหนุ่ม ดีกว่าไปกลุ่มเมื่อแก่ เราขยันให้เหงื่อมันไหลออกทางขมขื่น ดีกว่าเราขี้เกียจยากจน จนน้ำล้นออกจากตา”

บุญมี แท่นแก้ว (2546, หน้า 70) ให้ทรงทราบว่า “พวกที่เกียจคร้านเรียกว่า กุสัตะ พวกนี้ไม่ทำเหตุแต่จะเอา ผล เวลาเรียนไม่ยอมเรียนแต่อยากจะสอบได้อยากจะทำไรแต่ไม่ขยัน ประกอบสัมมาชีพ” สุวรรณ เพชรนิล ให้ทรงทราบว่า “การเกียจคร้านโดยอ้างในลักษณะต่างๆ แล้วไม่ทำงาน ไม่เป็นทางสำหรับเพิ่มพูนเศรษฐกิจอย่างแน่นอน ร่างกายชีวิตของคนเราดำรงอยู่ได้ด้วย การบริโภค แม้ผู้เกียจคร้านอย่างไร ก็มีความจำเป็นที่ต้องบริโภค ความเกียจคร้านเกิดขึ้นในตนเอง และเกาะกิน ตนเอง เช่นเดียวกับสนิมเหล็กเกิดจากเหล็กและกัดเหล็ก”

สมิต อาชนิจกุล (2548, หน้า 38) ให้ทรงทราบว่า “ความเกียจคร้านเป็นสิ่งที่ฝังลึก อยู่ในจิตมนุษย์ทุกคนและมันคอยหาโอกาสที่จะแสดงออกอยู่เสมอ ถ้าเราปล่อยให้มันออกมาครั้งหนึ่ง มันจะติดตามมาเป็นครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 เรื่อยไป จงขจัดและกตมันไว้อย่าให้มันมีโอกาสแสดงออกมาได้”

หลวงวิจิตรวาทการ (2542, หน้า 170) ได้ให้ทรงทราบว่า “การปรารถนาหาอบาย หรือเคล็ดลับซึ่งจะประสิทธิ ประสาทความสำเร็จโดยไม่ต้องทำความพยายามอะไรเลยนั้น เป็น ลักษณะของคนเกียจคร้าน และ ความเกียจคร้านเนื่องมาจากความอ่อนแอ ความอ่อนแอเป็นสิ่งที่ ตรงกันข้ามกับลักษณะต่อสู้”

ชนม์สวัสดี ชมพูนุท (2506, หน้า 154) ให้ทรงทราบว่า “คนที่มีความเกียจคร้าน ย่อมเปรียบได้กับคนที่ไม่รู้จักตน ของตนเองดีพอ เป็นคนอ่อนแอปราศจากความเข้มแข็งอดทน คิดเห็นแต่เพียงความสะดวกสบาย เฉพาะหน้าเล็กๆ น้อยๆ”

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2545, หน้า 150 – 152) กล่าวว่า อบายมุข แปลว่า ทางแห่งความฉิบหาย เหตุเครื่อง ฉิบหาย หรือทางที่หาความเจริญงอกงามมิได้ หมายถึงต้นเหตุที่จะนำไปสู่ความปั่นป่วนเสียหายพินาศล่ม จม ผู้ที่เป็นคนโง่เขลา รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ประพฤติตนตามทางแห่งความฉิบหาย ย่อมจะมีแต่ความเสื่อม ความพินาศ ดำรงชีวิตอยู่อย่างยากแค้น ถ้าเป็นคนมีทรัพย์ ทรัพย์ย่อมหมดสิ้น ถ้าเป็นคนมียศ ยศย่อม เสื่อม ถ้าเป็นคนมีหน้าที่การงาน หน้าที่การงานย่อมพินาศ เขาจะได้รับแต่ความทุกข์ความเดือดร้อน ตลอดกาล ฉะนั้น ท่านจึงเรียกทางแห่งความฉิบหายเหล่านี้ว่า อบายมุข

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) (2549, หน้า 6-7) กล่าวไว้ว่า อบายมุข คือ ปากทางแห่งอบายปากเหวอบายภูมิพุดง่าย ๆ อย่างนั้น ใครเดินไปอยู่แล้วตกเหวได้ง่ายเสียหายได้

ง่ายเกิดความทุกข์แก่ตนเอง แก่ครอบครัว ตลอดจนถึงสร้างปัญหาในสังคมด้วยประการต่าง ๆ ผู้มีปัญญาปฏิบัติตามคำสอน ของพระพุทธเจ้า เขาหลีกเลี่ยงจากสิ่งเหล่านั้นชีวิตเขาก็ไม่ตกต่ำมีอายุยืน ขวัญยืน เหตุที่ทำให้คนต้อง ตกไปสู่บ่ออบายนั้นเป็นเพราะความไม่รู้ไม่เข้าใจหรือรู้ว่ามันไม่ดี แต่ว่าทริฐมันผิด เรียกว่าเป็นมิจฉาทิฐิ คือการเห็นไม่ถูกไม่ตรงตามทำนองคลองธรรมเช่นความประพฤติดุจจริต บาปกรรม คือการก่ออาชญากรรมต่าง ๆ นั้นเป็นการหาทุกข์ใส่ตัวเอง เช่น การทำร้ายร่างกายการลักทรัพย์ความทุจริตทาง เพศและผู้อื่น ๆ อันจะทำให้คนอื่นเป็นอันตรายโดยตนเองจะได้รับความสนุก หรือให้สนใจแก่ตนเอง แต่ผลถัดไปมันตรงกันข้าม คือ ตัวเองก็ต้องถึงความวิบัติไม่น้อยกว่าเขา แม้แต่ วิชิตุจริตโกหกให้ร้าย เขาผลที่แน่นอนคือผู้พูดได้รับผลความเดือดร้อนมาก

สรุปได้ว่า อบายมุขตามความหมายของนักวิชาการ หมายถึง เส้นทางนำไปสู่ความเสื่อม เป็น สิ่งที่ไม่ดีหากผู้ใดเข้าไปใกล้หรือหลงมัวเมาจะทำให้ชีวิตอัปมงคล จะพบแต่ปัญหามากมายไม่มีความสุขใน ชีวิตและจะเสื่อมสูญไปทุกอย่าง อาทิ มีลาภ เสือลาภ มียศเสื่อมยศ มีทรัพย์สิ้นเงินทองก็จะหมดไปใน ที่สุด มีแต่คนติฉินนินทาว่าร้ายไม่เป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไป จึงควรละเว้นอย่าพึงกระทำ มีดังนี้คือ การที่บุคคลได้ดำรงชีวิตอย่างขาดสติจะทำให้ผู้นั้นเข้าไปเสพสิ่งเสพติดที่เป็น อบายมุขซึ่งเป็น เครื่องฉิบหาย คือ ต้มน้ำเมา เทียวกลางคืน เทียวดูการละเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่ว เป็นมิตร เกียจ คร้านการทำงาน บุคคลจะเป็นคนดีหรือชั่ว อยู่ที่จิตใจของตนเอง การไม่สามารถหักห้ามใจตนเอง ได้ทำให้เข้าไปเสพอบายมุขเมื่อเสพอบายมุข เข้าไปแล้วเป็นเหตุให้ชีวิตได้รับความเดือดร้อน ครอบครัวแตกแยก ก่อให้เกิดปัญหาสังคม

2.6.2 ประเภทของอบายมุข

อบายมุข แปลว่า ทางแห่งความฉิบหาย หรือเหตุเครื่องฉิบหาย และหมายถึง ช่องทางแห่งความเสื่อม เป็นเหตุแห่งความไม่เจริญงอกงาม ซึ่งผู้วิจัยจะได้ศึกษาอบายมุข โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทอบายมุข 4 และประเภทอบายมุข 6 ดังนี้

1. ประเภทอบายมุข 4 ซึ่งจะได้กล่าวถึงประกอบด้วย ดังนี้

1.1 ความเป็นนักเลงหญิง

คำว่า “หญิง” ในที่นี้ หมายถึงหญิง 2 ประเภท คือ หญิงธรรมดา 1 หญิงโสเภณี 1 คนที่หมกมุ่นอยู่ในกามารมณ์ มีราคะจริตแรงกล้า มีใจฝักใฝ่หรือจจจ่ออยู่ในหญิง 2 ประเภทนี้ ประเภทใด ประเภทหนึ่งก็ตาม แม้นตนมีภรรยาอยู่แล้วก็ไม่รู้จักพอ ยิ่งแสหาหญิงอื่นมาบำเรอตนอย่างไม่วางเว้น ไม่สร้างชา และไม่จำกัดกาลเทศะ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ต้องใช้จ่ายทรัพย์เป็นจำนวนมาก เพราะต้องไปมาหาสู่ ต้องบำรุงบำเรอด้วยทรัพย์สิ่งของต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่ทำให้ทรัพย์ฉิบหายไป ถ้าหมกมุ่นเพลินเพลิน หนัก ๆ เข้าก็ถึงกับละทิ้งการงานอันเป็นหน้าที่ของตน เช่น เป็นนักเรียน ถ้าไปติดผู้หญิง เข้าก็เสียการเรียน เพราะจิตใจไม่เป็นปกติ ฟุ้งซ่านไปในเรื่องผู้หญิงหมด ในที่สุดก็เรียนไม่สำเร็จ หรือเป็นข้าราชการ ถ้าเป็นนักเลงหญิง ราชการก็บกพร่อง เพราะต้องลาบ้าง หนีบ้าง ขาดบ้าง เอาเวลาของราชการไปใช้ในเรื่องผู้หญิงเสียหมดในที่สุดก็หาความเจริญในทางราชการไม่ได้ ยิ่งกว่านี้ อาจถึงกับถูกให้ลาออกหรือไล่ออกก็ได้ นอกจากนี้ ความเป็นนักเลงหญิง ยังเป็นภัยอันตรายแก่ร่างกาย และบางที ถึงชีวิตก็ได้ เพราะตามธรรมดาผู้หญิงนั้น บางคนยอมเป็นที่รักที่ชอบใจของคนหลายคน มิได้ผูกสมักร รักใคร่เฉพาะตนผู้เดียว อาจจะรักใคร่กับผู้อื่นด้วยเมื่อเป็นเช่นนี้ ความหึงหวงแก่งแย่ง ย่อมจะมีขึ้นในพวกผู้ชาย ซึ่งเป็นทางให้เกิดทะเลาะวิวาทตีรันฟันแทงกันจนบาดเจ็บล้มตายก็ได้ หรือ

ถ้าผู้หญิงนั้นเป็นหญิงโสเภณี มีความประพฤติดำส่อน ก็เป็นบ่อเกิดแห่งโรคที่ทำให้ร่างกายพิกลพิการ หรือถึงกับเสียชีวิตก็ได้ รวมความว่า ความเป็นนักเลงหญิง มีแต่ให้เกิดความเสื่อมเสียทั้งสิ้น เช่น เสียเวลา เสียการงาน เสียทรัพย์ เสียเกียรติยศชื่อเสียง เสียอวัยวะ ร่างกายตลอดจนเสียชีวิต ฉะนั้น ท่านจึงจัดว่า เป็นทางแห่งความฉิบหายที่เรียกว่า อบายมุข

1.2 ความเป็นนักเลงสุรา

ที่ว่า “สุรา” แปลว่า เหล้า ได้แก่ น้ำเมาที่กลั่นแล้ว ความจริงน้ำเมาจากอยู่สองอย่าง คือ น้ำเมาที่กลั่นแล้ว ที่เรียกว่า สุรานั่นอย่าง 1 อีกอย่างหนึ่ง ได้แก่ น้ำเมาที่หมักหรือแช่ คือยังไม่ได้กลั่นเรียกว่า เมรัย เช่นจำพวกน้ำข้าว น้ำตาลเมา อุ กะแช่ เป็นต้น คำว่า “นักเลงสุรา” ในที่นี้หมายถึง นักดื่ม น้ำเมาทั้ง 2 อย่าง คือทั้งสุราและเมรัย ดื่มอย่างไหนแต่เพียงอย่างเดียวก็ชื่อนักเลงสุรา เพราะสุราและเมรัยนี้ แม้จะมีวิธีปรุงวิธีกลั่นต่าง ๆ กัน และมีชื่อเรียกไปต่าง ๆ กันมากมายหลายอย่างก็ตามแต่ ก็คงมีลักษณะเป็นอย่างเดียวกัน คือ เป็นน้ำที่ทำให้ผู้ดื่มให้เมา คนเมาจะมีลักษณะเช่นไร คงเคยเห็นกันแล้ว พุดสั้น ๆ คนเมานั้น เรื่องที่ไม่ควรทำก็ทำได้ คำที่ไม่ควรพูดก็พูดได้ เช่น กลางถนนหนทางซึ่งไม่ใช่ที่นอน ก็นอนได้ เรื่องของคนเมาเป็นเรื่องที่น่ารังเกียจที่สุด และน่าละอายที่สุด พระพุทธเจ้าตรัสชี้โทษ ของการดื่มน้ำเมาไว้ 6 อย่าง 1. ทำให้เสียทรัพย์ 2. ก่อการทะเลาะวิวาท 3. เกิดโรค 4. ถูกตีเตียน 5. ไม่รู้จักอาย และ 6. ทอนกำลังปัญญา

ที่ว่า เสียทรัพย์นั้น เพราะผู้ดื่มต้องซื้อเขา น้ำเมาไม่ใช่น้ำในแม่น้ำลำคลอง จะได้ตักกินได้ตามสบายหรือไม่ใช่น้ำฝนที่ตกลงมาจากฟ้า จะได้รองเอามากินได้ตามชอบใจ สุราเมรัยนี้ ผู้ดื่มต้องซื้อเขา ต้องเสียทรัพย์ทุกครั้งที่ต้อง พอนึกว่าเจดื่มหาก็ต้องนึกเตรียมที่จะเสียเงินไปด้วย นักดื่มส่วนมากมักจะไม่ค่อยได้นึกคิดกันว่า การดื่มหานั้นหมดเปลืองขนาดไหนขอให้ลองนึกดูสมมติว่า ดื่มห้าววันละหนึ่งขวด ไม่ต้องเอาเหล้าดีเหล้าสูง เช่น แม่โขงหรือวิสกี้อะไรดอก เหล้าขาวธรรมดา นี้แหละ สมมติว่า ขวดละ 20 บาท เราต้องเปลืองค่าเหล้าวันละ 20 บาท เดือนหนึ่ง 30 วัน เท่ากับ 600 บาท ปีหนึ่ง 12 เดือน 7,200 บาท นี่หมดเปลืองขนาดไหน ถ้าเราไม่ได้กินเหล้ามาสิบปี เราจะมีเงินในมือมากกว่า 7 หมื่นบาท เอามาทำอะไรต่ออะไรได้อย่างมากมายทีเดียว นี่กินเหล้าหมดเปลืองอย่างนี้ ที่พูดนี้เฉพาะค่าเหล้าเท่านั้น ยังไม่ได้ว่ากันถึงกับแกล้ม ค่ากับแกล้มแพงยิ่งกว่าค่าเหล้าอีก สังเกตตามวงเหล้าเอาเหล้าตั้งเข้าขวดหนึ่ง แล้วต้องมีกับแกล้มรอบที่เดียว กับแกล้มก็ล้วนแต่ของดี ๆ แพง ๆ ทั้งนั้นเทียว เช่นหมูเป็ดไก่ เป็นต้น เพราะถือว่ากับอยู่ในกลุ่มนักเลงสุราว่ากินกะเหล้า ข้าวกินกะเกลือ ฉะนั้น ข้าวจึงกินกะอะไร ๆ ก็ได้ ส่วนเหล้าต้องกินกะกับแกล้มดี ๆ พวกคอเหล้าทั้งหลายกลัวว่า จะโดนไม่ท้ายมบาล ฉะนั้น เวลากินเหล้าจะต้องมีกับแกล้มด้วย บางคนหาอะไรไม่ได้ ก็ล่อกะส้มมะขามเปียกก็เอา นี่แหละท่านทั้งหลาย เรื่องเหล้าเป็นเรื่องหมดเปลือง อย่างนี้แหละ ท่านจึงได้กล่าว ดื่มน้ำเมาเป็นเหตุให้เสียทรัพย์ที่ว่า ก่อการทะเลาะวิวาทนั้น เพราะน้ำเมาเมาทำให้ผู้ดื่มให้มีอาการเมมา ขาดสติ สติกับสุราเป็นข้าศึกต่อกัน อยู่ด้วยกันไม่ได้ ที่ไหนมีสติ ที่นั่นไม่มีสุรา ที่ไหนมีสุราที่นั่นไม่มีสติ เหมือนมืดกับสว่าง อยู่ด้วยกันไม่ได้ ที่ไหนมืด ที่นั่นต้องไม่สว่าง ที่ไหนสว่าง ที่นั่นต้องไม่มีมืด สติกับสุรานั่นก็เป็นเช่นนี้ คืออยู่ด้วยกันไม่ได้ ถ้ามีอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งต้องไม่มี คนเราธรรมดาจะมีสติควบคุมอยู่ทุกขณะ จึงมีความประพฤติดีงาม เช่น จะพูดก็ไพเราะ อ่อนหวาน จะกระทำก็นมนวล อ่อนโยน แม้จะมีอารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนามากะทบกระแทก ก็สามารถยับยั้งอดกลั้นได้ แต่ถ้าดื่มสุราเข้าไปแล้ว สุราขับไล่สติออกไป คนเราพอไม่มีสติเท่านั้น ทุกสิ่งทุกอย่าง เสียหมด เช่น ขาดความ

ระมัดระวัง ขาดความสุขุมรอบคอบ ขาดความรู้สึกลึกซึ้ง ขาดความยังยั้งอด กลั่น ซึ่งเป็นเหตุให้ทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นได้ง่าย บางทีก็ถึงกับทำร้ายกัน กลายเป็นอาชญากร ต้องถูกจำคุกไปไม่น้อย กล่าวได้ว่า ตื่นน้ำเมาเป็นเหตุให้ทะเลาะวิวาทกัน

ที่ว่า เกิดโรคนั้น เพราะน้ำเมาเป็นของมีพิษ โดยที่ผสมด้วยแอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นอันตรายแก่ร่างกายสามารถทำให้อวัยวะภายในพิการเกิดโรคต่าง ๆ ได้เช่น โรคกระเพาะ โรคลำไส้ โรคหัวใจอ่อน โรคตับแข็ง เส้นโลหิตแข็ง เส้นโลหิตในสมองแตกซึ่งตายทันที นอกจากนี้ที่กล่าวนี้ ยังมีโรคประสาท โรคจิต และโรคพิษสุราเรื้อรัง เป็นต้น ซึ่งเกิดจากการดื่มเหล้าทั้งนั้นขอให้สังเกตดูผู้ที่ เป็นนักเลงสุรา จะหาร่างกายแข็งแรงหรือปราศจากโรคหาได้ยากเต็มที มีแต่ร่างกายบอบบางอ่อนแอในกลั ตาย คล้ายเกวียนเก่าที่ชำรุดทั้งนั้น ฉะนั้น ผู้ที่รักตัวต้องการจะให้ร่างกายสมบูรณ์มีอายุยืนยาว ปราศจากโรค จึงควร เว้นสุราเสีย เพราะสุราเป็นเหตุให้เกิดโรค ซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิตอย่างแท้จริง

ที่ว่า ถูกติเตียนนั้น เพราะเมื่อดื่มสุราเข้าไปแล้ว ย่อมขาดสติมักจะประพฤติดแต่ เรื่องที่ไม่ดีงาม เป็นเรื่องเสียมารยาทบ้าง ผิดกฎหมายบ้าง ผิดศีลธรรมบ้าง ทำให้เสียการงาน เสีย ชื่อเสียงและเสีย ความเคารพนับถือ มีแต่ถูกติเตียน ถ้าเป็นผู้น้อยก็ไม่ได้ได้รับความไว้วางใจ ถ้าเป็น ผู้ใหญ่ก็ไม่ได้ได้รับความเคารพยำเกรง กลายเป็นคนหมดดีไป ผู้ที่พูดถึงก็พูดแต่ในทางไม่ดีไม่งาม เพราะ ไม่มีความดีงามให้เขาพูด ไม่มีใครพูดชมเชยหรือยกย่องสรรเสริญคนขี้เมาเลย ฉะนั้น ท่านจึงกล่าวว่า ตื่นน้ำเมาเป็นเหตุให้ถูกติเตียน

ที่ว่า ไม่รู้จักอายนั้น เพราะน้ำเมาสามารถทำคนธรรมดาให้กลายเป็นคนหน้าด้าน ขาดความอาย คือไม่รู้จักอายในสิ่งที่ควรอาย เรื่องที่คนทั้งหลายถือว่าเป็นสิ่งที่ควรอาย ไม่ควรพูด ไม่ ควรทำ แต่คนเมาก็พูดได้ทำได้ เช่นพูดคำที่หยาบคายหรือทำสิ่งที่หยาบโหล่นต่าง ๆ มีร้องรำทำเพลง และนอนกลิ้งเกลือกตามถนน เป็นต้น

ที่ว่า ทอนกำลังปัญญานั้น ควรทราบก่อนว่าปัญญาได้แก่ ความรอบรู้ ความรู้ หรือความฉลาด ซึ่งเกิดจากการศึกษาเล่าเรียนสดับรับฟัง เกิดจากการไตร่ตรองพิจารณาหาเหตุผล หรือเกิดจากการอบรมตน ฝึกฝนในกิจการต่าง ๆ ทางให้เกิดปัญญาเหล่านี้ต้องอาศัยสติกำกับ จึงจะให้ เกิดปัญญาได้ ถ้าขาดสติเสียแล้วปัญญาย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ เมื่อคนเราตื่นน้ำเมาเข้าไปแล้ว ย่อมขาดสติ เมื่อขาดสติ การสดับรับฟังหรือการศึกษาเล่าเรียนก็ไร้ผล การไตร่ตรองใคร่ครวญพิจารณาหาเหตุผลก็ ไร้ผล การฝึกฝนอบรมตนในกิจการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความชำนาญไม่สำเร็จประโยชน์บางทีจะ เป็นโทษ เสียอีก ฉะนั้น ท่านจึงกล่าวว่าการตื่นน้ำเมาเป็นเครื่องทอนกำลังปัญญา

โทษของการตื่นน้ำเมาที่กล่าวมานี้ แต่ละอย่างล้วนร้ายแรง ทำให้เกิดความเสียหายในด้าน ต่าง ๆ อย่างมากมาย ผู้ที่เป็นนักเลงสุรา ย่อมจะมีแต่ความเสื่อม ความป่นปี้เสียหาย พิณาสลุ่มจม ไม่มีความเจริญงอกงามได้เลย ฉะนั้น ท่านจึงกล่าวว่า ความเป็นนักเลงสุราเป็นหนทาง แห่งความฉิบหาย ที่เรียกว่าอบายมุข

1.3 ความเป็นนักเลงการพนัน

การพนันขั้นต่อ เป็นคำที่ใช้อย่างเป็นทางการในทางกฎหมายทั้งใน พระราชบัญญัติการพนัน และในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์การพนันเป็นกิจกรรมที่ทำให้ มนุษย์เกิดความพึงพอใจและมี ความหวัง การพนันเป็นปรากฏการณ์สากล ในประวัติศาสตร์มีปรากฏ หลักฐานว่า มนุษย์เล่นการพนัน มานานแล้วหลายยุคสมัย จุดกำเนิดของการพนันคาดว่าเกิดขึ้นมา

พร้อมกับศาสนา โดยอาศัยให้การพนัน เป็นเครื่องช่วยวัดความยุติธรรมต่าง ๆ ที่เกิดในสังคม เช่น การพยากรณ์เหตุการณ์เพื่อยืนยันว่า ศาสนามีความศักดิ์สิทธิ์โดยการใช้ลูกเต๋า เพื่อเป็นการตอบคำถามของศาสนิก โดยผ่านทางพระผู้อุทิศ ตัวแก่พระเจ้าซึ่งใช้ลูกเต๋าช่วยตอบ มีหลักการเสี่ยงทายคล้ายกับการเล่นการพนัน ในยุคต่อมาการ พนันถือได้ว่าเป็นกีฬาอย่างหนึ่งที่เล่นเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยที่มีการพัฒนารูปแบบ วิธีการ ฯลฯ ของการพนันไปอย่างมิได้หยุด โลกเจริญขึ้นมากเท่าใดการพนันก็ยิ่งมีการพัฒนาไปมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งก็อาจเป็นเพราะจิตใจของมนุษย์มิได้เคยหยุดนิ่งนั่นเอง

การพนัน คือ การเล่นเอาเงินหรือสิ่งอื่นด้วยการเสี่ยงโชคหรือฝีมือ ในสุดต้นปิฎก ที่มณิกาย สีสันธวรรค กล่าวถึงการพนันไว้ว่า เป็นเหตุแห่งความประมาท ตัวอย่างของการเล่นพนัน เช่น หมากรุก แวละ 8 ตา หรือ 10 ตา เล่นหมากรุก เล่นดวด หมากรุก โยนห่วง เล่นไม้หึ่ง เล่นกำ หายเล่นสกา เป็นต้น (ที.สี. 9/198/66.)

ในสังคาลสูตร ที่มณิกาย ปาฏิการวรรค และในทีฆชาณสูตร อังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต กล่าวถึงการพนันไว้ว่า เป็นเหตุความเสื่อมแห่งภคะ

การพนันทุกชนิด จะเป็นอะไรก็ตาม ถ้าได้ชื่อว่าการพนันแล้วไม่ใช่เรื่องดี เป็นเรื่องเสียทั้งนั้น เช่น เสียทรัพย์ เสียเวลา เสียชื่อเสียง ชนาก็ก่อเวร แพ้ก็เป็นทุกข์ เล่นการพนันหนัก ๆ เข้าก็จะถูก ชาวบ้านตราหน้าว่าเป็นนักเลงการพนัน เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็ไม่มีใครเชื่อถือ ไม่มีใครไว้วางใจ หมดคน เคารพยำเกรงกลายเป็นคนหมดดีไป และหวังจะร่ำรวยจากการพนันก็เป็นอันไม่ได้แน่นอน เพราะยัง ไม่เคยปรากฏเลยว่า คนร่ำรวยหรือตั้งตัวได้ด้วยการเล่นพนัน เห็นมีแต่พินาศล่มจมไปตาม ๆ กัน อันพนันนี้เป็นอันตราย ร้ายยิ่งกว่าเหล่าเสียอีก อะไรที่จะทำให้พินาศล่มจม ยิ่งไปกว่าการพนันเป็นไม่มีแล้ว โจรปล้นก็ยังไม่หมดตัวอย่างน้อยเสาะเรือนก็ยังอยู่ น้ำท่วมก็ยังไม่หมดตัว พอมีเวลา เก็บข้าวของได้บ้าง ไฟไหม้ก็ยังมียอดเงินเหลืออยู่ แต่ถ้าเล่นการพนัน เช่น ถั่ว โป โฟ เป็นต้นแล้วแม้ที่ดินก็ไม่มีเหลือเลย คน ที่สิ้นเนื้อประดาตัวไปเพราะการพนันนั้น มีไม่น้อยบางคนมีทรัพย์ติดตัวอยู่บ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ไป พุ่มเทเสียในวงการพนันหมด หนักเข้าก็ไม่มีจะกิน นี่แหละ เป็นต้นเหตุแห่งทุจริตคิดลัก คิดขโมยเอาของของผู้อื่นอย่างหมดอายนักเลงการพนันเป็นคนไม่มีสง่าราศี ขอให้สังเกตดูเถิด มีแต่ซัด เสียวไปตาม ๆ กัน เพราะการพนันทำให้เสียราศี โทษของการพนันมีมากมาย

1.4 การคบมิตรชั่ว หรือคนชั่ว

คนชั่ว หมายถึง คนชั่ว คนชั่วร้าย ผู้ก่อการร้าย อาชญากร ฆาตกร โจร ผู้มีอิทธิพล ก็คือ คนที่สร้างแต่ความเดือดร้อนให้แก่สุจริตชนส่วนใหญ่ เพราะศัพท์ว่า ชั่ว แปลว่า อ่อน คือ อ่อนไหวไปตาม กระแสของความอยาก ความต้องการ ไม่สิ้นสุด ไม่รู้จักฝึกฝนตนเอง ไม่ยับยั้ง จิตใจ ไม่เจริญเมตตา ภาวนา แม้มีสมาธิก็ใช้ในทางผิด เช่น เป็นหมอเสน่ห์หมอเวทย์มนต์เป็นนักไสย ศาสตร์ไม่ใช่ นักพุทธ ศาสตร์คือ ใช้วิชา โมหะ ของตน หลอกลวงคนอื่น แต่ไม่นำหลักพุทธธรรมไป สอน เพราะตนมีปัญหาทรมาน ไม่อาจเข้าใจในสัทธรรมทั้ง 3 คือ ปรีติปฏิบัติและปฏิเวธสัทธรรมได้ เลย ทานถือว่าเป็นชั่วโดยแท้เนื่องจากเป็นคนโง่ไม่มีปัญญา ไม่รู้จักประโยชน์ในโลกนี้ประโยชน์ในโลก หน้าที่ ไม่รู้จัก

พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ) (2529, หน้า 16-17) กล่าวว่า ใน พระพุทธศาสนากการคบมิตรในบทที่ว่า อเสวนา จ พาลานํ การไม่คบคนชั่ว เป็นการป้องกันไม่ให้นิสัย ที่ไม่ดีและความเห็นผิดๆ ทั้งหลาย จากคนชั่วมาติดตัวเข้าและป้องกัน เสวนา จ พาลานํ การไม่คบคน

ชั่วไม่ให้ถูกคนชั่วมากลั่นแกล้งทำร้ายเอาด้วย¹⁸ คนชั่ว หมายถึง คนโง่ไม่มีปัญญา ไม่รู้จักประโยชน์ในโลกนี้ไม่รู้จักประโยชน์ในโลกหน้า ไม่รู้จักพระสัทธิธรรม มีโพธิปักขิยธรรม และอริยสัจ 4 เป็นต้น

คัมภีร์อริธานวรรณากล่าวถึงคำศัพท์ว่า คนชั่ว ได้แก่ผู้โง่ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย มีไวพจน์ แห่งชั่วศัพท์ 7 ศัพท์ดังนี้

1. ชั่ว (พล ปาณเน+ณ) ผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึง บุคคล ผู้มีชีวิตอยู่ สักว่า หายใจออกหายใจเข้าเท่านั้นไม่เป็นอยู่ด้วยปัญญาชื่อว่า ชั่ว

2. ทตตุ (ทา กุจฉาคติส+ตุ) ผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึง บุคคลผู้ที่เขารังเกียจชื่อว่า ทตตุ

3. ชพ (ชล พาลเย+อ) ผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึง บุคคลผู้โง่เขลา ชื่อว่า ชพะ

4. มุพห (มุห เวจิตเต+ล) ผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึง บุคคลผู้มีลักษณะแห่งโมฆบุริสา คือบุรุษผู้ว่างเปล่าโง่เขลา

5. มนท (มนท ชพเต+อ) ผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึง บุคคลผู้เขลา ชื่อว่า มันทะ คือผู้มีปัญญาเขลา

6. อวิญญ (น+วิญญ) ผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึง บุคคล ผู้ไม่รู้แจ้ง ชื่อว่า อวิญญ

7. พาลิส (พาลย+อิส) ผู้โง่ ผู้เขลา ผู้มีปัญญาน้อย หมายถึง บุคคลผู้โง่เขลา ย่อมถูกโรครภัย เป็นต้นและความทุกข์เบียดเบียนอยู่ประจำเพราะมีความโง่เขลา

พุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) (2544, หน้า 11 – 14) ให้คำนิยามไว้ว่า คนชั่ว หมายถึง คนโง่ ไม่รู้จักประโยชน์ในโลกนี้โลกหน้า ปราศจากปัญญา เป็นอยู่ด้วยสักว่ามีลมหายใจ ส่วนบัณฑิต หมายถึง คนฉลาด คือ ท่านเป็นอยู่และดำเนินในประโยชน์กิจด้วยปัญญา ไม่คิดให้ร้ายแก่ใคร ๆ บัณฑิตเป็นผู้มีอัธยาศัยโอบอ้อมอารีเหลือยแลถึงประโยชน์ของผู้อื่นไม่ดูตาย และย่อมแสวงหาประโยชน์ 2 ประการ ได้แก่ ประโยชน์ในโลกนี้และประโยชน์ในโลกหน้า

พระเทพเวที (ประยูร ธมฺมปุตฺต) (2538, หน้า 135, 322) ให้คำนิยามไว้ว่า คนชั่ว หมายถึง ผู้ไม่ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ส่วน บัณฑิต หรือ สัตบุรุษ หมายถึง ผู้มีปัญญา ผู้ดำเนินชีวิตด้วยปัญญาหรือนักปราชญ์คนดีมีศีลธรรม ผู้สงบ ผู้ประกอบด้วย สัมปยุตธรรม คือ ธรรมของสัตบุรุษ

เทพพร มังธานี (2541, หน้า 82) ให้คำนิยามไว้ว่า คนชั่ว หมายถึง ผู้ดำเนินชีวิตไม่ถูกต้อง มีจิตใจขุ่นมัวด้วย อำนาจทิฐิยังผลให้เห็นผิดเป็นชอบ ยึดค่านิยมที่ไม่ถูกต้องไม่สามารถวินิจฉัยได้ว่า อะไรดีอะไรชั่ว อะไรถูกอะไรผิด อะไรควรอะไรไม่ควร ส่วน บัณฑิต หมายถึง ผู้ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา คนดีผู้มีจิตใจ สะอาดผ่องใส มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิมีค่านิยมถูกต้องสามารถรู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดีได้ถูกต้อง

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (2541, หน้า 82) ให้คำนิยามไว้ว่า คนชั่ว หมายถึง ผู้ไม่ดำเนินชีวิตด้วยปัญญาชาญฉลาด มีความประมาทแล้ว ย่อมปราศจากประโยชน์ 2 ประการ คือ ประโยชน์ปัจจุบันทันตาเห็น ประโยชน์ภายภาคหน้าอย่างหนึ่งไว้ได้ส่วน บัณฑิต หมายถึง ผู้ดำเนินชีวิตด้วยปัญญาอันชาญฉลาด ไม่ประมาทแล้ว ย่อมคว้าประโยชน์ 2 ประการ คือ

ประโยชน์ปัจจุบันหันตาเห็น ประโยชน์ภาย ภาคน้ำอย่างหนึ่งไว้ได้ผู้มีปัญญานั้นท่านเรียกว่า บัณฑิต เพราะรู้แจ้งถึงประโยชน์

พระเทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ) (2548, หน้า 5) ให้คำนิยามไว้ว่า คนชั่ว หมายถึง คนโง่ มีปัญญาน้อย ปราศจากความรู้สึกรู้จักคิดในทางบาปบุญคุณโทษ มีชีวิตอยู่อย่างคนไร้ค่า มีชีวิตอยู่ก็แค่ลมหายใจเข้า ออกเท่านั้น... ส่วนบัณฑิต หมายถึง คนที่ดำเนินชีวิตด้วยกุศลกรรมบถ คือทำเป็นกุศล พุดเป็นกุศล คิดเป็นกุศล รู้จักใช้ปัญญาความรอบรู้ด้วยหลักเหตุหลักผล สามารถโยงเรื่องในอดีตเข้าสู่ปัจจุบัน และ สวไปถึงอนาคตด้วยความสัมพันธ์ดุจลูกโซ่ทีเดียว ในโอกาสเดียวกันก็ไม่ทำลายประโยชน์คนอื่น หรือ ประโยชน์ส่วนรวม มุ่งแต่จะสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่คนหมู่มาก หรือ สังคมส่วนใหญ่เป็นสำคัญ นี่คือนักคิดตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา

บุญมี แท่นแก้ว (2546, หน้า 56 – 57) ให้คำนิยามไว้ว่า คนชั่ว หมายถึง ผู้ประพฤติดมกมุ่นอยู่ในอบายมุข คือ ทางแห่งความเสื่อม ความฉิบหาย มีนิสัยไม่ซื่อตรง ไม่มีคุณธรรม ไม่น่าคบหา ผู้เข้าไปใกล้ชิดจะนำความเสียหายมาให้ส่วน บัณฑิต หมายถึง ผู้มีศีลธรรมรอบรู้ธรรมะ และปฏิบัติประพฤติดูอยู่ในธรรมที่ ถูกต้อง

นอกจากนี้ ตามหลักฐานทางพระพุทธศาสนาที่ได้มีการกล่าวไว้ในหลักของ สัปบุรุษวรรค อังคุตตรนิกาย ได้แบ่งมนุษย์ออกเป็น 2 พวก เรียกว่า “บัณฑิต” พวกหนึ่งและบุคคลที่ ประพฤติต่อ ชีวิตด้วยความโง่เขลาเพราะไม่รู้ในพระสัทธรรม เรียกว่า “คนชั่ว” อีกพวกหนึ่ง”

บุญพฤษก์ จาตุมาระ (2538, หน้า 594) กล่าวว่า “คนชั่ว” ในความหมายของ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 อธิบายว่า “ชั่ว คือ ชั่วร้าย, เกเร, เกะกะ คนชั่วร้ายคน เกเร”

นอกจากนี้ คนชั่ว มงคล 38 ประการ ในหัวข้อแรกที่มีการกล่าวถึง คือ “อเสวนา จ พาลาน” ได้แก่ การหลีกเลี่ยงไม่ให้พบคนชั่ว

ในคัมภีร์อภิธรรมปิฎก ได้กล่าวว่า “คนชั่ว คือ คนที่มีความคิดที่ไม่ละอายต่อบาปไม่เกรงกลัว ต่อผลของกรรมชั่ว”

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2540, หน้า 628) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับคนชั่วไว้ในหนังสือพุทธธรรมว่า คนชั่ว คือผู้แบกภาระที่ยังไม่ถึงและผู้ไม่แบกภาระที่มาถึงแล้วมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ ประกอบด้วยวิจจริต ประกอบด้วยมโนทุจริต

ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา (2535, หน้า 264) กล่าวว่า คนชั่ว คือ “คนที่ทำลายความสุขความเจริญทั้งของตนเอง และของผู้อื่น

ธรรมรักษา (2540, หน้า 17 – 22) ให้คำนิยาม ไว้ว่า คนชั่ว หมายถึง บุคคลที่ไม่ใคร่ครวญ ไม่สอบสวนแล้วชมคนที่ ควรติตติคนที่ควรชม ปลุกความเลื่อมใสในฐานะอันไม่ควรเลื่อมใส แสดงความไม่เลื่อมใสในฐานะอัน ควรเลื่อมใส ส่วน บัณฑิต คือ บุคคลใคร่ครวญสอบสวนแล้ว ตินคนที่ควรติชมคนที่ควรชม แสดงความ ไม่เลื่อมใสในฐานะอันไม่ควรเลื่อมใส ปลุกความเลื่อมใสในฐานะอันควรเลื่อมใส

สถิต วงศ์สวรรค์ (2541, หน้า 93) ให้คำนิยามไว้ว่า คนชั่ว คือ คนที่เห็นแก่ปากแก่ท้องมากกว่าคุณธรรม หรือ คนชั่ว คือ ผู้ชอบทำลายธรรม เพราะเห็นแก่ชีวิต แต่คนชั่วไม่ยอมสละชีวิตเพื่อรักษาธรรมไว้ เพราะฉะนั้น ไม่ควรบูชายกย่องคนชั่ว เพราะคนชั่ว ไม่มีความรู้ความสามารถ

ส่วน บัณฑิต หมายถึง ผู้เห็นแก่คุณธรรม ยิ่งกว่าการเห็นแก่ปากท้อง หรือบัณฑิต คือ ผู้ไม่ทำลายธรรม เพราะเห็นแก่ชีวิต แต่ บัณฑิตยอมเสียสละชีวิตเพื่อรักษาธรรมไว้เพราะฉะนั้น ควรเคารพบูชายกย่อง เชิดชูบัณฑิตเพราะบัณฑิตมีความรู้ความสามารถ

วารัฎา ภาวภูตานนท ฌ มหาสารคาม (2543, หน้า 92) ให้คำนิยามไว้ว่า คนชั่ว คือ หรือคนเลว หมายถึง คนที่ ประพฤติลวนเป็นไปโดยทุจริต เป็นผู้ชั่วร้ายลัทธิทรพย์ประพฤติผิด ในกาม พุตเทจ ดิมสุราเมรัย อันเป็น ที่ตั้งแห่งความประมาทแล้วยังชักชวนให้ผู้อื่นร่วมกระทำด้วย ส่วนบัณฑิต หมายถึง ผู้เว้นจากทุจริตได้ คือ เว้นจากปาณาติบาต เว้นจากอกุศลนาทาน เว้นจาก กามเมสุมิจนจาร เว้นจากมุสาวาท และเว้นขาด จากการดื่มสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทแล้วยังได้ชักชวนให้ผู้อื่นเห็นดีเว้นจากการประพฤติชั่วทุจริตด้วย

พระมหาสมปอง มุทิโต (2542, หน้า 869) ได้กล่าวว่า คนชั่ว หมายถึง คนชั่วร้าย ผู้ก่อการร้าย อาชญากร ฆาตกร โจร ผู้มีอิทธิพล ก็คือ คนที่สร้างแต่ความเดือดร้อนให้แก่สุจริตชนส่วน ใหญ่ เพราะศัพท์ว่า ชั่ว แปลว่า อ่อน คือ อ่อนไหวไปตามกระแสของความอยาก ความต้องการ ไม่ สิ้นสุด ไม่รู้จักฝึกฝนตนเอง ไม่ยับยั้งจิตใจ ไม่เจริญเมตตาภาวนา แม้มีสมาธิใช้ในทางผิด เช่น เป็น หมอเสน่ห์หมอเวทย์มนต์เป็นนักไสย ศาสตร์ไม่ใช่ นักพุทธศาสตร์คือ ใช้วิชา โมหะของตน หลอกลวงคนอื่น แต่ไม่นำหลักพุทธธรรมไปสอน เพราะตนมีปัญหาทรมาน ไม่อาจเข้าใจในสัทธรรมทั้ง 3 คือ ปรีชาปฏิบัติและปฏิเวธธรรมได้ เลย ทานถือว่าเป็นชั่วโดยแท้เนื่องจากเป็นคนโง่ไม่มีปัญญา ไม่รู้จักประโยชน์ในโลกนี้ประโยชน์ใน โลกหน้า ไม่รู้จัก

สรุปได้ว่า ประเภทของอบายมุข 4 ประกอบด้วย ความเป็นนักเลงผู้หญิง ความเป็นนักเลง สุรา ความเป็นนักการพนัน และคบคนชั่ว ทั้งสี่ประการนี้ เรียกว่าอบายมุข คือ ช่องทาง แห่งความ เสื่อม หากบุคคลใดหลงมัวเมาในอบายมุข 4 ย่อมทำให้ชีวิตไม่เจริญงอกงาม เพราะเป็น ช่องทาง หรือ ปากทางแห่งความเสื่อม

2.6.3 ประเภทของอบายมุข 6

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2540, หน้า 18) กล่าวว่า คนที่ประพฤติสามะเลเทเมา ยังสร้างตัวไม่ได้ เพื่อให้สร้างตัวได้มี 6 อย่าง คือ

1. ติดสุราและของมึนเมา (addiction to intoxicants)
2. ชอบเที่ยวกลางคืน (roaming the streets at unseemly hours)
3. ชอบเที่ยวดูการละเล่น (frequenting shows)
4. ติดการพนัน (indulgence in gambling)
5. คบคนชั่ว (association with bad companions)
6. เกียจคร้านการงาน (habit of idleness)

ซึ่งผู้วิจัยจะได้อธิบายดังต่อไปนี้

1. ความเป็นนักเลงสุรา หรือ การติดสุราและของมึนเมา

คำว่า น้ำเมา ได้แก่ น้ำที่ดื่มเข้าไปแล้วมีอาการมึนเมาบังเกิดแก่ผู้ดื่ม มี 2 อย่าง คือ ที่กลั่นแล้ว มีรสแรง เรียกตามภาษาบาลีว่า สุรา และที่ยังมิได้กลั่นให้มีรสแรงขึ้นนั้นเรียกว่า เมรัย เช่น อุ กระแช่ น้ำขาวน้ำตาลเมา เป็นต้น

พล้อย พรปรีชา (2530, หน้า 6) กล่าวว่า การเสพนํ้าเมา คือ สุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นทางเสื่อมแห่งโกศะทั้งหลาย และเสื่อมจากคุณธรรมและปัญญา โทษของการดื่มสุราอันนำมาซึ่งความเสื่อม มีประการต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ความเสื่อมทรัพย์ อันผู้ดื่มพึงเห็นเอง การดื่มสุรา นำมาซึ่งความเสื่อมทรัพย์ เพราะไม่ รู้จักพอ ย่อมใช้จ่ายทรัพย์ในการดื่มสุรา เมื่อมีการเมาสุรา ก็อาจทำทรัพย์สินของผู้อื่นให้เสียหาย และต้องจะชดใช้ทรัพย์หรือเป็นหนี้ทำให้เสื่อมจากทรัพย์ดังนั้น จากคำถามคือ อะไรเจริญ อะไรเสื่อม? จากอบายมุข ได้แก่การดื่มสุรา คือ หนี้เจริญ แต่เสื่อมทรัพย์

1.2 ก่อการทะเลาะวิวาท เมื่อดื่มสุรา ย่อมขาดความยั้งคิด ก็ย่อมทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท จากคำถาม ว่าอะไรที่เจริญขึ้น อะไรเสื่อม การทะเลาะวิวาท ทำให้อกุศลเจริญขึ้น เพราะการทะเลาะวิวาท เจริญการแตกความสามัคคีกุศลธรรมเสื่อม เพราะการดื่มสุรา และการทะเลาะวิวาท

1.3 เป็นบ่อเกิดแห่งโรค การดื่มสุราทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ดังนั้น จากคำถาม อะไร เจริญ อะไรเสื่อมจากอบายมุข คือ การดื่มสุรา โรคเจริญขึ้น เพิ่มขึ้น ความไม่มีโรคเสื่อม สุขภาพเสื่อม

1.4 เป็นเหตุให้เสื่อมเสียชื่อเสียง การดื่มสุรา ย่อมทำให้ประพฤติน่าเกลียด และเป็นการกระทำที่ไม่ สมควร ก็มีแต่คนว่าเสียชื่อเสียง ดังนั้นจากคำถามสิ่งที่เจริญเมื่อมีการดื่มสุรามากขึ้น คือ เจริญด้วยชื่อเสียงที่น่าเกลียด เสื่อมเสียจากชื่อเสียงที่ดี

1.5 เป็นเหตุไม่รู้จักระอาย การดื่มสุราเป็นเหตุให้หลงลืมสติ กล้าในสิ่งที่ไม่ควร กล้า เพราะฉะนั้น สิ่งที่เจริญ คือ อกุศลธรรม คือ ไม่มีหิริ โอตตปปะ สิ่งที่เสื่อม คือ คุณธรรมความดี คือ เสื่อมจาก หิริโอตตปปะ

1.6 ทอนกำลังปัญญา ผู้ที่ดื่มสุรา ย่อมทำให้หลงลืมสติได้ง่าย ปัญญาที่จะเกิดก็ไม่เกิดและก็ทำให้เสื่อม จากปัญญาด้วย เพราะฉะนั้น จากคำถามที่ว่าสิ่งใดเจริญขึ้นเมื่อประพฤติดบายมุข คือ ดื่มสุรา ได้แก่การเจริญความไม่มีสติเจริญอกุศลธรรม คือ ความหลงลืมสติ ส่วนคำถามที่สองที่ว่า อะไรเสื่อมไปจากการประพฤติดบายมุข คือ ดื่มสุรา สิ่งที่เสื่อม คือ ปัญญาที่จะเกิด ก็ไม่เกิดในขณะนั้น

สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายี) (2542, หน้า 111) กล่าวว่า ความเป็นนักเลงสุรา หรือผู้ที่ติดสุราและของมีนมนานี้หมายความว่า เป็นนักดื่มติดเหล้าหมกมุ่นอยู่กับการดื่มไม่ว่างเว้นจนตกเป็นทาสของสุราความเป็นนักเลงสุราหรือการติดสุราและของมีนมนานี้ถือว่าเป็นสิ่งที่เบียดเบียนและยังเป็นศีล ข้อที่ 5 คือ การงดเว้นการดื่มสุราเมรัย ซึ่งการงดเว้นจากการดื่มสุราถือเป็นมงคลในพระพุทธศาสนา คือ ความสำรวมจากการดื่มนํ้าเมา โดยความสำรวมคือความตัดขาดจากการดื่มนํ้าเมาย่อมเป็นมงคล เพราะเป็นเครื่องป้องกันความเสื่อมเสียมิให้เกิดขึ้นเป็นเหตุแห่งความเจริญโดยส่วนเดียวด้วย

สุราที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ประวัติความเป็นมาหรือวิวัฒนาการของสุรานั้น มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎก กล่าวคือ ในสมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่วัดเชตวันเมืองสาวัตถีทรงปรารภหญิงนักดื่มสุรา 500 คน ผู้เป็นสหายของนางวิสาขามหาอุบาสิกา ได้ตรัสอดีตนิทานมาสาธก ว่า

...กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว สมัยของพระเจ้าพรหมทัตครองเมืองพาราณสี มีนายพรานป่าคนหนึ่ง ชื่อสุระได้เข้าป่าเพื่อหาของป่าค้าขาย มีต้นไม้ต้นหนึ่ง ลำต้น ตรงสูงขนาดเท่าคนยืน มี 3 คาบตรงกลางมีโพรงขนาดเท่าตุ่มน้ำ เมื่อฝนตกน้ำก็จะ ชังเต็มเปี่ยม ลูกสมอมะขามป้อม และพริกไทยที่ขึ้นอยู่รอบข้างต้นไม้ก็จะหล่นไป หมกอยู่ในน้ำนั้น และที่ใกล้ๆ ต้นไม้นั้นมีข้าวสาลี เกิดเองอยู่เมื่อนกคาบรวงข้าวสาลี บินไปจับกินอยู่บนต้นไม้ เมล็ดข้าวสาลีก็หล่นลงไปในน้ำนั้น ในช่วงฤดูร้อน เมื่อฝูงนกกระหายน้ำ ก็บินไปเพื่อกินน้ำบนคาบไม้ นั้น เมื่อกินเสร็จก็ร่วงหล่นลงสู่พื้น เพราะมีเมฆพลัดตก สักครู่หนึ่งก็บินไปได้เหมือนเดิม ต่อมาก็มีฝูงลิงไปกินมีนเมาเช่นกันกับนกนั้น เมื่อนายพรานชื่อสุระไปล่าสัตว์จึงสังเกตเห็นพฤติกรรมอันแปลกของสัตว์ เหล่านั้นจึงขึ้นไปดักน้ำสุรานั้น ต้มเช่นกัน และจับนกที่ตกลงมาสู่พื้นปิ้งกิน พร้อมกับเพื่อนรำสูกสนานและออกหาของป่าต่อไป แต่ก็ไม่ลืมนำกระบอกไม้ไผ่ใส่น้ำนั้นไป ด้วยในบริเวณนั้น มีดาบสชื่อ วรณะบำเพ็ญพรตอยู่ นายพรานจึงชวนให้ดาบสนั้นตม่น้ำที่ตนนำมาด้วย คนทั้ง 2 ก็กินพร้อมกับเนื้อสัตว์และมีนเมา เพราะเหตุนั้น เขาจึงเรียกว่า “สุรา” บ้าง, “วรุณี” บ้าง ตามชื่อของนายพรานและดาบสนั้นต่อมาทั้ง 2 คน จึงร่วมมือกันนำไม้ไผ่ใส่น้ำนั้น เพื่อไปถวายพระราชาในเมือง เมื่อพระองค์เสวยแล้วก็ติดพระทัย จึงรับสั่งให้นำไปถวายอีกและทรงพระราชทานรางวัลแก่คนทั้ง 2 นั้น ซึ่งทั้ง 2 คน ก็ปรึกษากันว่า เราทั้ง 2 คน ไม่สามารถที่จะเดินทางเที่ยวมาเที่ยวไปได้ตลอดปี เนื่องจากระยะทางไกล ดังนั้นพวกเราควรจดจำลักษณะต่างๆ ของน้ำนี้และนำไปปรุงเป็นสุรา เพื่อถวายพระองค์และขายแก่ประชาชนอีกด้วย ส่วนชาวเมืองก็พากันตม่น้ำสุรา จนไม่ประกอบอาชีพใดๆ ไม่นานเมืองก็ร้าง ประชาชนก็ทุกข์เข็ญใจ ไม่มีทรัพย์ จะซื้อสุราดื่ม ทั้ง 2 คนจึงหนีไปอยู่เมืองพาราณสีซึ่งต่อมาเมืองนี้ก็ประสบชะตากรรมเช่นเดียวกับเมืองแรก ทั้ง 2 คนก็หนีไปยังเมืองสาวัตถีซึ่งมีพระเจ้าสัพพมิตต์ปกครองเมือง แต่พระองค์ก็ให้คนสอดแนมพฤติกรรมของทั้ง 2 คนนั้นไว้อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมา คนทั้ง 2 ก็เกรงว่าหนูจะมาแทะกินสุราที่ตนปรุงใส่ตุ่มไว้จึงฝึกแมวไว้ จำนวน 500 ตัว เพื่อจะได้จับกินหนูแต่เมื่อแมวหิวจึงไปกินน้ำในตุ่มนั้นและเกิดอาการมีนเมา แม้ว่าพวกหนูจะมากัด แทะที่หน้าเท้า แมวก็ไม่รู้สึกตัวเลย พวกทหารที่แอบไปสอดแนม จึงไปกราบทูลพระราชว่า น้ำในตุ่มคงเป็นยาพิษแน่นอน เพราะแมวกินแล้วตาย พระองค์จึงรับสั่งให้ทหารไปจับ 2 คนนั้นมาประหารชีวิต แต่พวกเขาก็ทูลขอชีวิตซึ่งพระองค์ก็ไม่ทรงรับฟังและตรัสสั่งให้ไปทำลายตุ่มน้ำทั้งหมดทั้ง แต่เมื่อทหารไปถึงที่นั่นก็เห็นพวกแมวที่กินน้ำเมา พ้นกลับคืนปกติจึงรีบไปทูลพระราชว่า พระองค์จึงทรงเชื่อว่าไม่ใช่ยาพิษ บุคคลน่าจะบริโภคดื่มกินได้จึงทรงรับสั่งให้ทหารนำสุรานั้น มาถวายเพื่อจะเสวย เมื่อความทราบถึงท้าวสักกะเทวราช จึงเสด็จไปยังเมืองนั้น เพื่อห้ามไม่ให้พระราชาทรงเสวยน้ำสุรา เนื่องจากเห็นว่า ไม่มีประโยชน์เมื่อดื่มแล้วก็จะเมา พุดจาไม่มีสติทะเลาะวิวาท เสียเงินเสียทอง ไร่นา ค้ามารดาบิดา ข่าสมณชีพราหมณ์โดยท้าวสักกะนั้น แกล้งขอซื้อสุราของพระราช ในที่สุด เมื่อแสดงตนเป็นท้าวสักกะแล้ว พระราชาก็ทรงเข้าพระทัยว่าสุรามีโทษอย่างที่กล่าวมาจริงๆ และทรงไม่เสวยน้ำสุรา ขณะเดียวกันก็ทรงสมานานศีล เพื่องดสุรา ดังนั้น เรื่องราวของสุราดังที่กล่าวมานี้มาในพระไตรปิฎก จึงมีเรื่องสืบๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน

2. ความเป็นนักเลงการพนันหรือติดการพนัน

คำว่า การพนัน ได้แก่ การเล่นเอาเงินหรือทุนทรัพย์กัน ด้วยการเสี่ยงโชคหรือฝีมือเป็นการ เล่นที่ได้มีเสีย มีแพ้มีชนะและมีข้อตกลงกันว่าผู้แพ้ต้องจ่ายทรัพย์สินให้แก่ผู้ชนะ การ

พนันนั้นถือว่าเป็นการเล่นที่ต้องห้ามทั้งทางโลกและทางธรรมทางโลกห้ามเพราะถือว่าการพนันเป็นการเสี่ยงโชคที่นำมาซึ่งความหายนะ กฎหมายไม่รับรองทั้งแพ่งและอาญา เฉพาะอาญา ถือว่าเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนโดยส่วนรวมถึงกับต้องบัญญัติว่าการเล่นการพนันเป็นความผิดและระวางโทษไว้ด้วยส่วนในทางธรรมนั้นถือว่าการพนันเป็นทางแห่งอบายภูมิเกือบทุกศาสนาห้ามและต้องเป็นอันขาด

3. คบคนชั่ว

คนเราเกิดมาแล้วย่อมมีความเกี่ยวข้องกับผู้อื่นอยู่รอบข้าง ผู้ที่อยู่รอบข้างของเรานั้น พระพุทธเจ้าเปรียบเทียบไว้เหมือนกับทิศต่างๆ มี 6 ทิศ คือ ทิศเบื้องหน้าบิดามารดาทิศเบื้องขวาครู อาจารย์ทิศเบื้องซ้ายมิตรสหาย ทิศเบื้องหลังบุตรภรรยา ทิศเบื้องต่ำบ่าวหรือคนใช้ทิศเบื้องบนสมณพราหมณ์

พลอย พรปรีชา (2530, หน้า 21) กล่าวว่า เมื่อแรกเกิดมาเป็นเด็กเราต้องมีผู้ปกครองเลี้ยงดูอุปการะมาตั้งแต่ แรกเกิด ถ้าเราได้ผู้ปกครองที่ดีเราก็ตีตามถ้าเราได้ผู้ปกครองที่ไม่ดีเราก็ตีตมตีของท่านได้เมื่อเราโต ขึ้นเรารู้จักคนมากขึ้นถ้าเราได้เพื่อนไม่ดีเราก็ตีตมตีของเพื่อนโดยไม่รู้ตัว แต่ถ้าเราได้รับการสอนจาก ผู้ปกครองมาก่อนว่าการพูดคำหยาบไม่ดีเราก็จะไม่เอาอย่างเขา ถ้าได้เพื่อนที่ดีเราก็มองและไม่เลวลง และเราอาจตมตีของเพื่อนที่เรายังไม่รู้จักได้เช่น ความสุภาพเรียบร้อย มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ เป็นต้นแม้การคบกับคนอื่นเมื่อเราเป็นผู้ใหญ่แล้ว เราก็มองตมตีตมตีของผู้อื่นที่เราคบโดยไม่รู้ตัวก็ได้ด้วยเหตุนี้การคบกับคนอื่นจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ดังที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้มงคลสูตรที่ว่า การไม่คบคนชั่วกับการคบบัณฑิต

สวัสด์ พินิจจันทร์ (2538, หน้า 13) กล่าวว่า เพราะการคบกันสามารถเปลี่ยนแปลงนิสัยและความประพฤติของกันและกันได้ดังพระพุทธสุภาษิตที่ว่า คบคนเช่นใดย่อมเป็นเช่นนั้น

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2538, หน้า 324) อธิบายไว้ว่า ในพระพุทธศาสนาได้แบ่งประเภทของการคบคนชั่วไว้ดังนี้

ชั่วทั่วไปที่มีปกติประพฤติผิดด้วยกาย วาจา และใจไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใดก็ตามย่อมมีปกติชัก นำไปในทางเสียหาย ด้วยอำนาจวิชาความไม่รู้ มีความเห็นผิดจากคลองธรรม ถูกครอบงำด้วยอกุศลธรรมซึ่งเป็นมูลเหตุแห่งความชั่วทั้งปวง มีความคิดชั่ว พูดชั่ว และทำชั่วเป็นปกติ เป็นต้นเหตุที่จะก่อให้เกิดความเสื่อม ความทุกข์และทุกข์กับตนเองและผู้อื่น คนชั่วเหล่านี้ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด เมื่อเราได้อยู่ร่วมคบหาหรือสมาคมด้วยก็ย่อมปรากฏโดยลักษณะแห่งคนชั่ว เป็นบุคคลที่เราจะต้องหลีกเลี่ยงให้ห่างไกล ด้วยการไม่เข้าไปคบหาสมาคม แต่หากว่าจำเป็นจะต้องอยู่ร่วมก็ต้องตั้งตนให้มั่นด้วย ความระวังสำรวมใจของตนอยู่เสมอว่า เราอยู่กับบุคคลผู้มีความอันตรายอาจนำตนไปสู่ความเสื่อมทุกข์และทุกข์ได้ทุกเมื่อ

คนชั่ว ซึ่งปรากฏด้วยความหมาย ลักษณะ นิमित และคุณลักษณะ เมื่อบุคคลได้เห็นได้เสพ เข้าไปนั่งใกล้ด้วยอาการกาย วาจา และความคิด ทำให้เราสามารถจำแนกคนชั่วออกได้ 2 ประเภท ใหญ่ๆ ดังนี้คือ 1. ชั่วภายนอก ได้แก่คนอื่นที่เป็นชั่ว และ 2. ชั่วภายใน ได้แก่ตัวเราเป็นผู้ที่มีใจชั่ว กายชั่ว และวาจาชั่ว

เพราะฉะนั้น บุคคลที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับเราด้วยการคบหาสมาคมหรือเป็นอยู่ร่วม ด้วยการทำงานร่วมกัน หรืออาจเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ในฐานะความเป็นญาติพี่น้อง บิดา

มารดา สามี ภรรยา ครูอาจารย์ มิตรสหาย หรือแม้แต่ตัวของเราเองเมื่อปรากฏโดยความเป็นคนชั่ว ปัจจัยภายนอก ปัจจัยทางสังคม ซึ่งพระธรรมปิฎกได้กล่าวถึง ปรีตโฆสะ แต่ในที่นี้จะกล่าว นัยตรงข้ามโดยหมายเอา อปรีตโฆสะ ได้แก่ เสียงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก เช่น การสั่งสอน แนะนำ ถ่ายทอด การโฆษณา คำบอกเล่า ข่าวสาร ข้อเขียน คำชี้แจงอธิบาย การเรียนรู้ จากผู้อื่น ที่ผิด ที่ไม่ดีงาม ไม่ถูกต้อง เฉพาะอย่างยิ่งการรับฟังธรรม ความรู้หรือคำแนะนำจากบุคคลที่เป็นปามิตร ปัจจัยภายในหรือโยนิโสมนสิการ ในที่นี้จะกล่าวนัยตรงข้ามหมายเอา โยนิโสมนสิการ ได้แก่ การทำในใจโดยไม่แยบคาย การไม่ใช้ปัญญาพิจารณา ความไม่รู้จักคิด การปล่อยให้อวิชชา ตัณหา ครอบงำ หมายถึง การไม่รู้จักมอง ไม่รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลาย โดยมองตามที่ตั้งนั้นๆ มันเป็นของมัน และโดยวิธีคิดหาเหตุผล สืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย แยกแยะสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ออก ให้เห็นตามสภาวะ และตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย โดยเอาความรู้สึกด้วย ตัณหาอุปาทาน ของตนเข้าจับ นอกจากนี้ประเภทของคนชั่วโดยนัยต่าง ๆ ที่มีในพระไตรปิฎก เช่น สัปปริสรวรรค ชั่ววรรค สิกขาปทสูตร สังคาลกสูตร อัจฉสูตร ว่า ดังนี้

1. ประเภทของคนชั่วตามนัยแห่งสัปปริสรวรรค เมื่อแบ่งตามนัยแห่งสัปปริสรวรรค อังคุตรนิกาย จตุกกนิบาต ได้แสดงประเภทของคนชั่วไว้ 10 สูตรด้วยกัน เฉพาะในส่วนของคนชั่ว มีอยู่ 6 จำพวก ประกอบด้วยดังนี้ เป็นผู้ไม่รักษาศีล เป็นผู้ไม่มีศรัทธา เป็นผู้ประพฤติกุศล 7 อย่าง ฝ่ายชั่ว เป็นผู้ประพฤติกุศล 10 อย่าง ฝ่ายชั่ว เป็นผู้ไม่ดำเนินชีวิตตามมรรค 8 และเป็นผู้ประกอบด้วยธรรมชั่ว ประเภทของคนชั่วที่กล่าวมาทั้งหมด 6 จำพวกนี้ สามารถสรุปเป็นใจความที่สำคัญ ต่าง ๆ ได้ ดังนี้ คือ การแบ่งคนชั่วเป็นหมู่ หรือ เป็นชนิด คือ เริ่มตั้งแต่การไม่รักษาศีลในขั้นต้นที่เป็นพื้นฐานแห่งชีวิต อันได้แก่ ศีล 5 ข้อบ้าง การล่วงละเมิดประพฤติกุศลกรรมบถทั้ง 10 ข้อ บ้าง ไปจนถึงข้อปฏิบัติ ขั้นสูง คือ อริยมรรค ที่มีสัมมาทิฐิ คือความเห็นชอบ จุดประสงค์ของการแบ่งเป็นประเภทของคนชั่ว นี้ ก็เพื่อง่ายและสะดวกในการที่จะศึกษา และทำความเข้าใจ ไม่ให้เกิดความสับสนซับซ้อน สามารถที่จะล่วงรู้และเข้าใจได้ในทันที

นอกจากนี้ พระศาสดาตรัสแก่สังคาลกคฤหบดีบุตรขณะทำความเคารพทิศทั้ง 6 ในเรื่องของ มิตรเทียมว่า คน 4 จำพวกนี้ คือ คนที่มีไม้มิตรแท้ ผู้ไม่มีความจริงใจ ไม่ควรคบใกล้ชิด และมีลักษณะ ต่าง ๆ ที่พึงสังเกตได้ดังนี้ ดูกรคฤหบดีบุตรคน 4 ประเภท นี้ คือคนนำสิ่งของ ๆ เพื่อนไปถ่ายเดียว คือ 1. คนปอกลอก ทำตีสันทให้ว่างใจ ปลิ้นปล้อน 2. คนตีแต่พูด กำนัลด้วยลมปากหวานหวานล่อ 3. คนหัวประจบ ทำโอนอ่อนเลี้ยวลด ใจคดปากซื่อ 4. คนชักชวนทางฉิบหาย ชักจูงให้หลงผิดจนเสียตัวเสียคน

จากข้อความดังกล่าวนี้ จะพบว่าคนชั่วที่ทำตัวเป็นมิตร แต่เป็นลักษณะของมิตรที่ไม่ใช่มิตรแท้ ซึ่งเรียกว่า “คนเทียมมิตร” เป็นผู้ที่ไม่ควรคบหาสมาคมด้วย ได้แก่ คนปอกลอก, คนตีแต่พูด, คนหัวประจบ, และคนชวนให้ฉิบหาย เหล่านี้ล้วนแต่เรียกว่า คนชั่ว หรือ มิตรปฏิรูปเป็นศัตรู ที่นำความเดือดร้อนมาให้ทั้งทางกายและทางใจ สูญเสียทรัพย์สินเงินทอง หรืออาจเป็นอันตรายจนถึงขั้นสูญเสียชีวิตได้ และลักษณะของคนเทียมมิตรทั้ง 4 จำพวก นั้น มีลักษณะ ดังนี้ มิตรที่เป็นมิตรโดยไม่มีความจริงใจ คบเพื่อหวังแต่ประโยชน์ส่วนตัว ถ้าคนที่เขาคบหาด้วยไม่มีประโยชน์กับเขาก็จะเลิกคบทันที และถ้าหากร่วมลงทุนทำธุรกิจการงาน ๆ ใดก็ตามมักจะลงทุนลงแรงน้อย แต่หวังกำไรมาก มิตรที่ชอบพูดแต่เรื่องที่ไร้สาระหาประโยชน์ไม่ได้ พูดแต่เรื่องที่เป็นอดีตไปแล้ว และมักพูดแต่เรื่องที่

ยังมาไม่ถึง พูดแต่เรื่องที่เป็นไปได้ยากหรือกล่าวให้เข้าใจง่าย ๆ คือ เป็นคนชอบพูดอย่างเดียวไม่ชอบทำ มิตรที่ชอบประจบสอพลอ เป็นมิตรที่มีมารยาทมากมาย มีบุคคลจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนใหญ่คนโตที่ต้องเสียคนไป เพราะมีคนใกล้ชิดเป็นคนหัวประจบ คือจะต้องทำอะไรไม่ว่าดีหรือชั่ว ก็คอยคล้อยตามไปเสียทุกอย่าง แต่บางคนก็ชอบคนประจบสอพลอ เพราะให้ความสุข ความเพลิดเพลินชั่วครู่ชั่วยาม พูดจาให้ฟังหวานหูเล่นโดยมิได้มีความจริงใจ ถึงแม้ลับหลังจะนินทาก็ตาม ซึ่งก็ถือว่าเป็นความชอบพอของบุคคลนั้นไปและอีกอย่างการยกย่องด้วยความจริงใจนั้น แม้จะสรรเสริญให้ฟังต่อหน้าบ้าง เพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้ทำความดีก็ไม่ถือเป็นการประจบมิตรที่ใครคบบจะทำให้หมกมุ่นด้วยการดื่ม การเที่ยวเล่นอย่างหาประโยชน์มิได้สักอย่างเดียว ทำให้เสื่อมสุขภาพ เสียทรัพย์สิน และอาจเสียคนเสียอนาคตด้วย การเที่ยวการละเล่น ไม่เกิดประโยชน์และไม่เป็นที่ไว้วางใจแก่คนทั้งหลาย ในอังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต พระผู้มีพระภาคตรัสถึงปาปมิตร ความว่า “เราไม่เห็นธรรมอื่นแม้อย่างหนึ่งที่เป็นเหตุให้อกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็ เกิดขึ้น หรือเป็นเหตุให้อกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมไปเหมือนความมีปาปมิตร (มิตรชั่ว) นี้เมื่อมีปาปมิตรอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็เกิดขึ้น และกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วก็ เสื่อมไป ดังนี้”

ดังนั้น คนชั่วภายนอก ซึ่งได้แก่บุคคลที่เป็นชั่ว มีความปรากฏโดยสมบัติและลักษณะของคน ชั่ว คนโกงคนเขลา ผู้มีปัญญาน้อย เป็นปาปมิตร คำแนะนำสั่งสอนของปาปมิตรหรือสัตว์บุรุษรวมถึงปัจจัยเครื่องกระตุ้นทางสังคม เช่น สื่อสาร ข่าวสาร ข้อเขียน คำชี้แจง ที่ศึกษาจากผู้อื่นอันเป็นไปทาง ที่ไม่ถูกต้อง ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ความเสียหาย ทั้งกับตนเองและผู้อื่น นับได้ว่าเป็น ชั่วในภายนอก ปาปมิตรหรือคนเทียมมิตรที่บุคคลพึงทราบโดยลักษณะแห่ง มิตรปฏิรูป ดังนี้

1. คนปอกลอก คนชวนเอาของเพื่อนไปถ่ายเดียว (อัญญทัตถุหฺร) มีลักษณะ 4 คือ
 - 1.1 คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว
 - 1.2 ยอมเสียน้อย โดยหวังจะเอาให้มาก
 - 1.3 ตัวมีภัย จึงมาช่วยทำกิจของเพื่อน
 - 1.4 คบเพื่อน เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์
2. คนดีแต่พูด (วจีบรม) มีลักษณะ 4 คือ
 - 2.1 ดีแต่ยกของหมดแล้วมาปราศรัย
 - 2.2 ดีแต่อ้างของยังไม่มีมาปราศรัย
 - 2.3 สงเคราะห์ด้วยสิ่งหาประโยชน์มิได้
 - 2.4 เมื่อเพื่อนมีกิจ อ้างแต่เหตุขัดข้อง
3. คนหัวประจบ (อนุปปิยภาณิ) มีลักษณะ 4 คือ
 - 3.1 จะทำชั่วก็เออออ
 - 3.2 จะทำดีก็เออออ
 - 3.3 ต่อหน้าสรรเสริญ
 - 3.4 ลับหลังนินทา
4. คนชวนฉิบหาย (อปายสหาย) มีลักษณะ 4 คือ
 - 4.1 คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมา

4.2 คอยเป็นเพื่อนที่ยาวกลางคืน

4.3 คอยเป็นเพื่อนที่ยาวดูการละเล่น

4.4 คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน (ที.ปา. 11/198-201/202-204.)

บุคคลที่ปรากฏโดยความเป็นปาปมิตร หรือคนเทียมมิตรทั้ง 4 ประเภทนี้ย่อมชักนำให้ผู้เข้าไปคบหาหรือสมาคมด้วย เข้าสู่ความเสียหายและถึงความเสื่อมโดยประการต่าง ๆ ดั่งนัยแห่งบุตรของ เศรษฐีผู้มีทรัพย์มากถูกพวกนักเลงสุราชักนำให้ดื่มสุราและทำให้บุตรเศรษฐีติดสุราจนบรรลु วัตถุประสงค์ของพวกตน จนทำให้บุตรเศรษฐีถึงความเป็นนักเลงสุรา สูญเสียทรัพย์สมบัติของตนจนหมดสิ้น ถึงความเป็นผู้เสื่อมจากฐานะ และได้รับทุกข์ทรมาน เพราะการที่ยอมตนไปคบหาและหลงเชื่อพวกนักเลงสุราเหล่านั้น เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เองพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงตรัสว่าความมีปาปมิตรเป็นเพื่อน เป็นบ่อเกิดแห่งอกุศลธรรม ความเสื่อมทั้งปวง และเป็นเหตุทำลายกุศลธรรม ที่มีอยู่ให้ หมดไป นำผู้คบหาให้เข้าถึงความความเสื่อม ทุกข์และอบายเป็นที่สุด

นอกจากนี้ พระพุทธองค์ยังทรงนำเรื่องของผู้ที่ไม่ใช่มิตร นอกจากที่กล่าวมาแล้วในสังคาลสูตร นำมาตรัสเพื่อให้เห็นถึงคนชั่วในประเภทต่าง ๆ อีกหลายประเภท เช่น ใน อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ชีคุฉิตัพพสูตร และในบุคคลบัญญัติ

บุคคลประเภทต่าง ๆ ที่ควรรังเกียจไม่ควรเสพ ไม่ควรคบไม่ควรเข้าใกล้ซึ่งมีปรากฏอยู่ในโลก นี้ 2 ประเภทดังนี้ คือ

1. บุคคลที่ไม่มีศีล ทำแต่กรรมชั่ว มีความประพฤติที่สังคมรังเกียจ ไม่ยอมเปิดเผย งานที่ทำ ไม่ได้เป็นนักบวช แต่ทำตัวเหมือนกับนักบวช ไม่ประพฤติพรหมจรรย์ แต่ทำเหมือนประพฤติ พรหมจรรย์ แต่ข้างในมีแต่กิเลสทั้งหลาย

2. บุคคลที่มีแต่ความโกรธ เพราะการคบกับบุคคลที่มีแต่ความโกรธจะทำให้เราถูก ด่าบ้าง จะตะเพิดเราบ้าง จะทำให้เราให้เสื่อมเสียบ้าง

“...มีตตามิตตชาตตกว่าด้วยเรื่องผู้เป็นมิตรและผู้ไม่ใช่มิตรว่าครั้งนั้นพระโพธิสัตว์เสวยชาติเป็นพระอามตย์สอนธรรม ได้ทูลพระราชว่า คนชั่วผู้ไม่ใช่มิตร 16 ประเภท อันได้แก่ ไม่ยิ้มแย้มแจ่มใสต้อนรับเพื่อนได้อาหารดีก็ไม่นึกถึงเพื่อน ไม่ยินดี อนุเคราะห์เพื่อน...”

จากพุทธพจน์ดังกล่าว จะเห็นว่า คนที่ไม่มีศีลธรรม หรือผู้ที่แสดงอาการต่าง ๆ ที่ไม่ดั่งตามตาม มารยาทของสังคมต่อมิตร หรือบุคคลผู้มายืน ก็จัดเป็นประเภทของคนชั่วด้วยเช่นกัน

ประเภทของคนชั่วตามนัยแห่งชั่ววรรค ประเภทตามนัยแห่งชั่ววรรค มี 10 ประเภท คือ

1. คนที่นำเอาภาระที่ยังมาไม่ถึงไป
2. คนที่ไม่เอาภาระที่มาถึงไป
3. คนที่เข้าใจว่าควรในของที่ไม่ควร
4. คนที่เข้าใจว่าไม่ควรในของที่ควร
5. คนที่เข้าใจว่าเป็นอาบัติในข้อที่ไม่เป็นอาบัติ
6. คนที่เข้าใจว่าไม่เป็นอาบัติในข้อที่เป็นอาบัติ
7. คนที่เข้าใจว่าเป็นธรรมในข้อที่ไม่เป็นธรรม
8. คนที่เข้าใจว่าไม่เป็นธรรมในข้อที่เป็นธรรม

9. คนที่เข้าใจว่าเป็นวินัยในข้อที่ไม่เป็นวินัย

10. คนที่เข้าใจว่าไม่เป็นวินัยในข้อที่เป็นวินัย

ประเภทต่าง ๆ ของคนชั่วที่มีกล่าวไว้ในพระไตรปิฎก เป็นการมองคนชั่วโดยภาพรวมตามชนิดของการกระทำ กล่าวคือ การมองโดยรวบยอดแล้วจัดแยกชนิดออกเป็นกลุ่มหรือพวก แล้วพระองค์ทรงชี้ให้พิจารณา ในแง่พฤติกรรมที่ได้แสดงออก เช่น การประพฤติก่อให้เกิดมลทินในระดับต่างๆ โดยเป็นผู้ที่ล่วงละเมิดเอง หรือ แนะนำชักจูงให้ผู้อื่นประพฤติดังตน และบุคคลที่กระทำความชั่วในลักษณะเดียวกันต่อบุคคลที่ถือว่ามีความสำคัญต่าง ๆ เช่น บิดา มารดา พระพุทธเจ้า และสาวกของพระพุทธเจ้า

อภัยสูตร คือ ประเภทของคนชั่ว 2 จำพวก ได้แก่ คนที่ไม่เห็นโทษโดยความเป็นโทษ คนที่ไม่รับรองตามธรรมเมื่อผู้อื่นแสดงโทษ 3. ฐานสูตร คือ ประเภทของคนชั่ว 2 จำพวก ได้แก่ เหตุเพื่อ ทำสิ่งที่ไม่พอใจ เหตุนั้นทำแล้วเป็นไปเพื่อความฉิบหาย เหตุเพื่อทำสิ่งที่พอใจ เหตุนั้นทำแล้วเป็นไปเพื่อความฉิบหาย

หุติยขตสูตร คือ ประเภทของคนชั่ว 4 จำพวก ได้แก่ ผู้ประพฤติดิบในบิดา ผู้ประพฤติดิบในมารดา ผู้ประพฤติดิบในพระพุทธเจ้า ผู้ประพฤติดิบในสาวกของพระพุทธเจ้า

พอสรุปได้ว่า ประเภทของคนชั่วนั้น คือ กลุ่มของบุคคลที่มีความดีในระดับต่าง ๆ กัน สามารถที่จะจัดเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ ที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กับแนวคิดของผู้ศึกษาอื่น ๆ คือ 1. คนชั่วภายนอก ได้แก่ คนอื่นที่เป็นคนชั่ว คือ คนที่ประพฤติดี มีกายวาจา และใจที่เป็นทุจริต ประพฤติผิดในเบื้องต้น คือ ศีล 5 ข้อ อันเป็นพื้นฐานของมนุษย์ หรือผู้ ประพฤติความชั่วหยาบในลักษณะต่าง ๆ และ 2. คนชั่วภายใน ได้แก่ ตนเองที่ปฏิบัติดีปฏิบัติไม่ชอบ ด้วยกาย วาจา และใจ ที่เรียกว่าเป็นทุจริต คือ มีกายและใจที่ชั่ว ไม่อยู่ในศีลธรรม ไม่ประพฤติรักษาศีลอันเป็นพื้นฐาน ของมนุษย์หรือประพฤติดีกรรมที่เป็นความชั่วหยาบต่าง ๆ ให้แก่ตนเองและผู้อื่น

4. ชอบเที่ยวกลางคืน

ราชบัณฑิตยสถาน กล่าวว่า การเที่ยว หมายถึง กิริยาที่ไปที่โน่นที่นี้เรื่อยไป มักใช้พูดประกอบกับกริยาอื่นๆ เช่น เที่ยวหา เที่ยวพูด เที่ยวกิน เพื่อความเพลิดเพลินตามสบาย เช่น ไปเที่ยว เดินเที่ยว ท่องเที่ยว เตรีอเตรไปเพื่อหาความสนุกเพลิดเพลินตามที่ต่าง ๆ

5. ชอบเที่ยวดูการละเล่น

ราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 544) กล่าวว่า มหรสพ หมายถึง การเล่นรื่นเริง มีโขนมีละคร เป็นต้น ในทางพุทธศาสนาโทษของการชอบเที่ยวดูการละเล่น คือทำให้การทำงานเสื่อมเสียเพราะใจกังวลคอยจ้อง จ้องกับเสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้นๆ ทั้ง 6 กรณีคือ รำที่โหมไปทีนั้น ขับร้องดนตรีเสภา เพลง เถิดเทิงที่โหม ไปทีนั้น

พลอย พรปรีชา (2530, หน้า 26) กล่าวถึงโทษของการชอบเที่ยวดูการละเล่น คือ

1. ทำให้ใจแตก เพราะเกิดติดใจดูครั้งหนึ่งแล้วอยากดูซ้ำเป็นครั้งที่ 2 3 ต่อไป ถ้ายิ่งติดใจมากขึ้นก็ยิ่งไปบ่อยมากขึ้นเพียงนั้น

2. เสียทรัพย์ทรัพย์ที่เราหามาได้มันต้องเก็บไว้ใช้ในเรื่องที่เป็นจำเป็นไม่ใช่หมดเปลืองกับการเที่ยวดูการละเล่น

3. เสียเวลา การเที่ยวดูการเล่นพราหมณ์นั้น เป็นการทำให้เวลาในชีวิตของเราหมดเปลืองไป โดยไร้ประโยชน์

4. เสียการงาน เมื่อใช้เวลาอันควรทำการงานหาทรัพย์มาเลี้ยงครอบครัวหรือเวลาอันควร ดูแลรักษาสสมบัติไปดูการเล่นเสีย การหาทรัพย์หรือการดูแลรักษาครอบครัวก็เสียไป เกียวโยงไปถึง การเสียทรัพย์ด้วย เพราะการงานที่ทำนั้นก็เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์นั่นเอง

5. เกียจคร้านการงาน ความขยันเป็นทางที่นำไปสู่ความสำเร็จในเรื่องของการงานที่เราทำ และความสำเร็จนี้คือ ทางนำไปสู่ความสุขความเจริญแก่ตัวเราและครอบครัวนั่นเอง ความขยันนี้เป็นศัตรูของความเกียจคร้าน

พล้อย พรปรีชา (2530, หน้า 27) กล่าวว่า ความเกียจคร้านนี้เป็นอันตรายร้ายแรงยิ่งกว่าเหล่าและการพนันเสีย อีก คนเกียจคร้านไม่มีหวังพบความสำเร็จในชีวิตไม่มีหวังจะเอาตัวรอดได้ความเกียจคร้านนี้เป็น ต้นเหตุของความชั่วทุกชนิด

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2545, หน้า 152) กล่าวว่า ในทางพุทธศาสนาการเกียจคร้านการงาน คือ ยกเหตุต่างๆ เป็นข้ออ้างผัดไม่ทำการงาน โภคะใหม่ก็ไม่เกิด โภคะที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป คือ ให้อ้างไปทั้ง 6 กรณีว่า หนาวนัก ร้อนนัก เย็นไปแล้ว ยังเข้านัก หิวนัก อิ่มนัก แล้วไม่ทำการงาน

ทอง สมบุญ (2540, หน้า 72) กล่าวว่า เมื่อกล่าวถึงความเกียจคร้านในบริบททั่วไปแล้ว มีคำที่ใช้แทนกันอยู่สองคำซึ่งเป็นที่เข้าใจกันคือ คำว่า ความเกียจคร้าน ที่เป็นศัพท์วิชาการและเป็นคำสุภาพ และคำว่า ความขี้เกียจที่ใช้กันทั่วไปในสังคม มีศัพท์ที่ใช้เกี่ยวกับความเกียจคร้านแทนกันอยู่ 3 ศัพท์คือ คำว่า กุสีตะ อลสะ และโกสัชชะ ทั้งหมดนี้มีความหมายถึงคนเกียจคร้านและความเกียจคร้าน เป็นการบ่งชี้ถึง ลักษณะการกระทำของบุคคลหรือผลของการกระทำดังนี้

กุสีตะ แปลว่า ผู้เกียจคร้าน คนเกียจคร้าน คนผู้จมอยู่โดยอาการอันบัดดลติดพันเกลียด ใช้ใน ความหมายที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของบุคคลผู้กระทำ มีพุทธพจน์ที่ตรัสถึงศัพท์นี้ไว้ในเรื่องสัปทาสเถรวัตถ์ว่า “ผู้มีความเพียรมั่นคง แม้มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ประเสริฐกว่าผู้เกียจคร้าน ไม่มีความเพียร ที่มีชีวิตอยู่ตั้งร้อยปี”

อลสะ แปลว่า คนเกียจคร้าน ใช้ในความหมายที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของบุคคลผู้กระทำ มีพุทธพจน์ตรัสตอบปัญหาของเทวดาเรื่องทางแห่งความเสื่อมไว้ในปราภวสูตรว่า “คนผู้ชอบหลับอยู่ เสมอ ชอบสมาคม ไม่ขยันหมั่นเพียร เกียจคร้าน โกรธง่าย นั้นเป็นทางแห่งความฉิบหาย” (ขุ.สุ. 25/96/524.)

โกสัชชะ แปลว่า ความเป็นแห่งบุคคลผู้เกียจคร้านการเพิ่มพูนความปล่อยจิตไปในกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต หรือในกามคุณ 5 การไม่ทำโดยติดต่อก การทำโดยไม่มั่นคง ความประหลาดย้อย่อน ความทอดทิ้งฉันทะ ความทอดทิ้งธุระ ความไม่ทำให้เจริญ ความไม่ทำให้มาก ความไม่ตั้งใจมั่น ความไม่หมั่นประกอบ ความประมาทในการเจริญสภาวะธรรมที่เป็นกุศล (อภ.วิ. 35/932/584.) ความเกียจคร้าน ใช้ในความหมายที่เกี่ยวข้องกับลักษณะผลของการกระทำ เช่น พระดำรัสที่พระพุทธเจ้าทรงปรารภพระโกลุทายีผู้เล้าเรียนธรรมเพียงเล็กน้อยและไม่ท้อถอย จึงตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า “มนต์มีการไม่ท้อถอย เป็นมลทิน เรือนมีความไม่ขยันหมั่นเพียร เป็นมลทิน ผิวพรรณมีความเกียจคร้าน เป็นมลทิน ผู้รักษามี ความประมาท เป็นมลทิน”

ในสติกาลสูตรได้กล่าวถึงความเกียจคร้านว่าเป็นหนึ่งในอบายมุข 6 ว่า การหมกมุ่นในความเกียจคร้าน เป็นปากทางเสื่อมแห่งโศกะทั้งหลาย และยังตรัสอธิบายโทษ (สาเหตุ) แห่งความเกียจ คร้าน 6 ประการ ไว้ดังนี้ว่า

คหบดีบุตร การหมกมุ่นในความเกียจคร้านมีโทษ 6 ประการนี้คือ

1. มักอ้างว่า หนาวเกินไป แล้วไม่ทำงาน
2. มักอ้างว่า ร้อนเกินไป แล้วไม่ทำงาน
3. มักอ้างว่า เวลายืนเกินไป แล้วไม่ทำงาน
4. มักอ้างว่า เวลาเย็นเกินไป แล้วไม่ทำงาน
5. มักอ้างว่า หิวเกินไป แล้วไม่ทำงาน
6. มักอ้างว่า กระจายเกินไป แล้วไม่ทำงาน (ที.ปา. 11/247/202.)

เมื่อเขามากไปด้วยการอ้างเลศ ผัดเพี้ยนการงานอยู่อย่างนี้โศกะที่ยังไม่เกิด ก็ไม่เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็ถึงความเสื่อมสิ้นไป คหบดีบุตร การหมกมุ่นในความเกียจคร้านมีโทษ 6 ประการนี้ ในการกล่าวอ้างเหตุแห่งความเกียจคร้านดังกล่าวข้างต้น สามารถแยกเห็นว่าความเกียจคร้านนั้น มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการกระทำของบุคคลอยู่ 3 ประการ คือ

1. อากาศหรือสถานที่ ได้แก่การอ้างว่า หนาวนักหรือร้อนนัก ลักษณะเช่นนี้เป็น การบ่งบอกถึงความสัมพันธ์กับอากาศหรือสถานที่ อันเป็นสาเหตุให้เกิดความเกียจคร้าน จะพบว่ามี คนเกียจคร้าน จำนวนมากที่ชอบอ้างเกี่ยวกับอากาศหรือสถานที่ที่เกื้อหนุนให้เกิดความเกียจคร้าน
2. กาลเวลา ได้แก่ การอ้างว่า เย็นแล้วหรือยังเข้าอยู่ ลักษณะเช่นนี้เป็นการบ่งบอก ถึง ความสัมพันธ์กับกาลเวลาซึ่งถือว่ามีความสำคัญมากกับชีวิตมนุษย์ เช่น คนที่นอนตื่นสายแล้วไป ทำงานไม่ทันเวลา มักจะอ้างว่ายังเข้าอยู่ ขอนอนต่ออีกหน่อย เป็นต้น ทำให้เกิดความเกียจคร้านได้
3. การบริโภคน ได้แก่ การอ้างว่า หิวนักหรือกระหายนัก ลักษณะเช่นนี้เป็นการบ่ง บอกละ ความสัมพันธ์กับการบริโภคดื่มกิน อันเป็นสาเหตุทำให้เกิดข้ออ้างที่จะทำให้เกียจคร้านได้จะ พบว่าคนที่กินอิ่มเกินไป ทำให้อย่อยยาก และเกิดอาการง่วงซึม ซึ่งเป็นที่มาของความเกียจคร้าน หรือ คนที่กินน้อย ก็ถือเป็นข้ออ้างให้เกียจคร้านได้เช่นกัน ลักษณะที่เกี่ยวข้องกัน 3 ประการนี้จะพบว่า เป็นสาเหตุของความเกียจคร้าน พุทธปรัชญา มองว่า ในสติกาลสูตรนี้กล่าวถึงความเกียจคร้านว่า เป็นบ่อเกิดแห่งความเสื่อมโศกะทรัพย์เพราะไม่ทำงาน และการกล่าวอ้างเหตุอย่างนี้มีปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวัน การกระทำเช่นนี้เป็นผลที่เกิด จากตัวบุคคลและปัจจัยแวดล้อมที่เกื้อกูล ซึ่ง เกี่ยวข้องกับสถานที่ กาลเวลา และการบริโภค จึงอาจ กล่าวได้ว่าผู้เกียจคร้านย่อมไม่สามารถสร้าง เนื้อสร้างตัวได้โศกะทรัพย์ไม่เกิดขึ้นและไม่สามารถจะเกิด ได้ทำให้ประสบความยากจน ไม่ประสบ ความสำเร็จในหน้าที่การงานก็เพราะความเกียจคร้าน กลายเป็นคนอ่อนแอ

ในขัตติยสูตร ว่าด้วยสิ่งที่ไม่ทรุดโทรม ได้กล่าวถึงการที่จิตใจตั้งอยู่ไม่ได้หรือช่อง 6 ช่อง ซึ่งทำ ให้จิตใจทรุดโทรมไม่สามารถดำรงอยู่ได้แนวคิดที่เกี่ยวกับความเกียจคร้านมีดังนี้

1. ความเกียจคร้าน
2. ความประมาท
3. ความไม่ขยัน
4. ความไม่สำรวม

5. ความมักหลับ

6. ความอ้างเลศไม่ทำงาน

ในนชิรติสูตรนี้มองหาสาเหตุที่ทำให้เกิดความทธุโถม เป็นการมองหาสาเหตุที่เกิดขึ้นใน จิตใจของบุคคลทำให้โน้มน้าวให้เกิดความเกียจคร้าน และกล่าวถึงความเกียจคร้าน และเหตุที่ สนับสนุนให้เกิดความเกียจคร้านที่ชัดเจนที่สุดพระสูตรหนึ่ง ความเกียจคร้านในพระสูตรนี้ถือว่าเป็น จุดเริ่มต้นทำให้เกิดคำสอนที่ไม่ดีซึ่งเข้าชุดกันเป็นลำดับ ซึ่งสามารถเกิดได้ทุกคน อีกประเด็นหนึ่งซึ่ง เห็นได้ชัดคือ ความเกียจคร้านนั้นมีสภาพเป็นกลางที่รองรับสาเหตุอื่น ซึ่งถูกเรียกขานว่าเป็นความ เกียจคร้าน เช่น การอ้างเลศไม่ทำงาน เป็นความเกียจคร้านประเภทหนึ่ง เป็นต้น ซึ่งในกรณีนี้ความ เกียจคร้านนอกจากจะมีความหมายในตัวของมันเองแล้ว ยังมีสาเหตุอื่นที่ถูกจัดเข้าเป็นส่วนหนึ่งด้วย

ในอนาคามิผลสูตรและอัคคัมมสูตร ได้กล่าวถึงการเกี่ยวข้องกับความเกียจคร้าน ซึ่งเป็น อุปสรรคต่อการบรรลุคุณธรรมขั้นสูง เพราะเมื่อเกี่ยวข้องหรือละไม่ได้แล้ว ย่อมไม่อาจทำให้แจ้ง อนาคามิผลและธรรมชั้นเลิศสูงขึ้นไปได้แนวคิดที่เกี่ยวกับความเกียจคร้านมีดังนี้

1. ความไม่มีศรัทธา คือ ขาดความเชื่อมั่น
2. ความไม่มีหิริคือ ความละอายแก่ใจ
3. ความไม่มีโอตตปปะ คือ ความเกรงกลัว
4. ความเกียจคร้าน คือ ขาดความพยายาม
5. ความหลงลืมสติคือ ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน
6. ความมีปัญญாதรม

เนื้อหาในพระสูตรทั้งสองนี้เป็นพระสูตรที่กล่าวไว้สำหรับบรรพชิต พุทธปรัชายัง เน้นว่าผู้ที่ หวังจะบรรลุธรรมคืออนาคามิผลและอรหัตตผลว่า จะต้องเว้นจากความเสื่อมเหล่านี้ให้ได้ เพราะ ความเกียจคร้าน มักท้อแท่ง่วงซึม มีความเพียรย่อหย่อน เป็นธรรมที่ขัดขวางการบรรลุธรรมที่จะ นำไปสู่ประโยชน์ขั้นสูงสุด

ในรัตติทิวสสูตรนั้น เป็นสูตรที่กล่าวถึงเรื่องของวันเวลาคือกลางคืนและกลางวันที่ผ่านมา มี ความเกียจคร้านทั้งกลางวันและกลางคืน พึงหวังได้แต่ความเสื่อมในกุศลธรรมทั้งหลาย ไม่มีความ เจริญ แนวคิดที่เกี่ยวกับความเกียจคร้านมีดังนี้

1. เป็นผู้มักมาก มีความคับแค้นใจ ไม่สันโดษด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และ คิลานปัจจัย เกสัชบริหารตามแต่จะได้
2. เป็นผู้ไม่มีศรัทธา คือ ขาดความเชื่อมั่น
3. เป็นผู้ทุศีล คือ ประพฤติแต่ทางเสียหายทางกายและวาจา
4. เป็นผู้เกียจคร้าน ไม่มีความเพียรพยายาม
5. เป็นผู้หลงลืมสติปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน
6. เป็นผู้มีปัญญาทรม เพราะอวิชชา

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 147) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความเกียจคร้านไว้ดังนี้ คำว่า เกียจ หมายถึง คด ไม่ซื่อ โกง คร้าน เช่น เกียจคร้าน หมายถึง ซี้เกียจ ไม่อยากทำงาน มีความรู้สึกไม่อยากจะทำ หรือคิด หรือไม่อยากแสดงอาการใดๆ ตามปกติเมื่อใช้พูดมักมีคำว่า ซี้

ประกอบหน้า เช่น ชี้อารมณ์ และมักใช้คู่กับคำว่า เกียจ เป็นเกียจคร้าน ชี้อารมณ์ชี้อารมณ์หมายความว่า ไม่อยากทำงาน

สรุปได้ว่า ความเกียจคร้านเป็นอันตรายร้ายแรงยิ่งกว่าเหล่าและการพนันเสียอีก คนเกียจ คร้านไม่มีหวังพบความสำเร็จในชีวิตไม่มีหวังจะเอาตัวรอดได้ความเกียจคร้านนี้เป็นต้นเหตุของความ ชั่วทุกชนิด

2.6.4 ลักษณะของอบายมุข

ลักษณะของอบายมุข ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึง ลักษณะของคนชั่ว ลักษณะภายนอก และ ลักษณะ ภายในของคนชั่ว มีประเด็นที่จะนำมาศึกษา ดังนี้

ลักษณะของคนชั่วโดยย่อ คือ อนุโลมตามหลักของทุจจริต 3 กำหนดลักษณะทางความคิด (มโนกรรม) มี 3 ประการ ได้แก่ 1. คิดอยากได้ของคนอื่นมาเป็นของตนโดยไม่ชอบ ไม่ถูกต้องตาม หลักของสัมมาสัมมัตตะ คือ การงานไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม และสัมมาอาชีวะ อาชีพที่สุจริต 2. คิดพยาบาท อาฆาตคนอื่น จนกระทั่งนำไปสู่การทำร้ายร่างกาย ทรัพย์สิน 3. คิดเห็นผิดจากหลัก พุทธธรรม คือ เป็นคนดองตนอยู่ในมัจฉา ทิฐิไม่เชื่อบุญ บาป ไม่เชื่อกรรมดี กรรมชั่ว เป็นต้น

ส่วนในทศนิกาย ปาฏิหาริย์ จัดด้านความคิดของคนชั่วเป็น 3 ลักษณะใกล้เคียงกัน คือ คน ชั่วมักจะดำริจิตของตนไปในทาง ในทางพยาบาท และในทางเบียดเบียน ซึ่งท่านเรียกความดำริอย่าง นี้นี้ว่า เป็น อุกุศลสังกัปปะ กำหนดลักษณะทางคำพูด (วจีกรรม) มี 4 ประการ ได้แก่

1. ชอบพูดโกหก คำเท็จ ไม่จริงใจในการเจรจา
2. ชอบพูดใส่ร้ายป้ายสีส่อเสียดคนอื่น
3. ชอบพูดคำหยาบคาย ไม่สุภาพ
4. ชอบพูดจาไร้สาระหาแก่นสารไม่ได้ไม่มีประโยชน์กำหนดลักษณะคนชั่วทางการกระทำ (กายกรรม) มี 3 ประการ ได้แก่

- 4.1 ทารุณคนหรือสัตว์ให้รับทุกข์ทั้งกายและจิตใจด้วยอุบายต่างๆ
- 4.2 ลัก ปล้น ชิงทรัพย์คดโกงทรัพย์สินคนอื่น ด้วยอุบายต่าง ๆ
- 4.3 ประพฤติผิดในกาม คือ ล่วงละเมิดคนรัก คู่ครองคนอื่น

ลักษณะคนชั่วโดยทั่วไปนั้น จะพึงทราบด้วยอำนาจทุจจริต ทั้ง 3 ประการ ดังนี้คือกาย ทุจจริต มีการประพฤติชั่ว วจีทุจจริต มีวาจาชั่ว มโนทุจจริต มีความคิดชั่ว เป็นเบื้องต้น เพราะคนชั่ว เมื่อคิด ย่อมคิดแต่เรื่องที่ชั่ว ด้วยอำนาจอกุศล พยาบาท และมัจฉาทิฐิแม้เมื่อพูด ก็พูดจำเพาะแต่ คำที่พูดชั่ว ต่างโดยวจีทุจจริตมีมุสาวาท เป็นต้น แม้เมื่อทำก็ทำจำเพาะแต่กรรมที่ทำชั่วด้วยสามารถ กายทุจจริต มีปาณาติบาต เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ทุจจริตทั้งหลายมีความคิดเรื่องที่คิดชั่วเป็นต้นของเขา ท่านจึง เรียกว่า ชั่วลักษณะ พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ชั่วลักษณะชั่วนิमित ชั่วพยานของคนชั่ว 3 ประการเหล่านี้ 3 ประการ อะไรบ้าง ภิกษุทั้งหลาย คนชั่วในโลกนี้ย่อมเป็นผู้คิดแต่เรื่องที่คิดชั่ว พูด แต่คำที่พูดชั่ว ทำแต่กรรมที่ทำชั่ว” ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นนี้จึงทำให้เราทราบถึงลักษณะของคนชั่วได้ด้วยการสังเกตจากความ ประพฤติจริยาวิจา หรือความรู้สึกนึกคิดของบุคคลนั้น ๆ ได้ว่าบุคคลใดมีลักษณะของคนชั่วด้วยการ ได้อยู่ร่วมและสมาคมของเรากับบุคคลในโอกาสและสถานที่ต่างกันไป เช่น ในครอบครัว

สถานที่ ทำงาน หรือในชุมชน ด้วยการกำหนดลักษณะที่ปรากฏโดยนัยแห่งทุจริต 3 ดังกล่าวแล้ว ข้างต้นเป็น เครื่องตรวจสอบเป็นปฐมก่อนตามลำดับ ดังความที่พระพุทธองค์ตรัสกับภิกษุทั้งหลาย ตามความแห่ง พระสูตรต้นปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ ขั้วบัณฑิตสูตรความว่า สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาค ประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐีเขตกรุงสาวัตถี ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาคได้รับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย” ภิกษุเหล่านั้นทูลรับสนองพระดำรัสแล้ว พระผู้มีพระภาคจึงตรัสเรื่องนี้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ลักษณะของคนชั่ว เครื่องหมายของคนชั่ว ความประพฤติ ไม่ขาดสายของคนชั่ว 3 ประการนี้ลักษณะของคนชั่ว 3 ประการอะไรบ้าง ? คือ คนชั่วในโลกนี้ชอบ คิดแต่เรื่องชั่ว ชอบพูดแต่เรื่องชั่วชอบทำแต่กรรมชั่ว”

ถ้าคนชั่วไม่ชอบคิดเรื่องชั่ว ไม่ชอบพูดเรื่องชั่ว ไม่ชอบทำกรรมชั่วเช่นนั้นบัณฑิตทั้งหลายจะพึงรู้จักเขาด้วยเหตุไรว่า “ผู้นี้เป็นคนชั่ว ไม่ใช่คนดี” แต่เพราะคนชั่วชอบคิดแต่เรื่องชั่ว ชอบพูดแต่เรื่องชั่วและชอบทำแต่กรรมชั่ว ฉะนั้น บัณฑิตทั้งหลายจึงรู้จักเขาว่า “ผู้นี้เป็นคนชั่วไม่ใช่คนดี”

จากความแห่งพระสูตรดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่า คนผู้มีปกติชอบคิดชั่ว พูดชั่ว ทำชั่ว อยู่เสมอ ชื่อว่าเป็นคนชั่ว คนไม่ดี เพราะฉะนั้น จะพึงสังเกตและสรุปได้ว่าถ้าบุคคลใดมีปกติชอบคิดชั่ว พูดชั่วและทำชั่วอยู่เสมอ บุคคลนั้นชื่อว่ามีลักษณะแห่งความเป็นคนชั่ว เป็นคนไม่ดีได้ด้วยตนเอง เป็นลำดับแรก ก่อนที่จะพิจารณาลักษณะอื่น ๆ ของคนชั่วโดยลำดับ ลักษณะที่ทำให้ทราบถึงความเป็นคนชั่วได้นั้น มีกล่าวไว้ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาหลาย เล่ม ทั้งในส่วนที่เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับคนชั่วโดยตรง ในยุคสมัยของพระองค์ หรือในอดีตชาติต่าง ๆ ของบุคคลทั่วไปนั้น ได้มีการกล่าวถึงลักษณะของคนชั่วไว้มากมาย ซึ่งจะเรียกว่าผู้มีลักษณะเป็นชั่วชน จะเห็นได้ว่าบุคคลผู้ประกอบด้วย สิ่งที่ไม่เป็นธรรม ไม่เป็นประโยชน์ เป็นต้นเหตุแห่งกรรมชั่ว มีปาณาติบาตเป็นต้น ที่มี โลภะ โทสะ โมหะ เป็นเหตุเกิดแห่งกรรม นำไปสู่ความไม่สะอาดทางกาย ทางวาจา ทางใจ เป็นธรรมที่ไม่ดี เป็นอกุศลธรรม เป็นธรรมที่มีอาสวะ ประกอบด้วยโทษ เป็นธรรม ที่เป็นเหตุให้เดือดร้อน เป็นธรรมที่เป็นเหตุให้ถึงจุดและปฏิสนธิ เป็นธรรมที่มีทุกข์เป็นกำไรเป็นธรรมที่มีทุกข์เป็นวิบาก เป็นธรรมที่ไม่ใช่จริยมรรค เป็นธรรมฝ่ายดำ เป็นอสังฆธรรม เป็นธรรมของอสังฆบุรุษ ธรรม 10 ประการนี้ เป็นธรรมที่ไม่ควรให้เกิดขึ้น เป็นธรรมที่ไม่ควรเสพ เป็นธรรมที่ไม่ควรเจริญ เป็นธรรมที่ไม่ควรให้มาก เป็นธรรมที่ไม่ควรระลึก เป็นธรรมที่ไม่ควรทำให้แจ้ง บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม 10 ประการดังกล่าว เป็นผู้ไม่ควรเสพ ไม่ควรเข้าไปนั่งใกล้ ไม่ควรบูชา ไม่ควรสรรเสริญ ไม่ควรเคารพ ไม่ควรยำเกรง ไม่ควรให้ยินดี ย่อมไม่บริสุทธฺิ ย่อมครอบงำมานะไม่ได้ ย่อมไม่เจริญด้วยปัญญา ย่อม ประสพ สิ่งที่ไม่ใช่บุญเป็นอันมาก ดังนั้นบุคคลนั้นจึงชื่อว่าชั่ว คือ อกุศลกรรมบถ 10 เป็นทางแห่งอกุศลกรรม ทำความชั่ว กรรมชั่วอันเป็น สู่ความเสื่อม ความทุกข์ และทุกติในสัมปรายภพเป็นที่สุด ประกอบด้วย การกระทำ ที่เรียกว่า “อธรรม” หรือธรรมฝ่ายที่ไม่ดี เป็นเครื่องหมายของคนชั่ว ซึ่งได้กล่าวไว้ใน พระสูตรต้นปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ ขั้วบัณฑิตสูตร บัญญัติเกี่ยวกับ ลักษณะคน ชั่ว ซึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสดังนี้ว่า

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย ลักษณะเครื่องหมายเครื่องอ้างว่า เป็นชั่วของคนชั่วนี้มี 3 อย่าง 3 อย่างเป็นไฉน...ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนชั่วในโลกนี้มักคิดความคิดที่ชั่ว มัก พูดคำพูดที่ชั่วและทำการ

ทำให้ชั่วเพราะคนชั่วมักคิดความคิดที่ชั่ว มักพูดคำพูดที่ชั่ว และมักทำการทำที่ชั่ว ฉะนั้น พวกบัณฑิตจึงรู้ว่า นี่เป็นคนชั่ว เป็นอัสตบุรุษ”

จากพุทธพจน์ดังกล่าว จะเห็นว่า พระพุทธองค์กำหนดเอาการกระทำเป็นเครื่องบอกให้ทราบ ถึงลักษณะของคนชั่ว ซึ่ง “ลักษณะ” ของคนชั่ว นั้น เป็นสิ่งที่บอกให้ทราบถึงคุณสมบัติของคนชั่วได้ ว่า เป็นผู้ประพฤติกกรรม 3 ประการ คือ ลักษณะที่บอกถึงความเป็นคนชั่ว 3 ประการ คือ

1. ทำชั่ว
2. พูดชั่ว
3. คิดชั่ว

คำว่า “ชั่ว” นั้น หมายถึง เลว, ร้าย” อาจกล่าวได้ว่า “ดี” นั่นคือ “สุจริต” และ “ชั่ว” นั่นคือ “ทุจริต” ฉะนั้น กายทุจริต วาจาทุจริต และใจทุจริต จึงหมายถึง ความประพฤติที่แสดงออกทางกาย ทางวาจา และทางใจ ที่ชั่ว ไม่ชอบด้วยธรรม ซึ่งกำหนดลักษณะของคนชั่วได้ดังนี้

1. คนชั่วมีลักษณะทางการกระทำ (กายกรรม) มี 3 ประการ คือ

- 1.1 ทารุณคนหรือสัตว์ให้ได้รับทุกข์ทั้งกายและจิตใจด้วยอุบายต่าง ๆ
- 1.2 ลัก ปล้น ชิงทรัพย์ คดโกงทรัพย์สินคนอื่น ด้วยอุบายต่าง ๆ
- 1.3 ประพฤติผิดในนาม คือลวงละเมิดคนรัก คู่ครองคนอื่น

2. คนชั่วมีลักษณะทางคำพูด (วจีกรรม) มี 4 ประการ คือ

- 2.1 ชอบพูดโกหก คำเท็จ ไม่จริงใจในการเจรจา
- 2.2 ชอบพูดใส่ร้ายป้ายสี ส่อเสียดผู้อื่น
- 2.3 ชอบพูดคำหยาบคายไม่สุภาพ
- 2.4 ชอบพูดจาไร้สาระหาแก่นสารไม่ได้ พูดไม่มีประโยชน์

3. คนชั่วมีลักษณะทางความคิด (มโนกรรม) มี 3 ประการ คือ

- 3.1 คิดอยากได้ของคนอื่นมาเป็นของตนโดยไม่ชอบ ตามหลักของสัมมารักกันมันตะ
- 3.2 คิดพยาบาท อาฆาตคนอื่น จนกระทั่งนำไปสู่การทำร้ายร่างกาย และทรัพย์สิน
- 3.3 คิดเห็นผิดจากหลักของพระพุทธธรรม คือเป็นผู้ที่ดำรงตนอยู่ในมิจฉาทิฎฐิ ไม่

เชื่อบุญบาปไม่เชื่อเรื่องกรรมดีกรรมชั่ว

จะเห็นได้ว่าว่าคุณลักษณะของคนชั่วมักเกิดจากการทำชั่วทางกาย วาจา และใจ เป็น คุณลักษณะพิเศษเป็นสำคัญซึ่งเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงผู้ที่อยู่ข้างเคียงได้อย่างชัดเจนซึ่งจะเห็นผลได้ทั้งใน ปัจจุบันและอนาคต ซึ่ง พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ) (2529, หน้า 6) ในหนังสือ มงคล 38 พิสดาร ได้อธิบายถึงลักษณะของคนชั่วเอาไว้ว่า “ลักษณะของคนชั่วอีกความหมายหนึ่ง คือ คนที่ตัดเสียซึ่งประโยชน์ 2 คือ ประโยชน์ชาตินี้ 1 ประโยชน์ชาติหน้า 1 ตัดเสียซึ่งประโยชน์ชาตินี้ คือ เกียจคร้านไม่รักษาทรัพย์ เลี้ยงชีวิตด้วยความประมาท และคบคนชั่ว ส่วนการตัดเสียซึ่งประโยชน์ ชาติหน้า คือการไม่มีศรัทธาในพุทธศาสนา, การไม่มีศีล, การไม่มีสุตะการฟังธรรมเทศนา, การไม่มีจาคะบริจาคทานมีข้าว มีน้ำ, การไม่มีปัญญาพิจารณาสังขารให้รอบ รู้ตามความเป็นจริงที่มี เช่น ครุทั้ง 6 อันได้แก่ อชิตเกสภัมพล สญชัยเวลัฏฐบุตร และ นอกจากครุทั้ง 6 แล้ว ก็ยังมีพระ เทวทัตอีก”

จากข้อความดังกล่าว จะพบว่า ลักษณะของคนชั่วอีกแบบหนึ่งที่กล่าวถึงนั้น ก็รวมถึง ลักษณะ ทั้ง 3 ประการ ตามที่มีในพระสูตรต้นตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ ชั่วบัณฑิต สูตร ดังที่ได้กล่าว แล้วในตอนต้น คือ ลักษณะของการทำชั่ว พุตชั่ว และคิดชั่ว นอกจากนี้คุณลักษณะ ของคนยังส่งผล ในทางที่เป็นโทษทั้งในปัจจุบันและอนาคตโดยการแยกลักษณะให้ชัดเจนขึ้นอีกได้ ดังนี้ คือ

1. ประโยชน์ในชาตินี้ปัจจุบัน 4 ประการ ได้แก่
 - 1.1 การที่เป็นคนเกียจคร้านไม่ทำกิจการและหาวิชาความรู้ที่จะนำมาซึ่งลาภผล
 - 1.2 การไม่รักษาทรัพย์ของตนด้วยอุบายแห่งปัญญา
 - 1.3 เลี้ยงชีวิตด้วยความประมาททรัพย์
 - 1.4 คบคนชั่วสันดานบาปเป็นมิตร
2. ประโยชน์ชาติหน้าอนาคต 5 ประการ ได้แก่
 - 2.1 การไม่มีศรัทธาความเชื่อในคุณพระรัตนตรัย
 - 2.2 การไม่มีศีล 5 ศีล 8 เป็นเครื่องรักษากายวาจาใจ
 - 2.3 การไม่มีสุตะการฟังธรรมเทศนา
 - 2.4 การไม่มีจาคะ บริจาคทานข้าวน้ำ
 - 2.5 การไม่มีปัญญาพิจารณาสังขารให้รอบรู้

นอกจากนั้น ยังยกบุคคลผู้มีลักษณะของคนชั่วเมื่อครั้งสมัยพุทธกาลเป็นตัวอย่าง เช่น ครุฑทั้ง 6 อันได้แก่ ปุณณกัสสป 1 มักขลิโคศล 1 นิคัณฐนาฏบุตร 1 สยชัยเวฬุณบุตร 1 ปกุกกัจ จายนะ 1 อชิตเกสกะมพล 1 เป็น 6 นอกจากครุฑทั้ง 6 และพระเทวทัต

ลักษณะของคนชั่วนั้น เป็นอาการนามที่บอก หรือเป็นเครื่องหมายกำหนดให้รู้ถึง คุณค่าของ บุคคลผู้นั้นว่า มีลักษณะทางอกุศล คือ คิด ทำ และพูดไปในทางที่ไม่ดี อันได้แก่

1. ลักษณะชั่วทางกาย คือ กายทุจริต 3 อย่าง ได้แก่ ฆ่าสัตว์มีชีวิตถึงตาย ทำลายชีพ มนุษย์ โจรกรรม ฉ้อโกงสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้อนุญาต ล่วงประเวณีทางกาม ผิดจารีตประเพณีและ กฎหมาย

2. ลักษณะชั่วทางวจี คือ วจีทุจริต 3 อย่าง ได้แก่ พูดเท็จ สับปลับ พูดโกหก หลอกลวง พูด ส่อเสียด ยุแหยให้แตกแยกสามัคคี พูดคำหยาบ ระคายหู หลายโลน ด่าเปรย ถากถาง แดกดัน กรรโชก พูดเพ้อเจ้อ เหลวไหล ไร้สาระ ไม่เหมาะแก่กาลและสถานที่

3. ลักษณะชั่วทางมโน คือ มโนทุจริต 3 อย่าง ได้แก่ โลภอยากได้ของผู้อื่น จิตหมายจะเอา สมบัติ ของผู้อื่นมาครอง ปองร้ายเขา ผูกใจเจ็บแค้นแค้นต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น เห็นผิดจากคลอง ธรรม ขัดแย้งกฎธรรมชาติ ดังนั้น คนชั่วจึงมีความชั่ว 3 ประการ คือ 1) มีลักษณะทางด้านความคิดที่ ชั่ว 2) มีลักษณะทางด้านคำพูดที่ชั่ว และ 3) มีลักษณะทางด้านการกระทำที่ชั่ว

จากการลักษณะของคนชัวดังกล่าวทำให้ทราบว่า ลักษณะต่าง ๆ ของคนชั่ว ที่ ประกอบด้วย การทำชั่ว การพูดชั่ว และการคิดชั่ว ทั้ง 3 ประการนั้น คือ การกระทำในทางกาย วาจาและใจ ที่เป็น ทุจริต จึงได้ชื่อว่า “ชั่ว” ย่อมจัดว่าเป็นคนชั่วทั้งสิ้น ในภาษาที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป อาจเรียกแตกต่างกัน คือ อาจเรียกว่า คนชั่วบ้าง คนเลวบ้าง คนเกะกะเกราะบ้าง หรือ คนอันธพาล ชั่วบ้างนั้น ต่างก็จัด ว่าเป็นลักษณะของคนชั่วทั้งสิ้น

นอกจากนี้ก็จะเห็นได้ว่า คนชั่วทั้งปวงย่อมปรากฏโดยความประพฤติทางกายเป็น กายทุจริต ทางวาจาเป็นวจีทุจริตและทางใจเป็นมโนทุจริต ซึ่งมีโลภะ โทสะ โมหะ เป็นมูลเหตุแห่งคุณลักษณะของคนชั่ว

ลักษณะของคนชั่วที่ปรากฏและสามารถกำหนดรู้ได้ด้วยอาการทางกาย ที่ประพฤติไม่ดีให้เห็น ทางวาจาด้วยคำพูดที่ไม่สุภาพหรือโกหกเป็นต้น หรือทางใจด้วยความคิดมีความเห็นแก่ตัวหรือ มักรโกรธ เป็นต้นนั้น จัดได้ว่าเป็นเบื้องต้นของการนำไปสู่ความเป็นคนชั่วและนำไปสู่ความเกิดขึ้นของ อกุศลธรรมและอสังขธรรมอื่น ๆ ที่จะตามมาและฝังลึกในจิตใจของบุคคลนั้น

ลักษณะคนชื่อนั้น จะทราบด้วยอำนาจทุจริตมีความคิดเรื่องที่ดีชั่วเป็นต้น เพราะคนชั่ว เมื่อ คิด ย่อมคิดแต่เรื่องที่ชั่ว ด้วยอำนาจอภิชฌา พยาบาท และมีฉันทิภูมิมิเมื่อพูด ก็พูดจำเพาะแต่คำที่ พูดชั่ว ต่างโดยวจีทุจริตมีมสาวาท เป็นต้น แม้เมื่อทำ ก็ทำจำเพาะแต่กรรมที่ทำชั่วด้วยสามารถกาย ทุจริต มีปาณาติบาตเป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ทุจริตทั้งหลายมีความคิดเรื่องที่ดีชั่ว วาจาชั่วและการ กระทำชั่ว ของคนชื่อย่อมเป็นไปในอำนาจของ อกุศลธรรม ที่มีฉันทิภูมิมิเป็นมูลเหตุโดยถ่ายเดียวที่ นำไปสู่การทำชั่วทางกาย วาจา และทางใจ เรียกว่า อกุศลกรรม หมายถึง กรรมที่เป็นอกุศล กรรมชั่ว การกระทำที่ไม่ดีไม่ฉลาด ไม่เกิดจากปัญญา ทำให้เสื่อมเสียคุณภาพชีวิต หมายถึง การกระทำที่เกิด จากอกุศลมูลทั้ง 3 ประการ ซึ่งเป็นรากเหง้าของอกุศล ต้นตอของความชั่ว ทั้งทางกาย วาจา และใจ อันได้แก่ โลภะ ความอยากได้โทสะ ความคิดประทุษร้าย และโมหะ ความหลง (ที.ปา.11/393/291.) ซึ่งนับได้ว่าเป็น มูลเหตุให้มีความคิดฝักใฝ่ในอกุศลกรรมด้วยอำนาจของอกุศลวิตก ซึ่งเป็นความตรึกที่เป็นอกุศล ความ นึกคิดที่ไม่ดีทั้ง 3 ประการ คือ

1. กามวิตก ความตรึกในทางกาม, ความนึกคิดในทางแสหาหรือพัวพันติดข้องในสิ่งสนอง ความอยาก

2. พยาบาทวิตก ความตรึกในทางพยาบาท, ความนึกคิดที่ประกอบด้วยความขัดเคืองเพ่งมอง ในแง่ร้าย

3. วิหิงสาวิตก ความตรึกในทางเบียดเบียน, ความนึกคิดในทางทำลาย ทำร้ายหรือก่อความ เดือดร้อนแก่ผู้อื่น

อกุศลวิตกทั้ง 3 ประการนั้น เป็นปัจจัยนำไปสู่ความการประพฤติทุจริตทางกาย ทางวาจา ทางใจ อันเป็นฝักฝ่ายแห่งอกุศลธรรม กรรมชั่วโดยส่วนเดียว

คนชั่วมีธรรมผิดเป็นลักษณะ และปรากฏโดยความความคิด การพูด การกระทำที่ตั้งอยู่ในมิจฉัตตะ ภาวะที่ผิดความเป็นสิ่งที่ผิด ทั้ง 10 ประการดังนี้ คือ

1. มิจฉาทิภูมิมิเห็นผิด ได้แก่ ความเห็นผิดจากคลองธรรมตามหลักกุศลกรรมบถ และ ความเห็นที่ไม่นำไปสู่ความพ้นทุกข์

2. มิจฉาสังกัปปะ ดำริผิด ได้แก่ความดำริที่เป็นอกุศลทั้งหลาย ตรงข้ามจากสัมมาสังกัปปะ

3. มิจฉาวาจา วาจาผิด ได้แก่ วจีทุจริตทั้ง

4. มิจฉากัมมันตะ กระทำผิด ได้แก่กายทุจริตทั้ง 3

5. มิจฉาอาชีวะ เลี้ยงชีพผิด ได้แก่ เลี้ยงชีวิตในทางทุจริต

6. มิจฉาวายามะ พยายามผิด ได้แก่ความเพียรตรงข้ามกับสัมมาวายามะ

7. มิจฉาสติระลึกผิด ได้แก่ ความระลึกถึงเรื่องราวที่ล่วงแล้ว เช่นระลึกถึงการได้
ทรัพย์การไถ่ยศ เป็นต้น ในทางอกุศล อันจัดเป็นสติเทียม เป็นเหตุชักนำใจให้เกิดกิเลส มีโลภะ มานะ
อิสสา มัจฉริยะ เป็นต้น

8. มิจฉาสมาธิตั้งจิตผิด ได้แก่ ตั้งจิตเพ่งเล็ง จดจ่อปักใจแน่วแนในกามะราคะ
พยาบาท เป็นต้น หรือเจริญสมาธิแล้ว หลงเพลิดเพลिन ติดหมกมุ่น ตลอดจนนำไปใช้ผิดทาง ไม่เป็นไป
เพื่อญาณทัสสนะ และความหลุดพ้น

9. มิจฉาญาณ รู้ผิด ได้แก่ ความหลงผิดที่แสดงออกในการคิดอุบายทำความชั่ว
และในการพิจารณาทบทวนว่าความชั่วนั้น ๆ ตนกระทำได้อย่างดีแล้ว เป็นต้น

10. มิจฉาวิมุตติหลุดพ้นผิด ได้แก่ยังไม่ถึงวิมุตติสำคัญว่าถึงวิมุตติหรือสำคัญผิดในสิ่ง
ที่มีใช่ วิมุตติว่าเป็นวิมุตติ

บุคคลย่อมจะพิจารณาเห็นคนชั่วหรือลักษณะของคนชั่ว ด้วยการปรากฏทางกายทาง
วาจา และทางใจ ที่เป็นไปในอำนาจของความประพฤติดุติ ภาวะผิด โดยถ่ายเดียว จากการศึกษา
ลักษณะของคนชั่วมากพอสมควรพอสรุปได้ว่า ลักษณะของคนชั่วนั้นคือกลุ่ม ของบุคคลที่มีความชั่วใน
ระดับต่าง ๆ กัน สามารถที่จะจัดเป็นลักษณะ 2 ลักษณะ ที่สอดคล้องและ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
กับแนวคิดของผู้ศึกษาอื่น ๆ ดังนี้

1. ลักษณะภายนอกของคนชั่ว บุคคลผู้ประกอบด้วยลักษณะแห่งคนชั่ว ซึ่งมีปกติ
ประพฤติชั่วด้วยกาย วาจา ใจ เชื่อว่าคนชั่ว ด้วยเหตุนี้คนที่อยู่รอบตัวเรา ไม่ว่าจะเป็นอยู่ในสถานภาพ หรือ
สถานที่ใดก็ตาม เมื่อปรากฏโดยลักษณะ แห่งคนชั่ว คือการประพฤติผิดทางกาย การประพฤติผิดทาง
วาจา ย่อมเป็นเหตุชักนำให้เราเข้าสู่ภาวะ ความเป็นคนชั่ว และประสบกับภัยอันตรายทั้งปวงได้บุคคล
เหล่านี้เรียกว่า ปาปมิตร หรือคนเทียม มิตร ได้แก่เพื่อนที่ไม่ดีมีแต่ทำความทุกข์ความเสียหายมาสู่ผู้
คบหาและสมาคมด้วย ย่อมปรากฏโดย ลักษณะดังนี้

1. คนชั่วย่อมมีลักษณะปรากฏด้วยความประพฤติชั่วทางกาย วาจาและใจ ด้วย
อำนาจแห่ง อกุศลกรรมบถ 10 ประการ ดังนี้กายกรรม 3 การกระทำชั่วทางกาย ปาณาติบาต การทำ
ชีวิตสัตว์ให้ ตกล่วง ปลงชีวิต อทินนาทาน การถือเอาของที่เขามิได้ให้โดยอาการขโมย ลักทรัพย์
กาเมสุมิฉาจาร ความประพฤติผิดในกาม วชิกรรม 4 การกระทำชั่วทางวาจา มุสาวาท การพูดเท็จปิ
สุณาวาจา การพูด วาจาเสื่อมเสีย ผรุสวาจา การพูดวาจาหยาบ สัมผัปปาลาปะ การพูดเพื่อแฉ่มโน
กรรม 3 การกระทำทางใจ อภิชฌาเพ่งเล็งอยากได้ของเขา พยาบาทคิดร้ายผู้อื่น มิจฉาวิภูติเห็นผิด
จากคลองธรรม

2. คนชั่วย่อมมีลักษณะปรากฏโดยภาวะที่ผิดจากคลองธรรม ด้วยอำนาจแห่ง
มิจฉาวิภูติทำให้บุคคลไม่สามารถรักษาความดีมีภาวะปรากฏโดยความคิด การพูด การกระทำที่ตั้งอยู่
ในมิจฉัตตะ ภาวะที่ผิด อันมีมิจฉาวิภูติเป็นต้น ลักษณะภายนอกของคนชั่วดังกล่าว คือการประพฤติ
ชั่วทางกาย วาจา ใจ ที่ถ่ายทอดออกมา ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น การกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่
ควร พูดคำไม่สุภาพ หยาบคายและคิด ริษยา พยาบาท อาฆาตผู้อื่นที่ไม่เห็นด้วยกับตนหรือ
ผลประโยชน์ไม่ลงตัว ดังตัวอย่างที่ ปรากฏในพระธรรมบทตอนเมียบหลวงปรุงยาทำลายครรภ์เมียน้อย
ด้วยความริษยา ความว่า ลำดับนั้น หญิงหมั้นพูดกะนางนั้นว่า ครรภ์ตั้งขึ้นในท้องหล่อนเมื่อใด ขอให้
หล่อนบอกแก่ฉันเมื่อนั้น นางนั้นรับว่า จ๊ะ เมื่อครรภ์ตั้งขึ้นแล้ว จึงได้บอกแก่หญิงนั้น ส่วนหญิงหมั้น

นั้นแล ให้ข้าวต้มและข้าว สวยแก่งนั้นเป็นนิมิตภายหลัง นางได้ให้ยาสำหรับทำกรรมให้ตก ปนกับอาหารแก่งนั้น ครรภ์ก็ตก (แท้ง) เมื่อครรภ์ตั้งแล้วเป็นครั้งที่ 2 นางก็ได้บอกแก่หญิงหมั้นนั้น แม้หญิงหมั้นก็ได้ทำกรรมให้ตก ด้วยอุบายอย่างนั้นแล เป็นครั้งที่ 2 ลำดับนั้น พวกหญิงที่คุ้นเคยกัน ได้ถามนางนั้นว่า หญิงร่วมสามีทำอันตรายหล่อนบ้างหรือไม่ นางบอกความนั้นแล้ว ถูกหญิงเหล่านั้นกล่าวว่า หญิงอันธพาลชั่ว เหตุไร หล่อนจึงได้ทำอย่างนั้นเล่า หญิงหมั้นนี้ได้ประกอบยาสำหรับทำกรรมให้ตกให้แก่หล่อน เพราะกลัว หล่อนจะเป็นใหญ่เพราะฉะนั้น ครรภ์ของหล่อนจึงตก หล่อนอย่าได้ทำอย่างนี้อีก ในครั้งที่ 3 นางจึงไม่บอกต่อมายังหญิงหมั้นนั้นเห็นท้องของนางนั้นแล้ว จึงกล่าวว่า เหตุไร หล่อนจึงไม่บอกความที่ครรภ์ตั้งแก่ฉัน เมื่อนางนั้นกล่าวว่า หล่อนนำฉันมาแล้ว ทำกรรมให้ตกไปเสียถึง 2 ครั้งแล้ว ฉันจะบอกแก่หล่อนทำไม จึงคิดว่า บัดนี้เราฉิบหายแล้ว คอยดูแลความประมาทของนางกุมาริกานั้นอยู่เมื่อครรภ์ แก่เต็มที่แล้ว จึงได้ช่อง ได้ประกอบยาให้แล้ว ครรภ์ไม่อาจตก (แท้ง) เพราะครรภ์แก่ จึงนอนขวาง (ทวาร) เวทนากล้าแข็งได้เกิดขึ้นแล้ว

สรุปได้ว่า ลักษณะคนชั่วในภายนอกย่อมปรากฏโดยความเกี่ยวเนื่องกับจิตใจกล่าวคือ เมื่อใจ ถูกครอบงำด้วย อกุศลธรรม มีโลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้นแล้ว การกระทำทางกายก็ย่อมตั้งอยู่บนฐาน ของกายทุจริต การพูดด้วยวาจาก็ย่อมพูดด้วยอำนาจแห่งจิตทุจริต ด้วยเหตุนี้ลักษณะแห่งคนชั่วที่ ปรากฏออกมาภายนอกจึงทำให้สามารถที่จะสังเกตและรับรู้ได้ด้วยกาย วาจาเป็นต้น

2. ลักษณะภายในของคนชั่ว คนชั่วย่อมปรากฏโดยความเป็นคนโกงคนเขลา ผู้มีปัญญาน้อย ไม่รู้แจ้ง เป็น อวิญญู บุคคลเป็นอยู่ด้วยความเขลา เบาปัญญา ไม่รู้แจ้งในธรรม มีอริยสัจ 4 เป็นต้น ปรากฏด้วยอำนาจของ อวิชชาคือความไม่รู้ทั้ง 4 ประการ ดังนี้ 1. ไม่รู้ในทุกข์ 2. ไม่รู้ในทุกข์สมุทัย 3. ไม่รู้ในทุกข์นิโรธ 4. ไม่รู้ในทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา ด้วยอำนาจ อวิชชา มีความไม่รู้แจ้งในอริยสัจ 4 เป็นต้นนี้จึงชื่อว่า ผู้เป็นอยู่อย่างคนโกง คนเขลา เป็นผู้ที่มีปัญญาน้อย ไม่รู้แจ้งในสัจธรรม ด้วยเหตุที่คนชั่วมีจิตใจคือความคิดภายใน มีติดบอดพระอำนาจแห่งความไม่รู้ที่เป็นมูลเหตุให้ จิตใจมีความขุ่นมัวอยู่เสมอ ทำให้ไม่สามารถควบคุมใจให้คิดไปในทางที่ถูกต้องได้คนชั่วจึงมีลักษณะ วิปริตผิดจากคนทั้งหลาย 3 ประการ คือ 1. ชอบคิดชั่วเป็นปกติ 2. ชอบพูดชั่วเป็นปกติ และ 3. ชอบทำชั่วเป็นปกติ

ลักษณะภายในของคนชื่อนั้น ประกอบด้วยความคิดชั่ว พูดชั่ว และทำชั่วเป็นปกติดังได้ ยกตัวอย่างของลักษณะคนดีคนชั่วเพื่อเป็นอุทาหรณ์ ดังต่อไปนี้

“...ครั้งนั้น อำมาตย์ของพระราชา 2 คน คือ กาฬอำมาตย์ และชุนหอำมาตย์ กาฬอำมาตย์คิดว่า โอ... ความเสื่อมรอบแห่งราชตระกูล ทรัพย์ประมาณ 14 โกฏิ ถึงความสิ้นไปโดยวันเดียวเท่านั้น ภิกษุเหล่านี้ บริโภคทานแล้ว จักไปนอน หลับ โอ...ราชตระกูลฉิบหายแล้ว ส่วนชุนหอำมาตย์ คิดว่า แม้ทานของพระราชา ก็ใคร ๆ ไม่ดำรงอยู่ในความเป็นพระราชา ไม่อาจเพื่อถวายทานเห็นปานนั้นได้ พระราชาชื่อว่าไม่ให้ส่วนบุญแก่สัตว์ทั้งปวง ย่อมไม่มี ก็เราอนุโมทนาทานนี้ในที่สุดกตกิจแห่งพระศาสนา พระราชาทรงรับบาตรเพื่อต้องการอนุโมทนา พระศาสนา ทรงดำริว่าพระราชาถวายมหาทานเหมือนให้ห้วงน้ำใหญ่เป็นไปอยู่ มหาชนได้อาจเพื่อยัง จิตให้เลื่อมใสหรือไม่หนอ พระองค์ทรงทราบจริงจิต ของอำมาตย์เหล่านั้นแล้ว ทรง ทราบว่า ถ้าเราจักทำอนุโมทนาให้สมควรแก่ทานของพระราชาไซ้ ศีระของกาฬ อำมาตย์จักแตก 7 เสี่ยง ชุนหอำมาตย์ จักตั้งอยู่ในโศดาปัตติผล ทรงอาศัยความ อนุเคราะห์ในกาฬอำมาตย์ จึงตรัสพระคาถา 4บาทเท่านั้นแต่พระราชาผู้ทรง

ถวาย ทานเห็นปานนั้น ประทับยืนอยู่แล้ว เสด็จลุกจากอาสนะไปสู่วิหารกาฬอำมาตย์คิดสิ่ง ที่ไม่ดีและไม่อนุโมทนาทานที่พระราชถวาย ตำนานิตีเดียณภิกษุทั้งหลายอีกด้วย จาก แนวคิดนี้เองสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะภายในของคนชั่วได้อย่างชัดเจน...”

สรุปได้ว่า ลักษณะที่เป็นไปในภายในจิตใจ ของบุคคลผู้เป็นชั่ว ย่อมมีฐานความคิดที่ตั้งอยู่บน อำนาจแห่งอวิชา ความไม่รู้ เป็นผู้เขลา เบาปัญญา ไม่สามารถจะสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้กับชีวิตของ ตนเองหรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้องและคบหาสมาคมได้ เพราะจิตใจที่ถูกครอบงำด้วยอำนาจของอวิชชา ย่อม นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ผิดจากคลองธรรม ไม่ประกอบด้วยประโยชน์มีแต่โทษและความเสียหาย เป็นที่สุดฝ่ายเดียว

2.6.5 โทษและประโยชน์ของอบายมุข

อบายมุข คือ ปากทางแห่งความเสื่อม ความไม่เจริญ ความไม่องงาม และความเศร้าหมอง ซึ่งผู้วิจยได้ศึกษาถึงโทษ และเป็นประโยชน์ของอบายมุข ไว้ดังนี้

1. เสื่อมโภคทรัพย์ อบายมุข เป็นปากทางแห่งความเสื่อมโภคทรัพย์เป็นทางแห่งความเสื่อมมีโทษ ดังนี้

1.1 ติดสุราและของมีเมา โดยมีโทษ 6 อย่าง คือ ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นชัด ๆ ก่อการทะเลาะวิวาท เป็นบ่อเกิดของโรคต่าง ๆ เช่น โรคพิษสุราเรื้อรัง เสียเกียรติเสียชื่อเสียงทำให้ไม่รู้อาย ทอนกำลังปัญญา

1.2 ชอบเที่ยวกลางคืน มีโทษ 6 อย่าง คือ ชื่อว่าไม่รักษาตัว ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติเป็นที่ระแวงสงสัย เป็นป่าวให้เขาใส่ความหรือข่าวลือเป็นทางมาของเรื่องเดือดร้อน เป็นอันมาก

1.3 ชอบเที่ยวดูการละเล่น มีโทษ โดยการงานเสื่อมเสียเพราะใจกังวลคอยคิดจ้องกับ เสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้น ๆ ทั้ง 6 กรณีคือ 1. รำที่ไหนไปที่นั้น 2. – 6. ขับริ่ง ดนตรีเสภา เกิดเหตุที่ ไหนไปที่นั้น

1.4 ติดการพนัน มีโทษ 6 อย่าง คือ เมื่อชนะย่อมก่อเวร เมื่อแพ้ก็เสียดายทรัพย์ที่เสียไป ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นชัด ๆ เข้าที่ประชุมเขาไม่เชื่อถือน้ำคำพูด เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อนฝูง ไม่เป็นที่ พึ่งประสงค์ของผู้ที่จะหาคุ้มครองให้ลูกของเขา เพราะเห็นว่าจะเลี้ยงลูกเมียไม่ไหว

1.5 คบคนชั่ว มีโทษ โดยนำไปกลายเป็นคนชั่วอย่างคนที่ตนคบทั้ง 6 ประเภท คือได้เพื่อนที่จะนำไปให้กลายเป็น นักการพนัน นักเลงหญิง นักเลงเหล้า นักเลงของปลอม นักหลอกลวง นักเลงหัวไม้ 1.6 เกียจคร้านการทำงาน มีโทษ โดยทำให้ยกเหตุต่าง ๆ เป็นข้ออ้างผัดผ่อนไม่ทำการงาน โภคะใหม่ก็ไม่เกิด โภคะที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป คือ ให้อ้างไปทั้ง 6 กรณีว่า หนว่นักร่อนนัก เย็นไปแล้ว ยังเข้านัก หิวนัก อิ่มนัก แล้วไม่ทำการงาน

ที่ว่า เมื่อชนะย่อมก่อเวรนั้น เพราะธรรมดาเล่นการพนันย่อมมีได้มีเสีย เมื่อเล่นได้ใจ ย่อมอีก เหมยยามใจอยากได้มากขึ้นอีก ติดใจอยากที่จะเล่นต่อไป เกิดความเข้าใจผิดว่า เล่นการพนันหาทรัพย์ได้ ง่าย ไม่เหน็ดเหนื่อย เมื่อเล่นเสียก็คิดมุ่งหมายจะแก้มือ เอาทรัพย์กลับคืนมาให้ได้ จึงอยากเล่นต่อไป หรือถ้าเล่นได้แล้วเลิกเสีย ฝ่ายเล่นเสียก็โกรธเคือง ผูกพยาบาทอาฆาตมาดร้ายต่อไปก่อเวรกันเรื่อยไป เล่นได้ก็ต้องเปิดโอกาสให้เขาแก้ตัว เล่นเสียก็อยากเล่นแก้ตัว ในที่สุดก็ฉิบหายไปด้วยกัน ฉะนั้นจึงควรหลีกเลี่ยงงดเว้นการพนันเสีย

ที่ว่า เมื่อแพ้ย่อมเสียตายทรัพย์ที่เสียไปนั้น ธรรมดาทรัพย์ย่อมเป็นสิ่งที่หวงแหนหรือสงวนไว้ สำหรับใช้บำรุงความสุข การที่เสียทรัพย์ไปแล้วได้สิ่งตอบแทนมาสมค่า เช่น ซื้อข้าวปลาอาหาร เครื่องนุ่งห่ม หรือยารักษาโรค เป็นต้น อย่างนี้ย่อมไม่เกิดความเสียหาย เพราะเสียทรัพย์ไปในสิ่งที่สมควร แต่ถ้าเสียทรัพย์ไปเพราะเล่นการพนัน ก็เป็นการเสียที่ไม่สมควร ย่อมเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างยิ่ง ยิ่งไปคิดเล่นแก้ตัวแก้มือเพื่อให้ได้ทรัพย์คืนมา ก็จะต้องเสียทรัพย์มากขึ้นไปอีก ความเสียหายทรัพย์ก็ยิ่งทวีมากขึ้นจนกลายเป็นความทุกข์ระทมใจ ถึงกับฆ่าตัวตายก็เคยมีฉะนั้น จึงไม่ควรเล่นการพนัน

ที่ว่า ทรัพย์ย่อมฉิบหายนั้น เพราะการพนันเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน มีแพ้มีชนะ มีได้ มีเสีย หวังจะได้ตลอดไปนั้นไม่ได้ ต้องได้บ้างเสียบ้าง แต่เมื่อรวมการเล่นมาก ๆ ครั้งแล้ว เสียมากกว่าได้ แม้เมื่อ เล่นได้ก็มักจะใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย เพราะเห็นว่าได้มาง่ายในที่สุดทรัพย์ก็หมดไป อนึ่ง เมื่อหมกมุ่นอยู่ ในการพนันแล้วย่อมไม่ยอมทำงานใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ เงินที่จะได้มาใหม่ก็ไม่มีเงินเก่าก็มี แต่จะหมดไป ในที่สุดทรัพย์ย่อมฉิบหาย ที่ว่าไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำนั้น เพราะธรรมดานักเลงการพนันเป็นคนไม่มีหลักฐาน ไม่มีงาน ประจำ ไม่มีอาชีพที่แน่นอน เลี้ยงชีพด้วยเงินที่เล่นการพนัน ถึงคราวเล่นเสีย ก็มักจะปลิ้นปล้อน หลอกหลวงเขา เพื่อให้ได้เงินมาเล่นการพนัน ไม่มีใครไว้วางใจ แม้จะออกปากชักชวนใครลงทุน ประกอบกิจการงานต่าง ๆ ก็ไม่มีใครไว้วางใจ เพราะเขากลัวทำงานไม่จริง และกลัวจะเอาเงินที่ลงทุน ไปเล่นการพนันเสียหมด ฉะนั้น นักเลงการพนันจึงไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ

ที่ว่าเป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อนนั้น เพราะการพนันเป็นเรื่องฉิบหาย นักเลงพนันย่อมมี ฐานะการเงินไม่แน่นอนเมื่อเป็นเช่นนี้ เพื่อนฝูงย่อมดูหมิ่นดูแคลน มองในแง่ไม่ดีเสมอ แม้จะไปหา เพื่อนถึงบ้าน เพื่อนก็เกรงไปในทางไม่ดีไม่งามประการต่าง ๆ เช่น เกรงว่าจะมาลักทรัพย์บ้างจะมาขอยืมเงินบ้าง หรืออะไร ต่ออะไรต่าง ๆ ทำนองนี้ ทั้งนี้เพราะการพนันเป็นเหตุ ฉะนั้นท่านจึงกล่าวว่า นักเลงพนันเป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อน

ปิ่น มุทุกันต์ (2535, หน้า 446-447) กล่าวว่า อบายมุข ย่อมทำให้เกิดโทษมากมาย หากเข้าไปเกี่ยวข้อง ย่อมได้รับ โทษทุกข้อดังนี้

1. การดื่มน้ำเมา คือ การดื่มหรือเสพของมีนเมา และสิ่งเสพติดทุกชนิด การดื่มน้ำเมานั้นมี โทษ 6 อย่าง ดังนี้คือ ทำให้เสียทรัพย์ก่อการทะเลาะวิวาท ก่อเกิดโรค ได้รับการติเตียน ทำให้ไม่ รู้จักอาย และทอนกำลังปัญญา

2. การเที่ยวกลางคืน คือการออกไปเที่ยวหาความสำราญในยามค่ำคืน เช่น เที่ยวหญิงโสเภณี เป็นต้น การเที่ยวกลางคืนนี้มีโทษ 6 อย่าง ดังนี้คือ ได้ชื่อว่าไม่รักษาตัว ได้ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย ได้ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์เป็นที่ระแวงของคนทั้งหลาย มักถูกใส่ความและได้รับความลำบาก

3. เที่ยวดูการเล่น หมายถึงการชอบดูการละเล่นต่าง ๆ จนตกเป็นทาสของการเที่ยวเล่น จะเห็นการเล่นสำคัญกว่างาน พอได้ข่าวว่ามีงานที่ไหนก็ทนอยู่ไม่ได้ทำให้เสียงานหลัก มีโทษตามวัตถุที่ไปดู 6 อย่าง ดังนี้คือ ราที่เผลอไปที่นั่น ขบรื่องที่เผลอไปที่นั่น ดิดสิดเปาที่เผลอไปที่นั่น เสภาที่เผลอไปที่ นั่น เพลงที่เผลอไปที่นั่น เถิดเทิดที่เผลอไปที่นั่น

4. เล่นการพนัน การเล่นการพนัน มีโทษ 6 อย่าง ดังนี้คือ เมื่อชนะยกก่อน (คือ มีผู้ผูกใจ เจ็บที่จะแก้ลำ) เมื่อแพ้ย่อมเสียตายทรัพย์สินที่เสียไป ทรัพย์ย่อมฉิบหาย ไม่มีใครเชื่อถือ ถ้อยคำ เป็น ที่หมิ่นประมาทของเพื่อน ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย

5. การคบคนชั่วเป็นมิตร การคบคนชั่วนั้น มีโทษตามบุคคลที่คบ 6 อย่างดังนี้คือ 1. ทำให้เป็นนักเลงเล่นการพนัน 2. ทำให้เป็นนักเลงเจ้าชู้ 3. ทำให้เป็นนักเลงเหล้า 4. ทำให้เป็นคนหลงเขาด้วยของปลอม 5. ทำให้เป็นคนหลงเขาซึ่งหน้า และ 6. ทำให้เป็นคนหัวไม้ (ดื้อดึง-หัวแข็ง)

6. เกียจคร้านทำงาน หมายความว่า คนเราเมื่อเกิดความเกียจคร้านครอบงำจิตใจแล้ว จะทำให้เป็นคนเปื่องงาน ในใจเต็มไปด้วยเลศ คือข้ออ้างต่าง ๆ ที่จะมีให้ตนต้องทำงาน ความเกียจคร้านทำ การงานนี้มีโทษ 6 อย่างดังนี้คือ มักให้อ้างว่า หนาวนัก แล้วไม่ทำงาน มักให้อ้างว่า ร้อนนัก แล้วไม่ทำงาน มักให้อ้างว่า เวลาเย็นแล้ว แล้วไม่ทำงาน มักให้อ้างว่า ยังเข้าอยู่ แล้วไม่ทำงาน มักให้อ้างว่า หิวนัก แล้วไม่ทำงาน และมักให้อ้างว่า กระหายน้ำ แล้วไม่ทำงาน⁸³ จะเห็นได้ว่า การประคองชีวิตของตนเองนั้น สิ่งสำคัญที่สุดคือจะต้องไม่ให้ตกไปสู่ภาวะแห่ง ความเสื่อม เพราะถ้าตกไปสู่ภาวะแห่งความเสื่อมทั้ง 6 ประการดังกล่าวแล้ว ย่อมที่จะทำความดี ความเจริญแก่ตนเองได้ยากยิ่ง มีแต่ชีวิตจะเสื่อมโทรมลงเรื่อยไป ที่ว่าอบายที่แปลว่าเสื่อมนั้น คือเสื่อมในชาติน้อยอย่างหนึ่ง และเสื่อมในชาติหน้าอย่างหนึ่ง ซึ่งก็มีความหมายอย่างเดียวกัน คือเมื่อใครตกไปสู่ภาวะเช่นนั้นแล้ว ชีวิตของผู้นั้นมีแต่วิบัติทำความเจริญไม่ขึ้น

ดังนั้น การนำเสนอหลักธรรมในเรื่อง อบายมุข ทั้งหกข้อนั้น จึงเป็นการแสดงเหตุแห่งความ เสื่อมสูญ อันขัดขวางต่อการพัฒนาตนเอง ดังนั้นผู้ที่หวังความดีความสุข ความเจริญ แก่ตนเอง จึง ต้องหลีกเลี่ยงนี้ให้ไกลห่างจากทางแห่งความเสื่อมทั้งหก

1. การหมกมุ่นในการดื่มสุราเมรัยของมีนเมาอันเป็นเหตุที่ตั้งแห่งความประมาทเป็นอบายมุข แห่งโกละทั้งหลาย

2. การหมกมุ่นในการเที่ยวตามตรอกซอกซอยในเวลากลางคืนเป็นอบายมุขแห่งโกละ ทั้งหมด

3. การหมกมุ่นเที่ยวดูมหรสพ เป็นอบายมุขแห่งโกละทั้งหลาย

4. การหมกมุ่นในการเล่นการพนัน อันเป็นเหตุแห่งความประมาท เป็นอบายมุขแห่งโกละ ทั้งหมด

5. การหมกมุ่นในการคบคนชั่วเป็นมิตร เป็นอบายมุขแห่งโกละทั้งหลาย

6. การหมกมุ่นในความเกียจคร้าน เป็นอบายมุขแห่งโกละทั้งหลาย

สรุปได้ว่า โทษของความเสื่อมมี 6 ทาง และปลายทางของอบายมุขนี้ย่อมมีความย่อยยับของ โภคทรัพย์และความพินาศของเศรษฐกิจ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อส่วนตัวจนถึงสังคมในระดับชาติหรือยาสาวกย่อมมองเห็นโทษของอบายมุข 6 และเว้นจากปากทางแห่งความเสื่อมทุกเมื่อ

2. โทษของการเสพของมีนเมา โทษของการเสพของมีนเมาอันเป็นเหตุแห่งความประมาทมีโทษ 6 ประการ 1. เสียทรัพย์สินทันตาเห็น 2. ก่อการทะเลาะวิวาท 3. เป็นบ่อเกิดแห่งโรค 4. เป็นสาเหตุเสื่อมเสียชื่อเสียง 5. เป็นเหตุไม่รู้จักอาย และ 6. เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา คฤหบดีบุตร การหมกมุ่นในการเสพของมีนเมาอันเป็นเหตุแห่งความประมาทมีโทษ 6 ประการ

สรุปได้ว่า ผู้หมกมุ่นในความมึนเมาอันเป็นเหตุแห่งทางเสื่อม 6 ประการนี้เป็นเหตุแห่งความประมาท และโทษ 6 ประการดังกล่าวข้างต้น นำมาซึ่งความล้มเหลวของชีวิต ไม่มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

3. โทษของการหมกมุ่นเที่ยวในเวลากลางคืน โทษของการหมกมุ่นเที่ยวตามตรอกซอกซอยในเวลากลางคืน มีโทษ 6 ประการ

1. ชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาตน
2. ชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาบุตรภรรยา
3. ชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาทรัพย์สมบัติ
4. เป็นที่ระแวงสงสัยของคนอื่น
5. มักถูกใส่ร้ายด้วยเรื่องไม่เป็นเรื่อง
6. ทำให้เกิดความลำบากมากหลายอย่าง

สรุปได้ว่า การเที่ยวกลางคืนไม่มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของตนเองและของผู้อื่น เป็น ผู้สร้างความเดือดร้อนยุ่งยาก แก่ครอบครัวและไม่รักษาวงศ์ตระกูล

4. โทษของการเที่ยวดูมหรสพ โทษของการเที่ยวดูมหรสพ มี 6 ประการ

1. มีการรำที่ไหน ไปที่นั่น
2. มีการขับร้องที่ไหน ไปที่นั่น
3. มีการประโคมที่ไหน ไปที่นั่น
4. มีเสภาที่ไหน ไปที่นั่น
5. มีการบรรเลงที่ไหน ไปที่นั่น
6. มีเถิดเทิงที่ไหน ไปที่นั่น

สรุปได้ว่า ผู้เที่ยวดูมหรสพ ไม่รู้จักคุณค่าของเวลา ในการพัฒนาศักยภาพแห่งตน เป็นคนทำลายคุณค่าชีวิตตนเอง

5. โทษของการเล่นการพนัน โทษของการเล่นการพนัน เป็นเหตุแห่งความประมาท 6 ประการ

1. ผู้ชนะย่อมก่อเวร
2. ผู้แพ้ย่อมเสียดายทรัพย์ที่เสียไป
3. เสียทรัพย์ทันตาเห็น
4. ถ้อยคำที่เป็นพยานเชื่อถือไม่ได้
5. ถูกเพื่อนร่วมงานดูหมิ่น
6. ไม่มีใครประสงค์แต่งงานด้วยเพราะนักเลง

สรุปได้ว่า การเล่นการพนันเป็นเหตุแห่งการทำลายตนหมดศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และ ยังเป็นผู้ทำลายเศรษฐกิจของชาติอีกด้วย

6. โทษของการคบคนชั่วเป็นมิตร มีโทษ 6 ประการ

1. นำให้เป็นนักเลงการพนัน
2. นำให้เป็นนักเลงเจ้าชู้
3. นำให้เป็นนักเลงเหล้า

4. นำให้เป็นคนหลอกลวงผู้อื่น

5. นำให้เป็นคนโกงผู้อื่น

6. เขามีใจเป็นมิตรสหาย

สรุปได้ว่า การคบคนชั่วเป็นมิตรมีโทษ อย่าหมกมุ่นหลงคบคนชั่วจะมีแต่ทางนำไปสู่ความ หายนะของชีวิต

7. โทษของความเกียจคร้าน โทษของความเกียจคร้าน มี 6 ประการ

1. มักอ้างว่าหนาวไปไม่ทำงาน

2. มักอ้างว่าร้อนไปไม่ทำงาน

3. มักอ้างว่าเวลาเย็นมากแล้วไม่ทำงาน

4. มักอ้างว่ายังเข้าอยู่ไม่ทำงาน

5. มักอ้างว่าหิวมากไม่ทำงาน

6. มักอ้างว่ากระหายเกินไปไม่ทำงาน

สรุปได้ว่า โทษของอบายมุข เป็นช่องทางแห่งความเสื่อม โทษของการติดสุรา เล่นการพนัน คบมิตรชั่ว และเป็นคนเกียจคร้าน ย่อมทำให้เสื่อมจากทรัพย์ โภคะอันพึงได้ ทำให้ชีวิตไม่ประสบความสำเร็จ ส่วนในโลกหน้าย่อมทำให้ตกนรก

8. ประโยชน์ของอบายมุข การละอบายมุขย่อมได้ประโยชน์คือ เป็นผู้มั่งคั่ง บำรุงมิตรแท้ บำรุงมิตรบิดามารดา บำรุง สามเณรภรรยา บำรุงมิตรสหาย บำรุงเพื่อนร่วมงาน และบำรุงระหว่างลูกศิษย์กับอาจารย์ดังนี้ 1. เป็นผู้พละตณฺตั้งอยู่ในศีล ศีล คือ การรักษา เป็นการรักษาไม่ให้ผู้คนหากหลงเข้าไปสู่อบายมุข เพราะหากหลงไปยุ่ง เกี่ยวกับอบายมุขแล้วย่อมเป็นผู้ไม่มีศีล การรักษาศีลพระพุทธศาสนา ได้แบ่งศีลออกเป็น 3 ประการ คือ 1. การรักษาความประพฤติทางกาย 2. การรักษาความประพฤติทางวาจา หรือ วจีธรรม 3. การรักษาความประพฤติทางใจ หรือ มโนกรรม

สรุปได้ว่า การละอบายมุขย่อมเป็นผู้ตั้งอยู่ในศีลธรรม อันดีงาม เพราะไม่ไปละเมิดอย่างใด อย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับคนรอบข้าง ไม่ไปข้องเกี่ยวกับเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์

2. บำรุงมิตร

มิตรใจดีหรือมิตรแท้หมายถึง เพื่อนดีมีสำนึกรับผิดชอบสูงดังนั้น การคบมิตรแท้คือ การยอมรับเอาพฤติกรรมดีมีความรับผิดชอบสูงของเพื่อนแท้เข้ามาไว้ในตัวเป็นเหตุให้ตนเองละอายต่อการทำชั่วและตั้งใจทำความดีตนแบบตามเพื่อน รวมทั้งมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของตนเอง สำนึกรับผิดชอบต่อศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และสำนึกรับผิดชอบต่อศีลธรรมทางเศรษฐกิจตามไปด้วย การคบมิตรแท้ย่อมทำให้ตนเองเป็นคนดียิ่งๆ ขึ้นไปทั้งโดยตรงและโดยอ้อมพฤติกรรมต่างๆ ของมิตรแท้จะช่วยกำจัดนิสัยไม่ดีของเราให้ลดน้อยลง พฤติกรรมดีๆ เป็นมิตรแท้ซึ่งเรามีอยู่เดิมสามารถเพิ่มพูนความเป็นมิตรแท้ให้แก่เขาอีกด้วยจึงกลายเป็นการเอาความดีมาเพิ่มพูนส่วนที่ขาดให้กันและกัน พระพุทธองค์จึงทรงสอนให้คบมิตรแท้ 4 ประเภท คือ

2.1 มิตรมีอุปการะ

การคบค้าสมาคมกับมิตร ต้องเลือกคบให้ดี เพราะเพื่อนมีอิทธิพลเป็นอย่างมาก ซึ่งหากเพื่อ ชักนำไปในทางเสื่อมย่อมทำให้ได้รับโทษมากมาย ซึ่งอบายมุข นั้นก็เป็นปัจจัยมาจากมิตรเช่นกัน ซึ่ง เพื่อนที่ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข ถือได้ว่าเป็นมิตรมีอุปการะอย่างมาก เพราะเป็นมิตร

ใจดีซึ่งมิตร อุปการะนั้นมี คือ ป้องกันทรัพย์ของมิตรผู้ประมาทแล้ว เมื่อมีภัยก็เป็นที่พักพิงได้ และเมื่อมีกิจที่จำเป็นเกิดขึ้นช่วยภคทรัพย์ให้ 2 เท่าของทรัพย์ที่ต้องการในกิจนั้น ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงตรัสว่า”คหบดีมิตรมีอุปการะเธอพึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดีโดย เหตุ 4 ประการนี้แล”

2.2 มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข

“คหบดีบุตร มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข เธอพึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดีโดยเหตุ 4 ประการ” คือ 1. บอกความลับแก่เพื่อน 2. ปิดความลับของเพื่อน 3. ไม่ละทิ้งในยามอันตราย และ 4. แม้ชีวิตก็อาจสละเพื่อประโยชน์ของเพื่อนได้ “คหบดีบุตร มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข เธอพึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดีโดยเหตุ 4 ประการ”

2.3 มิตรแนะนำประโยชน์

“คหบดีบุตร มิตรแนะนำประโยชน์เธอพึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดีโดยเหตุ 4 ประการ” คือ 1. ห้ามมิให้ทำความชั่ว 2. แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี 3. ให้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง และ 4. บอกทางสวรรค์ให้ “คหบดีบุตร มิตรแนะนำประโยชน์เธอพึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดีโดยเหตุ 4 ประการ”

2.4 มิตรมีความรักใคร่

“คหบดีบุตร มิตรมีความรักใคร่ เธอพึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดีด้วยเหตุ 4 ประการ” คือ 1. ไม่พอใจในความเสื่อมของเพื่อน 2. พอใจความเจริญของเพื่อน 3. ห้ามปรามคนที่ินหาเพื่อน และ 4. สนับสนุนคนที่สรรเสริญเพื่อน “คหบดีบุตร มิตรมีความรักใคร่ เธอพึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดีโดยเหตุ 4 ประการนี้แล”

“พระผู้มีพระภาคผู้สุคตศาสดา ครั้นตรัสเวลายากรรมภาษิตนี้แล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ ดังนี้บุคคลที่เป็นมิตรมีใจดี 4 จำพวก” คือ มิตรมีอุปการะ มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข มิตรแนะนำประโยชน์และมิตรมีความรักใคร่

“บัณฑิตรู้อย่างนี้แล้วพึงเข้าไปคบหาด้วยความจริงใจเหมือนมารดาคบหา บุตรผู้เกิดแต่อก” บัณฑิตผู้สมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมสว่างโชติช่วงดังดวงไฟ เมื่อบุคคล สะสมโภคทรัพย์อยู่ดังตัวผึ้ง สร้างรัง โภคทรัพย์ของเขาก็ก่อเพิ่มพูนขึ้น ดุจจอม ปลูกที่ตัวปลูกก่อขึ้น ฉะนั้นคฤหัสถ์ในตระกูลผู้สามารถ ครั้นรวบรวมโภคทรัพย์ ได้อย่างนี้แล้ว พึงแบ่งโภคทรัพย์ออกเป็น 4 ส่วน คือส่วนหนึ่งใช้สอย 2 ส่วนใช้ ประกอบการงาน ส่วนที่ 4 เก็บไว้ด้วยหมายใจว่าจะใช้ยามมีอันตรายจึงผูกมิตรไว้ได้

สรุปได้ว่า พระพุทธองค์ตรัสมิตรแท้ 6 ประเภท เท่ากับพระพุทธองค์ทรงให้ตะแกรงวิเศษ 5 ใบ แต่ละใบมีช่องตะแกรง 4 ช่อง รวมทั้งหมดมี 20 ช่อง ตะแกรงทั้ง 5 ใบนี้ใช้สำหรับร่อนหาพฤติกรรมดีของมิตรแท้ให้ตรวจสอบตนเอง ถ้าข้อใดขาดหายไป ให้รีบหาทางเพิ่มพูนโดยเร็ว หลังจากนั้นก็จึงสังเกต ถ้าพบพฤติกรรมดีงามของมิตรแท้ในบุคคลเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นประเภท เดียวกันหรือแตกต่างกับตน ให้รีบคบหาบุคคลนั้นๆไว้เป็นมิตร เพื่อซึมซับเอาพฤติกรรมดีงามจากมิตร แท้เข้ามาเพิ่มพูนไว้ในตน

3. บำรุงครอบครัว

“คหบดีบุตร บุตรพึงบำรุงมารดาบิดาผู้เป็นทิศเบื้องหน้าโดยหน้าที่ 5 ประการ” คือ 1. ทานเลี้ยงเรามา เราจักเลี้ยงท่านตอบ 2. จักทำกิจของท่าน 3. จักดำรงวงศ์ตระกูล และ 4. จักประพடுத்தนไฟให้เหมาะสมที่จะเป็นทายาท

“มารดาบิดาผู้เป็นทิศเบื้องหน้า บุตรบำรุงโดยหน้าที่ 5 ประการนี้ย่อมอนุเคราะห์บุตร ด้วยหน้าที่ 5 ประการ” คือ 1. ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว 2. ให้ตั้งอยู่ในความดี 3. ให้ศึกษาศิลปวิทยา 4. หามรรยา (สามิ) ที่สมควรให้ และ 5. มอบทรัพย์สมบัติให้ในเวลาอันสมควร

“คหบดีบุตร มารดาบิดาผู้เป็นทิศเบื้องหน้าบุตร บำรุงโดยหน้าที่ 5 ประการย่อม อนุเคราะห์ บุตรด้วยหน้าที่ 5 ประการนี้ทิศเบื้องหน้านั้นเป็นอันชื่อว่าบุตรได้ปิดป้องให้เกษมปลอดภัย แล้ว ด้วย ประการฉะนั้น”

สรุปได้ว่าไม่ว่าบุตรได้เรียนรู้วิธีวินัยมาจากพ่อแม่หรือจากใครก็ตาม แต่เมื่อสามารถ ปฏิบัติ อริยวินัยตามหน้าที่อันพึงปฏิบัติต่อทิศเบื้องหน้า 5 ประการได้สมบูรณ์และพ่อแม่ก็ได้ปฏิบัติ อริยวินัย ตามหน้าที่ของทิศเบื้องหน้า 5 ประการอย่างสมบูรณ์คือ

1. ทั้งสองฝ่ายต่างบำเพ็ญตนเป็นมิตรแท้ต่อกันอย่างสมบูรณ์ตามอริยวินัย
2. ทั้งสองฝ่ายต่างเพิ่มพูนสัมมาทิฐิยิ่งขึ้น และกำจัดมิจฉาทิฐิให้ลด น้อยลงไปได้

ระดับหนึ่ง

3. ความสำนึกรับผิดชอบทั้งต่อตนเองสังคม ศีลธรรมทางเศรษฐกิจ และ ทิศเบื้องหน้าก็ เพิ่มพูนมั่นคงยิ่งขึ้น

เห็นได้ว่าเมื่อเป็นเช่นนี้ภัยใด ๆ ย่อมไม่เกิดจากบุตรกล้ำกรายไปสู่ทิศเบื้องหน้า และภัย ใด ๆ ย่อมไม่เกิดจากทิศเบื้องหน้ากล้ำกรายไปถึงบุตร เพราะต่างฝ่ายต่างปราศจากบาปกรรม 14 ประการ นั่นเอง ทั้งสองฝ่ายจึงมีแต่ความสุขความเจริญเพียงอย่างเดียว บุตรเองก็ได้ชื่อว่าปิดป้องทิศ เบื้องหน้า เรียบร้อยแล้ว

4. บำรุงอาจารย์

“คหบดีบุตร ศิษย์พึงบำรุงอาจารย์ผู้เป็นทิศเบื้องขวาโดยหน้าที่ 5 ประการ” คือ 1. ลูกขึ้นยืนรับ 2. เข้าไปคอยรับใช้ 3. เชื้อฟาง 4. ดูแลปรนนิบัติ และ 5. เรียนศิลปวิทยาโดย เคารพ

“อาจารย์ผู้เป็นทิศเบื้องขวา ศิษย์บำรุงโดยหน้าที่ 5 ประการนี้ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์ด้วย หน้าที่ 5 ประการ” คือ 1. แนะนำให้เป็นคนดี 2. ให้เรียนดี 3. บอกความรู้ในศิลปวิทยาทุกอย่าง ด้วยดี 4. ยกย่องให้ปรากฏมิตรสหาย และ 5. ทำความป้องกันในทิศทั้งหลาย

“คหบดีบุตร อาจารย์ผู้เป็นทิศเบื้องขวาศิษย์บำรุงโดยหน้าที่ 5 ประการนี้ ย่อม อนุเคราะห์ศิษย์ด้วยหน้าที่ 5 ประการนี้ทิศเบื้องขวานั้นเป็นอันชื่อว่าศิษย์ได้ปิด ป้อง ทำให้เกษม ปลอดภัยแล้ว ด้วยประการฉะนี้”

สรุปได้ว่าเมื่อศิษย์สามารถปฏิบัติหน้าที่อันพึงปฏิบัติต่อทิศเบื้องขวา 5 ประการได้อย่าง สมบูรณ์และครูก็ได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของทิศเบื้องขวา 5 ประการนี้ได้สมบูรณ์นั้นย่อม หมายความว่า

1. ทั้งศิษย์และครูต่างบำเพ็ญความเป็นมิตรแท้ต่อกันอย่างสมบูรณ์ด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย
2. สัมมาทิฐิ ของทั้งสองฝ่ายต่างเพิ่มพูนยิ่งขึ้นและกำจัดมิจฉาทิฐิให้ลดน้อยถอยลงไปด้วย และ
3. ความสำนึก รับผิดชอบทั้งต่อตนเอง สังคม ศีลธรรมทางเศรษฐกิจ และต่อทิศเบื้องขวา ก็เพิ่มพูน มั่นคงยิ่งขึ้น เห็นได้ว่าเมื่อเป็นเช่นนี้ภัยใด ๆ ย่อมไม่เกิดจากศิษย์ไปกล้ำกรายทิศเบื้องขวาในทาง กลับกัน ภัยใด ๆ ย่อมไม่เกิดจากทิศเบื้องขวากล้ำกรายไปถึงศิษย์เพราะต่างฝ่ายต่างปราศจาก

บาปกรรม 14 ประการนั่นเอง ทั้งสองฝ่ายจึงมีแต่ความสุขความเจริญเพียงอย่างเดียว ศิษย์เองก็ได้ชื่อว่าปิดป้องทิศ เบื้องขวาเรียบร้อยแล้ว

5. บำรุงสามิภรรยา

“คหบดีบุตร สามิพึงบำรุงภรรยาผู้เป็นทิศเบื้องหลัง โดยหน้าที่ 5 ประการ” คือ 1. ให้เกียรติยกย่อง 2. ไม่ดูหมิ่น 3. ไม่ประพฤตินอกใจ 4. มอบความเป็นใหญ่ให้ และ 5. ให้เครื่องแต่งตัว

“ภรรยาผู้เป็นทิศเบื้องหลัง สามิบำรุงโดยหน้าที่ 5 ประการนี้ย่อมอนุเคราะห์สามิด้วยหน้าที่ 5 ประการ” คือ 1. จัดการงานดี 2. สงเคราะห์คนข้างเคียงดี 3. ไม่ประพฤตินอกใจ 4. รักษาทรัพย์ที่สามิหามาได้ และ 5. ขยัน ไม่เกียจคร้านในกิจทั้งปวง

“คหบดีบุตร ภรรยาผู้เป็นทิศเบื้องหลังสามิบำรุงโดยหน้าที่ 5 ประการนี้ ย่อมอนุเคราะห์สามิด้วยหน้าที่ 5 ประการนี้ทิศเบื้องหลังนั้นเป็นอันชื่อว่าสามิได้ปิด ป้อง ทำให้เกษมปลอดภัยแล้ว ด้วยประการฉะนี้”

สรุปได้ว่า สามิอาจได้เรียนรู้วิธีวินัยมาจากพ่อแม่ตนเอง ครูอาจารย์ท่านใดท่านหนึ่ง หรือจาก ใครก็ตาม เมื่อสามิสามารถปฏิบัติหน้าที่อันพึงปฏิบัติต่อทิศเบื้องหลัง 5 ประการได้สมบูรณ์ และภรรยา ก็สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของทิศเบื้องหลัง 5 ประการได้สมบูรณ์ดังนี้

1. ทั้งสามิและภรรยาต่าง บำเพ็ญตนเป็นมิตรแท้ต่อกันอย่างสมบูรณ์ตามวิธีวินัย
2. ทั้งสองฝ่ายต่างเพิ่มพูนสัมมาทิฐิกำจัดมิจฉาทิฐิไปพร้อม ๆ กัน
3. ความสำนึกรับผิดชอบทั้งต่อตนเองสังคม ศีลธรรมทางเศรษฐกิจ และทิศเบื้องหลังก็เพิ่มพูนมั่นคงยิ่งขึ้น

เห็นได้ว่าเมื่อเป็นเช่นนี้ภัยใด ๆ ย่อมไม่เกิดจากสามิกล้ากรายไปสู่ทิศเบื้องหลังและภัยใด ๆ ย่อมไม่เกิดจากทิศเบื้องหลังกล้ากรายไปถึงสามิเพราะต่างฝ่ายต่างปราศจากกรรมชั่ว 14 ประการ นั่นเอง ทั้งสามิและภรรยาจึงมีแต่ความสุขความเจริญเพียงอย่างเดียว สามิก็ได้ชื่อว่าปิดป้องทิศ เบื้องหลังเรียบร้อยแล้ว

6. บำรุงมิตรสหาย

“คหบดีบุตร กุลบุตรพึงบำรุงมิตรสหายผู้เป็นทิศเบื้องซ้ายโดยหน้าที่ 5 ประการ” คือ 1. การให้ (การแบ่งปันสิ่งของให้) 2. กล่าววาจาเป็นที่รัก 3. ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ 4. วางตนสม่ำเสมอ และ 5. ไม่พูดจาหลอกลวงกัน

มิตรสหายผู้เป็นทิศเบื้องซ้าย กุลบุตรบำรุงด้วยหน้าที่ 5 ประการนี้แล ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตร ด้วยหน้าที่ 5 ประการ คือ 1. ป้องกันมิตรผู้ประมาทแล้ว 2. ป้องกันทรัพย์ของมิตรผู้ประมาทแล้ว 3. เมื่อมีภัยก็เป็นที่พักพิงได้ 4. ไม่ละทิ้งในยามอันตราย และ 5. นับถือตลอดถึงวงศ์ตระกูลของมิตร

“คหบดีบุตรมิตรผู้เป็นทิศเบื้องซ้ายกุลบุตรบำรุงด้วยหน้าที่ 5 ประการนี้แล ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรด้วยหน้าที่ 5 ประการนี้ทิศเบื้องซ้ายนั้นเป็นอันชื่อว่ากุลบุตร ได้ปิดป้อง ด้วยประการฉะนี้

สรุปได้ว่า เมื่อเราสามารถปฏิบัติหน้าที่อันพึงประสงค์ต่อทิศเบื้องซ้าย 5 ประการได้สมบูรณ์ แสดงว่า 1. ตัวเราและเพื่อนต่างบำเพ็ญตนเป็นมิตรแท้ต่อกันอย่างสมบูรณ์ตามวิธีวินัย 2. ทั้งเราและเพื่อนต่างเพิ่มพูนสัมมาทิฐิและกำจัดมิจฉาทิฐิไปพร้อม ๆ กัน และ 3. ความสำนึก

รับผิดชอบทั้ง ต่อตนเอง สังคม ศีลธรรมทางเศรษฐกิจ และทิศเบื้องซ้ายก็เพิ่มพูนมั่นคงยิ่งขึ้นไปพร้อมๆกัน

เห็นได้ว่าเมื่อเป็นเช่นนี้ภัยใด ๆ ย่อมไม่มีโอกาสเกิดจากตัวเราไปกล่าวร้ายสู่ทิศเบื้องซ้าย และภัยใดๆย่อมไม่เกิดจากทิศเบื้องซ้ายกล่าวร้ายมาถึงเราเพราะต่างฝ่ายต่างปราศจากกรรมชั่ว 14 ประการนั่นเอง ทั้งเราและเพื่อนจึงมีแต่ความสุข ความเจริญเพียงอย่างเดียว เราเองก็ได้ชื่อว่าปิดป้อง ทิศเบื้องซ้ายเรียบร้อยแล้ว

7. บำรุงเพื่อร่วมงาน

“คหบดีบุตร นายพื้งบำรุงทาสมกรรมกรผู้เป็นทิศเบื้องล่างโดยหน้าที่ 5 ประการ” คือ

1. จัดการงานให้ทำตามสมควรแก่กำลัง 2. ให้อาหารและค่าจ้าง 3. ดูแลรักษายามเจ็บป่วย 4. ให้อาหารมีรสแปลกและ 5. ให้หยุดงานตามโอกาส

“ทาสมกรรมกรผู้เป็นทิศเบื้องล่าง นายบำรุงโดยหน้าที่ 5 ประการนี้แล ย่อมอนุเคราะห์นาย ด้วยหน้าที่ 5 ประการ” คือ 1. ตื่นขึ้นทำงานก่อนนาย 2. เลิกงานเข้านอนทีหลังนาย 3. ถือเอาแต่ของที่นายให้ 4. ทำงานให้ดีขึ้น และ 5. นำคุณของนายไปสรรเสริญ

“คหบดีบุตร ทาสมกรรมกรผู้เป็นทิศเบื้องล่าง นายบำรุงโดยหน้าที่ 5 ประการ นี้แลย่อมอนุเคราะห์นายด้วยหน้าที่ 5 ประการนี้ทิศเบื้องล่างนั้นเป็นอันชื่อนายได้ ปิดป้อง ทำให้เกษมปลอดภัยแล้ว ด้วยประการฉะนี้”

สรุปได้ว่า นายจ้างปฏิบัติหน้าที่อันพึงปฏิบัติต่อทิศเบื้องล่าง 5 ประการได้สมบูรณ์จึงเป็น แรงจูงใจให้ลูกจ้างปฏิบัติหน้าที่ประจำทิศเบื้องล่าง 5 ประการ ได้สมบูรณ์ด้วยเช่นกันนั่นคือ

1. ทั้งฝ่าย นายจ้างและฝ่ายลูกจ้างต่างได้บำเพ็ญตนเป็นมิตรต่อกันและกันอย่างสมบูรณ์

2. ทั้งสองฝ่ายต่าง เพิ่มพูนสัมมาทิฐิและกัจฉิมัจฉาทิฐิเคียงบ่าเคียงไหล่กันไปด้วย

3. ความสำนึกรับผิดชอบทั้งต่อตนเองสังคมศีลธรรมทางเศรษฐกิจ และทิศเบื้องล่างของฝ่ายนายจ้างได้เพิ่มพูนมั่นคงยิ่ง ๆ ขึ้นไป

เห็นได้ว่าเมื่อเป็นเช่นนี้ภัยใด ๆ ย่อมไม่มีโอกาสเกิดจากฝ่ายนายจ้างไปกล่าวร้ายสู่ทิศเบื้องล่าง และภัยใด ๆ ย่อมไม่เกิดจากทิศเบื้องล่างกล่าวร้ายมาถึงฝ่ายนายจ้าง คือ ต่างฝ่ายต่างปราศจากกรรมชั่ว 14 ประการ ฝ่ายนายจ้างแสดงออกซึ่งพรหมวิหารธรรม ฝ่ายลูกจ้างตอบสนองด้วยอิทธิบาท ธรรม ทั้งสองฝ่ายจึงมีแต่ความสุขความเจริญเพียงอย่างเดียว ฝ่ายนายจ้างก็ได้ชื่อว่าปิดป้องทิศเบื้องล่างเรียบร้อยแล้ว

8. บำรุงสมณพราหมณ์

“คหบดีบุตร กุลบุตรพื้งบำรุงสมณพราหมณ์ผู้เป็นทิศเบื้องบนโดยหน้าที่ 5 ประการ” คือ

1. จะทำสิ่งใดก็ทำด้วยเมตตา 2. จะพูดสิ่งใดก็พูดด้วยเมตตา 3. จะคิดสิ่งใดก็คิดด้วยเมตตา 4. เปิดประตูต้อนรับ และ 5. ถวายปัจจัยเครื่องยังชีพ

“สมณพราหมณ์ผู้เป็นทิศเบื้องบนกุลบุตรบำรุงโดยหน้าที่ 5 ประการนี้ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรด้วยหน้าที่ 6 ประการ” คือ 1. ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว 2. ให้ตั้งอยู่ในความดี 3. อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันดีงาม 4. ให้ได้ฟังสิ่งที่ไม่เคยฟัง 5. อธิบายสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง และ 6. บอกทางสวรรค์ให้

“คหบดีบุตร สมณพราหมณ์ผู้เป็นทิศเบื้องบน กุลบุตรบำรุงด้วยหน้าที่ 5 ประการนี้แล ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรด้วยหน้าที่ 6 ประการนี้ทิศเบื้องบนนั้นเป็นอัน ชื่อว่ากุลบุตรได้ปิดป้องทำให้ เกษมปลอดภัยแล้ว ด้วยประการฉะนี้”

สรุปได้ว่า คฤหัสถ์สามารถปฏิบัติหน้าที่อันพึงปฏิบัติต่อทิศเบื้องบน 5 ประการได้ สมบูรณ์ก็ เพราะสมณพราหมณ์ได้ปฏิบัติอริยวินัยตามหน้าที่ของทิศเบื้องบน 6 ประการได้สมบูรณ์ นั้นคือ

1. ทั้ง ฝ่ายคฤหัสถ์และฝ่ายสมณพราหมณ์ต่างได้บำเพ็ญตนเป็นมิตรแท้ต่อกันและกัน อย่างสมบูรณ์ตามอริยวินัย

2. ทั้งสองฝ่ายต่างเพิ่มพูนสัมมาทิฐิให้แก่กล้านคงยิ่งขึ้นและพยายามกำจัดมิจฉาทิฐิ ให้สิ้น ชากเด็ดขาด

3. ความสำนึกรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง สังคม ศีลธรรมทางเศรษฐกิจ และทิศเบื้อง บน ของฝ่ายคฤหัสถ์แต่ละรายกำลังเพิ่มพูนมั่นคงยิ่ง ๆ ขึ้นไป

เห็นได้ว่าเมื่อเป็นเช่นนี้ภัยใด ๆ ย่อมไม่มีโอกาสเกิดจากฝ่ายคฤหัสถ์ไปกล่าวร้ายทิศ เบื้องบน ได้และภัยใด ๆ ก็ย่อมไม่เกิดจากทิศเบื้องบนกล่าวร้ายมาถึงคฤหัสถ์ได้เพราะต่างฝ่ายต่าง เคร่งครัดใน การปฏิบัติตนให้พ้นจากกรรมชั่วทั้ง 14 ประการโดย สิ้นเชิง นี้เนื่องจากคฤหัสถ์ได้รับการ อบรม เคี่ยวเข็ญจากทิศเบื้องบนให้ถึงพร้อมด้วย ศรัทธา ศีล จาคะและปัญญานั้นเอง ในเวลาสมณ พราหมณ์เมื่อเป็นเพื่อนาบุญให้คฤหัสถ์แล้ว ย่อมทุ่มเทปฏิบัติธรรมเพื่อความพ้นทุกข์ทั้งสองฝ่ายจึง มี แต่ความสุขความเจริญ ตามเส้นทางของตนอย่างแท้จริง

พระสูตรที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงอริยวินัยของคฤหัสถ์เพื่อใช้เป็นมาตรฐาน ในการ ปฏิรูปมนุษย์ให้เป็นคนดีที่โลกต้องการ โดยมุ่งให้แต่ละคนมีความสำนึกรับผิดชอบอย่าง เคร่งครัดต่อ ตนเอง และผู้อื่น และศีลธรรมถึง 4 ประการด้วยกัน คือ

1. คนดีต้องมีความสำนึกรับผิดชอบต่อศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของตนเอง

2. คนดีต้องมีความสำนึกรับผิดชอบต่อศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นด้วยการไม่ทำ

อคติ 4

3. คนดีต้องมีความสำนึกรับผิดชอบต่อศีลธรรมทางเศรษฐกิจด้วยการไม่ข้องเกี่ยวกับ

อบายมุข 6

4. คนดีต้องมีความสำนึกรับผิดชอบในการปิดป้องทิศ 6 ให้พ้นจากบาปกรรม 14

อบายมุขเป็นทางแห่งความเสื่อม โทษของอบายมุข บัณฑิตผู้ถึงพร้อมด้วยศีลเป็นคน ละเอียดและ มีไหวพริบ มีความประพฤติเจียมตนไม่ดื้อกระด้าง ผู้เช่นนั้นย่อมได้ยศ คนหมั่นไม่เกียจ คร้านย่อมไม่ ห้วนไหว ในอันตรายทั้งหลายคนมีความประพฤติไม่ขาดสาย มีปัญญาผู้เช่นนั้นย่อมได้ ยศคนผู้สงเคราะห์ แสวงหามิตรที่ดีรู้เท่าถ้อยคำที่เขากล่าว ปราศจากตระหนี่เป็นผู้แนะนำแสดง เหตุผลต่าง ๆ เนื่อง ๆ ผู้เช่นนั้น ย่อมได้ยศ การให้ 1 เจระจาไพเราะ 1 การประพฤติให้เป็นประโยชน์ 1 ความเป็นผู้มีตนเสมอในธรรมทั้งหลาย ในคนนั้น ๆ ตามควร ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจในโลกเหล่านี้ แล เป็นเหมือนสลักรถอัน แล่นไปอยู่ถ้าธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวเหล่านี้ไม่พึงมีไซ้ร้มารดาและบิดาไม่พึง ได้ความนับถือหรือความบูชา เพราะเหตุแห่งบุตรเพราะบัณฑิตทั้งหลายพิจารณาเห็นธรรมเครื่องยึด

เหนียวเหล่านี้โดยชอบ ฉะนั้นบัณฑิต เหล่านี้จึงถึงความเป็นใหญ่ และเป็นผู้อันหมู่ชนสรรเสริญทั่วหน้า

สรุปได้ว่า อบายมุข เป็นทางแห่งความเสื่อม หากรู้เท่าทันไม่ไปหลงผิดย่อมทำให้เกิดความ เจริญงอกงามในบุคคล รอบ ตัวเรา บิดา มารดา ครูอาจารย์บุตร ภรรยา สามมิตรสหาย ผู้น้อยช่วยงาน และพระภิกษุสงฆ์ และย่อมเป็นบัณฑิตเพราะถึงพร้อมด้วยการรักษาศีล ทำให้เป็นคนมีระเบียบ มีวินัยในตน มีสติปัญญา มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่เป็นคนดื้อกระด้าง ถ้าทำเช่นนั้นได้ย่อมได้ยศ หมายถึง ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ผู้มีปัญญา เป็นบัณฑิตได้พิจารณาไตร่ตรองโดยรอบคอบ มี ดำริชอบแล้วว่า อบายมุขเป็นธรรมที่จรโลงโลก ป้องกันให้บุคคลทั่วไปตั้งอยู่ใน ความดีของตนเอง และสังคม

2.6.6 แนวคิดเกี่ยวกับศีล 5

1. ความหมายของศีล 5

พระพุทธโฆษาจารย์ (2546) ได้กล่าวไว้ว่า ศีล ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค หมายถึง ธรรมทั้งหลายมีเจตนาของบุคคลผู้เว้นจากโทษมีปณาดิบาตที่ดีของบุคคลผู้บำเพ็ญวัตรปฏิบัติที่ดีเป็นศีล

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมายของคำว่า ศีล คือ ข้อปฏิบัติที่กำหนดการปฏิบัติทางกาย วาจาทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีล 5 ศีล 8 ความประพฤติที่ดี

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2546) ได้สรุปไว้ว่า ศีล 5 หรือ เบญจศีล (ความประพฤติชอบทางกายและวาจา, การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย, การรักษากฎตามระเบียบวินัย, ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว, การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน

พระเทพปริยัติมุนี (2561) ศีล 5 เป็นหลักการปฏิบัติจริยธรรมขั้นพื้นฐานที่บุคคลในสังคมพึงปฏิบัติต่อกัน ไม่ว่าชนชาติใด ภาษาใด หรือวัฒนธรรมใด ๆ ก็ตาม ล้วนมีแนวปฏิบัติต่อกันภายใต้กรอบแห่งศีล 5 คือ การไม่ทำลายล้างเบียดเบียน การมีไมตรีเอื้อเฟื้อ การเคารพสิทธิ การซื่อสัตย์ และการทำตัวให้เป็นที่ไว้วางใจซึ่งกันและกันเหล่านี้คือเนื้อหาโดยภาพรวมของศีล 5 ทั้งสิ้นในทางพระพุทธศาสนา จัดศีล 5 เป็นกระบวนการที่จะต้องจดเว้นเรียกว่า “เบญจศีล” มีปณาดิบาตเป็นต้น ควบคู่กับกระบวนการที่จะต้องประพฤติที่เรียกว่า “เบญจธรรม” มีเมตตากรุณา เป็นต้น กระบวนการดังกล่าวนี้ถือเป็นภาระหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนจะต้องทำการเรียนรู้เผยแผ่และปฏิบัติเพื่อความสันติสุขต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม

วสิน อินทสระ (2544) ให้ความหมายว่า ศีล ตามคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่า ศีล คือ เจตนาที่จะงดเว้นจากความชั่ว หรือทุจริต ท่านพุทธโฆษะนำเอาคำของพระสารีบุตรในปฏิสัมภิทามรรคมาอธิบาย คือ เจตนา, เจตสิก, ความระวัง และการไม่ล่วงละเมิดข้อห้าม แล้วอธิบายว่า การงดเว้นจากกายทุจริต 3 วจีทุจริต 4 ชื่อว่า เจตนาศีล การงดเว้นจากมโนทุจริต 3 ชื่อว่า เจตสิกศีล ความระวังหรือสังวร นั้นท่านแบ่งเป็น 5 คือ 1. ปาฏิโมกขสังวร หมายถึง การสำรวมระวังในสิกขาบทตามภูมิชั้นของตน เช่น ศีล 5 เป็นศีลปาติโมกข์ของอุบาสกอุบาสิกา เป็นต้น 2. สติสังวร ระวังกิดกันด้วยสติ 3. ขันติสังวร คือ ระวังกิดกันบาปด้วย ญาณ คือ ความรู้เท่าทัน 4. วิริยสังวร ระวังกิดกันบาปด้วยความเพียรพยายามเพื่อความเข้าใจเราพอกำหนดได้ว่า ศีล คือ เจตนาจะงดเว้นจากความชั่วและการงดเว้นจากความชั่วอย่างคำว่าศีลธรรม ศีล หมายถึง การเว้นชั่ว และธรรมหมายถึง การทำดี

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ศิล 5 หมายถึง การรักษากาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย โดยงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤตินอกใจ การพูดเท็จ การดื่มสุราเมรัย เพื่อให้เกิดความสงบสุขของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคม

2. องค์ประกอบของศิลป 5

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2551) ได้เรียบเรียงไว้ว่า ศิล 5 มีองค์ประกอบโดยละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปาณาติบาตศิลปข้อที่ 1 ประกอบด้วยองค์ 5 ประการ คือ 1. สัตว์นั้นมีชีวิต 2. รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต 3. มีจิตคิดจะฆ่า 4. ทำความเพียรเพื่อให้ตาย 5. สัตว์ตายลงเพราะความเพียรนั้น
2. อทินนาทาน ศิลข้อที่ 2 ประกอบด้วยองค์ 5 ประการคือ 1. วัตถุสิ่งของนั้นมีเจ้าของ 2. รู้ว่าวัตถุสิ่งของนั้นมีเจ้าของ 3. มีจิตคิดจะลักทรัพย์ 4. ทำความเพียรเพื่อลักทรัพย์นั้น 5. ได้สิ่งของนั้นมาด้วยความเพียรนั้น

3. กาเมสุมิฉฉาจารา ศิลข้อที่ 3 ประกอบด้วยองค์ 4 ประการ คือ 1. วัตถุที่ไม่ควรเกี่ยวข้อง 2. จิตคิดจะเสพในวัตถุนั้น 3. ความพยายามเสพเมถุน 4. มีความพอใจในวัตถุเก่านั้น

4. มุสาวาทา ศิลข้อที่ 4 ประกอบด้วยองค์ 4 ประการ คือ 1. สิ่งของหรือเรื่องราวที่ไม่เป็นจริง 2. จิตคิดจะมุสา 3. ความเพียรเพื่อบมุสา 4. ให้คนอื่นเชื่อตามความที่มุสานั้น

5. สุราเมรัย ศิลข้อที่ 5 ประกอบด้วยองค์ 5 ประการ คือ 1. ของที่ทำให้เมา มีสุราเป็นต้น 2. มีจิตคิดที่จะดื่ม 3. พยายามที่จะดื่ม 4. ดื่มให้ไหลล่องลำคอกลงไป

พุทธทาสภิกขุ (2539) ได้สรุปองค์ประกอบของศิลป 5 ไว้ว่า บุคคลจะชื่อว่าละเมิดศิลปต่อเมื่อกระทำ ครบองค์ทั้งหมดของการละเมิด ดังนี้

ศิลปข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทียามิ งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วยตนเอง และใช้ให้คนอื่นฆ่า มีองค์ 5 คือ 1. สัตว์มีชีวิต 2. รู้ว่าสัตว์มีชีวิต 3. มีจิตคิดจะฆ่า 4. มีความพยายามในการฆ่า 5. สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

ศิลปข้อที่ 2 อทินนาทานา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทียามิ งดเว้นจากการลักทรัพย์หรือถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ให้ มีองค์ 5 คือ 1. ของผู้อื่นหวงแหน 2. รู้ว่าเขาหวงแหน 3. มีจิตคิดจะลัก 4. มีความพยายามลัก 5. ลักของได้ด้วยความสามารถนั้น

ศิลปข้อที่ 3 กาเมสุมิฉฉาจารา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทียามิ งดเว้นจากการประพฤตินอกใจ มีองค์ 4 คือ 1. สตรีหรือบุรุษที่ไม่ควรละเมิด 2. จิตคิดจะเสพ 3. มีความพยายามในการเสพ 4. ยังมรรค คือ อวัยวะสืบพันธุ์ให้ถึงกัน

ศิลปข้อ 4 มุสาวาทา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทียามิ งดเว้นจากการพูดไม่จริง หรือกล่าวคำเท็จให้ผู้อื่นเดือดร้อน มีองค์ 4 คือ 1. เรื่องไม่จริง 2. จิตคิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน 3. มีความพยายามเกิดจากจิตที่คิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อนนั้น 4. ผู้อื่นเข้าใจความที่พูดนั้น

ศิลปข้อ 5 สุราเมรัย มัชชะปะมา ทัญญานา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทียามิ งดเว้นจากการดื่มสุราเมรัยของมึนเมา และยาเสพติด อันเป็นที่ตั้งของความประมาท มีองค์ 4 คือ 1. สิ่งนั้นเป็นของเมา 2. จิตใคร่จะดื่ม 3. มีความพยายามเกิดจากจิตที่ใคร่จะดื่ม 4. กลืนให้ล่องลำคอกลงไป

กัลยาณมิตร (องค์แห่งศีล, 2558) ได้สรุปองค์ประกอบแห่งศีล 5 ไว้ ดังนี้ แม้ว่าเราจะตั้งใจรักษาศีลอย่างดี แต่ก็มีบางครั้งบางคราวที่เราอาจพลาดพลั้งเบียดเบียนชีวิตผู้อื่น โดยที่เราเองก็ไม่ได้ตั้งใจ ซึ่งก็อาจเป็นไปได้เพราะความจำเป็นบางอย่าง หรืออาจเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์แต่ละเหตุผลนั้นล้วนเป็นเหตุให้เราเกิดความไม่สบายใจ หรือเกิดความสงสัยขึ้นว่าการกระทำของเรา ผิดศีล หรือศีลขาดหรือไม่ และบางคนถึงกับเกิดความทุกข์ใจในการรักษาศีล ว่าเป็นเรื่องที่ยากเกินกว่าวิสัยของเรา หรือไม่ ซึ่งความจริงมิได้เป็นเช่นนั้นเลย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถรักษาศีลอย่างถูกต้อง จึงมีความจำเป็นที่เราต้องศึกษา ข้อวินิจฉัยของศีลแต่ละข้อ ว่าการกระทำอย่างใดจึงถือว่าศีลขาดอย่างไรถือว่า ศีลทะลุ ศีลต่างพร้อย ซึ่งข้อวินิจฉัย มีดังต่อไปนี้

องค์แห่งศีลที่ผิดจากการฆ่าสัตว์ต้องประกอบด้วย คือ 1. สัตว์นั้นมีชีวิต 2. รู้อยู่ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต 3. มีจิตคิดจะฆ่าสัตว์นั้น 4. มีความพยายามฆ่าสัตว์นั้น และ 5. สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

การฆ่าอันประกอบด้วยองค์ 5 นี้ ไม่ว่าจะฆ่าเอง หรือใช้ให้ผู้อื่นฆ่า หรือแม้แต่การยุยงให้สัตว์ ฆ่ากันเองจนกระทั่งตายไปข้างหนึ่งก็ตาม เช่น การจับไก่มาตีกัน จนกระทั่งไก่ตายไป หรือที่เรียกว่า ชนไก่ ทั้งหมดเรียกว่าศีลขาดทั้งสิ้น แต่หากไม่ครบองค์ เช่น พยายามฆ่า แต่สัตว์นั้นไม่ตาย ก็เรียกว่า ศีลทะลุ และถ้าลดหลั่นลงมาอีก ก็เรียกว่า ศีลต่าง ศีลพร้อย

อนุโลมการฆ่า นอกจากการฆ่าสัตว์โดยตรงดังที่กล่าวมาแล้ว การทำร้ายร่างกาย การทรมานให้ได้รับความลำบาก เรียกว่า อนุโลมการฆ่า ก็เป็นสิ่งที่ควรเว้น อนุโลมการฆ่า มีลักษณะดังต่อไปนี้ การทำร้ายร่างกาย ในที่นี้หมายถึงการกระทำต่อมนุษย์ด้วยกัน อันได้แก่ ทำให้พิการ ทำให้เสียโฉม ทำให้บาดเจ็บ การทารุณกรรม ในที่นี้หมายถึงการทำต่อสัตว์เดรัจฉาน อันได้แก่ การใช้ เช่น การใช้งานเกินกำลังของสัตว์ ไม่ให้สัตว์ได้พักผ่อน หรือไม่บำรุงเลี้ยงดูตามสมควร กักขัง เช่น การผูกมัด หรือขังไว้ โดยที่สัตว์นั้นไม่สามารถเปลี่ยนอิริยาบถได้ หรือไม่มีความสุข เช่น ขังนก ขังปลาไว้ในที่แคบ นำไป เช่น การผูกมัดสัตว์แล้วนำไป โดยผิดอิริยาบถของสัตว์ ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน เล่นสนุก ได้แก่ การรังแกสัตว์ต่างๆ เพื่อความสนุกสนาน ผจญสัตว์ ได้แก่ การนำสัตว์มาต่อสู้กัน เช่น ชนโค การฆ่าโดยตรงถือว่าศีลขาด ส่วนอนุโลมการฆ่า ไม่นับว่าศีลขาด แต่ถือว่า ศีลทะลุ ศีลต่าง ศีลพร้อย ซึ่งจะให้ผลมากน้อยแตกต่างกันไป การฆ่าสัตว์ มีโทษมากหรือโทษน้อย ขึ้นอยู่กับ

1. คุณของสัตว์นั้น การฆ่าสัตว์ที่มีคุณมาก จะมีโทษมากกว่าการฆ่าสัตว์ที่มีคุณน้อยหรือไม่มีคุณ เช่น ฆ่าพระอรหันต์ มีโทษมากกว่าฆ่าปุถุชน ฆ่าสัตว์ช่วยงานมีโทษมากกว่าฆ่าสัตว์ร้าย เป็นต้น

2. ขนาดกาย สำหรับสัตว์เดรัจฉาน เมื่อเทียบกับพวกที่ไม่มีคุณเหมือนกัน การฆ่าสัตว์ใหญ่ มีโทษมากกว่าการฆ่าสัตว์เล็ก

3. ความพยายาม มีความพยายามในการฆ่ามาก มีโทษมาก มีความพยายามน้อย มีโทษน้อย

4. กีเลสหรือเจตนา กีเลส หรือเจตนาแรง มีโทษมาก กีเลสหรือเจตนาอ่อน มีโทษน้อย เช่นการฆ่าด้วยโทสะ หรือความเกลียดชัง มีโทษมากกว่าการฆ่าเพื่อป้องกันตัว

องค์แห่งศีลที่ผิดจากการลักทรัพย์ต้องประกอบด้วย คือ ทรัพย์หรือสิ่งของนั้นมีเจ้าของหวงแหน. รู้อยู่ว่าทรัพย์นั้นมีเจ้าของหวงแหน มีจิตคิดจะลักทรัพย์นั้น มีความพยายามลัก

ทรัพย์นั้น และลักทรัพย์ได้ด้วยความพยายามนั้น ลักษณะของการลักทรัพย์ การลักทรัพย์แยกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. โจรกรรม มี 14 ประเภท ได้แก่ ลักขโมย ได้แก่ การขโมยทรัพย์ผู้อื่น เมื่อเขาไม่รู้ไม่เห็น ฉกชิง ได้แก่ การแย่งเอาทรัพย์ผู้อื่นซึ่ง ๆ หน้า ชูกรรโชก ได้แก่ การทำให้เจ้าของทรัพย์เกิดความกลัว แล้วยอมให้ทรัพย์ ปล้น ได้แก่ การยกพวก ถือเอาอาวุธเข้าปล้นทรัพย์ผู้อื่น ตู ได้แก่ การกล่าวตู่เอาทรัพย์ผู้อื่นมาเป็นของตน ฉ้อโกง ได้แก่ การโกงเอาทรัพย์ผู้อื่นมาเป็นของตน หลอก ได้แก่ การพูดปด เพื่อหลอกเอาทรัพย์ผู้อื่นมาเป็นของตน ลวง ได้แก่ การใช้เล่ห์เหลี่ยม ลวงเอาทรัพย์ผู้อื่นด้วยวิธีการต่างๆ เช่น โกงตาชั่ง ปลอม ได้แก่ การทำของไม่แท้ ให้เห็นว่าเป็นของแท้ ตระบัด ได้แก่ การยืมของผู้อื่น แล้วยึดเป็นของตน เปียดบัง ได้แก่ การกินเศษกินเลย เปียดบังผลประโยชน์ของส่วนรวมมาเป็นของตน สับเปลี่ยน ได้แก่ การแอบเอาของๆ ตน ไปเปลี่ยนกับของผู้อื่นซึ่งดีกว่า ลักลอบ ได้แก่ การหลบภาษีการค้าขายสิ่งของผิดกฎหมาย ยักยอก ได้แก่ การที่ทรัพย์ของตนจะถูกยึด จึงยักยอกเอาไปไว้ที่อื่นเสีย เพื่อหลบเลี่ยง การถูกยึด

2. อนุโลมโจรกรรม มี 3 ประเภท ได้แก่- การสมโจร เป็นการสนับสนุนให้เกิดการโจรกรรม เช่น การรับซื้อของโจร การให้ที่พัก อาศัย ให้ข้าวให้น้ำแก้อโจร ปอกลอก เป็นการคบหาผู้อื่นด้วยหวังทรัพย์ พอเขาสิ้นทรัพย์ก็เลิกคบ เป็นการ ทำให้คนสิ้นเนื้อประดาตัว รับสินบน เช่น การที่ข้าราชการยอมทำผิดหน้าที่ เพื่อรับสินบน

3. ฉายาโจรกรรม (การกระทำที่เข้าข่ายการลักขโมย) มี 2 ประการ ได้แก่ ผลาญ คือ สร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีได้มุ่งหวังจะเอาทรัพย์ของ ผู้อื่นมาเป็นของตน เช่น การวางเพลิง หยีฉวย คือ การถือทรัพย์ผู้อื่นมาด้วยความมั่งง่าย ถือวิสาสะ การลักทรัพย์ มีโทษมากหรือโทษน้อย ขึ้นอยู่กับ 1. คุณค่าของทรัพย์สินสิ่งของนั้น 2. คุณความดีของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์นั้น 3. ความพยายามในการลักทรัพย์นั้น

องค์แห่งศีลที่ผิดจากการประพฤติดังในกามต้องประกอบด้วย คือ 1. หญิงหรือชายที่ไม่ควรละเมิด 2. มีจิตคิดจะเสพเมถุน 3. ประกอบกิจในการเสพเมถุน และ 4. ยังอวัยวะเพศให้ถึงกัน

หญิงที่ต้องห้าม มี 3 จำพวก คือ หญิงมีสามี หญิงที่อยู่ในความปกครองดูแลของบิดามารดาหรือญาติ และหญิงที่ประเพณีหวงห้าม เช่น หญิงที่กฎหมายหวงห้าม หญิงนักบวช

ชายที่ต้องห้าม มี 2 จำพวก คือ ชายที่ไม่ใช่สามีของตน และชายที่ประเพณีหวงห้าม เช่น นักบวช การประพฤติดังในกาม มีโทษมากหรือโทษน้อย ขึ้นอยู่กับคุณความดีของผู้ที่ถูกละเมิด. ความแรงของกิเลส และความเพียรพยายามในการประพฤติดังในกามนั้น

องค์แห่งศีลที่ผิดจากการการพูดเท็จต้องประกอบด้วย คือ. เรื่องไม่จริง มีจิตคิดจะพูดให้ผิดไปจากความจริง พยายามที่จะพูดให้ผิดไปจากความจริง และคนฟังเข้าใจความที่พูดนั้น ลักษณะของการพูดเท็จ การพูดเท็จ มี 7 ประการ คือ 1. การพูดปด ได้แก่ การโกหก 2. การสาบาน ได้แก่ การทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อด้วยการสาบาน 3. การทำเล่ห์กระเท่ห์ ได้แก่ การอวดอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันไม่เป็นจริง 4. มารยา ได้แก่ การแสดงอาการให้เขาเห็นผิดจากที่เป็นจริง 5. ทำเลศ ได้แก่ การพูดเล่นสำนวน คลุมเครือ ให้คนฟังเข้าใจผิด 6. พูดเสริมความ ได้แก่ การเสริมให้มากกว่าความเป็นจริง

และ 7. พุดอำความ ได้แก่ การตัดข้อความที่ไม่ประสงค์จะให้รู้ออกเสีย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน

การพุดอนุโลมการพุดเท็จ มี 2 ประการ คือ 1. อนุโลมพุดเท็จ คือ เรื่องที่ไม่จริง แต่พุดโดยมีเจตนาให้คนอื่นเชื่อถือ ได้แก่ เสียตวง เป็นการว่าผู้อื่นให้เจ็บใจ เช่น การประชด การด่าสับปลั้บ เป็นการพุดปดด้วยความคะนองปาก และ 2. ปฏิสสวะ คือ การรับคำของผู้อื่นด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์ แต่ภายหลังเกิดกลับใจไม่ทำตาม ที่รับนั้น ได้แก่ ผิดสัญญา คือ การที่สองฝ่ายทำสัญญาต่อกัน แต่ภายหลังฝ่ายหนึ่งได้บิดพลิ้ว ไม่ทำตาม ที่สัญญาไว้ เสียสัตย์ คือ การที่ฝ่ายหนึ่งได้ให้คำสัตย์ไว้ แต่ภายหลังได้บิดพลิ้วไม่ทำตามนั้น คินคำ คือการรับคำว่าจะทำสิ่งนั้นๆ โดยไม่มีข้อแม้ แต่ภายหลังหาได้ทำตามนั้นไม่

ยถาสัญญา คือ การพุดตามโวหารที่ตนเองจำได้ ถือว่าไม่ผิดศีล มี 4 ประการ

1. พุดโวหาร ได้แก่ การพุดหรือเขียนตามธรรมเนียม เช่น ขอแสดงความเคารพอย่างสูง ซึ่ง ใจจริงอาจไม่เคารพเลยก็ได้ เช่นนี้ถือว่าไม่ผิดศีล
2. การเล่านิทานหรือนิยายให้ผู้อื่นฟัง หรือแต่งเรื่องขึ้นเพื่อใช้เป็นบทละคร หรือภาพยนตร์

3. การพุดด้วยความเข้าใจผิด

4. การพุดเพราะความพลั้งเผลอ

การพุดเท็จ มีโทษมากหรือโทษน้อย ขึ้นอยู่กับความเสียหายที่เกิดขึ้นว่ามากน้อยเพียงใด คุณความดีของผู้ที่ถูกกล่เมิด และผู้พุดนั้นเป็นใคร เช่นคฤหัสถ์ที่โกหกกว่าไม่มี เพราะไม่ยอมให้ของของตน อย่างนี้มีโทษน้อย แต่การเป็นพยาน เท็จมีโทษมาก บรรพชิตพุดเล่นมีโทษน้อย แต่การพุดว่าตนรู้เห็นในคุณวิเศษที่ตนไม่รู้ไม่เห็นมีโทษมาก

องค์แห่งศีลที่ผิดจากการดื่มน้ำเมาต้องประกอบด้วย คือ น้ำที่ดื่มเป็นน้ำเมา มีจิตคิดจะดื่ม พยายามดื่ม และน้ำเมานั้นล่องพ้นลำคองลงไป การดื่มน้ำเมา มีโทษมากหรือโทษน้อย ขึ้นอยู่กับอกุศลจิตหรือกิเลสในการดื่ม และปริมาณที่ดื่ม ผลที่เกิดจากการกระทำผิดพลาด ชั่วร้าย ที่ตามมาจากการดื่มน้ำเมา สุรา ได้แก่ น้ำเมาที่ถูกกลั่นให้มึนรสชาติเข้มข้น เช่น เหล้าต่าง ๆ เมรัย ได้แก่ น้ำเมาที่ไม่ได้กลั่น เช่น เหล้าดิบ กระแช่ น้ำตาลเมา ฯลฯ

นอกจากนี้ การงดเว้นจากการเสพสิ่งเสพติดต่างๆ เช่น ฝิ่น กัญชา ยาบ้า เฮโรอีน รวมถึงวัตถุทุก ชนิดที่มีฤทธิ์ต่อระบบประสาท ก่อให้เกิดความมึนเมา ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนได้ ก็รวมอยู่ในศีลข้อนี้เช่นกัน จากความรู้ในเรื่อง องค์วินัยยศีล เราจะสามารถตอบข้อสงสัยได้ว่า การกระทำใดเป็นการ กระทำที่ผิดศีล ทำให้ศีลขาด ทะลุ ต่าง หรือพร้อย ตัวอย่างเช่น การที่เราไล่ยุง แล้วบังเอิญทำให้ยุงตาย โดยที่เราไม่ได้มีจิตคิดจะฆ่ายุงเลย อย่างนี้เรียกว่ายังไม่ผิดศีล ศีลยังไม่ขาด เพราะเป็นการกระทำที่ไม่ครบ องค์ 5 ของการฆ่าสัตว์ อย่างไรก็ตาม การละเมิดศีลในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็น ศีลขาด ศีลทะลุ ศีลต่าง หรือศีลพร้อย หากเกิดขึ้นด้วยเจตนาที่จะล่องละเมิด แม้ว่าจะบังกรณศีลจะยังไม่ขาดก็ตาม แต่บาปได้เกิดขึ้นมาในใจ เป็นเหตุให้ใจต้องเศร้าหมอง และหากละเมิดศีลในกรณีที่เกิดโทษมาก เป็นบาปมาก คุณภาพใจจะยิ่งถูกทำลายให้เศร้าหมองมากยิ่งขึ้น เราจึงควรศึกษาในเรื่องเหล่านี้ เพื่อให้การรักษาศีลของเรา เป็นไปด้วยความรู้ความเข้าใจ อันจะนำมาซึ่งการรักษาใจได้อย่างบริสุทธิ์ สะอาด ไม่เดือดเนื้อร้อนใจในภายหลัง

คณะผู้วิจัย สรุปได้ว่า ศิล 5 มีองค์ประกอบ ดังนี้ การที่บุคคลที่ฝึกศิลปในในแต่ละข้อ นั้น จะต้องมีส่วนประกอบของการฝึกศิลปครบถ้วนทุกองค์ประกอบ ถึงจะทำให้ศิลปขาด โดยมีหลักการสำคัญคือ ดุที่เจตนา และความพยายามในการจะทำศิลปเป็นสำคัญ

3. ประโยชน์ของการรักษาศิล 5

ประโยชน์หรืออานิสงส์ของการรักษาศิลนั้น จะส่งผลดีให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดี สงบเรียบร้อย มีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังพุทธพจน์ในพระไตรปิฎก เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาโปรดอุบาสก อุบาสิกา ชาวตำบลบ้านปาฏลิกาม กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. ย่อมได้โภคทรัพย์ใหญ่หลวงซึ่งมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ
2. กิตติศัพท์อันดีงามย่อมกระฉ่อนไป
3. เข้าไปหาบริษัทใด ๆ เช่น ชัตติยบริษัท พราหมณบริษัท คหบดีบริษัท สมณบริษัท ย่อมเป็นผู้แก่แล้วกล้า ไม่เก้อเขินเข้าไปหาบริษัทนั้น ๆ

4. ย่อมไม่หลงลืมสติ

5. หลังจากตายแล้วย่อมไปบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์

สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2541) ได้สรุปอานิสงส์ของศิลป 5 ไว้ว่า

ผู้ที่รักษาศิลข้อ 1 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ก็จะทำให้มีพลานามัยแข็งแรงปราศจากโรคภัย อายุยืนยาว ไม่มีศัตรูเบียดเบียนให้ต้องบาดเจ็บ ไม่มีอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่จะทำให้บาดเจ็บหรือสิ้นอายุเสียก่อนวัยอันสมควร

ผู้ที่รักษาศิลข้อ 2 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ ย่อมทำให้เกิดในตระกูลที่ร่ำรวย การทำมาหาเลี้ยงชีพมักจะประสบช่องทางที่ดี มั่งมีทรัพย์ ทรัพย์สมบัติไม่วิบัติหายนะไปด้วยภัยต่าง ๆ เช่น อัคคีภัย วาตภัย โจรภัย ฯลฯ

ผู้ที่รักษาศิลข้อ 3 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะประสบโชคดีในความรัก มักได้พบรักแท้ที่จริงจังจริงใจ ไม่อกหัก มีบุตรธิดากี่ว่านอนสอนง่าย ไม่ดื้อด้น ไม่ถูกผู้อื่นหลอกลวงฉุดคร่าอนาจารไป ทำให้เสียหาย บุตรธิดาย่อมเป็นอภิชาติบุตร ซึ่งจะนำเกียรติยศชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูล

ผู้ที่รักษาศิลข้อ 4 เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ จะทำให้เป็นผู้ที่มีสุขุมเสี่ยงไพเราะ พุดจา มีน้ำมีนวลชวนฟัง มีเหตุมีผล ชนิดที่เป็น “พุทธวาจา” มีวัตรปฏิบัติภาวนาไหวพริบในการเจรจา จะเจรจาความสิ่งใดก็มีผู้เชื่อฟังและเชื่อถือ สามารถกล่าวสอนบุตรธิดาและศิษย์ให้อยู่ในโอวาทได้ดี

ผู้ที่รักษาศิลข้อ 5 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ เป็นผู้ที่มีปัญญาความคิดแจ่มใส จะศึกษาเล่าเรียนสิ่งใดก็แตกฉาน และทรงจำได้ง่าย ไม่หลงลืมเพื่อนและเลอะเลือน ไม่เสียสติ วิกลจริต ไม่เป็นโรคสมอง โรคประสาท ไม่ปัญญาทรมาน ปัญญาอ่อนหรือปัญญาเน้อ

พระราชรัตนาลงกรณ์ และคณะ (2561) เมื่อศิลปมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง แล้วการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศิล 5 เพื่อให้พุทธบริษัทมีศิลป มีสุข ประองตอง สมานฉันท์ เกิดความมั่นคง ยั่งยืน ของคนในชาติสู่การพัฒนาบนศีลธรรมและจริยธรรม ถือเป็นฤกษ์งามยามดีในการได้รณรงค์พร้อมลงมือปฏิบัติอันนำหลักธรรมพื้นฐานที่พุทธบริษัทปฏิบัติได้โดยง่าย คือการนำหลักศิลป 5 (ไม่โทธร้าย ไม่มือไว ไม่ใจเร็ว ไม่พูดปด ไม่หมดสติ) อย่างใช้อย่างจริงจังพร้อมมีการติดตาม

และประเมินผลการขับเคลื่อนโครงการตั้งแต่ก่อนนำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เข้ามา และหลังจากดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

สุเชาว์ พลอยชุม และคณะ (2559) ศีล 5 เป็นมนุษยธรรมคือธรรมของมนุษย์ที่มีความตั้งใจที่จะงดเว้นจากความชั่วความทุจริตทางกายและวาจา รวมทั้งสิ่งไม่ดีทุกประการเพราะคนเราจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้นมิใช่ว่าจะเกิดมาเป็นมนุษย์เท่านั้นจะต้องมีธรรมสำหรับมนุษย์อีกด้วยซึ่งศีลเป็นการรักษากายวาจาและใจให้สงบและเยือกเย็นเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตของมนุษยชาติและเป็นข้อปฏิบัติเพื่อสังคมที่พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาเห็นว่าโลกนี้จะสงบร่มเย็นเมื่อคนเคารพสิทธิซึ่งกันและกันไม่เบียดเบียนกันทางกายวาจาอันมีพื้นฐานมาจากใจการกระทำใดที่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นการกระทำที่ดีและที่ชั่ว คำตอบสำหรับร่มเย็นขรวาสผู้ครองเรือนทั่วไปอยู่ในศีล 5 และศีล 5 เป็นการปฏิบัติตามแนวพระพุทธศาสนาขั้นต้นหากประพฤติปฏิบัติตามกันไม่ได้ก็จะไม่ได้ประโยชน์จากการเป็นพุทธศาสนิกชนซึ่งศีล 5 นี้มีอิทธิพลต่อสังคมมากเพราะจัดเป็นบรรทัดฐานทางสังคมด้านศีลธรรมของพุทธศาสนิกชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการรักษาศีล 5 จึงเป็นการทำความดี ผู้ที่รักษาศีลมีคุณสมบัติมีความสามารถช่วยตนเองได้และส่งเสริมชุมชนต่าง ๆ ให้อยู่ร่วมกันด้วยความเป็นระเบียบ

พิชิต ปุริมาตร และคณะ (2559) ศีล 5 คือการดำเนินชีวิต หลักความประพฤติ ที่ช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ข้อประพฤติ ปฏิบัติ ศีลธรรม หรือกฎศีลธรรม จริยะ (หรือจริยธรรม) อันประเสริฐ เรียกว่า พรหมจริยะ (พรหมจริยธรรม หรือ พรหมจรรย์) แปลว่า ความประพฤติอันประเสริฐ หรือ การดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐ เป็นมนุษย์สมบูรณ์ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะพึงประพฤติและดำเนินไปถึงได้นำไปสู่กระบวนการพัฒนาคนที่สมบูรณ์ตามมรรคมงคล 8 หรือ ศีล สมาธิ ปัญญาและการรักษาศีล 5

กัลยาณมิตร (องค์แห่งศีล, 2558) ได้สรุปว่า ศีลมีประโยชน์หรืออานิสงค์ ดังนี้

1. สีเลนะ สุคะติง ยันติ แปลว่า ศีลทำให้ไปสู่สุคติ
2. สีเลนะ โภคะสัมปะทา แปลว่า ศีลทำให้มีโภคะทรัพย์
3. สีเลนะ นิพพุติง ยันติ แปลว่า ศีลทำให้ไปพระนิพพาน โดยเฉพาะในข้อ 3 นี้ หมายความว่า ศีลมีส่วนทำให้ไปถึงพระนิพพานได้ถ้าไม่มีศีลก็ไปพระนิพพานไม่ได้ และพระนิพพานมีความหมายเป็น 2 นัยด้วยกัน คือ 1. พระนิพพานขั้นต้น หมายถึง คนที่มีศีลย่อมเกิดความสบายใจจะอยู่ที่ใดก็สงบรวมเย็นเป็นสุข 2. พระนิพพานขั้นสูง หมายถึง ศีลทำให้ผู้รักษามหคิเลสผู้ที่มีมหคิเลสย่อมได้ไปพระนิพพานทั้งสิ้น พระนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุดของชาวพุทธ แต่จะไปสู่เป้าหมายสูงสุดได้มีความจำเป็นต้องปฏิบัติไปตามลำดับขั้นตอน คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพราะศีลเป็นที่ตั้งของสมาธิ สมาธิเป็นที่ตั้งของปัญญา ถ้าไม่รักษาศีลให้บริสุทธิ์แล้ว สมาธิและปัญญาก็เกิดขึ้นไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องรักษาศีลก่อนเป็นอันดับแรกเพื่อปิดกั้นทุจริตทางกาย และวาจา เป็นผลให้เกิด ความบริสุทธิ์ทางกาย วาจาใจ อันเป็นที่ตั้งแห่งคุณความดีทั้งหลาย

คณะผู้วิจัยสรุปไว้ว่า ศีล 5 มีประโยชน์ คือ ผู้ที่รักษาศีลจะมีความเป็นอยู่ที่ดีสงบสุขเรียบร้อย มีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต การรักษาศีลเป็นการทำความดี ผู้ที่รักษาศีลมีคุณสมบัติมีความสามารถช่วยตนเองได้และส่งเสริมชุมชนต่าง ๆ ให้อยู่ร่วมกันด้วยความเป็น

2.7 พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา

2.7.1 ประวัติความเป็นมาของเทศบาลเมืองชุมแพ

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ยกกองทัพไปปราบกบฏฮ่อตรงเหลือ ที่เมืองหนองคาย และเมืองหนองบัวลำภู ระหว่างทางได้หยุดทัพพักที่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง แขวงเมืองผกบัง (อำเภอกุฉิเยว) โปรดให้ทหาร ปลุกพลับพลาที่ประทับและสั่งให้ทหารจัดทำแพไม้ไผ่เพื่อลำเลียงยุทธสัณหาระเสบียงอาหารและทหารข้ามลำน้ำเชิญ ลำน้ำพรม และลำน้ำพอง และให้นำแพที่จัดทำขึ้นมารวมไว้ที่หมู่บ้านเล็ก ๆ แห่งหนึ่งทางตะวันออกเฉียงใต้ของกุฉิเยว ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นที่อุดมสมบูรณ์และมีแหล่งน้ำเป็นที่รวมแพและได้เรียกว่า “กุดชุมแพ” ในเวลาต่อมาปัจจุบัน คือ หมู่บ้านชุมแพและที่ตั้งของเทศบาลเมืองชุมแพ

เทศบาลตำบลชุมแพได้ยกฐานะมาจากสุขาภิบาลชุมแพ โดยพระราชกฤษฎีกาการ จัดตั้งเทศบาลตำบลชุมแพ จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2525 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 102 ตอนที่ 146 ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2528 จึงถือว่าเทศบาลตำบลชุมแพได้ดำเนินกิจการ เทศบาลมาตั้งแต่วันที่ 15 ตุลาคม 2528 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นวันที่พระราชกฤษฎีกามีผลบังคับและ ต่อมาเทศบาลตำบลชุมแพได้ยกฐานะจากเทศบาลตำบลชุมแพเป็นเทศบาลเมืองชุมแพ เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2547 ซึ่งนายกเทศมนตรีปัจจุบันคือนายสมเกียรติ ดีบุญมี ณ ชุมแพ ได้รับการ เลือกตั้งเป็น นายกเทศมนตรีโดยตรง เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2548

2.7.2 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานสำคัญของท้องถิ่น (ที่ตั้งและอาณาเขต)

ปัจจุบันอำเภอกุดชุมแพตั้งอยู่ห่างจากจังหวัดขอนแก่นไปทางทิศตะวันตกประมาณ 82 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 520 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 24.55 ตาราง กิโลเมตร ตัวเทศบาลเมืองชุมแพมีการคมนาคมทางบกเพียงทางเดียว แต่เนื่องจากเป็นจุดเชื่อมโยง กับจังหวัดใกล้เคียง มีถนนหลายสายเชื่อมต่อกับจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและ ภาคเหนือ เทศบาลเมืองชุมแพจึงเป็นศูนย์กลางคมนาคมของภูมิภาคนี้อีกหนึ่งแห่งหนึ่งของจังหวัด ขอนแก่น มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือจรดกับอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดขอนแก่น

ทิศใต้จรดกับอำเภอกุฉิเยว จังหวัดชัยภูมิ

ทิศตะวันตกจรด กับอำเภอกุฉิเยว จังหวัดขอนแก่น และอำเภอกอนสาร จังหวัด ชัยภูมิ

ทิศตะวันออกจรดกับอำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

เทศบาลเมืองชุมแพ มีพื้นที่รับผิดชอบ 24.55 ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันประกอบด้วย 29 ชุมชนขอบเขตเทศบาลเมือง ชุมแพมีดังนี้

ด้านทิศเหนือ

ตั้งแต่หลักเขตที่ 1 ซึ่งตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 ตอนชุมแพ- หล่มสัก ฟากเหนือ ตรง กม. 85.360 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ข้ามห้วยน่าน้อยและห้วย กุดชุมแพถึงหลักเขตที่ 2 ซึ่งตั้งอยู่ริมทาง หลวงจังหวัดหมายเลข 2153 ตอนชุมแพ – อุดรธานี ฟาก ตะวันออก ตรง กม. 85.530

จากหลักเขตที่ 2 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ตามแนวเส้นตั้งฉากกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2153 ตอนชุมแพ – อุดรธานี ถึงหลักเขตที่ 3 ซึ่งตั้งอยู่ริมห้วยบังทิง ฝั่งตะวันออก

ด้านตะวันออก

จากหลักเขตที่ 4 เลียบริมแหมกระเทิบฝั่งใต้ และห้วยไผ่กุดหิน ฝั่งใต้ถึงหลักเขตที่ 5 ซึ่งตั้งอยู่บริเวณ ปากห้วยไผ่กุดหินฝั่งใต้ ตรงที่บรรจบกับห้วยกุดชุมแพ

จากหลักเขตที่ 5 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตกถึงหลักเขตที่ 6 ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนไปบ้านแห่ปากใต้ตรงที่บรรจบกับถนน ไปบ้านหนองบัวปากตะวันออก

ด้านตะวันตก

จากหลักเขตที่ 6 เป็นเส้นตรงไปทางทิศเหนือข้ามห้วยโสกตาแดงบรรจบกับหลักเขตที่ 1

2.7.3 ลักษณะทางสังคม

ตารางที่ 2.1 รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ณ เดือน 4 มกราคม พ.ศ. 2560

รายการ	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
ตำบลชุมแพ	15,281	7,986	15,540	8,203
ตำบลหนองไผ่	7,554	5,679	11,115	4,436
ตำบลไชยสอ	2,291	2,416	4,707	2,118
เทศบาลเมืองชุมแพ	15,281	16,081	31,362	14,757

2.7.4 การศึกษา ศาสนา ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม

ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพมีสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับ อนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งสถาบันการศึกษา ดังกล่าวอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาล 1 แห่ง อยู่ในสังกัดสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ 11 แห่งอยู่ในสังกัดกรม สามัญศึกษา 2 แห่ง 1. โรงเรียนชุมแพศึกษา 2. โรงเรียนชุมแพวิทยายน อยู่ในสังกัดกรมอาชีวศึกษา 1 แห่งศูนย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศรีล้านช้าง (วิทยาเขตชุมแพ) 1 ศูนย์บริการ

ตารางที่ 2.2 ข้อมูลจำนวนนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 11 แห่ง และสังกัดเทศบาล จำนวน 1 แห่ง

รายชื่อโรงเรียน	จำนวนนักเรียน					
	อนุบาล (คน)	ป.1-ป.4 (คน)	ป.5-ป.6 (คน)	ม.1-ม.3 (คน)	ม.4-ม.6 (คน)	รวมคน
ชุมชนชุมแพ	55	286	269	-		610
บ้านชุมแพ	50	86	65	110		311
ชุมแพชนูปถัมภ์	70	228	121	-	65	419
โคกสูงสว่าง (ราษฎร์บูรณะ)	8	23	23	-		54
ไผ่กุดหิน	43	66	31	-		140
หนองใส	11	17	7	-		35
หนองหว้าโนนศิลา	14	41	26	-		81
โคกสูงสำราญ	19	28	20	-		67
โนนแหลมทอง	19	25	11	-		55
หนองขามวิทยาคาร	108	448	263	-		819
หนองคะเน	84	142	100	-		326
เทศบาล 1 (สำนักงานสลาก กินแบ่งรัฐบาลอุปถัมภ์)	200	347	183	473		1,203
รวม	581	1,737	1,328	583		4,120

2.7.5 ศาสนา ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม

ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ มีวัดในพระพุทธศาสนา 18 แห่ง วัดในศาสนาคริสต์ 2 แห่งมี ประเพณีศิลปวัฒนธรรม คล้ายชาวอิสลามทั่วไป แต่ที่เทศบาลเมืองชุมแพเน้นเป็นพิเศษคือ ประเพณี สงกรานต์และประเพณีบุญบั้งไฟ วัดในเขต เทศบาลเมืองชุมแพมีดังนี้

- 1.วัดโพธิ์ธาตุ(ชุมชนชุมแพ – ชุมชนกุดชุมแพ)
- 2.วัดบุญบาลประดิษฐ์ (ชุมชนหัวหนอง)
- 3.วัดโพธิ์ทองศิลาสამัคคี (ชุมชนหนองโพธิ์ทอง)
- 4.วัดบรมหนองหว้า (ชุมชนหนองหว้า)
- 5.วัดบริบูรณ์ (ชุมชนไผ่กุดหิน) วัดใน
- 6.วัดชัยประดิษฐ์ (ชุมชนไผ่กุดหิน) วัดนอก
- 7.วัดนาโพธิ์ (ชุมชนนาโพธิ์)
- 8.วัดสว่างคำมี (ชุมชนสว่างวารีย์)
- 9.วัดโพธิ์กลอง (ชุมชนหนองขาม)
10. วัดมุจลินทร์ (ชุมชนหนองผือ)
11. วัดประจันตวนาราม (ชุมชนหนองโดน)

12. วัดประสิทธิ์ไพศาล (ชุมชนโนนแหลมทอง)
13. วัดศรีมงคล (ชุมชนศรีมงคล)
14. วัดโนนลาน (ชุมชนโคกสูง – ชุมชนโนนสำราญ)
15. วัดสามัคคีพัฒนาราม (ชุมชนใหม่สามัคคี)
16. วัดสว่างอินทร์แปลง (ชุมชนหนองไส)
17. วัดโพธิ์ธารามสันติธรรม (ชุมชนหนองตาไก้)
18. วัดประชาพัฒนาราม (ชุมชนหนองซุม – ชุมชนมีชัย)

2.7.6 การสาธารณสุขภายในอำเภอชุมแพ

ภายในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ มีโรงพยาบาลของรัฐจำนวน 1 แห่ง ศูนย์บริการสาธารณสุข 3 แห่ง นอกจากนี้ ยังมีบริการด้านสาธารณสุขฯ ของเอกชนและผู้ประกอบการ คือ คลินิก ร้านขายยาแผนปัจจุบัน ซึ่งให้บริการแก่ประชาชน

จำนวนสถานพยาบาลในเขตอำเภอชุมแพ

- โรงพยาบาลรัฐบาล	จำนวน	1	แห่ง
- โรงพยาบาลเอกชน (โรงพยาบาลสัตว์)	จำนวน	1	แห่ง
- สถานีอนามัย	จำนวน	1	แห่ง
- คลินิกทุกประเภท	จำนวน	18	แห่ง
- ร้านขายยา	จำนวน	15	แห่ง
- ศูนย์บริการสาธารณสุข	จำนวน	1	แห่ง

2.7.7 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

การอุตสาหกรรม

ปัจจุบันอำเภอชุมแพมีการขยายตัวทางอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว มีโรงสีข้าว โรงโม่หิน โรงงานผลิตน้ำแข็งและน้ำบริสุทธิ์ส่วนพื้นที่ในเขตเทศบาลจะมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อมจำนวนมาก เช่น โรงสีขนาดใหญ่ โรงงานผลิต น้ำแข็งและน้ำบริสุทธิ์

การเกษตรกรรม

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ซึ่งเป็นนาข้าวเหนียวเอาไว้บริโภคมากกว่าขาย นอกจากนี้มีการทำไร่อ้อย ปลูกเห็ด ฟางบริเวณชุมชนโคกสูง -โนนสำราญ

การพาณิชย์

ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขายบริเวณถนนสายหลักกสิกรรม ในโซนชุมชนตลาดเหนือ ตลาดใต้ ซึ่งถือเป็นแหล่งค้าขายขนาดใหญ่ของเทศบาล

การธนาคาร

ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพมีธนาคารพาณิชย์จำนวนทั้งสิ้น 9 แห่ง ได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคาร SME ธนาคารนครหลวง ธนาคารทหารไทย

2.7.8 ลักษณะทางทรัพยากรธรรมชาติ

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของอำเภอชุมแพ โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูงเทลาดลงทิศใต้ ทิศเหนือบางส่วนอยู่ใน เขตป่าสงวน แห่งชาติภูเวียง ทิศตะวันตกบางส่วนอยู่ในเขตป่าสงวน แห่งชาติดงลาน แต่ในเทศบาลเมืองชุมแพ ไม่มีพื้นที่ป่าไม้ ทิศใต้ของเทศบาลเมืองชุมแพมีลำน้ำเชิญ เป็นเส้นกั้นเขตแดนกับอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศ ตอนกลางวันกับตอนกลางคืนจะแตกต่างกันมาก หนาวร้อนจะร้อน หนาวส่วนหน้าหนาวอากาศจะเย็นจัด เพราะได้รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดมาจาก ตอนกลางของประเทศจีนโดยตรง ส่วนหน้าฝน น้ำฝนที่ได้รับ ประมาณร้อยละ 87 จะมาจากพายุ ดีเปรสชั่น และพายุโซนร้อนที่พัดมาจากทะเลจีนใต้ ผ่านประเทศเวียดนามเข้ามาภาคอีสาน ของ ประเทศ

แหล่งน้ำ

อำเภอชุมแพมีแหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ ลำน้ำเชิญ ซึ่งอยู่ห่างจากเขตเทศบาลประมาณ 1 กิโลเมตรแม่น้ำเชิญเป็นแม่น้ำ สำคัญที่หล่อเลี้ยงประชากร ของชาวอำเภอชุมแพ และใกล้เคียง โดยมีแม่น้ำสายย่อยไหลผ่านตัวเทศบาลลงลำน้ำเชิญจาก เหนือลงใต้ นอกจากนี้มี บึง หนอง ลำคลองตาม ธรรมชาติ อีก 7 แห่ง

ที่ดิน

ลักษณะดินเป็นดินปนทรายไม่อุ้มน้ำ พื้นที่เป็นแอ่งและที่ลุ่มต่าง ๆ แต่พอถึงฤดูแล้งก็ กันดารน้ำเพราะดินส่วนใหญ่เป็น ดินทรายน้ำซึมผ่านได้เร็ว จึงเป็นปัญหาสำคัญ สภาพพื้นที่มีภูเขา และป่าไม้ เป็นบางตำบลทางทิศเหนือของอำเภอ คือตำบลหนองทุ่มและ ตำบลข้าวเรียง นอกจากนี้ เป็นที่ราบสำหรับทำนา

ทรัพยากรท่องเที่ยว

ในอำเภอมียุทธภัณฑ์โนนเมือง ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากเทศบาลประมาณ 2 กิโลเมตร เป็น แหล่งอารยธรรมโครกระดุกและ อารยธรรมพื้นบ้านอยู่ในความดูแลของกรมศิลปากร (เทศบาลเมือง ชุมแพ, 2564)

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ “นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น” พบว่าได้นักวิชาการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

กนกกริชต์ เก่าศิริและอนันต์ อุปสอด (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรม การสื่อสารเชิงนวัตกรรมการในการเผยแพร่พุทธพจน์ โดยได้ศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศาสนาและทางด้านนาฏการ กลุ่มที่ 2 บุคคลทั่วไปที่เป็นคนใน คือ นักบวช ในพระพุทธศาสนาและคนนอก คือ บุคคลทั่วไปที่ไม่ได้บวช และ กลุ่มที่ 3 กลุ่มเยาวชน ด้วยการใช้ วงจรเดมิง (Deming Cycle) มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในกระบวนการวิจัย

ผลวิจัยพบว่า 1. การนำหลักพุทธธรรมเสนอผ่านสื่อทางการ เป็นการเพิ่มรสชาติของวรรณกรรมให้เกิดความสุนทรีย์แต่ถ้าหากไม่มีการคัดกรอง และวิเคราะห์ให้ดี อาจเป็นสาเหตุให้ผู้รับสารลุ่มหลงในรูป รส เสียง ผลของการสื่อสารจะไม่ใช่ไปตามวัตถุประสงค์ 2. การผลิตสื่อเชิงนาฏการต้องใช้ผู้มีฝีมือ และผู้มีประสบการณ์ทางด้านดนตรี การร้อง และการแสดงมาทาการบูรณาการจึงจะทำให้ผลงานมีความสมบูรณ์ 3. งานลักษณะนี้เป็นการเผยแพร่พุทธพจน์ในรูปนวัตกรรมสมัยใหม่ แต่การนำเสนอในรูปแบบนาฏการ ที่เน้นการเป็นนาฏศิลป์ไทย ผู้ชมต้องมีความรู้ด้านนาฏศิลป์ไทย การชมจึงจะได้รรถรส และเกิดสุนทรีย์รส อันเป็นการยากแก่ความเข้าใจในคนทั่วไป จึงอาจจะทำให้สื่อชนิดนี้จากัดกลุ่มผู้รับสาร และ 4. การผลิตสื่อธรรมะ ของพระพุทธรองค์ที่จะนำเสนอแก่เยาวชน ควรจะทำให้เป็นเรื่องสนุกสนาน น่าติดตาม เข้าใจง่าย และผลิตสื่อให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก บรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน

อภิชาต พุกสวัสดิ์และภาณุฤทธิ์ สารสมบัติ (2563) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาวัตกรรมการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของนักเรียน 30 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสมุทรปราการในการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมในสถานศึกษาประกอบด้วย 1.รูปแบบและลักษณะของกิจกรรมแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1.1 กิจกรรมของภาคส่วนต่างๆ ของโรงเรียน และ 1.2 กิจกรรมที่ดำเนินงานโดยสถานักเรียน 2. รูปแบบและการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ประกอบด้วย 2.1 กระบวนการวางแผนการสื่อสาร 2.2 การออกแบบเนื้อหาเพื่อการประชาสัมพันธ์ 3. กระบวนการวางแผนกิจกรรมประกอบด้วย 3.1 การวางแผนและออกแบบกิจกรรม 3.2 การปฏิบัติการและการสื่อสาร 3.3 การประเมินผลกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา

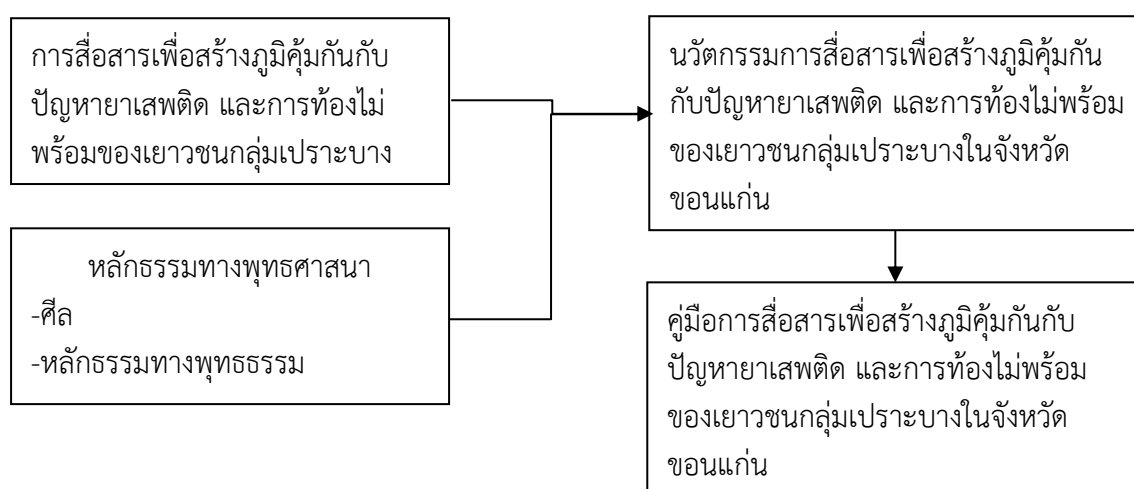
ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์และคณะ (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง พุทธนวัตกรรมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้เด็กและเยาวชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เครื่องมือวิจัยที่ใช้ การสัมภาษณ์การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม นักวิจัยชุมชน การสนทนากลุ่ม เทคนิค,การประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์การร่วมสะท้อนกิจกรรมด้วยเทคนิค การใช้ต้นไม้ปัญหาการทำแผนที่เดินดิน การออกแบบการจัดกิจกรรมหลัก 4 ครั้ง ผลการวิจัย พบว่า 1. การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างพุทธนวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้เด็กและเยาวชนจากการศึกษานำร่อง วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาชุมชน การถอดบทเรียนชุมชนต้นแบบ ได้กรอบแนวคิดการสร้างพุทธนวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้เด็กและเยาวชน ประกอบด้วย 1. การอบรมบ่มเพาะเยาวชน โดยมีแนวคิดสำคัญคือการพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขา มรรคมีองค์ 8, พลังทุนชีวิต และในการออกแบบกิจกรรมการพัฒนา จิตและปัญญาแบบองค์รวม ที่เรียกว่า ITC-PSS 2. การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการ ใช้เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ได้แก่ การแก้ปัญหาด้วยหลักอริยสัจ การประสานงานในชุมชนควรสื่อสารตามหลักปธาน 4 การมีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อชุมชนตามหลักอิทธิบาท 4 โดยผ่านกิจกรรมที่ 1 การสร้างความตระหนักรู้ เปิดใจรับฟัง ร่วมแสวงหาทางออก ข 2. ผลการใช้พุทธนวัตกรรมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้เด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วม ของชุมชนเป็นผลการดำเนินงานต่อเนื่องจากกิจกรรมที่ 1 คือ กิจกรรมที่ 2 ปลูกฝังการเรียนรู้จัก ชุมชนด้วยแผนที่เดินดิน กิจกรรมที่ 3 อบรมบ่มเพาะ สอนให้รู้ สอนให้รัก สร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ในชุมชน กิจกรรมที่ 4 สร้างสรรค์ พลังเยาวชน

มีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนเข้มแข็งปลอดภัยจากยาเสพติด นำไปสู่การพัฒนากลุ่มเด็กและเยาวชนที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์กลุ่ม การจัดสรรหน้าที่ และการทำ กิจกรรมขับเคลื่อนชุมชนปลอดภัยจากยาเสพติด และนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงร่วมกับ ชุมชนเกี่ยวกับมาตรการป้องกันยาเสพติดในเชิงป้องกันและเชิงพัฒนาผลการประเมินพฤติกรรมเด็ก และเยาวชนเมื่อผ่านกิจกรรมต่างๆ พบว่า เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1. พัฒนากายให้เป็นสุข 2. พัฒนาพฤติกรรมการแสดงออกทางสังคมอย่างมีสุข 3. พัฒนาจิตใจเข้าถึงความสุขด้านใน 4. พัฒนาปัญญาโดยใช้ความสุขทำสิ่งที่สร้างสรรค์เป็นซึ่งเป็นผลจากกระบวนการมีส่วนร่วม ของชุมชนในทุกมิติทั้งใน 1. การมีส่วนร่วมคิด วางแผน ตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล องค์ความรู้ใหม่ 3-7-4 BCP โมเดล ประกอบด้วย 3 หลักการประสานชุมชน สังคม, 7 กระบวนการแปรผันพลังเยาวชนเพื่อพัฒนาชุมชน และ 4 แนวปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนแห่งรักที่ เข้มแข็ง

พีระพงษ์ กลิ่นละออ (2558) วิจัยเรื่อง รูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารแนวพุทธเพื่อการพัฒนาเกษตรกรสู่เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยเชิงเอกสารและเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง 10 แผน เปรียบเทียบกับผลของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์พบว่า ความต้องการในการพัฒนาของเกษตรกรและการตอบสนองของปัจจัยการพัฒนามีความสมดุลโดยผ่านการตรวจสอบจากผลที่เกิดขึ้นต่อเศรษฐกิจ การศึกษา ศรัทธาและความเชื่อมั่น การมีส่วนร่วมทางสังคมและคุณภาพชีวิตในกลุ่มตัวอย่าง โดยการสื่อสารแนวพุทธจะเป็นจุดเชื่อมความสมดุลที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเกษตรกรไปในทิศทางที่ทำให้เกิดปัญญาและความสุขที่ยั่งยืน เมื่อความรู้ที่ถูกส่งไปให้เกษตรกรปฏิบัติเพื่อก่อเกิดปัญญารู้แจ้งในการพัฒนานั้น อยู่ภายใต้กรอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ประยุกต์ความพอประมาณเข้ากับทฤษฎีการผลิต การตลาด และการบริโภคของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่กำกับด้วยพุทธเศรษฐศาสตร์และหลักธรรมมีชัยมาปฏิบัติ, มรรคมงคล 8, ไตรสิกขา, ปฏิจจสมุปบาท, สัมปยุตธรรม 7, เบญจศีล - เบญจธรรม ส่วนความมีเหตุและผลนั้นกำกับด้วยหลักธรรมโยนิโสมนสิการ, ไตรลักษณ์, อริยสัจ 4, อิทธิบาท 4, สังคหวัตถุ 4, พรหมวิหาร 4 ด้วยภูมิคุ้มกันที่มีสติ - อปมาทธรรม และกัลยาณมิตรธรรม กำกับบนฐานความรู้คู่คุณธรรมที่เข้มแข็งได้ด้วยพหุสูตร, आयตนะ 6 ที่มีหิริ โอตตัปปะความละอายและเกรงต่อบาป ต่อการทุจริตเป็นจุดเริ่มต้น และจากการสังเคราะห์พบว่า รูปแบบที่สมบูรณ์ของการตอบสนองปัจจัยการพัฒนาและความต้องการในการพัฒนา คือ จุดสมดุลของความต้องการและการตอบสนองที่ถูกเชื่อมต่อเนื่องกันไปจนเป็นกราฟเส้นตรงเส้นเดียวกัน ดังนั้นรูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารแนวพุทธเพื่อการพัฒนาเกษตรกรสู่เศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบไปด้วย 5 ทฤษฎีหลัก 15 หลักธรรมกำกับและวัดผลด้วย 15 ดัชนี ซึ่งรูปแบบนวัตกรรมในงานวิจัยครั้งนี้ยังสามารถปรับใช้ในประเทศที่แตกต่างทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เพราะสังเคราะห์จากหลักของธรรมชาติคือ หลักธรรม

2.9 สรุปกรอบแนวความคิด

นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันกับปัญหายาเสพติด
และการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 2.1 สรุปกรอบแนวความคิด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Methods Research) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการทดลอง (Experiment Research) มีจุดมุ่งหมาย 1. เพื่อศึกษานวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น 2. เพื่อวิเคราะห์นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น 3. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นและ 4. เพื่อจัดทำคู่มือนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาและสำรวจการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยศึกษาและสำรวจการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ซึ่งมี 4 ประการ คือ 1. ด้านผู้ส่งสาร (Sender) 2. ด้านสาร (Message) 3. ด้านผู้รับสาร (Receiver) 4. ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media) แล้วสร้างเป็นแบบสอบถามนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น และนำไปสู่นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น โดยใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน 4 ด้าน ดังกล่าว

3.1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น อายุระหว่าง 15 -18 ปี

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น อายุระหว่าง 15 -18 ปี โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากการคำนวณตามสมการการสุ่มตัวอย่างกรณีไม่ทราบจำ นวนประชากรโดยใช้สูตรของ Khazanie (1996: 483) ดังนี้

$$n = \frac{z_{\alpha/2}^2}{4E^2}$$

โดย

n = กลุ่มตัวอย่าง

$Z_{\alpha/2}$ = คะแนนมาตรฐานที่ระดับความเชื่อมั่น $(1-\alpha)100\%$ ในที่นี้กำหนดให้ระดับความเชื่อมั่น 95% จึงได้ $\alpha = 0.05$ (จาก $(1-0.05)100\% = 95\%$) และจะทำให้ได้ คะแนนมาตรฐาน $Z_{\alpha/2} = 1.96$ (นั่นคือ $Z_{0.05/2} = Z_{0.025} = 1.96$)

E = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้สัดส่วนที่ต้องการหรือ x/n ต่างจาก p (p คือ สัดส่วนทั้งหมดคิดเป็นสัดส่วนหรือร้อยละ) และสูตรนี้กำหนดไว้ให้ $p = 0.5$ (ซึ่งเป็น ค่าที่มากที่สุดเท่าที่จะมากได้แล้ว) และในที่นี้กำหนดให้ $E = 0.05$

แทนค่าได้ ดังนี้

$$n = \frac{(1.96)^2}{4(0.1)^2}$$

$$n = \frac{3.8416}{0.04}$$

$$n = 100$$

3.2 เทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยหน่วยประชากรในแต่ละชั้นภูมิจะมีลักษณะเหมือนกัน (Homogeneous) แล้วสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มประชากรโดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม/ชั้น} = \frac{\text{จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

จากการคำนวณได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลเมืองชุมแพจึงเก็บข้อมูลเยาวชนกลุ่มเปราะบางในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เป็นจำนวน 100 คน ดังกล่าว

ตารางที่ 3.1 การคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละชุมชน

ชุมชนในเทศบาลเมืองชุมแพ	กลุ่มตัวอย่าง (n)	กลุ่มตัวอย่างที่ได้ (n)
1. ชุมชนกุดชุมแพ	38/100	2
2. ชุมชนพรานราษฎร์	38/100	2
3. ชุมชนนครชัย 1	38/100	2
4. ชุมชนนครชัย 2	38/100	2
5. ชุมชนหนองผือ	38/100	2
6. ชุมชนหนองทุ่ม	38/100	2
7. ชุมชนบ้านชุมแพ	38/100	2
8. ชุมชนตลาดเหนือ	38/100	2
9. ชุมชนตลาดใต้	38/100	2
10. ชุมชนศรีมงคล	38/100	2
11. ชุมชนหนองใส	38/100	2
12. ชุมชนไผ่กุดหิน 1	38/100	2
13. ชุมชนไผ่กุดหิน 2	38/100	2
14. ชุมชนหนองหว่า	38/100	2
15. ชุมชนใหม่สามัคคี	38/100	3
16. ชุมชนหนองโพนทอง	38/100	3
17. ชุมชนโคกสูง	38/100	3
18. ชุมชนหนองขาม 1	38/100	3
19. ชุมชนหนองขาม 2	38/100	3
20. ชุมชนหนองโดน	38/100	3
21. ชุมชนโนนแหลมทอง	38/100	3
22. ชุมชนโนนสำราญ	38/100	3
23. ชุมชนหนองคะเน 1	38/100	3
24. ชุมชนหนองคะเน 2	38/100	3
25. ชุมชนโชคชัย	38/100	3
26. ชุมชนมีชัย	38/100	3
27. ชุมชนหัวหนอง	38/100	3
28. ชุมชนสันติสุข	38/100	3
29. ชุมชนสว่างวารี 1	38/100	3
30. ชุมชนสว่างวารี 2	38/100	3
31. ชุมชนโนนศิลา	38/100	3
32. ชุมชนนาโพธิ์	38/100	3
33. ชุมชนนาโพธิ์ 2	38/100	3

ชุมชนในเทศบาลเมืองชุมแพ	กลุ่มตัวอย่าง (n)	กลุ่มตัวอย่างที่ได้ (n)
34. ชุมชนหนองตาไก้	38/100	3
35. ชุมชนหนองตาไก้ 2	38/100	3
36. ชุมชนบ้านมั่นคงสว่างร่มเย็น	38/100	3
37. ชุมชนโนนโพธิ์ทองพัฒนา	38/100	3
38. ชุมชนหนองผือพัฒนา	38/100	3
รวม	100	100

เมื่อได้ขนาดตัวอย่างแล้ว ได้ทำการสุ่มตัวอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling) คือ 3 คน เว้น 1 คนทำแบบนี้จนกว่าจะครบจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ

กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ เยาวชนกลุ่มเปราะบางในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น รวมทั้งสิ้นจำนวน 100 คน

3.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น แนวคิด ทฤษฎี และทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดย การวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ 4 ด้าน คือ 1. ด้านผู้ส่งสาร (Sender) 2. ด้านสาร (Message) 3. ด้านผู้รับสาร (Receiver) 4. ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media) กำหนดเป็นคำนิยามศัพท์ นำนิยามศัพท์ในแต่ละด้านไปสร้างเป็นแบบสอบถามนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ปลายเปิด เป็นแบบมาตราวัด โดยลักษณะของแบบสอบถาม จำแนกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

มีลักษณะเป็นมาตรวัดพฤติกรรม โดยแบ่งเป็น 2 อย่าง ประกอบด้วย ใช้ได้ กับ ใช้ไม่ได้ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ร้อยละ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นมาตรวัดพฤติกรรม โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ประกอบด้วย น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด โดยใช้สถิติวิเคราะห์ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี

ตอนที่ 5 แบบทดสอบก่อนและหลังการทดลองอบรมการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

3.4.2 การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.4.2.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของการใช้ภาษาและข้อเสนอแนะอื่นๆ

3.4.2.2 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญโครงการวิจัยและนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นนักวิชาการด้านการวิจัย จำนวน 2 คน ได้แก่ ผศ.ดร.ธนพฤษก์ ชามะรัตน์ และ ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช
2. เป็นนักวิชาการทางด้านศาสนา จำนวน 1 คน ได้แก่ รศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก
3. เป็นนักวิชาการทางด้านเด็กและเยาวชน จำนวน 2 คน ได้แก่ ดร.รัตนะวรบัณฑิต และ ดร.แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย

เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้พิจารณาข้อความที่ปรับตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ในครั้งแรกเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามวิธีการของ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540) พบว่าทุกข้อมีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.8-1.00

3.4.2.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

3.4.3 การตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลองอบรมการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.4.3.1 ศึกษาเอกสารและหลักสูตรการฝึกอบรมใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

3.4.3.2 สร้างแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลองอบรมการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ฉบับร่าง

3.4.3.1 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของการใช้ภาษาและข้อเสนอแนะอื่นๆ ซึ่งแบบทดสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00

3.4.3.2 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญโครงการวิจัยและนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นนักวิชาการด้านการวิจัย จำนวน 2 คน ได้แก่ ผศ.ดร.ธนพลักษ์ ชามะรัตน์ และ ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช
2. เป็นนักวิชาการทางด้านศาสนา จำนวน 1 คน ได้แก่ รศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก
3. เป็นนักวิชาการทางด้านเด็กและเยาวชน จำนวน 2 คน ได้แก่ ดร.รัตนะวรบัณฑิต และ ดร.แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย

3.4.3.2 นำแบบทดลองไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน โดยใช้โปรแกรมไมโครซอฟท์ออฟฟิศเอ็กเซล (Microsoft Excel) ในการวิเคราะห์การทดลอง One Group Pretest-Posttest Design โดยใช้สถิติ t-test (dependent Samples) ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.4.4.1 ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในการวิจัย

3.4.4.2 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลและแบบสอบถามไปให้เทศบาลเมืองชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยติดตามเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนตรวจสอบความสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าทางสถิติต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความต้องการในการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น จำแนกเป็นรายข้อ รายด้านและรวมทุกด้าน
2. จัดลำดับในการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น โดยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยที่มีค่าสูงสุดเป็นเกณฑ์การพิจารณาในการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน

ระยะที่ 2 ศึกษาการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

คณะผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นแบบสอบถามต่อจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นตอนที่ 3 โดยสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของ

เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น โดยมีมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมีระดับความคิดเห็น 5 ระดับ พร้อมทั้งให้ค่าคะแนน 5 4 3 2 1 ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มาก

ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง น้อย

ระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

และวิเคราะห์ ด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการแปลความหมาย ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึงมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึงมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึงปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึงน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึงน้อยที่สุด

เมื่อได้ร่างแบบสอบถามแล้วคณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปดำเนินการ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ในเขตเทศบาลเมืองศิลา อำเภอมือ จังหวัดขอนแก่น เมื่อ Try Out แล้วก็นำมาหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) โดยโปรแกรมไมโครซอฟท์ออฟฟิศเอ็กเซล (Microsoft Excel) มีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ซึ่งจากการหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 0.88

หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้คำถามเปิด (Open ended Questionnaire) เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเปราะบางได้ตอบข้อมูลเชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ รวมทั้งสิ้น 30 คน แล้วนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์
2. กำหนดขอบข่ายของข้อมูลที่ต้องการให้ครอบคลุมกรอบการศึกษาค้นคว้า
3. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความถูกต้องและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านเพื่อพิจารณาประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมถึงความถูกต้องเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขทางด้านภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
5. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุง เรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยต่อไป
6. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น

หลังจากเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเสร็จแล้ว คณะผู้วิจัยมีการดำเนินการคัดเลือกและกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับการศึกษา โดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Focus group) ตามนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น โดยมีผู้เข้าร่วมกระบวนการกลุ่ม จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านเยาวชนกลุ่มเปราะบาง 4 คนโดยดำเนินการดังนี้

1. เชิญที่ปรึกษาโครงการวิจัยเป็นประธานกล่าวเปิดประชุม
 2. ผู้วิจัยทำหน้าที่ดำเนินการประชุม และมีที่ปรึกษาโครงการวิจัย เป็นผู้ดำเนินการประชุมร่วม
 3. ผู้วิจัยนำเสนอผลวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา การศึกษาข้อมูลเอกสารนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น
 4. จัดเตรียมผู้ช่วยวิจัย 1 คน ผู้บันทึก (Note taker) 2 คน ผู้บันทึกเทป 1 คน
 5. ผู้เชี่ยวชาญร่วมกันพิพากษ์ เพื่อเสนอแนะความเหมาะสมและเป็นไปได้ของนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น พร้อมคู่มือ/แนวทางการดำเนินงาน โดยหาคำตอบว่าควรมีรูปแบบที่เหมาะสมและเป็นไปได้เป็นอย่างไร การสนทนากลุ่มใช้เวลาประมาณ 2.30 ชั่วโมงและให้ผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสอบถามประกอบการสนทนา ประมาณ 30 นาที
 6. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลหลังเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่ม โดยการถอดเทปละเอียดและเปรียบเทียบกับการจดบันทึกข้อมูล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลต่อจากนั้นจึงสรุปผลในหัวข้อต่างๆ ได้แก่ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ไปใช้เพื่อพัฒนาเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ในจังหวัดขอนแก่น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ สรุปผลและปิดการสนทนากลุ่มโดยประธานการประชุม
 7. นำเสนอข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ประมวลผลและเรียบเรียง นำเสนอผลการสนทนากลุ่มในรูปแบบความเรียงและตารางแสดงความเหมาะสมและเป็นไปได้ของรูปแบบ การวิเคราะห์จะถูกประเมินโดยเอกเทศจากผู้ช่วยวิจัย 1 คน ในกรณีที่การประเมินจากผู้วิจัยไม่สอดคล้องกันนักวิจัยแก้ปัญหาโดยการตรวจสอบข้อมูลร่วมกันอีกครั้ง จึงจะเชื่อได้ว่า การวิเคราะห์ในครั้งนี้ได้ยึดข้อมูลที่ได้จากการสนทนาเป็นหลัก
 8. ปรับปรุงนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิให้มีความสมบูรณ์เหมาะสมและเป็นไปได้
- เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณา จากคณะกรรมการจริยธรรมในคนเรียบร้อยแล้ว ดังเอกสารประกอบในภาคผนวก

ระยะที่ 3 พัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ในระยะนี้ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัย 2 ชั้น คือ ศึกษาและสำรวจจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ในการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ตามหลักการทางพุทธศาสนา โดยนำรูปแบบนวัตกรรมที่สร้างขึ้นนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินรูปแบบนวัตกรรม ว่ามีความถูกต้องและเหมาะสมอย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ จำนวน 5 คน แล้วนำผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญปรับปรุงแก้ไข ให้เป็นรูปแบบนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปทดลองใช้กับเยาวชนกลุ่มเปราะบางในอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 100 คน โดยใช้สูตรของ (Khazanie, 1996) ซึ่งเป็นเยาวชนกลุ่มเปราะบาง อายุระหว่าง 13 – 18 ปี และยินดีเข้าร่วมโครงการนี้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

ในการนำรูปแบบไปทดลองใช้นี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

ประเมินความเหมาะสมของการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัยนำนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างโดยเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เอกสาร กำหนดวันประชุมปฏิบัติการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง และแจ้งประสานผู้เกี่ยวข้อง ดำเนินการประชุมการปฏิบัติการนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพื่อชี้แจงแนวทางการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นกับกลุ่มตัวอย่างภายในกลุ่ม ในวันที่ 21 ธันวาคม 2564 ณ ชุมชนในเทศบาลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยประยุกต์ใช้แนวทางเครื่องมือการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ชุดคู่มือวิจัย แบ่งกลุ่มผู้ร่วมโครงการเป็น 2 กลุ่ม ตามประเด็นการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมสมาชิกในกลุ่มร่วมเล่าเรื่องการปฏิบัติที่ดีสรุปเป็นชุดความรู้และสกัดเป็นแก่นความรู้เพื่อใช้ในการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมให้กับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง จากนั้นสมาชิกเข้ากลุ่มใหม่ ตามกลุ่มของตนเองร่วมกันประเมินตนเอง นำข้อมูลมากำหนดตารางอิสรภาพตามสภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบัน(Current) และเป้าหมายความรู้ที่ต้องการ (Target) ประมวลผลเป็นองค์ความรู้ เพื่อนำนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้มีความอยู่ที่ดีกว่าในปัจจุบัน โดยมีการดำเนินการอย่างสรุปดังนี้

1. ใช้ Design ในการทดลอง One Group Pretest-Posttest Design โดยใช้สถิติ t-test (dependent Samples) ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ประชากรที่ใช้ในการทดลองโดยโดยใช้สูตรของ (Khazanie, 1996) ซึ่งเป็นเยาวชนกลุ่มเปราะบาง อายุระหว่าง 13 – 18 ปี จำนวน 100 คน

3. ดำเนินการทดลองตามแผนงานที่กำหนดไว้ 1 วัน ระหว่างเวลา 08.30 น. ถึง 16.30 น.

4. วิทยาการได้แก่ คณะผู้วิจัย และ วิทยาการอื่นที่มีความเหมาะสมในเรื่องนี้

5. ดำเนินการประเมินผลการทดลองด้วยการใช้แบบประเมินผล การสังเกตการณ์ และการสอบถามแบบไม่เป็นทางการ

6. นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ระยะที่ 4 จัดทำคู่มือการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

1. คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำคู่มือฯ ไว้ดังนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือ

1.2 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ในการจัดทำคู่มือโดยมีเนื้อหาสาระกิจกรรม วิธีการ และการประเมินผลอย่างไร แล้วนำแบบสอบถามในส่วนนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม พร้อมทั้งดำเนินการเหมือนกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

1.3 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เป็นผู้ประเมินผลว่าคู่มือนี้มีความเหมาะสม หรือได้คุณภาพที่จะนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่อย่างไร แล้วคณะผู้วิจัยได้นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขคู่มือฯ ให้เหมาะสม และนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.4 นำผลการวิจัย ซึ่งเป็นนวัตกรรม (Innovation) ได้แก่ คู่มือ ฯ ไปเผยแพร่และแก้ปัญหา ให้กับเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

2. การเขียนรายงานการวิจัย

นำผลการวิจัยทั้งหมดมาเขียนรายงานวิจัยตามความเป็นจริง โดยมีตารางและอธิบายได้ตาราง รวมทั้งมีรูปภาพประกอบ โดยแบ่งออกเป็น 5 บท

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

โดยคณะผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยไปสู่กลุ่มเป้าหมาย ในการพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาอัตราการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น 2. เพื่อวิเคราะห์อัตราการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น 3. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นและ 4. เพื่อจัดทำคู่มือนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามเยาวชนกลุ่มเปราะบางทั้งเพศชายและเพศหญิง ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ เยาวชนอายุ 13-18 ปี ที่ติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อม จำนวน 100 ชุด ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 100 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 และสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กับเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ที่ติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อม จำนวน 30 คน นำเสนอผลการวิจัย โดยการนำเสนอผลเชิงปริมาณก่อนและตามด้วยการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เกิดความเข้าใจข้อเสนอตามลำดับ ดังนี้

4.1 ผลการวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง

เยาวชนกลุ่มเปราะบางทั้งเพศชายและเพศหญิง ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ เยาวชนอายุ 13-18 ปี ที่ติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อม

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ระดับพฤติกรรมการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

ส่วนที่ 4 จัดทำคู่มือนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 5 เปรียบเทียบรูปแบบการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลอง

ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพทางครอบครัว

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	57	57.00
	หญิง	43	43.00
	รวม	100	100.00
อายุ	15 ปี	12	12.00
	16 ปี	6	6.00
	17 ปี	16	16.00
	18 ปี	66	66.00
	รวม	100	100.00
การศึกษา	ประถมศึกษา	12	12.00
	มัธยมศึกษาตอนต้น	48	48.00
	กำลังศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย	40	40.00
	รวม	100	100.00
สถานภาพทางครอบครัว	อยู่กับพ่อแม่	67	67.00
	อยู่กับปู่ย่าตายาย	33	33.00
	รวม	100	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศชาย ร้อยละ 57.00 และเพศหญิง ร้อยละ 43.00 มีอายุ 18 ปี ร้อยละ 66.00 รองลงมา อายุ 17 ปี ร้อยละ 16.00 อายุ 15 ปี ร้อยละ 12.00 และอายุ 16 ปี ร้อยละ 6.00 การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 48.00 รองลงมา กำลังศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 40.00 และประถมศึกษา ร้อยละ 12.00 สถานภาพทางครอบครัวอยู่กับพ่อแม่ ร้อยละ 67.00 รองลงมา อยู่กับปู่ย่าตายาย ร้อยละ 33.00

ส่วนที่ 2 ระดับพฤติกรรมการใช้วัตรกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการ
ท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับพฤติกรรมการใช้วัตรกรรมการ
สื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่ม
เปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ข้อ	การใช้วัตรกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน กลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น	เคยใช้วัตรกรรม การสื่อสาร		ไม่เคยใช้วัตรกรรม การสื่อสาร	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	ด้านผู้ส่งสาร (Sender)				
1	ท่านเคยให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน	57	57.00	43	43.00
2	ท่านเคยส่งข้อมูลทางสื่อออนไลน์ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมลงในพื้นที่สังคมออนไลน์	38	38.00	62	62.00
3	ท่านเคยแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมให้กับครอบครัว ชุม และสังคม	36	36.00	64	64.00
4	ท่านเคยใช้วิธีการต่าง ๆ ในการส่งสารเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม	27	27.00	73	73.00
	ด้านสาร (Message)				
5	ท่านเคยทำหน้าที่สื่อปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน	30	30.00	70	70.00
6	ท่านเคยศึกษาค้นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมให้กับครอบครัว ชุมชน และสังคม	48	48.00	52	52.00
7	ท่านเคยเสนอวิธีการสื่อสารให้กับวัยรุ่นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม	43	43.00	57	57.00
8	ท่านเคยเข้าไปหาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับหน่วยงานราชการ	37	37.00	63	63.00
	ด้านผู้รับสาร (Receiver)				
9	ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน	62	62.00	38	38.00
10	ท่านเคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับคนในครอบครัว	69	69.00	31	31.00

ข้อ	การใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน กลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น	เคยใช้นวัตกรรม การสื่อสาร		ไม่เคยใช้นวัตกรรม การสื่อสาร	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
11	ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางโรงเรียน	78	78.00	22	22.00
12	ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางชุมชน	54	54.00	46	46.00
	ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ(Channel or Media)				
13	ท่านเคยใช้ Facebook ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน	52	52.00	48	48.00
14	ท่านเคยใช้ Line ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน	37	37.00	63	63.00
15	ท่านเคยใช้ Instagram ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน	25	25.00	75	75.00
16	ท่านเคยใช้ twitter ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน	29	29.00	71	71.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ด้านระดับพฤติกรรมการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ด้านผู้ส่งสาร (Sender) ได้แก่ ท่านเคยให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 57.00 ท่านเคยส่งข้อมูลทางสื่อออนไลน์ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมลงในพื้นที่สังคมออนไลน์ ร้อยละ 38.00 ท่านเคยแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมให้กับครอบครัว ชุม และสังคม ร้อยละ 36.00 และท่านเคยใช้วิธีการต่าง ๆ ในการส่งสารเกี่ยวกับปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ร้อยละ 27.00

ด้านสาร (Message) ได้แก่ ท่านเคยศึกษาค้นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมให้กับครอบครัว ชุมชน และสังคม ร้อยละ 48.00 ท่านเคยเสนอวิธีการสื่อสารให้กับวัยรุ่นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ร้อยละ 43.00 ท่านเคยเข้าไปหาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับหน่วยงานราชการ ร้อยละ 37.00 และท่านเคยทำหนังสือปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 30.00

ด้านผู้รับสาร (Receiver) ได้แก่ ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางโรงเรียน ร้อยละ 78.00 ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับคนในครอบครัว ร้อยละ 69 ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 62.00 และท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางชุมชน ร้อยละ 54.00

ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ(Channel or Media) ได้แก่ ท่านเคยใช้ Facebook ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 52.00 ท่านเคยใช้ Line ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 37.00 ท่านเคยใช้ twitter ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 29.00 ท่านเคยใช้ Instagram ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 25.00

ส่วนที่ 3 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน

ข้อ	ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1.	ด้านกาย ท่านเห็นด้วยกับการออกกำลังกายเป็นประจำทุกวันจะทำให้ลดปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อม	3.84	0.90	มาก	2
2.	ท่านเห็นด้วยกับการที่ชุมชนมีลานกีฬาให้กับเยาวชนเพื่อลดปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อม	3.94	0.86	มาก	1
	รวม	3.89	0.87	มาก	
	ด้านจิต				
3.	ท่านเห็นด้วยกับการมีศูนย์ฝึกสมาธิในชุมชนเพื่อลดปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อม	3.74	0.97	มาก	1
4.	ท่านเห็นด้วยกับการที่มีพระมาอบรมธรรมะเป็นประจำเพื่อลดปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อม	3.67	0.98	มาก	2
5.	ท่านเห็นด้วยกับการพัฒนาจิตใจมากกว่าวัตถุเพื่อลดปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อม	3.44	0.85	ปานกลาง	3
	รวม	3.61	0.79	มาก	
	ด้านสังคม				
6	ท่านเห็นด้วยกับปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมเป็นปัญหาระดับประเทศ	3.97	0.92	มาก	2

ข้อ	ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
7	ท่านเห็นด้วยกับการให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของชุมชน	3.72	0.90	มาก	3
8	ท่านเห็นด้วยกับการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมในโรงเรียนของเยาวชน	4.07	0.87	มาก	1
9	ท่านเห็นด้วยกับการเข้าใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ตของเยาวชน โดยจำกัดพื้นที่ในการเข้าใช้	3.49	0.89	ปาน กลาง	4
	รวม	3.81	0.75	มาก	
ด้านหลักธรรมทางพุทธธรรม					
10	ท่านเห็นด้วยกับการรักษาศีล 5 จะช่วยป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม	3.54	0.83	มาก	2
11	ท่านเห็นด้วยกับการไม่ดื่มน้ำเมาจะช่วยป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม	3.57	1.07	มาก	2
12	ท่านเห็นด้วยกับการไม่ออกไปเที่ยวกลางคืนกับเพื่อน จะทำให้แก้ปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมได้	3.42	1.05	ปาน กลาง	4
13	ท่านเห็นด้วยกับการไม่เที่ยวดูการละเล่นจะทำให้ แก้ปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมได้	3.31	1.11	ปาน กลาง	5
14	ท่านเห็นด้วยกับการไม่เล่นการพนันจะทำให้แก้ปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมได้	3.50	1.23	ปาน กลาง	3
15	ท่านเห็นด้วยกับการไม่คบคนชั่วเป็นมิตร จะทำให้ แก้ปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมได้	3.75	0.97	มาก	1
	รวม	3.51	0.89	มาก	
	รวมทุกด้าน	3.70	0.66	มาก	

จากตารางที่ 4.3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.70$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านกาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$, S.D. = 0.87) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ ท่านเห็นด้วยกับการที่ชุมชนมีลานกีฬาให้กับเยาวชนเพื่อลดปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ($\bar{x} = 3.94$, S.D. = 0.86) รองลงมา是您เห็นด้วยกับการออกกำลังกายเป็นประจำทุกวันจะ ทำให้ลดปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ($\bar{x} = 3.84$, S.D. = 0.90)

ด้านจิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ ท่านเห็นด้วยกับการมีศูนย์ฝึกสมาธิในชุมชนเพื่อลดปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ($\bar{x} = 3.74$, S.D. = 0.97) รองลงมา是您เห็นด้วยกับการที่มีพระมาอบรมธรรมะเป็นประจำเพื่อลดปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ($\bar{x} = 3.97$, S.D. = 0.92) และท่านเห็นด้วยกับการให้เยาวชนเข้าร่วม กิจกรรมปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของชุมชน ($\bar{x} = 3.72$, S.D. = 0.90) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด

คือ ท่านเห็นด้วยกับการพัฒนาจิตใจมากกว่าวัตถุเพื่อลดปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ($\bar{x}=3.80$, S.D. = 0.88)

ด้านสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.81$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ ท่านเห็นด้วยกับการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมในโรงเรียนของเยาวชน ($\bar{x}=4.07$, S.D. = 0.87) รองลงมา是您เห็นด้วยกับปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมเป็นปัญหาระดับประเทศ ($\bar{x}=3.70$, S.D. = 0.78) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ท่านเห็นด้วยกับการเข้าใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ตของเยาวชนโดยจำกัดพื้นที่ในการเข้าใช้ ($\bar{x}=3.49$, S.D. = 0.89)

ด้านหลักธรรมทางพุทธธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.51$, S.D. = 0.89) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ ท่านเห็นด้วยกับการไม่คบคนชั่วเป็นมิตร จะทำให้แก้ปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมได้ ($\bar{x}=3.75$, S.D. = 0.97) รองลงมา是您เห็นด้วยกับการไม่ดื่ม น้ำเมา จะช่วยป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ($\bar{x}=3.57$, S.D. = 1.07) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ท่านเห็นด้วยกับการไม่เที่ยวดูการละเล่นจะทำให้แก้ปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมได้ ($\bar{x}=3.31$, S.D. = 1.11)

ส่วนที่ 4 จัดทำคู่มือแนววัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจัดทำคู่มือแนววัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ข้อ	ข้อความ	ควรมี		ไม่ควรมี	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	หลักการและเหตุผล	82	82.00	18	18.00
2	วัตถุประสงค์	67	67.00	33	33.00
3	คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ	70	70.00	30	30.00
4	ด้านผู้ส่งสาร	55	55.00	45	45.00
5	ด้านสาร	79	79.00	21	21.00
6	ด้านผู้รับสาร	77	77.00	23	23.00
7	ด้านช่องทางการสื่อสาร	63	63.00	37	37.00
8	การจัดกิจกรรม	62	62.00	38	38.00
9	มีการแบ่งกลุ่ม	56	56.00	44	44.00
10	มีการจัดสัมมนา	85	85.00	15	15.00
11	มีการบรรยาย	73	73.00	27	27.00
12	มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย	58	58.00	42	42.00
13	มีการประเมินผล	77	77.00	23	23.00
14	อื่น ๆ	43	43.00	57	57.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่า จัดทำคู่มือนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

หลักการและเหตุผล ควรมี ร้อยละ 82.00 วัตถุประสงค์ ควรมี ร้อยละ 67.00 คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ ควรมี ร้อยละ 70.00 ด้านผู้ส่งสาร (Sender) ควรมี ร้อยละ 55.00 ด้านสาร (Message) ควรมี ร้อยละ 79.00 ด้านผู้รับสาร (Receiver) ควรมี ร้อยละ 77.00 ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media) ควรมี ร้อยละ 63.00 การจัดกิจกรรม ควรมี ร้อยละ 62.00 มีการแบ่งกลุ่ม ควรมี ร้อยละ 56.00 มีการจัดสัมมนา ควรมี ร้อยละ 85.00 มีการบรรยาย ควรมี ร้อยละ 73.00 มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย ควรมี ร้อยละ 58.00 มีการประเมินผล ควรมี ร้อยละ 77.00

ส่วนที่ 5 เปรียบเทียบรูปแบบการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลอง

ตารางที่ 4.5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาพรวมของรูปแบบการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลองทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	<i>M</i>	<i>SD</i>	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	<i>t</i>	<i>p</i>
- ก่อนทดลอง	0.96	0.18	.13	.34	2.112	.043
- หลังทดลอง	0.83	0.37				

ตารางที่ 4.5 พบว่า การทดสอบภาพรวมของรูปแบบการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.6 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านผู้ส่งสาร (Sender) ด้านสาร (Message) ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	<i>M</i>	<i>SD</i>	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	<i>t</i>	<i>p</i>
- ก่อนทดลอง	0.90	.30	.33	.60	3.010	.005
- หลังทดลอง	0.56	.50				

ตารางที่ 4.6 พบว่า การทดสอบของด้านผู้ส่งสาร (Sender) ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.7 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านสาร (Message) ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	0.80	.40				
- หลังทดลอง	0.70	.46	.10	.66	.828	.415

ตารางที่ 4.7 พบว่า การทดสอบของด้านสาร (Message) ก่อนและหลังการทดลอง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.8 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านผู้รับสาร (Receiver) ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	0.93	.25				
- หลังทดลอง	0.83	.37	.10	.40	1.361	.184

ตารางที่ 4.8 พบว่า การทดสอบของด้านผู้รับสาร (Receiver) ก่อนและหลังการทดลอง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media) ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	M	SD	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	t	p
- ก่อนทดลอง	0.63	.49				
- หลังทดลอง	0.50	.50	.13	.77	.941	.354

ตารางที่ 10 พบว่า การทดสอบของด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media) ก่อนและหลังการทดลอง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.10 สรุปการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการใช้นวัตกรรม การสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่ม เปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลองทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ลำดับ	ข้อความ	<i>p</i>	แปลผล
1	ภาพรวมของทุกด้าน	.043	แตกต่าง
2	ด้านผู้ส่งสาร (Sender)	.005	แตกต่าง
3	ด้านสาร (Message)	.415	ไม่แตกต่าง
4	ด้านผู้รับสาร (Receiver)	.184	ไม่แตกต่าง
5	ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ(Channel or Media)	.354	ไม่แตกต่าง

ตารางที่ 4.10 สรุปผลการทดสอบของรูปแบบการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ก่อน และหลังการทดลอง พบว่า โดยภาพรวมของทุกด้าน ก่อนและหลังการทดลอง มีแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนรายด้านมีด้านผู้ส่งสาร (Sender) ที่มีการทดสอบก่อนและหลัง การทดลอง มีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 4.11 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

(n = 16)

ปัญหา	ความถี่	ร้อยละ
แนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน กลุ่มเปราะบาง		
1. การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย เฟซบุ๊ก ไลน์ แอปพลิเค ชัน ต่างๆ การเข้าถึงแหล่งข้อมูลให้ความรู้	9	56.25
2. อยากให้มีศูนย์ฝึกอาชีพและจัดกิจกรรมในชุมชน	3	18.75
3. อยากมีข้อมูลข่าวสารให้มากกว่าเดิม มีการจัดอบรมกับ เยาวชนให้มากขึ้น	2	12.50
4. ยกกรณีตัวอย่างคนที่ติด ให้เกียรติ ยกย่อง ฝึกอบรม ฝึกสติ สมานธิ	1	6.25
5. อยากมีตุ๊กตาประจำหมู่บ้าน	1	6.25

ปัญหา	ความถี่	ร้อยละ
รวม	16	100.00

4.2 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เยาวชนในชุมชน

เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ที่ติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อม

ความคิดเห็นของผู้แทนเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อม เกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

1. ปัญหายาเสพติด

ประเด็นที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้แทนเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

ผู้แทนเยาวชนที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ มีอายุระหว่าง 15-23 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด ไม่ได้เรียนต่อ

ประเด็นที่ 2 ข้อมูลทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติด

ผู้แทนเยาวชนที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่เห็นว่ายาเสพติดเป็นอันตราย อยากลอง เลิกไม่ได้ อยู่กับเพื่อนแล้วมีอารมณ์สนุกสนาน ทำอะไรก็ได้ มีเพื่อนเข้าใจทุกอย่าง

ประเด็นที่ 3 ข้อมูลวิธีการเรียนรู้การสร้างภูมิคุ้มกันการติดยาเสพติด

ผู้แทนเยาวชนที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ว่า การเรียนรู้เรื่องยาเสพติดเกิดจากการอยากรู้ อยากลอง เรียนรู้จากเพื่อนที่เสพยาแล้วชวนกันลองเสพยา หากมีเพื่อนหรือคนใกล้ชิดติดยาเสพติดอยากให้อาไปบำบัด หารักษาสุขภาพ ออกกำลังกาย ดูแลตัวเอง รักตัวเองและให้หันมาดูแลคนในครอบครัว ทำเพื่อคนที่เรารัก ส่วนการเรียนรู้ในการสร้างภูมิคุ้มกันการติดยาเสพติด ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ควรจัดกิจกรรมให้ลูกหลานได้อยู่ใกล้ชิดกับครอบครัว ชุมชนต้องมีการป้องกันไม่ให้มีแหล่งมั่วสุม ให้มีหน่วยงานเข้ามาให้คำแนะนำและตรวจสอบดูแล

ประเด็นที่ 4 ข้อเสนอแนะการสร้างภูมิคุ้มกันเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ติดยาเสพติด

ผู้แทนเยาวชนที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า ควรใส่ใจดูแลลูกหลาน ให้ความอบอุ่น พาไปทำกิจกรรมที่ทำให้เกิดความรักความเข้าใจ แนะนำให้เลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และควรมีหน่วยงานเข้ามาเพื่อหาแนวทางป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในหมู่บ้านและชุมชน

2. ปัญหาท้องไม่พร้อม

ประเด็นที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้แทนเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

ผู้แทนเยาวชนที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ มีอายุระหว่าง 16-20 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด มีลูก 1 คน อายุเฉลี่ย 1-2 ขวบ ไม่ได้ประกอบอาชีพ และค่าใช้จ่ายอยู่กับคุณตาคุณยายและก็เป็นคนเลี้ยงลูกให้เยาวชนกลุ่มนี้ด้วย

ประเด็นที่ 2 ข้อมูลทัศนคติ พฤติกรรมทางเพศ ความรู้อนามัยเจริญพันธุ์

ผู้แทนเยาวชนท้องไม่พร้อมให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ว่า ความประทับใจในวัยเด็กคือได้อยู่กับพ่อแม่อย่างมีความสุขและอบอุ่น วัยรุ่นทุกวันนี้มีค่านิยมและพฤติกรรมเรื่องเพศในกลุ่มเพื่อนแบบว่า การมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องธรรมดา จึงไม่มีการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ทำให้วัยรุ่นไทย

นิยมมีแฟนในวัยก่อนอันควร บทบาทของผู้หญิงและผู้ชายคือช่วยกันออกไปหาเงินมาเลี้ยงครอบครัวและความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและชุมชนกับพ่อแม่วัยรุ่นเน้นการสร้างครอบครัวอบอุ่นและมีหน่วยงานออกมาให้คำแนะนำแก่ครอบครัววัยรุ่น ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่า อายุ 25 ปีขึ้นไปเหมาะที่จะเป็นพ่อแม่ เพราะจะได้มีหน้าที่การงานที่มั่นคง และเมื่อไปฝากครรภ์คลอดที่สถานพยาบาลก็ได้รับการบริการเป็นอย่างดี อาจเป็นเพราะเขาเห็นว่าเป็นวัยรุ่นพ่อแม่มีใหม่ ในส่วนของความเห็นเกี่ยวกับวัยที่มีความพร้อมในการเป็นพ่อแม่ควรจะเป็นวัยผู้ใหญ่ มีความรักและเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน พร้อมที่จะมีลูกเป็นของขวัญชีวิตของพวกเขา และเมื่อรู้ว่าตัวเองจะมีลูกก็มีความรู้สึกดีใจและจะดูแลตัวเองดีๆ มากขึ้น

ประเด็นที่ 3 ข้อมูลวิธีการเรียนรู้การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม

ผู้แทนเยาวชนให้ข้อมูลไว้ว่า การเรียนรู้เรื่องเพศ อนามัยเจริญพันธุ์ของวัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้จากชั้นเรียนที่เคยเรียนมา จากโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ บ้าง และจากคำบอกเล่าจากกลุ่มเพื่อนด้วยกัน หากมีพ่อแม่วัยรุ่นเกิดขึ้นในชุมชน ถ้าเป็นเราก็ให้กำลังใจและทำให้เขารู้ว่าอย่างน้อยก็มีครอบครัวให้กำลังใจเขาอยู่ข้างๆ สร้างความอบอุ่นให้กับเขา ส่วนการเรียนรู้ในการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นนั้น ผู้แทนเยาวชนให้ความเห็นว่า ปัจจุบันพบว่า การตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่นนั้นจะรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ควรจะมีการแนะนำ จัดกิจกรรมในแต่ละหมู่บ้าน เชิญหน่วยงานสอนและให้ความรู้แก่ชุมชน

ประเด็นที่ 4 ข้อเสนอแนะการสร้างภูมิคุ้มกันเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ท้องไม่พร้อม

เข้าไปสอบถามครอบครัวที่มีปัญหา และให้การช่วยเหลือ ให้คำแนะนำเรื่องการท้องไม่พร้อม การสร้างอาชีพเพื่อสร้างรายได้ จัดอบรมเยาวชนกลุ่มนี้ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของผู้แทนเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อมเกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น พบว่า เด็กและเยาวชนอยากให้ผู้ใหญ่เข้าใจเขา และให้การอบรมสั่งสอนตักเตือนมากกว่าการดุด่า เพราะจะทำให้เกิดพฤติกรรมขัดขืนหรือไม่ยอมทำตาม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเขตอำเภอชุมแพ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้แทนเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ผลการวิจัยมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงขอสรุปผลการวิจัยใน บทที่ 5

4.3 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพสนทนากลุ่ม

ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ที่ติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อม

ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ สภาเด็กและเยาวชน และผู้ทรงคุณวุฒิ เจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้นำทางศาสนาพุทธ เกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่วิจัย

ประเด็นที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของวัยรุ่นในชุมชน

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเด็กและเยาวชนให้ความเห็นว่า

“....วัยรุ่นในชุมชนที่มีพฤติกรรมที่ดี ไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงใดๆ มีความรู้ ความสามารถในการศึกษาเล่าเรียน และแบ่งเบาภาระพ่อแม่ผู้ปกครอง สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นมาจากการอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูเอาใจใส่ของพ่อแม่ผู้ปกครอง สภาพแวดล้อม สถานบ้านต่างๆ ทางสังคมหล่อหลอมขัดเกลา....”(นายธนวัฒน์ ลือชาโคตร, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“....การได้ละเล่น พูดคุย ได้แชร์ประสบการณ์ เรื่องราวต่างๆ รวมกลุ่มทำกิจกรรมตามความคิดของวัยรุ่นของแต่ละแนววิถีถิ่นนั้นๆ เพราะการเป็นอยู่ของวัยรุ่นส่วนใหญ่จะติดเพื่อน ยึดแบบอย่างจากเพื่อน ความคิดจัดอยู่ในช่วงระดับเดียวกัน จึงเข้าใจกันได้ง่ายขึ้น ขาดความอบอุ่นในครอบครัว อันเนื่องจากผู้ปกครองต้องออกไปประกอบอาชีพทำงานตั้งแต่เช้าตรู่กลับจนมืดดึก ทำให้เด็กวัยรุ่นทั่ว ๆ ไปในชุมชนตั้งกลุ่มรวมตัวทำกิจกรรมหลากหลายตามความคิด จึงก่อให้เกิดเหตุการณ์กิจกรรมต่าง ๆ อันพึงไม่เหมาะสมของวัยรุ่นตามมา....”(นางอุบลรัตน์ ผลวัฒนา สุวรรณโค, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565) ซึ่งจะย้อนแย้งกับ ศุภฤกษ์ ต่อพันธ์ ที่ให้การสัมภาษณ์ว่า

“....วัยรุ่นส่วนมากในชุมชนโดยเฉพาะในท้องถิ่นชนบท เด็กไม่ค่อยได้อยู่กับพ่อแม่ เพราะส่วนมากพ่อแม่ของเด็กจะไปทำงานหาเช้ากินค่ำ จึงทำให้เด็กนั้นไม่ค่อยมีเวลาอยู่กับพ่อแม่ จึงมักเกิดปัญหาในการให้คำปรึกษา....”(นายศุภฤกษ์ ต่อพันธ์, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้นำทางศาสนา พุทธ ให้ความเห็นว่า

“....เด็กวัยรุ่นมีสัมมาคารวะ รู้จักกราบพระเมื่อมาถึงวัด สาเหตุจากการหมั่นสอนกระตุ้นเตือนให้เด็กรู้จักอ่อนน้อมถ่อมตนอยู่เรื่อย ๆ แรกๆ อาจจะลืม นานๆ ไปก็ทำได้เองโดยไม่ต้องบอก ฉะนั้นพ่อแม่ผู้ปกครอง พระสงฆ์ จึงสำคัญ ต้องหมั่นสอน....”(พระมหาวิรุฑ วิโรจโน, ผศ.ดร., วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“....การแข่งขันกีฬา การออกกำลังกาย การแสดงออกทางสังคมต่างๆ เช่น การทำงานหารายได้พิเศษ....”(ดร. เอกชาตรี สุขเสน, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“....วัยรุ่นในชุมชน มีการรวมกลุ่มเป็นจิตอาสาช่วยงานโรงเรียน งานสังคม เช่น จิตอาสาช่วยงานวัด จิตอาสาช่วยงานศพ เป็นต้น การเล่นกีฬาลอดออบายมุข การรวมกลุ่มรับจ้างงานทั่วไปในหมู่บ้าน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นเพราะเหตุผล 3 อย่าง คือ 1. เกิดจากขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมที่ฝังรากลึกในสังคม 2. การเห็นคุณค่าของวัยรุ่นในชุมชน และ 3. เกิดจากการปลูกฝังค่านิยมที่ดีในสังคม....”(นายชราวุฒิ ดาทุมมา, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

ประเด็นที่ 2 ปัญหายาเสพติดในชุมชน

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเด็กและเยาวชนให้ความเห็นว่า

“....อายุน้อยที่สุดที่ติดยาเสพติดคืออายุ 11 ปี เพราะถูกกลุ่มเพื่อนชักชวน ซึ่งสถานการณ์ในชุมชนมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นจำนวนมาก สมาชิกในชุมชนรู้เห็นว่ามี การขาย-เสพ แต่ไม่สามารถจัดการได้ สมาชิกในชุมชนส่วนหนึ่งมีพฤติกรรมข้องเกี่ยวกับยาเสพติด มีทั้งช่วงวัยที่เป็นวัยรุ่น วัยกลางคน และผู้สูงอายุ และมีสาเหตุมาจากการนำเข้ามา การชักชวนวัยรุ่นให้มีการเสพ กระทั่งจำหน่าย คนในชุมชนมีแนวปฏิบัติต่อกลุ่มเยาวชนติดยาเสพติด คือ เริ่มแรกจะเป็นการว่ากล่าวตักเตือน แต่ในระยะหลังจะเป็นการเมินเฉยเสมือนเป็นเรื่องปกติ ปัญหา ยาเสพติดใน

ชุมชนมีจำนวนมากขึ้น หรือลดลง หากเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาเพราะเหตุใด มีมากขึ้น เพราะมาตรการ หรือบทลงโทษทางกฎหมายที่ไม่เข้มงวด....”(นายธนาวัฒน์ ลือชาโคตร, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“...พบเด็กอายุ 7 ขวบ ตีดยาเสพติดและเข้ารับการบำบัด โดยถูกหลอกให้เป็นเด็ก เติมนยา และให้เสพยาเสพติด สถานการณ์ปัจจุบันยาเสพติดได้แพร่ระบาดในกลุ่มเด็กและเยาวชนใน หมู่บ้าน/ชุมชน เนื่องจากราคายาเสพติดลดลง ทำให้เด็กและเยาวชนมีกำลังซื้อ โดยปัจจุบันราคายาอยู่ ระหว่าง 80-120 บาทต่อหนึ่งเม็ด การเข้าถึงได้ง่าย ประกอบกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามของเจ้าหน้าที่ลดลง การตรวจหาสารเสพติดในกลุ่ม เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา และตามหมู่บ้าน/ชุมชน ลดลง จึงทำให้มีการใช้สารเสพติดในพื้นที่ หมู่บ้าน/ชุมชนเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ ชุมชนมีแนวทางการปฏิบัติต่อกลุ่มผู้ติดยาเสพติด คือ ควรต้องแจ้ง ข่าวสารให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองบ้านเมืองดำเนินการจับกุมกลุ่มบุคคลดังกล่าว หากเป็นกรณีค้า แต่ถ้าวินิจฉัยคดี จะต้องนำเข้าสู่กระบวนการรักษากับโรงพยาบาลของรัฐ ซึ่งการรักษาไม่ได้เสีย ค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด กรณีเป็นกรณีเสพ ควรให้ออกสัปดาห์ให้ผู้เสพเป็นผู้ช่วยกันดูแลพฤติกรรมบุตร หลานไม่ให้กลับไปเสพยาเสพติดอีก ปัญหายาเสพติดในชุมชนยังคงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ผู้ใช้สารเสพติดอายุน้อยลง มีการจับกุมยาเสพติดในปริมาณมากขึ้น ครั้งละเป็นล้านเม็ด ราคายาเสพติดถูกลง 3-4 เม็ดต่อ 100 บาท เพราะมีจำนวนมากตามแนวทางอุปสงค์อุปทาน....”(นางอุบลรัตน์ ผลวัฒนา สุวรรณโค, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565) ซึ่งมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ศุภฤกษ์ ต่อพันธุ์ ว่า

“...อายุน้อยที่สุดที่ติดยาเสพติด คือ ช่วงอายุประมาณ 15 ปี เพราะเกิดจากการ อยากรู้อยากลอง เพื่อนชักจูง ซึ่งปัจจุบันนี้สถานการณ์การติดยาเสพติดในชุมชนมีการแพร่ระบาดของ ยาเสพติดเป็นจำนวนมากเพราะมีการซื้อขายแบบราคาถูกกว่ายุคสมัยก่อน และมีการติดต่อสื่อสาร เพื่อได้มาง่ายขึ้นกว่าเดิม สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหายาเสพติดในชุมชน อาจเป็นเพราะเกิดจากการอยากรู้อยากลองของกลุ่มเยาวชน และบางคนก็เป็นปัญหาจากครอบครัวมีปัญหา พ่อแม่แยกทางกัน เมื่อ สถานการณ์ในชุมชนเป็นแบบนี้แล้ว คนในชุมชนรวมถึงผู้ใหญ่ก็คอยเป็นตา ให้คำแนะนำเมื่อเกิดพบ เห็นกลุ่มเยาวชนยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และหากเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา ปัจจุบันปัญหายาเสพติดเพิ่ม มากขึ้นกว่าเดิม เพราะเป็นการอยากรู้อยากทดลองของกลุ่มวัยรุ่น และเกิดจากปัญหาครอบครัว....”(นายศุภฤกษ์ ต่อพันธุ์, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้นำทางศาสนา พุทธ ให้ความเห็นว่า

“....เด็กวัยประถมบางชุมชนก็เข้ารับการบำบัดในฐานะผู้เสพแล้ว นำเป็นห่วง สถานการณ์การติดยาเสพติดของเยาวชนสมัยนี้ เพราะสิ่งเสพติดอยู่ใกล้ตัวเด็ก ธรรมชาติเด็กอยากรู้อยากเห็น ย่อมอยากรู้อยากลองเป็นธรรมดา เมื่อยาเสพติดหาได้ง่ายเหมือนขนม จึงอันตรายสำหรับเด็ก ที่เดียว โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมที่ล่อลวงต่อการลองเสพยาเสพติด ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหายาเสพติด ในชุมชน และคนในชุมชนดูเหมือนไม่ค่อยตระหนักในพิษภัยของยาเสพติดนัก คิดว่าเด็กติดได้ก็เลิกเอง ได้ไม่ใช่เรื่องใหญ่นัก ทั้งนี้ ปัญหายาเสพติดมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ที่น่าห่วงคือเยาวชนติดยา เพิ่มขึ้นแล้วประเทศชาติจะได้ทรัพยากรบุคคลชั้นยอดได้อย่างไร....”(พระมหาวิรุฑ วิโรจน์, ผศ.ดร., วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“...โดยเฉลี่ยอายุจะน้อยลงๆ สถานการณ์การติดยาเสพติดรุนแรงมากขึ้น โดยมีสาเหตุจากการถูกชักชวน อยากรอง หลงผิดและหารายได้จากการค้ายา ถ้าพบว่าเยาวชนติดยาเสพติด ชุมชนก็แนะนำให้ไปบำบัด พื้นฟู ทั้งนี้ ปัญหายาเสพติดในชุมชนเพิ่มมากขึ้น เพราะกฎหมายให้คำจำกัดนิยามคนเหล่านี้ว่าเป็นผู้ป่วย...” (ดร. เอกชาติร์ สุขเสน, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“...อายุน้อยที่สุดที่ติดยาเสพติดอายุ คือ อายุ 10 ปี เพราะสภาพเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน ซึ่งทำให้สถานการณ์การติดยาเสพติดในชุมชนมีความเสี่ยงสูงที่เยาวชนจะใช้ยาเสพติดเนื่องจากปัญหาภายในครอบครัว สภาพเศรษฐกิจที่รายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย ขาดการดูแลให้ความอบอุ่นแก่เยาวชน ขาดความรู้ความเข้าใจในพิษภัยยาเสพติด และการขาดศีลธรรมของคนในชุมชนเมื่อเหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้น คนในชุมชนปฏิบัติต่อกับเยาวชนติดยาเสพติด 2 ลักษณะ ดังนี้

1. เห็นใจ เข้าใจ ถึงสาเหตุของผู้ติดยาเสพติด และพยายามหาทางช่วยเหลือ เช่น บอกรายละเอียดให้เพื่อนทราบให้เพื่อนช่วยดูแล และให้ความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนสร้างจิตสำนึกในการตระหนักถึงโทษของยาเสพติดในมิติต่างๆ

2. การแสดงความรังเกียจต่อผู้ติดยาเสพติด และเมื่อเปรียบเทียบในแต่ละปีปัญหายาเสพติดในชุมชนมีจำนวนมากขึ้น เพราะยาเสพติดมีจำนวนผู้เสพมากขึ้นจากราคายาเสพติดที่ลดลง หาได้ง่าย เข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งการกวดขันทางกฎหมายไม่ทั่วถึง” (นายชราวุฒิ ดาพุมมา, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

ประเด็นที่ 3 ปัญหาท้องไม่พร้อมในชุมชน

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเด็กและเยาวชนให้ความเห็นว่า

“...อายุ 30-35 ปี เหมาะสมในการเป็นพ่อแม่ เพราะเป็นช่วงวัยที่น่าจะมั่นคงทางวุฒิภาวะ และเศรษฐกิจ ซึ่งสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนมีมาก เนื่องจากขาดความรู้และความเข้าใจในการตระหนักถึงการเลี้ยงดู การเติบโตและคุณภาพชีวิต ของบุตรที่จะเกิดมา โดยพ่อแม่วัยรุ่นที่อายุน้อยที่สุดในท้องไม่พร้อมในชุมชน คือ 12 ปี เพราะไม่ป้องกันในการมีเพศสัมพันธ์ นอกจากนี้ สาเหตุที่ทำให้เกิดพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน ได้แก่ ขาดความรู้ ความเข้าใจในการป้องกันในการมีเพศสัมพันธ์ ขาดการตระหนักถึงความพร้อมในการดูแลบุตร และคุณภาพชีวิตของบุตรในอนาคต ทั้งนี้คนในชุมชนปฏิบัติต่อพ่อแม่วัยรุ่นด้วยการช่วยเหลือ ดูแล แบ่งปันในสิ่งที่ขาดตกบกพร่อง หรือไม่พร้อม แนะนำสิทธิต่างๆ เท่าที่สังเกตเห็น พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนมีจำนวนมากขึ้น เนื่องมาจากการขาดทักษะ ความรู้ในการป้องกัน หรือปฏิเสธจากฝ่ายตรงข้าม...” (นายธนาวัฒน์ ลือชาโคตร, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“...อายุที่เหมาะสมกับการมีบุตร ควรมีอายุประมาณ 20-35 ปี เพราะฝ่ายหญิงจะได้ไม่เสี่ยงต่อการแท้งบุตร อีกทั้งยังคลอดได้ง่ายไม่ต้องพึ่งการผ่าคลอด ที่ต้องใช้เวลาพักฟื้นยาวนาน รวมถึงสภาวะความรู้ในการเลี้ยงดู การมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของความเป็นพ่อแม่ อีกด้วย กล่าวถึงสถานการณ์ที่วัยรุ่นในชุมชน ได้เป็นพ่อแม่ในสภาพที่ยังไม่พร้อมทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจนั้น ส่วนใหญ่มักจะเกิดปัญหาตามมา เช่น ทารกแรกคลอดไม่สมบูรณ์อวัยวะไม่ครบ 32 ประการ ขาดความรับผิดชอบในการเลี้ยงดู

วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ในอายุน้อยที่สุดเพียง 10 ขวบ เท่านั้น ด้วยสาเหตุเพราะยังวัยเยาว์ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดวุฒิภาวะ ขาดความรักจากผู้ปกครอง รวมถึงครอบครัวแตกแยก เป็นต้น

ซึ่งพบว่าสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน คือ บิดามารดาแยกทาง เลยทำให้ส่วนใหญ่พ่อแม่วัยรุ่นจะถูกกระทำจากชุมชนด้วยคำพูดการดูถูกเหยียดหยาม ประณาม ทำให้เกิดความทุกข์ใจ เศร้าใจ เกิดความละอายเป็นอย่างมาก จนไม่อยากพักอาศัยในถิ่นนั้นๆ บางรายต้องทิ้งบุตรไว้กับ พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติ บางรายรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ทำร้ายบุตรของตนเอง โดยการเอาไปทิ้ง หรือทุบตี หรือทำร้ายให้ถึงแก่ชีวิตได้ ปัจจุบันพ่อแม่วัยรุ่น หรือการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นถือว่าเป็นปัญหาที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัญหาหลักอีกอย่างก็ เกิดจากสื่อเทคโนโลยี สื่อที่ทันสมัย โลกแห่งสังคมในปัจจุบันที่ไม่ปิดกั้น ไม่มีขอบเขต ทำให้กลุ่มวัยใส ยังอ่อนต่อโลก ยังเลือกที่จะศึกษาไม่เป็น สืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ไปในทางที่ผิด ขาดทักษะ หลงเชื่อ กลุ่มมีฉฉาชีพ จึงนำมาสู่การผิดพลาด การหลงผิดของวัยรุ่น...”(นางอุบลรัตน์ ผลวัฒนา สุวรรณโค, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“...อายุที่เหมาะสมในการเป็นพ่อแม่ควรอยู่ในช่วงอายุ 25 – 30 ปี เพราะเป็นช่วงที่วุฒิภาวะในการควบคุมอารมณ์ได้ดีและในช่วงที่มีการมีงานที่มั่นคง เพื่อหาเลี้ยงครอบครัวได้ เนื่องจากปัจจุบันวัยรุ่นในชุมชนจะท้องไม่พร้อม เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ และมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกัน จนทำให้เกิดปัญหาของการตั้งครรภ์ไม่พร้อม เมื่อพ่อแม่มีบุตรในช่วงวัยรุ่น และยังไม่มีความพร้อมในการควบคุมอารมณ์ ทำให้เกิดปัญหาครอบครัว ส่วนวัยรุ่นที่อายุน้อยที่สุดในท้องไม่พร้อมในชุมชนมีอายุเพียง 15 ปี เพราะเกิดจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกัน ขาดความรู้ความเข้าใจในการคุมกำเนิดเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน เมื่อมีการณีแบบนี้เกิดขึ้น คนในชุมชนก็คอยให้คำแนะนำการปฏิบัติเลี้ยงดูบุตรให้ถูกต้องตามพัฒนาการของเด็กตามวัยอันควร และยิ่งกว่านั้น หากเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากเดิม เพราะการคบหาของกลุ่มวัยรุ่นสมัยนี้เวลาออกไปเที่ยวตามสถานบันเทิงเวลาเมาแล้วขาดสติ เมื่อมีเพศสัมพันธ์ก็ขาดการป้องกันการคุมกำเนิด....”(นายศุภฤกษ์ ต่อพันธุ์, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้นำทางศาสนา พุทธ ให้ความเห็นว่า

“...อายุที่เหมาะสมในการเป็นพ่อแม่ควรจะบรรลุนิติภาวะแล้ว เพราะความมีเหตุผล วิจารณ์ญาณต่างๆ จะมีในผู้ใหญ่ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนส่วนใหญ่จะปล่อยลูกไว้ให้ยายเลี้ยง ส่วนพ่อแม่เองก็เรียนหนังสือ ทำงานหาเงินมาส่งให้ใช้ โอกาสใกล้ชิดสอนลูกจึงไม่มี นาน ๆ ทีกลับมา เด็กก็ขาดความอบอุ่นแล้ว ซึ่งช่วงวัยประถมมีการท้องไม่พร้อมในชุมชนแล้ว สาเหตุหลัก ๆ ที่ทำให้เกิดพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน คือ เด็กขาดความอบอุ่น กลุ่มเพื่อนคอยเติมเต็มส่วนที่ขาด ทำให้เห็นความสำคัญของเพื่อนมากกว่า ซึ่งคนในชุมชนก็จะตำหนิช่วงแรก แล้วก็ยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้น และปล่อยให้ไปตามที่มีนจะเป็นโดยไม่มีการมาตรการป้องกันอันใดที่จะไม่ให้เกิดเรื่องเช่นนี้ขึ้นอีก ปัจจุบันพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนมีแนวโน้มสูงขึ้นหากสังคมเปราะบางไม่ได้รับการแก้ไขโดยสถาบันครอบครัวที่ถูกต้องเหมาะสม...”(พระมหาวิรุฬ วิโรจน์, ผศ.ดร., วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“...อายุที่เหมาะสมในการเป็นพ่อแม่ คือ 20 ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับพื้นฐานสามารถประกอบอาชีพได้แล้ว สามารถเลี้ยงดูตนเองและบุตรได้ สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนทุกวันนี้ อายุน้อย เป็นภาระให้กับพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลูกที่คลอดออกมา สุขภาพของเด็กไม่ได้รับการ

ดูแลเท่าที่ควร ซึ่งการท้องไม่พร้อมในชุมชนพบว่า มีอายุเพียง 10 ขวบ ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน ได้แก่ การขาดการป้องกันและการได้อยู่ในสังคมโซเชียล และการไม่พร้อมในวัยที่เหมาะสม โดยคนในชุมชนได้ให้คำแนะนำและปรับปรุงแก้ไข มองอนาคตข้างหน้า เพราะว่าในสถานการณ์ปัจจุบัน พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนมีจำนวนมากขึ้น....”(ดร. เอกชาติ สุขเสน, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“....อายุที่เหมาะสมในการเป็นพ่อแม่ควรอายุ 20 ปี ขึ้นไป มีเหตุผล คือ ต้องเป็นมีความรู้ มีความเข้าใจ ในการใช้ชีวิตครอบครัว และเป็นผู้มีอาชีพที่สามารถจุนเจือครอบครัว หรือดำเนินชีวิตครอบครัวให้อบอุ่นและมั่นคง ซึ่งปัจจุบันนี้ สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยอายุน้อยที่สุดในการท้องไม่พร้อมในชุมชนอายุประมาณ 14 ปี เพราะผู้ปกครองขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดการให้ความอบอุ่นต่อบุตรหลาน ปัญหาเศรษฐกิจ ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเพศศึกษา เมื่อมีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นแล้ว คนในชุมชนมักจะมีการติฉินนินทา ทำให้พ่อแม่วัยรุ่นเกิดความกดดัน แต่ก็มีบ้างที่เห็นใจ เข้าใจ ให้ความช่วยเหลือ และหากเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนมีจำนวนมากขึ้น เพราะการไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา เป็นเหตุให้ขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่ตระหนักในอนาคตของตนเอง และปัญหาที่สืบเนื่องกันมาคือคนในครอบครัวก็เป็นพ่อแม่วัยรุ่นมาก่อน....”(นายชราวุธ ดาทุมมา, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเด็กและเยาวชนให้ความเห็นว่า

“....การสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน ควรเป็นในลักษณะการที่สามารถรู้และเข้าถึงได้ง่าย หากเริ่มต้นจากกลุ่มเป้าหมาย จนกระทั่งในวัยเด็กในสถานศึกษาจะดีมาก โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญกับการสร้างนวัตกรรมการสื่อสาร ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง จนกระทั่งทุกคนในสังคม ส่วนหน่วยงานที่ควรมีบทบาทเห็นควรให้เป็นปกครอง และสถาบันทางการศึกษา ปกครองอาจจะเป็นหลักสูตรอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจและการดูแลบุตรให้มีความเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย ส่วนสถาบันทางการศึกษาอาจจะกำหนดให้เป็นหลักสูตรปลูกฝังสร้างทักษะความรู้แก่เด็กและเยาวชน ทำให้วัยรุ่นเยาวชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการรับมือ สามารถเลี้ยงดู สื่อสารระหว่างช่วงวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้สามารถส่งผลให้เกิดเป็นภูมิคุ้มกันจากบุคคล ส่งต่อเป็นภูมิคุ้มกันของครอบครัว และสังคมต่อไป ส่วนนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม สำหรับวัยรุ่นคือ วิธีการที่จะสร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้เกิดทักษะในการดำเนินชีวิตบางอย่าง และทำให้วัยรุ่นเยาวชนมองเห็นภาพ และผลในอนาคตที่จะตามมา ทั้งนี้ ปัญหาอุปสรรคในการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง คือ นวัตกรรมที่นำมาใช้กับกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายจะสามารถเข้าถึงได้ และสามารถนำประโยชน์ที่ได้ไปใช้ได้หรือไม่....” (นายธนาวัฒน์ ลือชาโคตร, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“....การสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน ควรใช้สื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ค ทวิตเตอร์ ฯ ประชาสัมพันธ์การ

ป้องกันปัญหายาเสพติด ให้เด็กและเยาวชนรู้เท่าทันพิษภัยของยาเสพติด และทำให้เห็นโทษของการท้องไม่พร้อม การเสริมสร้างคุณค่าในสตรีเพศ การรักษานวลสงวนตัว ความรักที่แท้จริง การเลือกคู่ครอง ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เช่น สำนักงาน ป.ป.ส., กระทรวงมหาดไทย, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการในเรื่องการท้องไม่พร้อม โดยเน้นประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกทุกหมู่บ้าน/ชุมชน ทุกโรงเรียน ทำให้เด็กและเยาวชนมีความรู้เท่าทัน ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด สำหรับการท้องไม่พร้อม จะทำให้เด็กและเยาวชนรู้จักวางแผนการใช้ชีวิต รู้จักระวังในการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การจัดตั้งกลุ่มสังคมออนไลน์ กลุ่มการป้องกันการท้องไม่พร้อม กลุ่มวางแผนครอบครัว เป็นต้น ถือว่าเป็นหนึ่งในนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม สำหรับวัยรุ่น แต่จะเป็นปัญหาอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ หรือในครอบครัวที่ยากจนในการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพราะไม่สามารถเข้าถึงสื่อสร้างสรรค์ได้...” (นางอุบลรัตน์ ผลวัฒนา สุวรรณโค, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“....การสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน ควรมีลักษณะที่วัยรุ่นสามารถเรียนรู้และเข้าใจง่าย โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และทุกคนในสังคม รวมถึงหน่วยงานราชการ และสถาบันการศึกษากำหนดให้มีหลักสูตร หรือรายวิชาเพื่อปลูกฝังสร้างทักษะความรู้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งจะทำให้เยาวชน พ่อแม่ และผู้ปกครอง มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการรับมือสามารถเลี้ยงดู สื่อสารระหว่างช่วงวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะวิธีการสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิต และทำให้วัยรุ่นและเยาวชนสามารถศึกษาและทราบผลในอนาคตที่จะตามมาได้ ถือว่าเป็นนวัตกรรมการสื่อสารอย่างหนึ่งเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมสำหรับวัยรุ่น แต่ก็ยังพบว่า นวัตกรรมที่ทำขึ้นมาจะนำมาใช้กับกลุ่มเป้าหมายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทั่วถึงหรือไม่ ยังเป็นปัญหาอุปสรรคในการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง....” (นายศุภฤกษ์ ต่อพันธุ์, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้นำทางศาสนา พุทธ ให้ความเห็นว่า

“....การสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน ควรมีการพูดคุยกันด้วยเหตุผล ตักเตือนกันด้วยเมตตา โดยพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ช่วยกันบอกสอนทุกๆ ทาง ซึ่งจะทำให้เด็กได้นึกถึงสิ่งที่สอนบ้างเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ทั้งนี้ จิตสำนึกผิดชอบชั่วดีในมโนธรรมสำนึกเด็กถูกบรรจุไว้แล้วถือว่าเป็นนวัตกรรมอย่างหนึ่งในการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมสำหรับวัยรุ่น โดยปัญหาอุปสรรคที่พบในการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง คือ เด็กไม่รับฟัง เมินเฉย มองไม่เห็นปัญหาที่

จะตามมา ซึ่งหากมีการดำเนินการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางครั้งต่อไป คิดว่าจะทำสิ่งใดให้ดีขึ้น หรือแตกต่างไปจากเดิม ก็คือ การจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มเติมนอกเหนือจากการเฝ้าระวังโดยครอบครัว โรงเรียน สถานศึกษา....”(พระมหาวิรุธ วิโรจน์, ผศ.ดร., วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“....การสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน ได้แก่ ให้การศึกษาและความเข้าใจ สร้างภูมิคุ้มกันทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกและความมุ่งมั่นที่จะป้องกันตนเอง โดยมีครอบครัว ครู อาจารย์ และสถาบันศาสนาเป็นผู้ที่มีบทบาทและส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาดังกล่าว เป็นผลทำให้ไม่เกิดปัญหาสังคมตามมา โดยนวัตกรรมการสื่อสารที่สำคัญในปัจจุบันเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมสำหรับวัยรุ่น คือ ควรให้สร้างเครือข่ายให้วัยรุ่นได้มีส่วนร่วมทางสังคมมากขึ้น ซึ่งปัญหาอุปสรรคที่พบในการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันดังกล่าว คือ ความต้องการที่แท้จริงของวัยรุ่น และการสร้างความเข้าใจ เข้าถึงวัยรุ่น และหากมีการดำเนินการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางครั้งต่อไป คิดว่าจะทำสิ่งใดให้ดีขึ้น หรือแตกต่างไปจากเดิม คือ การให้วัยรุ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารมากยิ่งขึ้น....”(ดร. เอกชาติ สุขเสน, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“....การสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน ควรมีลักษณะควรมีการบูรณาการจัดการปัญหาร่วมกันทุกภาคส่วน เริ่มต้นจากสังคมย่อยคือครอบครัว จนไปถึงสังคมประเทศ ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทกับการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางต้องมีทุกภาคส่วน ทุกสังคม ร่วมกันบูรณาการจัดการปัญหาให้เป็นวาระแห่งชาติเพื่อสังคมที่เข้มแข็งต่อไป ส่งผลดีมาหากทุกภาคส่วน และทุกสังคมมีการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง โดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสื่อให้เห็นให้เข้าใจถึงปัญหาในทุกรูปแบบถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม สำหรับวัยรุ่น ถึงแม้ว่า การเข้าถึงสื่อหรือนวัตกรรมนั้นๆ และการไม่เห็นความสำคัญของต้นตอปัญหาเสพติด และปัญหาความไม่พร้อมในการตั้งครรรภ์ยังเป็นปัญหาอุปสรรคในการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง อีกอย่างหนึ่ง หากมีการดำเนินการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางครั้งต่อไป คิดว่าจะทำสิ่งใดให้ดีขึ้น หรือแตกต่างไปจากเดิม คือการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น สามารถมองเห็นถึงสภาพปัญหาที่มีรายละเอียดมาก และสามารถบริหารจัดการกับสภาพปัญหาดังกล่าวได้....”(นายชราวุฒิ ดาทุมมา, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเด็กและเยาวชนให้ความเห็นว่า

“....การที่สามารถเข้าถึงง่าย มีความน่าสนใจ เป็นลักษณะเนื้อหาความรู้ที่ถูกต้อง เหมาะกับยุคสมัยและสถานการณ์ในปัจจุบัน มีแรงจูงใจที่ดี ไม่ควรให้เป็นลักษณะการติตรา หรือย้ำ

ปมปัญหาที่เคยเกิดขึ้น เห็นควรที่จะชี้ให้เห็นถึงปัญหา เพื่อนำมาสู่แนวทางการแก้ไข หลีกเลี่ยง ป้องกัน หรือถ้าหากเกิดขึ้นแล้วจะมีวิธีการรับมือ หรือดำเนินการต่อในลักษณะใด....”(นายธนาวัฒน์ ลือชาโคตร, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“....ควรจัดทำสื่อสร้างสรรค์ทั้งในรูปแบบสังคมออนไลน์ และรูปแบบประชาสัมพันธ์ ต่างๆ เช่น เสียงตามสายตามหมู่บ้าน/ชุมชน สื่อโทรทัศน์ จัดทำหนังสือเตือนสติเด็กและเยาวชน ข้อความสั้นทางวิทยุ จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ ใบปลิว แจกจ่าย ตามสถานที่ราชการ หรือสถานที่สาธารณะต่างๆ และให้มีบุคคลที่คอยสอดส่องดูแลครัวเรือนในหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น อ.ส.ม. คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น....”(นางอุบลรัตน์ ผลวัฒนา สุวรรณโค, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“....เห็นด้วยกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กล่าวมาข้างต้น ควรมีการจัดทำสื่อสร้างสรรค์ทั้งในรูปแบบสังคมออนไลน์ และรูปแบบประชาสัมพันธ์ ต่างๆ เช่น เสียงตามสายตามหมู่บ้าน/ชุมชน สื่อโทรทัศน์ จัดทำหนังสือเตือนสติเด็กและเยาวชน ข้อความสั้นทางวิทยุ จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ ใบปลิว แจกจ่าย ตามสถานที่ราชการ หรือสถานที่สาธารณะต่างๆ และให้มีบุคคลที่คอยสอดส่องดูแลครัวเรือนในหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น อ.ส.ม.คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น”(นายศุภฤกษ์ ต่อพันธ์, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้นำทางศาสนา พุทธ ให้ความเห็นว่า

“....จัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมปลูกฝังมโนธรรมสำนึกผิดชอบชั่วดีให้เด็กแต่เล็ก เพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันอันยั่งยืน....”(พระมหาวิรุฑ วิโรจโน, ผศ.ดร., วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“....ให้เขามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วยตัวของพวกเขาเอง และรับฟังปัญหาของวัยรุ่นต่างๆ....”(ดร. เอกชาติ สุขเสน, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

“....ควรบรรจุปัญหานี้ให้เป็นวาระแห่งชาติ และการร่วมกันพัฒนาบุคลากรของชาติ ด้วยการร่วมกันบูรณาการจัดการและการสร้างนวัตกรรมสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางให้ครอบคลุมและจัดการปัญหาให้เกิดประโยชน์โดยตรง....”(นายชราวุฒิ ดาทุมมา, วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านเด็กและเยาวชน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้นำทางศาสนาพุทธ เกี่ยวกับนวัตกรรมสื่อสาร เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น พบว่า สิ่งที่มีความคิดเห็นตรงกันคือ ควรเอาใจใส่เด็กให้มาก โดยเฉพาะการให้การเลี้ยงดู เด็กและเยาวชนต้องให้ความรัก ความเข้าใจใน และพร้อมที่จะเรียนรู้ไปกับเขาในการสอดส่องดูแลอย่างนุ่มนวลในการสอดแทรกการอบรมสั่งสอนไปในตัว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเขตอำเภอชุมแพ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ผลการวิจัยมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงขอสรุปผลการวิจัยใน บทที่ 5

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษานวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น 2. เพื่อวิเคราะห์นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น 3. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นและ 4. เพื่อจัดทำคู่มือนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ทั้งวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือขั้นตอนที่ 1 วิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็น กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling) คือ 3 คน เว้น 1 คนทำแบบนี้จนกว่าจะครบจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จากเยาวชนกลุ่มเปราะบางทั้งเพศชายและเพศหญิง ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 100 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เพื่อหาข้อเสนอแนะกับเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ที่ติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อม จำนวน 30 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวบรวมข้อมูลที่ได้และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ก. ผลการวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง (เยาวชนกลุ่มเปราะบางทั้งเพศชายและเพศหญิง ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ เยาวชนอายุ 13-18 ปี ที่ติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อม)

1. สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 100 คน พบว่า เป็นเพศชาย ร้อยละ 57.00 และเพศหญิง ร้อยละ 43.00 มีอายุ 18 ปี ร้อยละ 66.00 รองลงมา อายุ 17 ปี ร้อยละ 16.00 อายุ 15 ปี ร้อยละ 12.00 และอายุ 16 ปี ร้อยละ 6.00 การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 48.00 รองลงมา กำลังศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 40.00 และประถมศึกษา ร้อยละ 12.00 สถานภาพทางครอบครัวอยู่กับพ่อแม่ ร้อยละ 67.00 รองลงมา อยู่กับปู่ย่าตายาย ร้อยละ 33.00

2. ระดับพฤติกรรมการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ด้านผู้ส่งสาร (Sender) ได้แก่ ท่านเคยให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 57.00 ท่านเคยส่งข้อมูลทางสื่อออนไลน์ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมลงในพื้นที่สังคมออนไลน์ ร้อยละ 38.00 ท่านเคยแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมให้กับครอบครัว ชุม และสังคม ร้อยละ 36.00 และท่านเคยใช้วิธีการต่าง ๆ ในการส่งสารเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ร้อยละ 27.00

ด้านสาร (Message) ได้แก่ ท่านเคยศึกษาค้นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมให้กับครอบครัว ชุมชน และสังคม ร้อยละ 48.00 ท่านเคยเสนอวิธีการสื่อสารให้กับวัยรุ่นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ร้อยละ 43.00 ท่านเคยเข้าปหาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับหน่วยงานราชการ ร้อยละ 37.00 และท่านเคยทำหนังสือปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 30.00

ด้านผู้รับสาร (Receiver) ได้แก่ ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางโรงเรียน ร้อยละ 78.00 ท่านเคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับคนในครอบครัว ร้อยละ 69 ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 62.00 และท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางชุมชน ร้อยละ 54.00

ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media) ได้แก่ ท่านเคยใช้ Facebook ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 52.00 ท่านเคยใช้ Line ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 37.00 ท่านเคยใช้ twitter ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 29.00 ท่านเคยใช้ Instagram ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 25.00

3. กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.70$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านกาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$, S.D. = 0.87) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ ท่านเห็นด้วยกับการที่ชุมชนมีลานกีฬาให้กับเยาวชนเพื่อลดปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ($\bar{x} = 3.94$, S.D. = 0.86) รองลงมาเป็นท่านเห็นด้วยกับการออกกำลังกายเป็นประจำทุกวันจะทำให้ลดปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ($\bar{x} = 3.84$, S.D. = 0.90)

4. ส่วนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับจัดทำคู่มือนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ หลักการและเหตุผล ควรมี ร้อยละ 82.00 วัตถุประสงค์ ควรมี ร้อยละ 67.00 คุณสมบัติของผู้ใช้ รูปแบบ ควรมี ร้อยละ 70.00 ด้านผู้ส่งสาร (Sender) ควรมี ร้อยละ 55.00 ด้านสาร (Message) ควรมี ร้อยละ 79.00 ด้านผู้รับสาร (Receiver) ควรมี ร้อยละ 77.00 ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media) ควรมี ร้อยละ 63.00 การจัดกิจกรรม ควรมี ร้อยละ 62.00 มีการแบ่งกลุ่ม

ควรมี ร้อยละ 56.00 มีการจัดสัมมนา ควรมี ร้อยละ 85.00 มีการบรรยาย ควรมี ร้อยละ 73.00 มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย ควรมี ร้อยละ 58.00 มีการประเมินผล ควรมี ร้อยละ 77.00

5.1.2 เปรียบเทียบรูปแบบการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลอง

การทดสอบภาพรวมของรูปแบบการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า ดังนี้

1. การทดสอบของด้านผู้ส่งสาร (Sender) ก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. การทดสอบของด้านสาร (Message) ก่อนและหลังการทดลอง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. การทดสอบของด้านผู้รับสาร (Receiver) ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. การทดสอบของด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media) ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.3 ปัญหา แนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

1. การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย เฟซบุ๊ก ไลน์ แอปพลิเคชัน ต่างๆ การเข้าถึงแหล่งข้อมูลให้ความรู้
2. อยากให้มีศูนย์ฝึกอาชีพและจัดกิจกรรมในชุมชน
3. อยากมีข้อมูลข่าวสารให้มากกว่าเดิม มีการจัดอบรมกับเยาวชนให้มากขึ้น
4. ยกกรณีตัวอย่างคนที่ติด ให้เกียรติ ยกย่อง ฝึกอบรม ฝึกสติ สมาธิ
5. อยากมีตุ๋ยามประจำหมู่บ้าน

ข. สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เยาวชนในชุมชน (เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ที่ติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อม)

ความคิดเห็นของผู้แทนเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อม เกี่ยวกับ นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น พบว่า เด็กและเยาวชนอยากให้ผู้ใหญ่เข้าใจเขา และให้การอบรมสั่งสอนตักเตือนมากกว่าการดุด่า เพราะจะทำให้เกิดพฤติกรรมดีขึ้นหรือไม่ยอมทำตาม

ค. สรุปสนทนากลุ่ม (ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ที่ติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อม)

ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านเด็กและเยาวชน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้นำทางศาสนาพุทธ เกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น พบว่า สิ่งที่มีความคิดเห็นตรงกันคือ ควรเอาใจใส่เด็กให้มาก โดยเฉพาะการให้การเลี้ยงดูเด็กและเยาวชน

ต้องให้ความรัก ความเข้าใจใน และพร้อมที่จะเรียนรู้ไปกับเขาในการสวดสวดดูแลอย่างนุ่มนวลในการสวดแทรกการอบรมสั่งสอนไปในตัว

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 ระดับพฤติกรรมการใช้วัตรกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ด้านระดับพฤติกรรมการใช้วัตรกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ด้านสาร (Message) ได้แก่ ท่านเคยศึกษาค้นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมให้กับครอบครัว ชุมชน และสังคม ร้อยละ 48.00 ท่านเคยเสนอวิธีการสื่อสารให้กับวัยรุ่นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ร้อยละ 43.00 ท่านเคยเข้าปหาคความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับหน่วยงานราชการ ร้อยละ 37.00 และท่านเคยทำหนังสือปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 30.00

ด้านผู้รับสาร (Receiver) ได้แก่ ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางโรงเรียน ร้อยละ 78.00 ท่านเคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับคนในครอบครัว ร้อยละ 69.00 ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 62.00 และท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางชุมชน ร้อยละ 54.00

ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media) ได้แก่ ท่านเคยใช้ Facebook ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 52.00 ท่านเคยใช้ Line ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 37.00 ท่านเคยใช้ twitter ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 29.00 ท่านเคยใช้ Instagram ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ร้อยละ 25.00

แสดงให้เห็นว่าด้านระดับพฤติกรรมการใช้วัตรกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น มีการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นอย่างต่อเนื่อง ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิษฐ์ พุกสวัสดิ์และภานุฤทธิ์ สารสมบัติ (2563) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนานวัตรกรรมการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของนักเรียน 30 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสมุทรปราการในการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1. รูปแบบและลักษณะของกิจกรรมแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1.1 กิจกรรมของภาคส่วนต่างๆ ของโรงเรียนและ 1.2 กิจกรรมที่ดำเนินงานโดยสถานักเรียน 2. รูปแบบและการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ประกอบด้วย 2.1 กระบวนการวางแผนการสื่อสาร และ 2.2 การออกแบบเนื้อหาเพื่อการประชาสัมพันธ์ 3. กระบวนการวางแผนกิจกรรมประกอบด้วย 3.1 การวางแผนและออกแบบกิจกรรม 3.2 การ

ปฏิบัติการและการสื่อสาร 3.3 การประเมินผลกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา

5.2.2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน

เยาวชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านกาย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ ท่านเห็นด้วยกับการที่ชุมชนมีลานกีฬาให้กับเยาวชนเพื่อลดปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม รองลงมา是您เห็นด้วยกับการออกกำลังกายเป็นประจำทุกวันจะทำให้ลดปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ด้านจิต อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ ท่านเห็นด้วยกับการมีศูนย์ฝึกสมาธิในชุมชนเพื่อลดปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม รองลงมา是您เห็นด้วยกับการที่มีพระมาอบรมธรรมะเป็นประจำเพื่อลดปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม และท่านเห็นด้วยกับการให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของชุมชน ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ท่านเห็นด้วยกับการพัฒนาจิตใจมากกว่าวัตถุเพื่อลดปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ด้านสังคม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ ท่านเห็นด้วยกับการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมในโรงเรียนของเยาวชน รองลงมา是您เห็นด้วยกับปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมเป็นปัญหาระดับประเทศ ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ท่านเห็นด้วยกับการเข้าใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ตของเยาวชนโดยจำกัดพื้นที่ในการเข้าใช้ ด้านหลักธรรมทางพุทธธรรม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ ท่านเห็นด้วยกับการไม่คบคนชั่วเป็นมิตร จะทำให้แก้ปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมได้ รองลงมา是您เห็นด้วยกับการไม่ดื่มน้ำเมาจะช่วยป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม และส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ท่านเห็นด้วยกับการไม่เที่ยวดูการละเล่นจะทำให้แก้ปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของชนทอง วัฒนะประดิษฐ์และคณะ (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง พุทธนวัตกรรมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้เด็กและเยาวชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ผลการวิจัย พบว่า 1. การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างพุทธนวัตกรรมการสร้าง ภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้เด็กและเยาวชนจากการศึกษานำร่อง วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาชุมชน การ ถอดบทเรียนชุมชนต้นแบบได้กรอบแนวคิดการสร้างพุทธนวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้ เด็กและเยาวชนประกอบด้วย 1. การอบรมบ่มเพาะเยาวชน โดยมีแนวคิดสำคัญคือการพัฒนามนุษย์ ตามหลักไตรสิกขา มรรคมีองค์ 8 พลังทุนชีวิต (Life Asset)และในการออกแบบกิจกรรมการพัฒนา จิตและปัญญาแบบองค์รวม ที่เรียกว่า ITC-PSS 2. การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการ ใช้เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ได้แก่ การแก้ปัญหาด้วยหลักอริยสัจ การประสานงานในชุมชนควรสื่อสาร ตามหลักปธาน 4 การมีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อชุมชนตามหลักอิทธิบาท 4 โดยผ่านกิจกรรมที่ 1 การสร้างความตระหนักรู้ เปิดใจรับฟัง ร่วมแสวงหาทางออก ข 2. ผลการใช้พุทธนวัตกรรมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้เด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วม ของชุมชนเป็นผลการดำเนินงานต่อเนื่องจากกิจกรรมที่ 1 คือ กิจกรรมที่ 2 ปลูกฝังการเรียนรู้จัก ชุมชนด้วยแผนที่เดินดิน กิจกรรมที่ 3 อบรมบ่มเพาะ สอนให้รู้ สอนให้รัก สร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ในชุมชน กิจกรรมที่ 4 สร้างสรรค์ พลังเยาวชน

มีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนเข้มแข็งปลอดภัยจากยาเสพติด นำไปสู่การพัฒนากลุ่มเด็กและเยาวชนที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์กลุ่มการจัดสรรหน้าที่ และการทำกิจกรรมขับเคลื่อนชุมชนปลอดภัยจากยาเสพติด และนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงร่วมกับ ชุมชนเกี่ยวกับมาตรการป้องกัน ยาเสพติดในเชิงป้องกันและเชิงพัฒนาผลการประเมินพฤติกรรมเด็ก และเยาวชนเมื่อผ่านกิจกรรมต่างๆ พบว่า เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1. พัฒนา กายให้เป็นสุข 2. พัฒนาพฤติกรรม การแสดงออกทางสังคมอย่างมีสุข 3. พัฒนาจิตใจเข้าถึงความสุข ด้านใน 4. พัฒนาปัญญาโดยใช้ความสุข ทำสิ่งที่สร้างสรรค์เป็นซึ่งเป็นผลจากกระบวนการมีส่วนร่วม ของชุมชนในทุกมิติทั้งใน 1. การมีส่วนร่วมคิด วางแผน ตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล องค์ความรู้ใหม่ 3-7-4 BCP โมเดล ประกอบด้วย 3 หลักการ ประสานชุมชน สังคม, 7 กระบวนการแปรผันพลังเยาวชนเพื่อพัฒนาชุมชน และ 4 แนวปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนแห่งรักที่ เข้มแข็ง

5.2.3 จัดทำคู่มือวัตรกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

การจัดทำคู่มือวัตรกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ควรมียุทธศาสตร์ประกอบ ดังนี้ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ ด้านผู้ส่งสาร (Sender) ด้านสาร (Message) ด้านผู้รับสาร (Receiver) ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media) การจัดกิจกรรม มีการแบ่งกลุ่ม มีการจัดสัมมนา มีการบรรยาย มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย และมีการประเมินผล สอดคล้องกับ นุติ รุ่งสว่าง (2543, หน้า 24) ได้กล่าวไว้ว่า คู่มือที่ดีควรมีดังนี้ 1. ด้านรูปแบบ มีขนาดรูปเล่มเหมาะสม ตัวอักษรอ่านง่าย ชัดเจน มีรูปภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหาและการนำเสนอกิจกรรมแต่ละขั้นตอนมีความชัดเจน 2. ด้านเนื้อหา ของคู่มือควรมีวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ชัดเจน เหมาะสม เข้าใจง่าย เนื้อหาความรู้มีความเหมาะสมตรงกับความต้องการและความจำเป็น 3. ด้านการนำไปใช้ มีการกำหนดขั้นตอนการศึกษาคู่มือไว้ชัดเจน และศักรินทร์ สุวรรณโรจน์;และ คนอื่น ๆ (2535: 89) ได้สรุปองค์ประกอบของการจัดทำคู่มือไว้ 6 ส่วน ดังนี้

1. คำชี้แจงการใช้คู่มือ
2. เนื้อหาสาระ และกระบวนการหรือขั้นตอน
3. คำชี้แจงเกี่ยวกับการเตรียมการที่จำเป็นต่าง ๆ เช่น วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ
4. ความรู้เสริมหรือแบบฝึกหัด หรือแบบฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยในการฝึกฝน
5. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา
6. แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ

5.2.4 เปรียบเทียบรูปแบบการใช้วัตรกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลองจากผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยอภิปไตยผลตามลำดับ ดังนี้

1. รูปแบบการใช้วัตรกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจะมีความแตกต่างจากงานวิจัยของ อภิวิชญ์ พุกสวัสดิ์ และภาณุฤทธิ์

สารสมบัติ พบว่า การจัดกิจกรรมในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1. รูปแบบและลักษณะของกิจกรรม แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1.1 กิจกรรมของภาคส่วนต่างๆ ของโรงเรียนและ 1.2 กิจกรรมที่ดำเนินงานโดยสถานักเรียน 2. รูปแบบและการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ประกอบด้วย 2.1 กระบวนการวางแผนการสื่อสาร และ 2.2 การออกแบบเนื้อหาเพื่อการประชาสัมพันธ์ 3. กระบวนการวางแผนกิจกรรมประกอบด้วย 3.1 การวางแผนและออกแบบกิจกรรม 3.2 การปฏิบัติการและการสื่อสาร 3.3 การประเมินผลกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา จากที่กล่าวมาจะมีความแตกต่างในการสื่อสารโดยงานของ อภิชาต พุกสวัสดิ์ และภาณุฤทธิ์ สารสมบัติ จะเน้นไปที่การปฏิบัติเชิงกิจกรรมการสื่อสารมากกว่าการสื่อสารโดยตรง

2. ผลการเปรียบเทียบรูปแบบการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลอง พบว่า ในภาพรวมของรูปแบบการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระกันตพัฒน์ สุภโท (เจริญจรสวาสน์) (2560) เรื่องการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา เขตคลองเตย สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างกัน และสอดคล้องกับจุฑาทิพย์ เคาระห์ดี (2551) เรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนที่ใช้วัตกรรมการสื่อสารเพื่อส่งเสริมเรื่องหลักธรรมและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2.5 ปัญหา แนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

แนวทางในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย เฟซบุ๊ก ไลน์ แอปพลิเคชัน ต่างๆ การเข้าถึงแหล่งข้อมูลให้ความรู้ อยากให้มีศูนย์ฝึกอาชีพและจัดกิจกรรมในชุมชน อยากมีข้อมูลข่าวสารให้มากกว่าเดิม มีการจัดอบรมกับเยาวชนให้มากขึ้น ยกกรณีตัวอย่างคนที่ติดยาเสพติดต้องการการให้เกียรติ ยกย่อง ฝึกอบรม ฝึกสติ สมาธิ อยากมีตุ้ยามประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ขวัญฤดี ฮวดหุ่น (2560) ได้สรุปไว้ว่า ปัจจุบันการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในทุกสาขาวิชาชีพ เพื่อให้การดำเนินธุรกิจต่าง ๆ สัมฤทธิ์ผล โดยใช้การสื่อสารหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่มใหญ่ การสื่อสารภายในองค์กรหรือการสื่อสารมวลชน สังคมปัจจุบันนี้โซเชียลเน็ตเวิร์คหรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ได้เข้ามามีอิทธิพลและบทบาทในชีวิตประจำวันเรามากขึ้นในเรื่องการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในการทำงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงานสูงสุด สะดวกและรวดเร็ว นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย ถือได้ว่าเป็นการตอบโจทย์ความต้องการในเรื่องการติดต่อสื่อสารและอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องและขัดแย้งกับแนวคิดดังกล่าว คือ “....การสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน ควรมีลักษณะควรมีการบูรณาการจัดการปัญหาร่วมกันทุกภาคส่วน เริ่มต้นจากสังคมย่อยคือครอบครัว จนไปถึงสังคมประเทศ ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทกับการสร้าง

นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางต้องมีทุกภาคส่วน ทุกสังคม ร่วมกันบูรณาการจัดการปัญหาให้เป็นวาระแห่งชาติเพื่อสังคมที่เข้มแข็งต่อไป...”

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ระดับ คือ ข้อเสนอแนะระดับนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ รวมถึงข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นจะต้องมีการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อม และส่งเสริมให้ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ โดยมีกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักหลักพุทธธรรมไว้ทั้งในแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน และแผนปฏิบัติการ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้แล้วนำไปปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่อเป็นประโยชน์ให้กับเด็กและเยาวชนต่อไป

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ด้านกาย ด้านจิต ด้านสังคม และด้านหลักธรรม สามารถนำไปกำหนดเป็นทิศทางเชิงนโยบายในการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเด็กและเยาวชนในระดับชาติต่อไปได้

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

จากการค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ ควรพิจารณาประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น มีการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย เฟซบุ๊ก ไลน์ ติ๊กต็อก แอปพลิเคชัน ต่างๆ การเข้าถึงแหล่งข้อมูลให้ความรู้ที่ทันสมัย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารให้กับเด็กและเยาวชนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น อยากให้มีศูนย์ฝึกอาชีพและจัดกิจกรรมในชุมชน อยากมีข้อมูลข่าวสารให้มากกว่าเดิม มีการจัดอบรมกับเยาวชนให้มากขึ้น ยกกรณีตัวอย่างคนที่ติด ให้เกียรติ ยกย่อง ฝึกอบรม ฝึกสติ สมาธิ และอยากมีตุ๊กตาประจำหมู่บ้าน เนื่องจากองค์ประกอบเหล่านี้เป็นสิ่งที่เยาวชนกลุ่มเปราะบางต้องการอยากให้เกิดขึ้นที่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมเพื่อการสื่อสารและเป็นภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบางในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ

5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป

1. ควรศึกษาข้อปฏิบัติที่ดีในการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

2. ควรมีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในการนำนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางเพื่อแก้ปัญหาชีวิตเด็กและเยาวชน

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเด็กและเยาวชนต่อการกระทำความผิดทางสังคม

5.3.4 ปัญหาและอุปสรรคของการวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยนี้ใช้เวลาในการทำวิจัย 1 ปี จึงทำให้งานวิจัยนั้นยังมีข้อมูลบางอย่างในการเก็บข้อมูลในเชิงลึกยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะกลุ่มที่ติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อมซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางยังไม่สามารถเปิดเผยและให้ข้อมูลที่เป็นจริงแก่นักวิจัยได้โดยตรงซึ่งถือว่าเป็นปัญหาและอุปสรรค ระยะเวลาในการทำควมค้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มเปราะบาง

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กาญจน์นภา พงศ์พนรัตน์. (2562). ปัจจัยเสี่ยงและความเปราะบางทางสังคมของเยาวชนต่อการติดพนัน. *Veridian E-Journal*. Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts), 12(4): 87-98.
- กิตติมา สุรสนธิ. (2541). *การค้นหาคำว่าเกี่ยวกับผลและอิทธิพลของสื่อมวลชน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกริก ท่วมกลาง และคณะ. (2555). *การพัฒนาสื่อ/นวัตกรรมการศึกษาเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ*. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊ค.
- โครงการสุขภาพคนไทย. (2560). *เสริมพลังกลุ่มเปราะบาง สร้างสังคมที่ไม่ทอดทิ้งกัน*. [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จารุวรรณ ก้าวหน้าไกล. (2562). การพิทักษ์สิทธิกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ: กรณีกลุ่มเปราะบาง. *วารสารการพยาบาลและสุขภาพ*, 13(4): 13-23.
- จิรเดช ประเสริฐศรี. (2561). การจัดการความรู้เรื่องกฎหมายยาเสพติดและการถ่ายทอดแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันการเสพยาของกลุ่มเยาวชนในอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารสหวิทยาการจัดการ*, 2(1): 86-95.
- จิราวรรณ ยิ้มปลื้ม. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในองค์กรของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2526). *การบริหารสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- ฐิญาภา เสถียรคมสรไกร และโชคชัย สุเวชวัฒนกุลม. (2558). การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์สำหรับเยาวชนความเข้าใจอันดีในเด็กด้อยโอกาส. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 11(1): 68-93.
- ตรีทิพ บุญเยี่ยม และคณะ. (2554). ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนวัตกรรมการระดับบุคคลและระดับกลุ่มงานเพื่อสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ในบริษัทเอกชนของไทย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 17(2): 69-84.
- ตะวัน ตระการฤกษ์. (2559) *ต้นแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามยาเสพติดของตำรวจภูธรภาค 7*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.
- ธราเทพ โอชารส และคณะ. (2554). รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดโดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกรณีศึกษาเทศบาลตำบลคำบง อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 5(2): 73-85.
- นเรนทร์ ตุนทกิจ. (2558). การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา : กรณีศึกษาโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. *วารสารวิจัยสังคม*, 38(2), 113-146.

- ปราณี สุทธิสุคนธ์ ดุษณี คำมี และเกรียงศักดิ์ ชื้อเลื่อม. (2551). เส้นทางเข้าสู่ยาเสพติด วัยรุ่น วัยเรียน. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*, 6(2): 143-150.
- ภูริพัฒน์ แก้วตาธนวัฒนา. (2561). นวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัลเกี่ยวกับกฎหมายสื่อสารมวลชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสังคมไทย. *วารสารสหวิทยาการวิจัย คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี*, 7(1): 118-130.
- มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ. (2560). การสังเคราะห์องค์ความรู้และสถานการณ์การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะประเด็นสิทธิด้านสุขภาพของกลุ่มเปราะบาง. (รายงานการวิจัย) สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.).
- ลักษณีย์ ทันทวัน. (2555). การศึกษาแนวทางการแก้ไขและป้องกันปัญหาเสพติดในพื้นที่อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี. วิทยาลัการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรวิมล รักดีบุรุษ. (2560). นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการจัดการแบรนด์องค์กรของธนาคารพาณิชย์ไทย :กรณีศึกษาธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน). *วารสารนักบริหาร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม*, 37(1): 36-44.
- วรารณณ์ มั่งคั่ง และคณะ. (2560). ปัจจัยครอบครัวที่มีผลต่อการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่ง. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*, 11(2): 53-63.
- วสันต์ สุทธาวาศม และประสพชัย พสุนนท์. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมระดับบุคคลในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *Veridian E-Journal, Silpakorn University* (ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ), 8(1): 530-545.
- วิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม. (2564). *นวัตกรรมการสื่อสาร*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ. (2553). นวัตกรรม: ความหมาย ประเภท และความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ. *วารสารบริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 33(128): 49-65.
- สมบัติ นามบุรี. (2562). นวัตกรรมและการบริหารจัดการ. *วารสารวิจัยวิชาการ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต*, 2(2): 121-134.
- สมบัติ ฤทธิเดช. (2557). การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสในชุมชนชายขอบ. *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 1(2): 15-25.
- สมบัติ ฤทธิเดช. (2557). *นวัตกรรมการพัฒนาศักยภาพเด็กด้อยโอกาส*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สุกัญญา บุรณเดชาชัย และคณะ. (2557). กระบวนการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อเตรียมความพร้อมของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงในการเป็นประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุรวดี สุระประเสริฐ. (2552). ปัจจัยการสื่อสารการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการรถจักรยานสาธารณะของผู้บริโภค. *มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ*.
- เสาวณีย์ ลีขาบัณฑิต. (2528). *เทคโนโลยีทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

- อภิชาต พุกสวัสดิ์ และภาณุฤทธิ์ สารสมบัติ. (2563). การพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของนักเรียน 30 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสมุทรปราการในการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา. *วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*, 13(2): 1-22.
- อัญชลีพร อมาตยกุล และสุภาพร วรณสันต์. (2563). การพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมด้วยกลไกสมัชชาสุขภาพ : ประเด็นการจัดการปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม กรณีศึกษา ตำบลขอนแก่น อำเภอนองม่วง จังหวัดลพบุรี. *วารสารวิชาการราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์*, 2(4): 41-42.
- Orem, D.E., Taylor, S.G.; & K.M. Repenning. (1995). *Nursing: Concepts of Practice*. St.Louis: Mosby.
- Pender. (1987). *Health Promotion in Nursing Practice*. 2nd ed. Norwalk: Appleton & Lange.

Web Site

- Children in Street Thailand. (2561). *เด็กด้อยโอกาสแบ่งเป็นกี่ประเภท ?*. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2564. จาก <https://www.childreninstreetthailand.com/th/articles/174934-เด็กด้อยโอกาสแบ่งเป็นกี่ประเภท?>.
- Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ. (2559). *ปัญหายาเสพติดในเด็กและเยาวชนน่าห่วง พบต้องบำบัดป่วยจิตเพราะติดยา ถึง 1 ใน 3*. สืบค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2564. จาก <https://www.hfocus.org/content/2016/07/12356>
- School of changemakers. (2562). *สถานการณ์ปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม*. สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2564. จาก <https://www.schoolofchangemakers.com/knowledge/16529/>.
- Surasak Apasakul. (2562,). *ปัญหา คนชายขอบ ยังขาดโอกาสเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ*. สืบค้นเมื่อ 09 ตุลาคม 2564. จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/50292-%20ปัญหา%20คนชายขอบ%20ยังขาด%20โอกาสเข้าถึงสิทธิต่าง%20ๆ.html>.
- way magazine. (2560). *เด็กและเยาวชนภาวะเปราะบาง' คือใคร?*. สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2564. จาก <https://www.facebook.com/waymagazine/posts/10154951977691456>.
- ชลิดา หนูหล้า. (2562). *กลุ่มเปราะบางทางการศึกษา' ด้านที่ต้องฝ่าเพื่อความเสมอภาค*. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2564. จาก <https://www.the101.world/vulnerable-groups-in-education-inequality/>.
- เทศบาลเมืองชุมแพ. (2564,). *ข้อมูลเทศบาลเมืองชุมแพ*. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2564. จาก <http://oldweb.tessabanchumphae.go.th/public/history/data/index/menu>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2556,). *ปัญหาเด็กด้อยโอกาส*. สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2564. จาก <https://www.thairath.co.th/content/363124>

- นายสุรินทร์ บุญสนอง. (2554). *ความสำคัญของนวัตกรรมการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2564. จาก <https://www.gotoknow.org/posts/428146>
- นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์. (2552). *นวัตกรรมคืออะไร*. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2564. จาก <https://www.gotoknow.org/posts/492060>
- โพสต์ทูเดย์. (2556). *ท้องไม่พร้อม สถิติล้นได้เพียงแค่นี้*. สืบค้นเมื่อ 23 กันยายน 2564 จาก <https://www.posttoday.com/life/healthy/248520>
- มูลนิธิยุวพัฒน์. (2562). *เด็กไทยยังขาด...โอกาส*. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2564. จาก <https://www.yuvabadhanafoundation.org/th/ข่าวสาร/บทความทั่วไป/บทความ-เยาวชน->
- วัชร อ้ายไชย. (2555). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2564. จาก <https://www.gotoknow.org/posts/283094>
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2563). *ความหมายของยาเสพติด*. สืบค้นเมื่อ 24 เมษายน 2564. จาก <http://www.th.wikipedia.org/wiki/สารเสพติด>
- วุฒิสกดิ์ โภชนกุล. (2555). *ความสำคัญของนวัตกรรมที่มีต่อการพัฒนาประเทศ*. สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2564. จาก <https://drorn.wordpress.com/2012/03/08/ความสำคัญของนวัตกรรมที่/>
- ศรีสุตา วรกา. (2555). *ประเภทของการใช้นวัตกรรม*. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2564 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/283579>
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2559). *ท้องไม่พร้อม พร้อมไม่ท้อง*. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2564. จาก <https://www.sac.or.th/conference/2017/ท้องไม่พร้อม-พร้อมไม่ท้อง/>.
- ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวรัตนโกสินทร์ จังหวัดขอนแก่น. (2564). สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2564. จาก <https://www.rattana.go.th/index.php?show=menu&file=detail&id=1>
- สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น. (2564). สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2564 จาก <http://www.djop.go.th/home>
- สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน. (2563). *ความเหลื่อมล้ำ – ประชากรกลุ่มเปราะบาง – สิทธิมนุษยชน*. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2564. จาก <http://ucl.or.th/?p=3495>.
- สสส. *ห่วงเยาวชนกลุ่มเปราะบาง 1.3 ล้าน หลุดจากระบบการศึกษา-ไร้งานทำ*. (2563). สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2564. จาก <https://1th.me/MrM5m>
- สำนักข่าวสร้างสุข. (2562). *สสส.ห่วงเยาวชนกลุ่มเปราะบาง 1.3 ล้าน หลุดจากระบบการศึกษา – ไร้งานทำ*. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2564. จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/สสส.ห่วงเยาวชนกลุ่มเปราะบาง%201.3%20ล้าน%20หลุดจากระบบการศึกษา-ไร้งานทำ.html>.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2563). *สถานการณ์ปัญหาเด็กและความเปราะบาง – เราทำอะไรและยังไม้อะไร ?*. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2564.

<https://researchcafe.org/synthesis-of-knowledge-on-social-protections-for-children/>.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2550). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 ปัญหาเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรกับมิติสิทธิมนุษยชน*. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2564. จาก <http://www.nhrc.or.th/getattachment/b814c4a4-21f6-4e8b-859f-af26a22fb351/>.aspx.

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก. (2563). สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2564. จาก <https://bit.ly/2OGGiMF> โอกาส/

Napakawat Buathong. (2564). *Research among Vulnerable Population*. Retrieved 30 March 2021. from <http://pcmc.swu.ac.th/document/Research/docs/ethical/7.pdf>.

Piers Blaikie Terry Cannon Ian Davis et al. (2003, 2002). *At Risk: Natural Hazards, People Vulnerability and Disasters*. Retrieved from http://www.preventionweb.net/files/670_72351.pdf

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก การตรวจสอบเครื่องมือ

- หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
- แบบแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
- หนังสือขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย
- หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลในการทำงานวิจัย
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

ที่ อว ๗๙๑๔/๔๗๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๔/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๔ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร รศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารเค้าโครงการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๒. แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๓. แบบประเมินแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๔. คำสั่ง แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีพันธกิจด้านการวิจัยและพัฒนางานวิชาการเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่องค์ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ได้เสนอโครงการวิจัยชุด เรื่อง “นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย และมีโครงการวิจัยย่อย จำนวน ๕ เรื่อง ดังนี้ ๑) การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๒) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๓) กลยุทธ์การสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๔) นวัตกรรมสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๕) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการทำวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ที่ อว ๗๗๑๔/๔๗๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๙/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๙ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.ธนพลักษ์ ชามะรัตน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารเค้าโครงการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๒. แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๓. แบบประเมินแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๔. คำสั่ง แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีพันธกิจด้านการวิจัยและพัฒนางานวิชาการเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่องค์ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ได้เสนอโครงการวิจัยชุด เรื่อง "นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น" โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย และมีโครงการวิจัยย่อย จำนวน ๕ เรื่อง ดังนี้ ๑) การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๒) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๓) กลยุทธ์การสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๔) นวัตกรรมสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๕) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ที่ อว ๗๙๑๔/๔๘๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๙/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๙ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารเค้าโครงการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๒. แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๓. แบบประเมินแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๔. คำสั่ง แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีพันธกิจด้านการวิจัยและพัฒนางานวิชาการเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่องค์ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ได้เสนอโครงการวิจัยชุด เรื่อง “นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย และมีโครงการวิจัยย่อย จำนวน ๕ เรื่อง ดังนี้ ๑) การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๒) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๓) กลยุทธ์การสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๔) นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๕) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ที่ อว ๗๙๑๔/๔๗๙

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๙/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๙ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร.แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารเค้าโครงงานวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๒. แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๓. แบบประเมินแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๔. คำสั่ง แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีพันธกิจด้านการวิจัยและพัฒนางานวิชาการเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่องค์ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ได้เสนอโครงการวิจัยชุด เรื่อง “นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย และมีโครงการวิจัยย่อย จำนวน ๕ เรื่อง ดังนี้ ๑) การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๒) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๓) กลยุทธ์การสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๔) นวัตกรรมสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๕) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีธรรมาจารย์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ที่ อว ๗๙๑๔/๔๘๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๙/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๙ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร.รัตนะ วรบัณฑิต

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารเค้าโครงงานวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๒. แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๓. แบบประเมินแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๔. คำสั่ง แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีพันธกิจด้านการวิจัยและพัฒนางานวิชาการเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่องค์ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ได้เสนอโครงการวิจัยชุด เรื่อง "นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น" โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย และมีโครงการวิจัยย่อย จำนวน ๕ เรื่อง ดังนี้ ๑) การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๒) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๓) กลยุทธ์การสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๔) นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๕) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

คำสั่ง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ที่ ๑๒๙/๒๕๖๔

เรื่อง แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๗ ประกอบกับมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยของชุดโครงการวิจัย “นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” ดังนี้

๑. รศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
๒. ผศ.ดร.ธนพฤกษ์ ขามะรัตน์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
๓. ดร.แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๔. ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
๕. ดร.รัตนะ วรบัณฑิต	ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนเขต ๓
จังหวัดนครราชสีมา

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๙ เดือน เมษายน พุทธศักราช ๒๕๖๔

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ที่ อว ๗๐๑๔/ว๑๒๓๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชบุรีคetin
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ประธานชุมชน บ้านหนองไผ่

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย พระครูปลัดสุวิทย์ จันทมโม, ดร. และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น (Communication Innovation to Build Immunity Problems with Drugs and Unavailability of Vulnerable Youth in Khon Kaen Province)” ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุน การวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔

จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้คณะผู้วิจัยแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพ เครื่องมือการวิจัยจากพื้นที่ของท่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นต่อไป

จึงเจริญพรมาทเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๕
พระครูปลัดสุวิทย์ จันทมโม, ดร.
(ผู้รับทราบ)

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

พระครูปลัดสุวิทย์ จันทมโม, ดร. โทร. ๐๘-๔๖๐๔-๓๓๓๓

ที่ อว ๓๖(๓๔)/๖๓๒๓๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชบุรีคอง
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ประธานชุมชน..... สีหะ สีขะโนน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย พระครูปลัดสุราณี จันทมโม, คร. และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง "นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น (Communication Innovation to Build Immunity Problems with Drugs and Unavailability of Vulnerable Youth in Khon Kaen Province.)" ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุน การวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔

จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้คณะผู้วิจัยแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพ เครื่องมือการวิจัยจากพื้นที่ของท่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นต่อไป

จึงเจริญพราเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป อนุญาคี

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

พระครูปลัดสุราณี จันทมโม, คร. โทร. ๐๘-๔๖๐๔-๓๓๓๓

ที่ ยว ๗๙๑๔/ว๑๒๓๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชบุรินทร์
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ประธานชุมชน นาย สอพงษ์ สีตาอำ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย พระครูปลัดสุราวุฒิ จนทอมโม, ดร. และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น (Communication Innovation to Build Immunity Problems with Drugs and Unavailability of Vulnerable Youth in Khon Kaen Province.)” ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔

จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้คณะผู้วิจัยแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยจากพื้นที่ของท่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นต่อไป

อ.สุภาวดี

จึงเจริญพราหมเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

พระครูปลัดสุราวุฒิ จนทอมโม, ดร. โทร. ๐๘-๔๖๐๔-๓๓๓๓

ที่ อว ๗๙๓๔/๖๑๒๓๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชบุรีคั้ง
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ประธานชุมชน บ้านท่าช้าง สีมกคำ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย พระครูปลัดสุรรุณี จันทธมโม, ดร. และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น (Communication Innovation to Build Immunity Problems with Drugs and Unavailability of Vulnerable Youth in Khon Kaen Province).” ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔

จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้คณะผู้วิจัยแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยจากพื้นที่ของท่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นต่อไป

อ.สุรณัฐ

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

พระครูปลัดสุรรุณี จันทธมโม, ดร. โทร. ๐๘-๔๖๐๔-๓๓๑๓

ที่ อว ๗๔๑๔/๐๒๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน๗/๓๗ หมู่ ๑๒ ตำบลในเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๒๔-๓๔๘๘ โทรสาร. ๐-๔๓๒๔-๓๕๐๒
www.mbulsc.ac.th

๑๔ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายอำเภอชุมแพ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูปลัดสุราณี จนฺทมโม, ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิจัยพุทธศาสตร์และปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ซึ่งเป็นหัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง "นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น (Communication Innovation to Build Immunity Problems with Drugs and Unavailability of Vulnerable Youth in Khon Kaen Province)" ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีคณะผู้ร่วมวิจัย ดังนี้ ๑) พระครูสังฆรักษ์ทวี อภโย, ดร. ๒) พระปลัดสันต์ ชีรวโร ๓) ดร.อัครเดช นิลละโยธิน ๔) นายแสงอาทิตย์ ไทยมิตร และ ๕) นายสุรศักดิ์ อุดเมืองเพี้ย ซึ่งมีความประสงค์ขอเข้าเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

ในการนี้จึงขอความอนุเคราะห์ท่านอนุญาตให้เก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัยดังกล่าว โดยทำการศึกษาในกลุ่มเยาวชนติดยาเสพติดและเยาวชนท้องไม่พร้อม จำนวน ๑๐๐ ราย ในเขตอำเภอชุมแพ ระหว่างวันที่ ๒๔ มกราคม - ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๕

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์และขออนุมัติมาขอคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

หัวหน้าโครงการวิจัย: พระครูปลัดสุราณี จนฺทมโม, ดร. โทร. ๐๘-๔๖๐๔-๓๓๓๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์อีสาน มจร. วิทยาเขตอีสาน โทร. ๐๔๓-๒๔๒๓๘๖

ที่ อว ๗๗๓๔(๒)/๑๐๗๓

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน พระมหาวิรุธ วิโรจน์, ผศ.ดร.

เนื่องด้วย กระผม พระครูปลัดสุราวุฒิ จนฺทมโม, ดร. และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง "นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น" โดยโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันพฤหัสบดี ที่ ๑๗ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: ๘๙๐ ๒๕๐ ๗๔๐๕ Passcode: ๑๒๓๔๕๖

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และเข้าร่วมประชุม

(พระครูปลัดสุราวุฒิ จนฺทมโม, ดร.)

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
หัวหน้าโครงการวิจัยฯ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน...วิทยาลัยศาสนศาสตร์อีสาน...มจร. วิทยาเขตอีสาน โทร. ๐๔๓-๒๕๒๓๘๖

ที่ อว ๗๔๑๔(๒)/ว๐๐๗๓

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

เจริญพร ดร.เอกชาติ สุขเสน

เนื่องด้วย กระผม พระครูปลัดสุราวุฒิ จันทอมโม, ดร. และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น” โดยโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันพฤหัสบดี ที่ ๑๗ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: ๘๙๐ ๒๕๐ ๗๔๐๕ Passcode: ๑๒๓๔๕๖

จึงเจริญพรมามาเพื่อโปรดทราบ และเข้าร่วมประชุม

(พระครูปลัดสุราวุฒิ จันทอมโม, ดร.)

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
หัวหน้าโครงการวิจัยฯ

ที่ อว ๗๙๑๔/ว๑๑๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชบุรีคีนัง
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

เจริญพร นางสาวจุฑิ กาทุมมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย พระครูปลัดสุราณี จนฺทมโม, ดร. และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น” โดยโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณารับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันพฤหัสบดี ที่ ๑๗ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: ๘๙๐ ๒๕๐ ๗๔๐๕ Passcode: ๑๒๓๔๕๖

จึงเจริญพรามาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

พระครูปลัดสุราณี จนฺทมโม, ดร. โทร. ๐๘-๔๖๐๔-๓๓๓๓

ที่ อว ๗๔๓๔/ว๓๑๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชบุรีคีนัง
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

เจริญพร นางคุณลรีรัตน์ ผลวัฒนา ศุวรรณโค

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย พระครูปลัดสุราวุฒิ จันทมโม, ดร. และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น” โดยโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณารับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันพฤหัสบดี ที่ ๑๗ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: ๘๙๐ ๒๕๐ ๗๔๐๕ Passcode: ๑๒๓๔๕๖

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

พระครูปลัดสุราวุฒิ จันทมโม, ดร. โทร. ๐๘-๔๖๐๔-๓๓๑๓

ที่ อว ๗๔๑๔/ว๑๑๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชบุรีคอง
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

เจริญพร นายชนาวัฒน์ ลือชาโคตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย พระครูปลัดสุราวุฒิ จันทมโม, ดร. และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง "นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น" โดยโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณารับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึง ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันพฤหัสบดี ที่ ๑๗ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: ๘๙๐ ๒๕๐ ๗๔๐๕ Passcode: ๑๒๓๔๕๖

จึงเจริญพรมหาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

พระครูปลัดสุราวุฒิ จันทมโม, ดร. โทร. ๐๘-๔๖๐๔-๓๓๑๓

ที่ อว ๗๔๓๔/ว๑๑๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชบุรีคetin
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

เจริญพร นายคณฤกษ์ ก่อพันธ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย พระครูปลัดสุราณี จนฺทโม, ดร. และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น” โดยโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณารับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึง ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันพฤหัสบดี ที่ ๑๗ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: ๘๘๐ ๒๕๐ ๗๔๐๕ Passcode: ๑๒๓๔๕๖

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

พระครูปลัดสุราณี จนฺทโม, ดร. โทร. ๐๘-๔๖๐๔-๓๓๓๓

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย
- แบบสอบถาม
- แบบสัมภาษณ์

**นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่ม
เปราะบางในจังหวัดขอนแก่น**

คำชี้แจง

แบบสอบถาม เรื่อง นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษานวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อวิเคราะห์นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น
4. เพื่อจัดทำคู่มือนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ขอความร่วมมือจากท่าน กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะเก็บแบบสอบถามไว้เป็นความลับ ไม่มีผลกระทบต่องานของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนั้น ท่านสามารถตอบข้อความได้อย่างอิสระ และสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ตรงกับความเห็นของท่าน

1. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุ.....ปี

3. การศึกษา

☐ ประถม ☐ มัธยมตอนต้น ☐ กำลังศึกษามัธยมตอนปลาย

5. สถานภาพทางครอบครัว

☐ อยู่กับพ่อแม่ ☐ อยู่กับปู่ย่าตายาย

ตอนที่ 2 ระดับพฤติกรรมการใช้วัตรกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจงโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับพฤติกรรมการใช้วัตรกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นของผู้ตอบ ในแต่ละข้อว่าควรมีพฤติกรรมอยู่ในระดับใดโดยพิจารณาดังต่อไปนี้ไปนี้
ใช้ได้ ใช้ไม่ได้

ข้อ	การใช้วัตรกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น	ร ะ ดั บ พฤติกรรม	
		เคย	ไม่เคย
	ด้านผู้ส่งสาร (Sender)		
1	ท่านเคยให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		
2	ท่านเคยส่งข้อมูลทางสื่อออนไลน์ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมลงในพื้นที่สังคมออนไลน์		
3	ท่านเคยแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมให้กับครอบครัว ชุม และสังคม		
4	ท่านเคยใช้วิธีการต่าง ๆ ในการส่งสารเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม		
	ด้านสาร (Message)		
5	ท่านเคยทำหนังสือปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		
6	ท่านเคยศึกษาค้นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมให้กับครอบครัว ชุมชน และสังคม		

ข้อ	การใช้วัตรกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น	ร ะ ดั บ พฤติกรรม	
		เคย	ไม่เคย
7	ท่านเคยเสนอวิธีการสื่อสารให้กับวัยรุ่นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม		
8	ท่านเคยเข้าไปหาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับหน่วยงานราชการ		
ด้านผู้รับสาร (Receiver)			
9	ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		
10	ท่านเคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับคนในครอบครัว		
11	ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางโรงเรียน		
12	ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางชุมชน		
ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ(Channel or Media)			
13	ท่านเคยใช้ Facebook ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		
14	ท่านเคยใช้ Line ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		
15	ท่านเคยใช้ Instagram ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		
16	ท่านเคยใช้ twitter ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน

ท่านมีความคิดเห็นต่อสุขภาพแต่ละด้านดังข้อความต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
	ด้านกาย					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
1	ท่านเห็นด้วยกับการออกกำลังกายเป็นประจำทุกวันจะทำให้ลดปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม					
2	ท่านเห็นด้วยกับการที่ชุมชนมีลานกีฬาให้กับเยาวชนเพื่อลดปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม					
	ด้านจิต					
3	ท่านเห็นด้วยกับการมีศูนย์ฝึกสมาธิในชุมชนเพื่อลดปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม					
4	ท่านเห็นด้วยกับการที่มีพระมาอบรมธรรมะเป็นประจำเพื่อลดปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม					
5	ท่านเห็นด้วยกับการพัฒนาจิตใจมากกว่าวัตถุเพื่อลดปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม					
	ด้านสังคม					
6	ท่านเห็นด้วยกับปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมเป็นปัญหา ระดับประเทศ					
7	ท่านเห็นด้วยกับการให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของชุมชน					
8	ท่านเห็นด้วยกับการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมในโรงเรียนของเยาวชน					
9	ท่านเห็นด้วยกับการเข้าใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ตของ เยาวชนโดยจำกัดพื้นที่ในการเข้าใช้					
	ด้านหลักธรรมทางพุทธธรรม					
10	ท่านเห็นด้วยกับการรักษาศีล 5 จะช่วยป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม					
11	ท่านเห็นด้วยกับการไม่ดื่ม น้ำเมา จะช่วยป้องกันปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อม					
12	ท่านเห็นด้วยกับการไม่ออกไปเที่ยวกลางคืนกับเพื่อนจะทำให้ แก้ ปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมได้					
13	ท่านเห็นด้วยกับการไม่เที่ยวดูการละเล่นจะทำให้แก้ ปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมได้					
14	ท่านเห็นด้วยกับการไม่เล่นการพนันจะทำให้แก้ ปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมได้					
15	ท่านเห็นด้วยกับการไม่คบคนชั่วเป็นมิตร จะทำให้แก้ ปัญหา ยาเสพติดและการท้องไม่พร้อมได้					

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา เกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน
ปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ท่านมีข้อเสนอแนะในการใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่
พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น?

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่กรุณาใช้เวลาให้ข้อมูล
พระครูปลัดสุรูธิ จันทธมโม และคณะ

แนวทางการสัมภาษณ์

ชื่อเรื่องงานวิจัย

นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน
กลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัย

พระครูปลัดสุรวุฒิ จันทรมโม หัวหน้าโครงการ และคณะ

แนวคำถาม (Interview guide)

กลุ่มที่ 1 : ผู้ทรงคุณวุฒิ สภาเด็กและเยาวชน จังหวัดขอนแก่น

ใช้สำหรับเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่วิจัย

1. เรื่องราวดี ๆ ของวัยรุ่นในชุมชนมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใดจึงเกิดเรื่องราวดี ๆ แบบนี้
2. ปัญหายาเสพติด
 - 2.1 อายุที่น้อยที่สุดที่ติดยาเสพติดอายุเท่าไร เพราะเหตุใด
 - 2.2 สถานการณ์การติดยาเสพติดในชุมชนเป็นอย่างไร
 - 2.4 สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาเสพติดในชุมชน มาจากปัญหาอะไร
 - 2.5 คนในชุมชนปฏิบัติอย่างไรต่อกลุ่มเยาวชนติดยาเสพติด
 - 2.6 ปัญหาเสพติดในชุมชนมีจำนวนมากขึ้น หรือลดลง หากเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาเพราะเหตุใด
3. ปัญหาการท้องไม่พร้อม
 - 3.1 อายุที่เหมาะสมในการเป็นพ่อแม่ควรอายุเท่าไร เพราะเหตุใด
 - 3.2 สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนเป็นอย่างไร
 - 3.3 อายุที่น้อยที่สุดในการท้องไม่พร้อมในชุมชนอายุเท่าไร เพราะเหตุใด
 - 3.4 สาเหตุที่ทำให้เกิดพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน
 - 3.5 คนในชุมชนปฏิบัติอย่างไรต่อพ่อแม่วัยรุ่น เพราะเหตุใด
 - 3.6 พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนมีจำนวนมากขึ้น หรือลดลง หากเปรียบเทียบกับที่ผ่านมาเพราะเหตุใด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

- 2.1 การสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน ควรมีลักษณะอย่างไร
- 2.2 ใครมีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทอย่างไรกับการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง
- 2.3 ผลที่เกิดขึ้นจากการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด
- 2.5 นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อม สำหรับวัยรุ่นคืออะไร
- 2.6 ปัญหาอุปสรรคในการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติด
และการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

แนวคำถาม (Interview guide)

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิ เจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้นำทางศาสนาพุทธ (เจ้าอาวาส)

ใช้สำหรับเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่วิจัย

1. เรื่องราวดี ๆ ของวัยรุ่นในชุมชนมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใดจึงเกิดเรื่องราวดี ๆ แบบนี้
2. ปัญหายาเสพติด
 - 2.1 อายุที่น้อยที่สุดที่ติดยาเสพติดอายุเท่าไร เพราะเหตุใด
 - 2.2 สถานการณ์การติดยาเสพติดในชุมชนเป็นอย่างไร
 - 2.4 สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาเสพติดในชุมชน มาจากปัญหาอะไร
 - 2.5 คนในชุมชนปฏิบัติอย่างไรต่อกลุ่มเยาวชนติดยาเสพติด
 - 2.6 ปัญหาเสพติดในชุมชนมีจำนวนมากขึ้น หรือลดลง หากเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา

เพราะเหตุใด

3. ปัญหาการท้องไม่พร้อม
 - 3.1 อายุที่เหมาะสมในการเป็นพ่อแม่ควรอายุเท่าไร เพราะเหตุใด
 - 3.2 สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนเป็นอย่างไร
 - 3.3 อายุที่น้อยที่สุดในการท้องไม่พร้อมในชุมชนอายุเท่าไร เพราะเหตุใด
 - 3.4 สาเหตุที่ทำให้เกิดพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน
 - 3.5 คนในชุมชนปฏิบัติอย่างไรต่อพ่อแม่วัยรุ่น เพราะเหตุใด
 - 3.6 พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนมีจำนวนมากขึ้น หรือลดลง หากเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา

เหตุใด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

- 2.1 การสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน ควรมีลักษณะอย่างไร
- 2.2 ใครมีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทอย่างไรกับการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง
- 2.3 ผลที่เกิดขึ้นจากการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด
- 2.5 นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อม สำหรับวัยรุ่นคืออะไร
- 2.6 ปัญหาอุปสรรคในการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

2.7 หากมีการดำเนินการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางครั้งต่อไป คิดว่าจะทำสิ่งใดให้ดีขึ้น หรือแตกต่างไปจากเดิม

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

แนวคำถาม (Interview guide)

กลุ่มที่ 3 เยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อม

ใช้สำหรับเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ศึกษา เกี่ยวกับความรู้สึก ทัศนคติ พฤติกรรม เกี่ยวกับการติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อม

1) ปัญหาเสพติด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 1.1 ชื่อ นามสกุล อายุ และสถานภาพของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 1.2 เริ่มเสพยาเมื่ออายุเท่าไร ทำไมถึงต้องการเสพยา เพราะอะไร
- 1.3 ได้ศึกษาเรียนต่อหรือไม่ เพราะอะไร

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติด

- 2.1 ยาเสพติด เป็นอันตรายหรือไม่ ทำไมต้องการเสพยาเมื่ออันตราย
- 2.2 ค่านิยม และพฤติกรรมเรื่องยาเสพติดในกลุ่มเพื่อน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลวิธีการเรียนรู้การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมของวัยรุ่น

- 3.1 การเรียนรู้เรื่องยาเสพติด ได้มีการเรียนรู้หรือไม่
- 3.3 หากเพื่อนเราหรือคนใกล้ชิดติดยาเสพติด จะมีข้อเสนอแนะอย่างไร
- 3.4 การเรียนรู้ในการสร้างภูมิคุ้มกันการติดยาเสพติด ควรเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะการสร้างภูมิคุ้มกันเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ติดยาเสพติด

2) ปัญหาการท้องไม่พร้อม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 1.1 ชื่อ นามสกุล อายุ และสถานภาพของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 1.2 มีลูกคนแรกเมื่ออายุเท่าไร จำนวนกี่คน แต่ละคนอายุเท่าไรกำลังศึกษาอยู่ชั้นอะไร
- 1.3 ประกอบอาชีพอะไร มีรายได้เท่าไรต่อเดือน เพียงพอต่อการเลี้ยงดูลูกหรือไม่ อย่างไร
- 1.4 ปัจจุบันใครเป็นคนเลี้ยงดู

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทัศนคติ พฤติกรรมทางเพศ ความรู้อนามัยเจริญพันธุ์

- 2.1 ความประทับใจในวัยเด็ก เพราะเหตุใดจึงประทับใจ
- 2.2 ค่านิยม และพฤติกรรมเรื่องเพศในกลุ่มเพื่อน
- 2.3 บทบาทชายหญิงในครอบครัว
- 2.4 ความสัมพันธ์ของครอบครัว ชุมชนต่อพ่อแม่วัยรุ่น
- 2.5 อายุที่เหมาะสมในการเป็นพ่อแม่ควรอายุเท่าไร เพราะเหตุใด
- 2.6 ได้รับการบริการอย่างไรเมื่อไปฝากครรภ์คลอดที่สถานพยาบาล คิดว่าเป็นเพราะเหตุใด
- 2.7 วัยที่มีความพร้อมในการเป็นพ่อแม่ เพราะเหตุใด
- 2.8 เมื่อรู้ว่าตนเองจะกลายเป็นพ่อแม่ รู้สึกอย่างไร และจัดการอย่างไร

ส่วนที่ 3 ข้อมูลวิธีการเรียนรู้การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมของวัยรุ่น

- 3.1 การเรียนรู้เรื่องเพศ อนามัยเจริญพันธุ์ของวัยรุ่นมีการเรียนรู้หรือไม่

3.3 หากมีพ่อแม่วัยรุ่นเกิดขึ้นในกลุ่มหรือครอบครัวของเราจะมีข้อเสนอแนะอย่างไร

3.4 การเรียนรู้ในการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ควรเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะการสร้างภูมิคุ้มกันเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ท้องไม่พร้อม

ภาคผนวก ค
ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น

RELIABILITY

```

/VARIABLES=S1 S2 S3 S4 M5 M6 M7 M8 R9 R10 R11 R12 C13 C14 C15 C16 กาย1 กาย2 จิต3 จิต4 จิต5 สังคม6
สังคม7 สังคม8 สังคม9 หลักธรรม10 หลักธรรม11 หลักธรรม12 หลักธรรม13 หลักธรรม14 หลักธรรม15
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA.

```

Reliability

Notes		
Output Created		13-JAN-2022 15:43:48
Comments		
Input	Data	D:\Documents\Desktop\นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา เสพติดและการท่องเที่ยวพร้อม.sav
	Active Dataset	DataSet0
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	30
	Matrix Input	
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on all cases with valid data for all variables in the procedure.
Syntax		RELIABILITY /VARIABLES=S1 S2 S3 S4 M5 M6 M7 M8 R9 R10 R11 R12 C13 C14 C15 C16 กาย1 กาย2 จิต3 จิต4 จิต5 สังคม6 สังคม7 สังคม8 สังคม9 หลักธรรม10 หลักธรรม11 หลักธรรม12 หลักธรรม13 หลักธรรม14 หลักธรรม15 /SCALE('ALL VARIABLES') ALL /MODEL=ALPHA.
Resources	Processor Time	00:00:00.00
	Elapsed Time	00:00:00.01

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.881	31

ภาคผนวก ง

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน

ที่ จว. ๐๔๔/๒๕๖๔

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : นวัตกรรมสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของ
เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

TITLE : COMMUNICATION INNOVATION TO BUILD IMMUNITY PROBLEMS WITH DRUGS AND
UNAVAILABILITY OF VULNERABLE YOUTH IN KHON KAEN PROVINCE

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

พระครูปลัดสุราวุฒิ จันทธมโม, ดร.

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๖/๒๕๖๔ วันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ มติที่ ๕/๒๕๖๔ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าโครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๒๖ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

ออกให้ ณ วันที่ ๒๖ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

ลงนาม

(พระมทามขวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

หมายเลขใบรับรอง: e557eee0095b453594bd21fdaae0cd18

1 สิงหาคม 2021

ภาคผนวก จ

คู่มือนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่
พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

คู่มือนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่
พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

THE HANDBOOK FOR COMMUNICATION INNOVATION FOR
IMMUNIZING VULNERABLE YOUTH AGAINST PROBLEMS WITH
DRUGS AND UNPLANNED PREGNANCY IN KHON KAEN PROVINCE

พระครูปลัดสุวิฑูริ จันทมโม, ดร.

พระครูสังฆรักษ์ทวี อภโย, ดร.

พระปลัดวสันต์ ธีรวิโร

อัครเดช นิลโยธิน

แสงอาทิตย์ ไทยมิตร

สุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย

โครงการวิจัยนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการ
ท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น
ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม
(ววน.)

สถาบันวิจัยญาณสังวรสถาบันวิจัยญาณสังวร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประจำปีงบประมาณ 2564

ชื่อหนังสือ คู่มือการจัดกิจกรรมนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและ
การท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ที่ปรึกษา พระครูสุธีจริยวัฒน์,ผศ.ดร. รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พิมพ์ครั้งที่ 1 23 กุมภาพันธ์ 2565

จำนวน XXXXX เล่ม

จัดทำโดย พระครูปลัด สรุวุฒิ จนทธมโม และคณะ

พิมพ์ที่ XXXXXXXXXXX

ISBN XXXXXXXXXXX

คำนำ

เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นมีหลากหลายกลุ่มที่เผชิญความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาเมืองอย่างรวดเร็วและทุกด้าน โดยเฉพาะกลุ่มด้อยโอกาส และท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ เป็นกลุ่มเปราะบางที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาสังคมเมืองและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผันผวน ซับซ้อน หลากหลายทิศทางของเมืองและเทคโนโลยีไม่ทันท่วงที ทำให้เกิดเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความเปราะบางทางสังคม และจำเป็นต้องได้รับการป้องกัน แก้ไข อย่างเร่งด่วนเพื่อให้ทันท่วงทีต่อความเติบโตของสังคมเมืองที่กำลังรุกคืบเข้าวิถีชีวิตให้คนชนบทเดิมกลายเป็นวิถีคนเมืองในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจของจังหวัดด้าน 1. เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ด้วยความผาสุก 2. พัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของครม. คือเป้าประสงค์รวมข้อ 2. ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และสร้างความมั่นคงทางสังคมและดำเนินตามประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญของจังหวัดในข้อ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและยุทธศาสตร์ที่ 5 : การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิต

เนื้อหาสาระในคู่มือนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นเล่มนี้ ได้แก่ หลักการและเหตุผลวัตถุประสงค์คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบด้านผู้ส่งสาร (Sender) ด้านสาร (Message) ด้านผู้รับสาร (Receiver) และด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media) การจัดกิจกรรมมีการแบ่งกลุ่มและมีการประเมินผล เนื้อหาดังกล่าวเป็นเนื้อหาสาระที่คาดว่าจะสามารถช่วยให้ผู้อ่านได้นำไปใช้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อสารให้กับเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี

พระครูปลัด สรุวุฒิ จันทมโม และคณะ

23 กุมภาพันธ์ 2565

สารบัญ

หลักการและเหตุผล.....	190
วัตถุประสงค์.....	190
คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ.....	190
ผู้ส่งสาร (Sender).....	190
สาร (Message)	191
ผู้รับสาร (Receiver).....	191
ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ(Channel or Media).....	191
การจัดกิจกรรม	191
กิจกรรม การสื่อสารให้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง.....	193
ใบกิจกรรม 1.....	195
ใบกิจกรรม 2.....	196
ใบกิจกรรม 3.....	197
ใบกิจกรรม 4.....	198
ใบความรู้ที่ 1.....	199
ใบความรู้ 2	201
แบบวัดก่อนการทดลอง.....	205
แบบวัดหลังการทดลอง	207

หลักการและเหตุผล

คณะผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนงบประมาณให้ทำห้วงวิจัยเรื่องนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นนี้แล้ว จึงนำผลวิจัยมาจัดทำคู่มือนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นเพื่อให้เด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบางให้มีการสื่อสารที่ดี ทั้งด้านผู้ส่งสาร (Sender) ด้านสาร (Message) ด้านผู้รับสาร (Receiver) และด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media) ให้ดียิ่งขึ้นและผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลที่คณะผู้วิจัย ได้ทำคู่มือนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นนวัตกรรมการสื่อสารให้เด็กและเยาวชนเข้าใจปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม เพื่อเป็นรูปแบบหรือแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีภูมิคุ้มกันที่ดีจากปัญหาดังกล่าว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางด้วยการสื่อสารที่ดี
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารและสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ

1. แก้ไขปัญหายาเสพติดและท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้ดีขึ้น
2. เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์ในการที่พร้อมที่จะรับมือกับปัญหายาเสพติดและท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง
3. ไม่ทำตัวเป็นผู้มีอำนาจหรือเอาเปรียบคนอื่น
4. มีการศึกษา และปรับปรุงวิธีการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้ทันสมัย ตรงตามความต้องการของคนในชุมชนได้
5. มีความเข้าใจพื้นฐานทางสังคม และความสัมพันธ์ของมนุษย์เป็นหลัก
6. เป็นผู้มีส่วนในการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยเข้าใจธรรมชาติของเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง

ผู้ส่งสาร (Sender)

1. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน

2. ส่งข้อมูลทางสื่อออนไลน์ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมลงในพื้นที่สังคมออนไลน์
3. แนะนำเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมให้กับครอบครัว ชุม และสังคม
4. ใช้วิธีการต่าง ๆ ในการส่งสารเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม

สาร (Message)

1. ทำหนังสือปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน
2. ศึกษาค้นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมให้กับครอบครัว ชุมชน และสังคม
3. เสนอวิธีการสื่อสารให้กับวัยรุ่นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม
4. เข้าไปหาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับหน่วยงานราชการ

ผู้รับสาร (Receiver)

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน
2. ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับคนในครอบครัว
3. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางโรงเรียน
4. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางชุมชน

ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ(Channel or Media)

1. ใช้ Facebook ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน
2. ใช้ Line ปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน
3. ใช้ Instagram ปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน
4. ใช้ twitter ปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน

การจัดกิจกรรม

ผู้ใช้อุปกรณ์ควรเลือกใช้การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม เด็กและเยาวชนที่มีการวิเคราะห์ปัญหา ยาเสพติดและท้องไม่พร้อมอยู่แล้ว สามารถเลือกใช้เฉพาะกิจกรรมที่เหมาะสมกับปัญหาของตนเอง

ในกรณีที่เด็กและเยาวชนยังไม่ได้มีการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการอย่างชัดเจน ควรใช้แผนการจัดกิจกรรมให้ครบทุกกิจกรรม ช่วงระยะเวลาสามารถปรับได้ตามความเหมาะสม และความพร้อมของแต่ละคนตามกิจกรรมดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ผู้ส่งสาร (Sender)

กิจกรรมที่ 2 สาร (Message)

กิจกรรมที่ 3 ผู้รับสาร (Receiver)

กิจกรรมที่ 4 ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ(Channel or Media)

กิจกรรม การสื่อสารให้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

(เวลา 1.30 ชั่วโมง)

วัตถุประสงค์

- เพื่อเพิ่มสัมพันธภาพ ลดช่องว่างทางด้านความคิดระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก
- เพื่อสร้างทัศนคติในการอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร ช่วยเหลือกันและอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นแม้มีความแตกต่างกัน
- เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการสื่อสารให้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

อุปกรณ์

- กิจกรรม 1 กระดาษแสดงความคิดเห็น
- กิจกรรม 2 กรรไกร กระดาษ A4 สก๊อตเทป
- กิจกรรม 3 วิซีดี / สื่อ เกี่ยวกับการสื่อสารให้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

สาระสำคัญ

เด็กและเยาวชนที่ได้รับการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) ผู้รับสาร (Receiver) และช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media)

กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อ / เนื้อหา
1. วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกิจกรรมดังนี้ กิจกรรม 1 “ผู้ส่งสารของฉัน” ตามใบกิจกรรม 1 กิจกรรม 2 “สารที่ฉันได้รับ ” ตามใบกิจกรรม 2 กิจกรรม 3 “การเป็นผู้รับสารที่ดีของฉัน” ตามใบกิจกรรม 3 กิจกรรม 4 “ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อของฉัน” ตามใบกิจกรรม 4 2. วิทยากรสรุป กิจกรรม 1,2,3 และ กิจกรรม 4 ตามใบความรู้ 1 3. วิทยากรเกริ่นนำว่าการสื่อสาร คือ มีผู้ส่งสาร สาร ผู้รับสาร และช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ ในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาให้เด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบางได้เข้าใจถึงการเลือกเสพสื่อประเภทต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ปัญหาดังกล่าว 4. วิทยากรเปิดวิธีดีหรือรูปภาพเหตุการณ์ของเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อมให้ผู้เข้าร่วมประชุมดู พร้อมสุ่มถามความคิดเห็นว่า ❖ ได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการชมวิธีดีหรือรูปภาพ ❖ มีความรู้สึอย่างไร ❖ ตัวของท่านเคยประสบปัญหาหรือไม่ ❖ มีวิธีการจัดการกับปัญหานั้นอย่างไร 5. วิทยากรสรุปตามใบความรู้ 2	✦ ใบกิจกรรม 1 ✦ ใบกิจกรรม 2 ✦ ใบกิจกรรม 3 ✦ ใบกิจกรรม 4 ✦ ใบความรู้ 1 ✦ วิธีดีหรือรูปภาพเหตุการณ์ของเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อม ✦ ใบความรู้ 2

ใบกิจกรรม 1

“ผู้ส่งสารของฉัน”

คำชี้แจง :

1. ให้วิทยากรแจกกระดาษพร้อมปากกา ให้สมาชิกในกลุ่มคนละ 1 แผ่น
2. ให้สมาชิกดีตารางแบ่งกระดาษเป็น 4 ช่อง และแต่ละช่องให้เขียนหมายเลขเรียงลำดับ
1 – 4
3. วิทยากรอธิบายวิธีการทำกิจกรรม โดยวิทยากรระบุบุคคลที่จะให้สมาชิกค้นหาในแต่ละช่องพร้อมบอกเหตุผลเพราะเหตุใดถึงเลือกคนคนนี้ ดังนี้

ช่องที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของฉัน
ช่องที่ 2 ข้อมูลทางสื่อออนไลน์ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมลงในพื้นที่สังคมออนไลน์ของฉัน.....
ช่องที่ 3 การแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมให้กับ ครอบครัว ชุม และสังคมของฉัน.....
ช่องที่ 4 วิธีการต่าง ๆ ในการส่งสารเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของฉัน

4. วิทยากรให้อาสาสมัครออกมาอ่านใบหัวใจของตนเอง พร้อมให้เหตุผลว่าเพราะอะไรจึงเลือกบุคคลนั้นมาอยู่ในใบกิจกรรมของเรา
5. วิทยากรเก็บใบกิจกรรมของทุกคนเพื่อใช้ในการศึกษา รูปแบบสัมพันธภาพของกลุ่มคน และสามารถวิเคราะห์หาแกนนำทางธรรมชาติหรือแกนนำทางความคิด หรือแกนนำที่อยู่
ในใจของคนส่วนใหญ่

ใบกิจกรรม 2

“สารที่ฉันได้รับ”

คำชี้แจง :

1. ให้วิทยากรแจกกระดาษพร้อมปากกา ให้สมาชิกในกลุ่มคนละ 1 แผ่น
2. ให้สมาชิกตีตารางแบ่งกระดาษเป็น 4 ช่อง และแต่ละช่องให้เขียนหมายเลขเรียงลำดับ
1 – 4
3. วิทยากรอธิบายวิธีการทำกิจกรรม โดยวิทยากรระบุบุคคลที่จะให้สมาชิกค้นหาในแต่ละช่อง พร้อมบอกเหตุผลเพราะเหตุใดถึงเลือกคนคนนี้ ดังนี้

ช่องที่ 1 ทำหนังสือปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับ เพื่อนของฉัน.....
ช่องที่ 2 ศึกษาค้นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมให้กับ ครอบครัว ชุมชน และสังคมของฉัน.....
ช่องที่ 3 เสนอวิธีการสื่อสารให้กับวัยรุ่นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่ พร้อมของฉัน.....
ช่องที่ 4 ค้นหาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับ หน่วยงานราชการของฉัน.....

4. วิทยากรให้อาสาสมัครออกมาอ่านใบหัวใจของตนเอง พร้อมให้เหตุผลว่าเพราะอะไรจึงเลือก
บุคคลนั้นมาอยู่ในใบกิจกรรมของเรา
5. วิทยากรเก็บใบกิจกรรมของทุกคนเพื่อใช้ในการศึกษา รูปแบบสัมพันธภาพของกลุ่มคน
และสามารถวิเคราะห์หาแกนนำทางธรรมชาติหรือแกนนำทางความคิด หรือแกนนำที่อยู่ในใจ
ของคนส่วนใหญ่

ใบกิจกรรม 3

“การเป็นผู้รับสารที่ดีของฉัน”

คำชี้แจง :

1. ให้วิทยากรแจกกระดาษพร้อมปากกา ให้สมาชิกในกลุ่มคนละ 1 แผ่น
2. ให้สมาชิกตีตารางแบ่งกระดาษเป็น 4 ช่อง และแต่ละช่องให้เขียนหมายเลขเรียงลำดับ
1 – 4
3. วิทยากรอธิบายวิธีการทำกิจกรรม โดยวิทยากรระบุบุคคลที่จะให้สมาชิกค้นหาในแต่ละช่อง พร้อมบอกเหตุผลเพราะเหตุใดถึงเลือกคนคนนี้ ดังนี้

ช่องที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน ฉัน.....
ช่องที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับคนในครอบครัว ของฉัน.....
ช่องที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางโรงเรียน ของฉัน.....
ช่องที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางชุมชนของ ฉัน.....

4. วิทยากรให้อาสาสมัครออกมาอ่านใบหัวใจของตนเอง พร้อมให้เหตุผลว่าเพราะอะไรจึงเลือกบุคคลนั้นมาอยู่ในใบกิจกรรมของเรา
5. วิทยากรเก็บใบกิจกรรมของทุกคนเพื่อใช้ในการศึกษา รูปแบบสัมพันธภาพของกลุ่มคน และสามารถวิเคราะห์หาแกนนำทางธรรมชาติหรือแกนนำทางความคิด หรือแกนนำที่อยู่ในใจของคนส่วนใหญ่

ใบกิจกรรม 4

“ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อของฉัน”

คำชี้แจง :

1. ให้นักวิทยากรแจกกระดาษพร้อมปากกา ให้สมาชิกในกลุ่มคนละ 1 แผ่น
2. ให้สมาชิกตีตารางแบ่งกระดาษเป็น 4 ช่อง และแต่ละช่องให้เขียนหมายเลขเรียงลำดับ
1 – 4
3. วิทยากรอธิบายวิธีการทำกิจกรรม โดยวิทยากรระบุบุคคลที่จะให้สมาชิกค้นหาในแต่ละช่อง พร้อมบอกเหตุผลเพราะเหตุใดถึงเลือกคนคนนี้ ดังนี้

ช่องที่ 1 ใช้ Facebook ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อนของฉัน.....
ช่องที่ 2 ใช้ Line ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อนของฉัน.....
ช่องที่ 3 ใช้ Instagram ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อนของฉัน.....
ช่องที่ 4 ใช้ twitter ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อนของฉัน.....

4. วิทยากรให้อาสาสมัครออกมาอ่านใบหัวใจของตนเอง พร้อมให้เหตุผลว่าเพราะอะไรจึงเลือกบุคคลนั้นมาอยู่ในใบกิจกรรมของเรา
5. วิทยากรเก็บใบกิจกรรมของทุกคนเพื่อใช้ในการศึกษา รูปแบบสัมพันธภาพของกลุ่มคน และสามารถวิเคราะห์หาแกนนำทางธรรมชาติหรือแกนนำทางความคิด หรือแกนนำที่อยู่ในใจของคนส่วนใหญ่

ใบความรู้ที่ 1

แนวทางสรุปสำหรับวิทยากร

ท่ามกลางกระแสเชิงบวกของความผันผวนทางเศรษฐกิจความขัดแย้งทางการเมือง รวมทั้งในกลางกระแสอันเชิงบวกของความผันผวนทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางการเมือง การอ่อนกำลังของสายสัมพันธ์ทางสังคม ผู้คนจำนวนมากต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนและความเสี่ยงในการดำรงชีวิตมากขึ้น การตกงาน การสูญเสียตำแหน่ง การเสียรายได้ การประสบอุบัติเหตุ การตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ในทุกเวลาและสถานที่ ปัจจัยเหล่านี้จึงต้องอาศัยตัวแปรที่สามารถสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่อตนเอง และต้องเป็นการจัดการบริหารความมั่นคงในฐานะที่เรียกว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development)

การจะสื่อสารให้เยาวชนเข้าใจและสามารถทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องเรียนรู้กระบวนการสื่อสารให้เข้าใจอย่างแท้จริง ซึ่งกระบวนการสื่อสารที่สำคัญนั้นจะต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๆ 4 ส่วนเป็นอย่างน้อย คือ ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) ช่องสาร(Channel) และผู้รับสาร (Receiver) ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

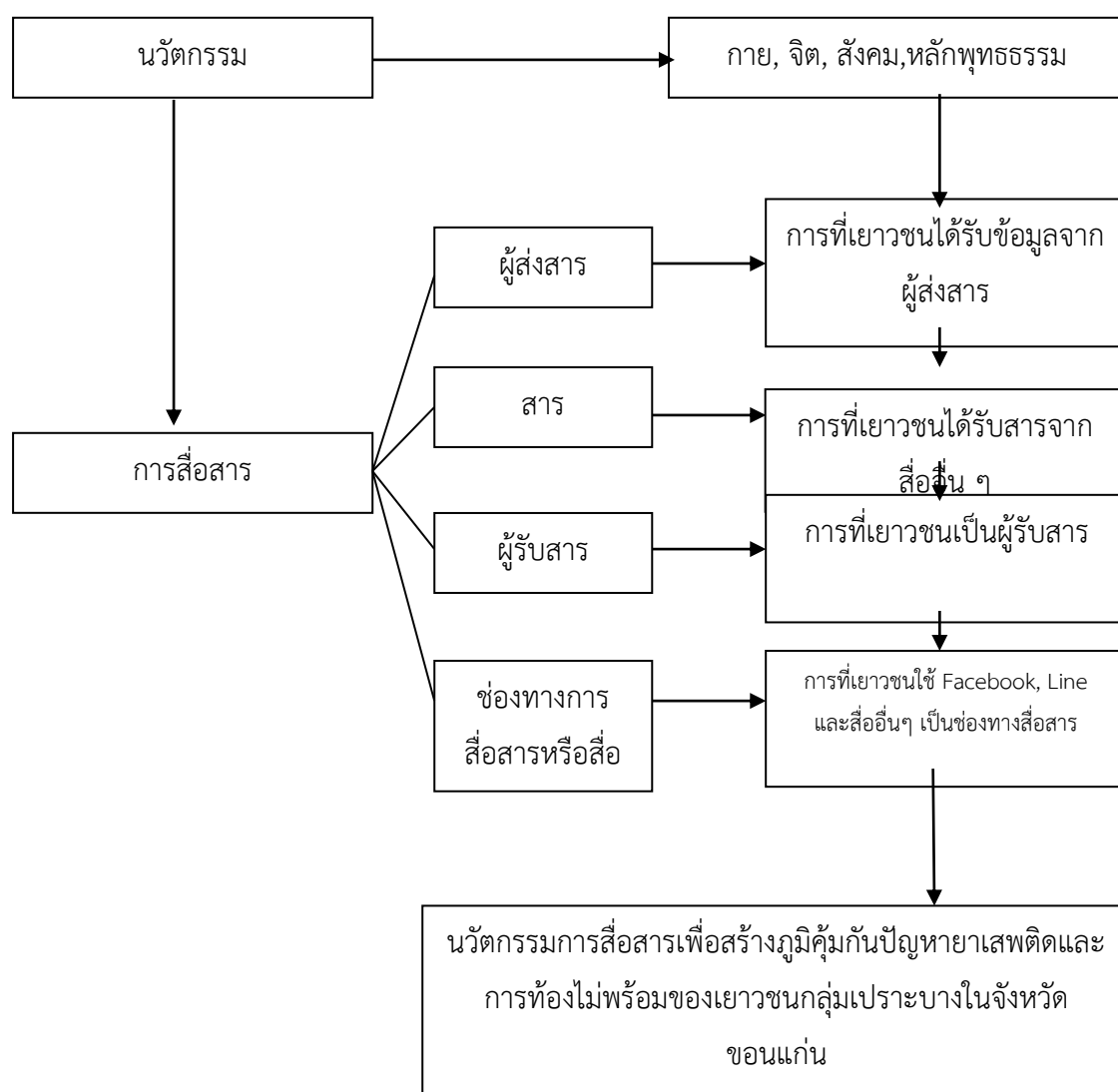
1) ผู้ส่งสาร (Sender) ผู้ส่งสารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการสื่อสาร มีนักวิชาการได้ให้คำนิยามของผู้ส่งสารไว้ว่าผู้ส่งสาร หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความคิดมีความต้องการมีความตั้งใจที่จะส่งข้อมูลข่าวสารอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น ทศคติความเชื่อ และอื่น ๆ ไปยังผู้รับสารเพื่อก่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อผู้รับสาร

2) สาร (Message) สารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในกระบวนการสื่อสาร หมายถึง เรื่องราวอันมีความหมายและถูกแสดงออกมาโดยอาศัยภาษาหรือสัญลักษณ์ใด ๆ ก็ตามที่สามารถทำให้เกิดการรับรู้ต่อความหมายและมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อความหมายที่ได้รับ

3) ผู้รับสาร (Receiver) มีคำใช้เรียกผู้รับสารหลายคำเช่น ผู้รับ (Receiver) ผู้ถอดรหัส (Decoder) ผู้ฟัง (Listener) ผู้ฟังผู้ชม (Audience) การสื่อสารจะมีความหมายอย่างไรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้รับสารว่าจะเลือกรับสาร หรือเลือกที่จะตีความและเข้าใจต่อข่าวสารที่ตนเองได้รับนั้นอย่างไร ดังนั้นแม้การสื่อสารจะเริ่มต้นจากผู้ส่งสารแต่บุคคลที่จะแสดงว่าการสื่อสารประสบความสำเร็จหรือไม่นั้นก็คือผู้รับสาร เช่น ถ้าผู้รับสารต้องการรับสารตามที่ผู้ส่งสารส่งในขณะนั้นหรือผู้รับสารมีความรู้ในการที่จะทำความเข้าใจต่อสารก็จะทำให้การสื่อสารสำเร็จโดยง่าย ในทางตรงกันข้ามหากผู้รับสารขาดความสนใจ ปิดกั้นการรับข่าวสาร หรือผู้รับไม่สามารถทำความเข้าใจ ในสารที่ผู้ส่งส่งให้ได้ก็จะทำให้การสื่อสารนั้นล้มเหลว ดังนั้น ในการสื่อสารทุกครั้งสิ่งที่ผู้ส่งจะต้องพิจารณาและคำนึงถึงอย่างมากคือผู้รับสาร

4) ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media) หมายถึง พาหนะที่นำหรือพาข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ดังนั้นช่องทางการสื่อสารจึงอาจ หมายถึง ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์ที่รับรู้ความหมายจากสิ่งต่าง ๆ ได้แก่การมองเห็น การได้ยินการดมกลิ่น การสัมผัสและการลิ้มรส เป็นต้น หรือนอกจากนี้ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อยังอาจหมายถึงคลื่นแสงคลื่นเสียงและอากาศที่อยู่รอบ ๆ ตัวคนเราด้วย

นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

ใบความรู้ 2

แนวทางสรุปสำหรับวิทยากร

พลังของเยาวชนเป็นพลังที่มีความสำคัญที่จะช่วยให้เยาวชนในชุมชนต่อสู้เอาชนะปัญหาต่าง ๆ ได้ พลังในชุมชนประกอบด้วย

1. ความอดทนต่อแรงกดดัน เยาวชนในชุมชนมีวิธีการที่จะดูแลจิตใจให้ทนอยู่ได้สามารถจัดการกับอารมณ์ความรู้สึก ความทุกข์ของตนเองได้ในสถานการณ์ที่กดดัน
2. มีกำลังใจมีแรงใจ ที่จะดำเนินชีวิตต่อไปภายใต้สถานการณ์ที่กดดัน ซึ่งกำลังใจนี้อาจมาจากการสร้างกำลังใจด้วยตนเองหรือคนรอบข้างก็ได้
3. มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค มั่นใจและพร้อมที่จะจัดการปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ซึ่งความมั่นใจนี้เกิดจากการตระหนักในความสามารถหรือทักษะของตนเอง คิดว่าตนเองทำได้ และแก้ปัญหานี้ได้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้และเข้าถึงแหล่งให้ความช่วยเหลือหรือขอรับการปรึกษาได้

หากเยาวชนมีพลังในชุมชนมาก คือ มีการรวมตัวกันของเยาวชนที่เข้มแข็ง มีความไว้วางใจกัน เกื้อกูลกัน ช่วยเหลือกัน จะทำให้เยาวชนในชุมชนนั้นสามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และกลับคืนสู่การดำเนินชีวิตตามปกติของชุมชนได้

การแบ่งกลุ่ม

วิทยากรมีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 “ผู้ส่งสารของฉัน”

กลุ่มที่ 2 “สารที่ฉันได้รับ ”

กลุ่มที่ 3 “การเป็นผู้รับสารที่ดีของฉัน”

กลุ่มที่ 4 “ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อของฉัน”

การจัดสัมมนา

กิจกรรมสานเสวนา (Dialogue)

วิทยากรที่มีทักษะในการจัดกลุ่มเสวนาสามารถนำกิจกรรมนี้ไปใช้กับเยาวชนกลุ่มเปราะบางในชุมชนได้แนวคิดและกระบวนการทำกลุ่มเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้การสานเสวนา

การเลือกกลุ่มที่มากขึ้นเวทีควรเลือกคนให้มีจำนวนทั้งสองกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกันในระดับความคิดเห็นไม่ต่างกันไม่รุนแรงเกินไป

จัดบรรยากาศให้ความไว้วางใจและให้ผู้เข้าประชุมรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งโดยมีกระบวนการง่ายๆ ดังนี้

- เน้นการใช้สรรพนามว่า “เรา” มากกว่าจะใช้คำว่า “ฉัน”, “เธอ”, “คุณ” เพื่อให้รู้สึกเป็นพวกเดียวกัน
 - การเน้นการแสดงออกถึงปัญหาและความรู้สึกไม่สบายใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นควรเน้นเป็นระยะว่ากลุ่มกำลังพูดถึงปัญหาในระดับพื้นที่ประเด็นปรองดองในระดับพื้นที่ไม่ใช่ระดับชาติเพื่อลดความขัดแย้งและความคาดหวัง
 - ยอมรับและรับฟังอย่างเต็มที่ที่ไม่พูดขัดและรับฟังที่ละคนเน้นการต่อยอดความคิดเห็นมากกว่าขัดแย้ง
 - ทุกฝ่ายที่มีความทุกข์จากการดำเนินชีวิตทำให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์และได้รับคำตอบในใจไม่มองกลับไปท้อแท้มองไปข้างหน้าทำอะไรให้ชีวิตดีขึ้นเกิดเป้าหมายร่วมกันและเป็นหนึ่งเดียวกัน
 - หน้าที่ของผู้นำกลุ่มจะต้องเข้าใจและระมัดระวังประเด็นที่อาจจะชวนทะเลาะได้แก่การโทษคน/กลุ่ม/องค์กรรอบข้างมากกว่าตนเองบรรยากาศที่เริ่มกดดันและแก้ไขโดยจงใจให้มองในทางบวกและจัดการกับบรรยากาศด้านลบต่างๆ ให้มองไปข้างหน้ามากกว่าอดีต
 - ผู้นำกลุ่มสามารถประเมินบรรยากาศของกลุ่มที่สะท้อนถึงอารมณ์ของคนในกลุ่มและจัดการประเด็นที่เป็นปัญหาอย่างรวดเร็วได้ (ควรศึกษาในคู่มือเยียวยาจิตใจเรื่องการจัดการความโกรธ)
 - ควรวางแผนให้คนที่มีส่วนได้ส่วนเสียรับฟังข้อเสนอแนะของกลุ่มเพื่อผลักดันเชิงระบบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเช่น คนที่มีอำนาจในการผลักดันด้านกฎหมาย ด้านนโยบาย
 - มีการจัดทำข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรมพึงระวังการจัดทำข้อเสนอที่คาดหวังและทำได้ยาก
- พึงระลึกว่าหลักการของการสานเสวนา(dialogue) นั้นเมื่อนำวิธีการสานเสวนามาใช้ในกรณีการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้ง (conflict transformation) จะต้องทำความเข้าใจให้ชัดว่าการสานเสวนาไม่ใช่การโต้แย้ง (debate) ไม่ใช่การแสวงหาความเห็นพ้องต้องกันไม่ใช่การไกล่เกลี่ยไม่ใช่การเจรจาต่อรองไม่ได้มุ่งที่จะโน้มน้าวหรือเปลี่ยนแปลงความคิดของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ได้มุ่งที่จะแก้ไขความขัดแย้งในระยะสั้นหากมุ่งที่จะให้เกิดความเคารพต่อความเห็นที่แตกต่างมุ่งที่จะลดอคติและมุ่งให้เกิดการเปิดรับความคิดใหม่ๆ

การสานเสวนาอาจนำไปสู่การเปลี่ยนความคิดของผู้ร่วมการสานเสวนาแต่ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองหลังจากที่ได้มีการไตร่ตรองแล้วไม่ใช่การเห็นคล้อยอย่างฉาบฉวยหรือหลงตามสำนวนการส่วนความสัมพันธ์ของคู่ขัดแย้งที่หวังว่าจะดีขึ้นหลังการสานเสวนานั้นแม้จะเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการสานเสวนาเพื่อแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งก็จริงก็ควรเป็นไปโดยธรรมชาติหลังจากเกิดความรู้สึกที่ดีขึ้นเพราะได้มาพูดจากกันอย่างเพื่อนมนุษย์ได้สัมผัสความเป็นมนุษย์ที่มีร่วมกันและแต่ละคนรู้สึกว่าได้รับการยอมรับมากขึ้นนั่นเอง

การบรรยาย

1. บรรยาย เรื่อง นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง โดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กและเยาวชน

การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ การที่ชุมชนริมคลองชลประทานได้มาปลูกสร้างที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่คลองชลประทานจำนวนหนึ่ง มีพื้นที่อาศัยไม่คงทนถาวร ส่งผลกระทบต่อประชาชนในชุมชนทางด้านสุขภาพ จิตใจ สังคม และปัญญา จากการเปลี่ยนแปลงนโยบายของหน่วยงานชลประทาน ทำให้ประชาชนต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนของที่อยู่อาศัย และมีความเสี่ยงในการดำรงชีวิตมากขึ้น เช่น การตกงาน การเสียรายได้ การประสบอุบัติเหตุ การตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ในทุกเวลาและสถานที่ ปัจจัยเหล่านี้จึงมีความกังวลใจของประชาชนในชุมชนคลองชลประทาน

นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง เป็นการส่งเสริมให้เยาวชนกลุ่มเปราะบางให้มีสุขภาพ กาย จิตใจ สังคม และหลักพุทธธรรมได้ปฏิบัติตามหลักธรรม คือ ศีล 5 อบายมุข 6 และโลกบาลธรรม ได้ถูกต้อง เพื่อช่วยแก้ปัญหาการติดยาเสพติดและท้องไม่พร้อม ให้มีการยกระดับคุณภาพทางจิตใจให้ดีขึ้น โดยมีผู้คิดริเริ่มออกแบบความต้องการของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นหลักการในการสื่อสารกับเด็กและเยาวชน มี 2 อย่างดังต่อไปนี้

1) เปิดโอกาสและสร้างบรรยากาศให้สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะเยาวชน ให้สามารถสื่อสารพูดคุยเรื่องต่างๆ ได้ทุกเวลาเมื่อเขาต้องการ โดยไม่มีข้อจำกัด เปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดเห็น กล่าวพูดในสิ่งที่เขาต้องการแสดงออกหรือสื่อสาร มีหลายครั้งที่เยาวชนต้องการสื่อสาร แต่พ่อแม่ผู้ปกครองไม่เปิดโอกาสหรือไม่มีเวลาให้เขา ทำให้ปัญหาต่างๆ ที่พอจะแก้ไขได้เกิดเป็นปัญหาใหญ่ที่ยากแก่การแก้ไข เช่น ปัญหาการฆ่าตัวตาย ปัญหาติดยาเสพติด ปัญหาท้องไม่พร้อม เป็นต้น การใช้เวลาเพียง 2-3 นาทีในการพูดคุยสื่อสารกับเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญและควรเริ่มกระทำตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

2) การสื่อสารที่ดีจะต้องอยู่บนพื้นฐานมาจากการเป็นผู้ฟังที่ดีและการเป็นผู้พูดที่ดีมีความพร้อมในการแสดงออกทั้งภาษากายและภาษาใจ (Nonverbal communication) โดยมีแนวทางการปฏิบัติ คือ คาดคะเนหรือคิดไว้ในใจว่าเยาวชนน่าจะพูดเรื่องอะไร ผู้ฟังที่ดีบางครั้งต้องทำตัวเป็นเด็กนักเรียนที่ดี ให้ความสนใจในเรื่องที่เยาวชนสื่อสาร และให้กำลังใจแก่เยาวชน สะท้อนความรู้สึก เป็นต้น

2. บรรยายเกี่ยวกับการใช้คู่มือนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น โดยคณะผู้วิจัย

การใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย

- โปรเจ็คเตอร์
 - คอมพิวเตอร์
 - เครื่องเสียงและเครื่องขยายเสียง
 - เอกสารสิ่งพิมพ์
- ฯลฯ

การประเมินผล

ประเมินจากแบบวัดก่อนและหลังการทดลอง โดยให้ผู้เข้าร่วมโครงการทำแบบประเมินที่คณะผู้วิจัยได้จัดเตรียมไว้

แบบวัดก่อนการทดลอง

เรื่อง

นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่ม
เปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

1 = เคย 0 = ไม่เคย

ข้อ	การใช้นวัตกรรมสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการ ท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น	ระดับ พฤติกรรม	
		เคย	ไม่เคย
	ด้านผู้ส่งสาร (Sender)		
1	ท่านเคยให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่ พร้อมกับเพื่อน		
2	ท่านเคยส่งข้อมูลทางสื่อออนไลน์ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมลงในพื้นที่สังคมออนไลน์		
3	ท่านเคยแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม ให้กับครอบครัว ชุม และสังคม		
4	ท่านเคยใช้วิธีการต่าง ๆ ในการสื่อสารเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดและการ ท้องไม่พร้อม		
	ด้านสาร (Message)		
5	ท่านเคยทำหนังสือปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการ ท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		
6	ท่านเคยศึกษาค้นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่ พร้อมให้กับครอบครัว ชุมชน และสังคม		
7	ท่านเคยเสนอวิธีการสื่อสารให้กับวัยรุ่นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม		
8	ท่านเคยเข้าไปหาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้อง ไม่พร้อมกับหน่วยงานราชการ		
	ด้านผู้รับสาร (Receiver)		

9	ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		
10	ท่านเคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับคนในครอบครัว		
11	ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางโรงเรียน		
12	ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางชุมชน		
ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ(Channel or Media)			
13	ท่านเคยใช้ Facebook ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		
14	ท่านเคยใช้ Line ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		
15	ท่านเคยใช้ Instagram ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		
16	ท่านเคยใช้ twitter ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		

แบบวัดหลังการทดลอง

เรื่อง

นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชน
กลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

1 = เคย 0 = ไม่เคย

ข้อ	การใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น	ระดับพฤติกรรม	
		เคย	ไม่เคย
	ด้านผู้ส่งสาร (Sender)		
1	ท่านเคยให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		
2	ท่านเคยส่งข้อมูลทางสื่อออนไลน์ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมลงในพื้นที่สังคมออนไลน์		
3	ท่านเคยแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมให้กับครอบครัว ชุม และสังคม		
4	ท่านเคยใช้วิธีการต่าง ๆ ในการสื่อสารเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม		
	ด้านสาร (Message)		
5	ท่านเคยทำหนังสือปฐษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		
6	ท่านเคยศึกษาค้นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมให้กับครอบครัว ชุมชน และสังคม		
7	ท่านเคยเสนอวิธีการสื่อสารให้กับวัยรุ่นเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อม		

8	ท่านเคยเข้าไปหาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับหน่วยงานราชการ		
	ด้านผู้รับสาร (Receiver)		
9	ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		
10	ท่านเคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับคนในครอบครัว		
11	ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางโรงเรียน		
12	ท่านเคยได้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับทางชุมชน		
	ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ(Channel or Media)		
13	ท่านเคยใช้ Facebook ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		
14	ท่านเคยใช้ Line ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		
15	ท่านเคยใช้ Instagram ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		
16	ท่านเคยใช้ twitter ในการปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมกับเพื่อน		

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ พระครูปลัดสุวรรณ์ จันทมโม

ตำแหน่ง อาจารย์

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2557	ศน.ด. (พุทธศาสนศึกษา)
พ.ศ. 2549	ศน.ม. (พุทธศาสนาและปรัชญา)
พ.ศ. 2544	ศน.บ. (ปรัชญา)

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2557-2562	อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา
พ.ศ. 2558-2562	หัวหน้างานกิจการนักศึกษาปกติคฤหัสถ์
พ.ศ. 2563-2565	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
พ.ศ. 2563-2565	อาจารย์ผู้ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย พุทธศาสตร์และปรัชญา
พ.ศ. 2561-ปัจจุบัน	ผู้ช่วยบรรณาธิการวารสารลุ่มน้ำโขง

ผลงานทางวิชาการ

พระมหาสุวรรณ์ จันทมโม,ดร. (2562). วาระสติแห่งชาติ. วารสารบัณฑิตศึกษา
ปริทรรศน์, 7(3), หน้า. 299-314. (TCI 2)

ผลงานการวิจัย

พระมหาสุวรรณ์ จันทมโม. (2562). แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น.
วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 19(1), หน้า 257-266. (TCI 1)

พระมหาสุวรรณ์ จันทมโม. (2562). การพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ
โดยใช้กิจกรรมการเล่นิทานของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1
สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน. วารสารวิชาการแสงอีสาน,มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, 15(1), หน้า 64-80. (TCI 2)

พระมหาสุวรรณ์ จันทมโม. (2564). การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักปาริสุทธิสีลสำหรับ
หญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการธรรมทัศน์, 21(1), หน้า
65-76 (TCI 1)

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
เลขที่ 9/37 หมู่ที่ 12 ถนนราษฎร์คณิง ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ	พระครูสังฆรักษ์ทวี อภโย
ตำแหน่ง	ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2561	ร.ด. (รัฐศาสตร์)
พ.ศ. 2550	ศศ.ม. (สังคมวิทยาการพัฒนา)
พ.ศ. 2546	ศน.บ. (ภาษาอังกฤษ)
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2549-2552	พระสอนศีลธรรมประจำโรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย
พ.ศ. 2553-ปัจจุบัน	อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
พ.ศ. 2562-ปัจจุบัน	หัวหน้างานกิจการนักศึกษาปกติคฤหัสถ์
ผลงานทางวิชาการ	
พระครูสังฆรักษ์ทวี อภโย (ช่ายมณี). (2561). บทสังเคราะห์ : การเมืองเรื่องการเลือกตั้งในสังคมไทย, วารสารวิชาการแสงอีสาน, 15(2), หน้า 181-195 (TCI 2)	
ผลงานการวิจัย	
พระครูสังฆรักษ์ทวี อภโย (ช่ายมณี). (2562). รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านโนนชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม, 6(1), หน้า 37-46 (TCI 1)	
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เลขที่ 9/37 หมู่ที่ 12 ถนนราษฎร์คณิง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ	พระปลัดวสันต์ ธีรวโร
ตำแหน่ง	อาจารย์
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2562	ค.ม. (การสอนสังคมศึกษา)
พ.ศ. 2560	ศน.บ. (รัฐศาสตรการปกครอง)
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2562-ปัจจุบัน	อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ผลงานทางวิชาการ	
	พระปลัดวสันต์ ธีรวโร. (2562). หลักคำสอนภาวะผู้นำในพุทธศาสนาเถรวาท. ในการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “วิชาการล้ำนาเพื่อการศึกษาและพัฒนา ยุค 4.0”(หน้า). เชียงใหม่ : ธนกฤตพรินส์.
ผลงานการวิจัย	
	พระปลัดวสันต์ ธีรวโร. (2562). แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 19(1), หน้า 257-266
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เลขที่ 9/37 หมู่ที่ 12 ถนนราษฎร์คณิง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ	นายอัครเดช นีละโยธิน
ตำแหน่ง	อาจารย์
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2559	ศษ.ด. (การบริหารการศึกษา)
พ.ศ. 2547	ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา)
พ.ศ. 2534	ค.อ.บ.(วิศวกรรมเครื่องกล)
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2555-2557	อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
พ.ศ. 2559-ปัจจุบัน	อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ผลงานทางวิชาการ	
อัครเดช นีละโยธิน (2561). รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์. วารสารบริหารวิชาการ พระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง, 2(1) ประจำเดือน พฤษภาคม - สิงหาคม 2561. หน้า 25-37	
ผลงานการวิจัย	
อัครเดช นีละโยธิน, รัชนี้ จรุงศิริวัฒน์, ภัทรพร อธิญมาลา. (2560). ภาวะผู้นำแบบกระจายอำนาจของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครูจังหวัดขอนแก่น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 11(3), หน้า 208-219	
อัครเดช นีละโยธิน. (2563). ความคิดเห็นและความต้องการศึกษาต่อปริญญาโท สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน. วารสาร Journal of Buddhist Education and Research: JBER, 6(2), หน้า 103-112	
อัครเดช นีละโยธิน. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วารสาร Journal of Buddhist Education and Research: JBER, 6(2), หน้า 126-135	
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เลขที่ 9/37 หมู่ที่ 12 ถนนราษฎร์คณิง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ	นายแสงอาทิตย์ ไทยมิตร
ตำแหน่ง	อาจารย์
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2552 ศศ.ม. (การสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ) พ.ศ. 2547 ศน.บ. (ภาษาอังกฤษ)
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2553-ปัจจุบัน อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ผลงานทางวิชาการ	แสงอาทิตย์ ไทยมิตร. (2558). พุทธวิธีการบริหารกับจริยธรรมภาวะผู้นำเชิงพุทธ. วารสาร MBU Education Journal คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 3(2), หน้า 177-185 แสงอาทิตย์ ไทยมิตร. (2562). ฝัตาโชน : พุทธศรัทธาในรูปแบบของวัฒนธรรมพื้นบ้าน วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 8(2), หน้า 214-225
ผลงานการวิจัย	แสงอาทิตย์ ไทยมิตร. (2561). การพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเล่นิทานของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน. วารสารวิชาการแสงอีสาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, 15(1), หน้า 64-80 แสงอาทิตย์ ไทยมิตร. (2562). เกมกับการพัฒนาความรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ กรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนน้ำพองศึกษา. วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มน้ำโขง, 3(1), หน้า 1-9
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เลขที่ 9/37 หมู่ที่ 12 ถนนราษฎร์คณิง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ	นายสุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย
ตำแหน่ง	อาจารย์
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2559 พธ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์) พ.ศ. 2555 ศน.บ. (รัฐศาสตรการปกครอง)
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2558-ปัจจุบัน อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ผลงานทางวิชาการ	สุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย. (2560). ประชาชนชายขอบ. วารสารวิชาการแสงอีสาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, 14(2), หน้า 1-10 (TCI 2) สุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย. (2564). พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี, 6(3), หน้า 733-746. (TCI. 2) สุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย. 25464). หน้าที่พลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี, 6(3), หน้า 961-974. (TCI.2)
ผลงานการวิจัย	สุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย. (2563). ประสิทธิภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลสำราญ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น.วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, 20(3), หน้า 121-132. (TCI 2) สุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย. (2563). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลสำราญ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, 1(1), หน้า 41-47 (TCI 2)
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เลขที่ 9/37 หมู่ที่ 12 ถนนราษฎร์คณิง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000